

ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

გიორგი წოწკოლაური

ღებტქი იდენტობა -
ბიოფსიქოსოციალური პერსპექტივა
(სალექციო კურსის საკითხავი მასალა)

2021

ს ა რ ჩ ე ვ ი

სექსუალობის ისტორია.....	3
გენდერული იდენტობა, გენდერული როლები და სექსუალური ორიენტაცია.....	20
სექსუალური ორიენტაციის ფორმირება	34
გენდერული იდენტობის განვითარება (ბავშვობიდან ხანდაზმულობამდე).....	43
ინტერსექსი და ინტერსექსუალური მდგომარეობა	66
ფსიქოლოგია ჰომოსექსუალობის ჭრილში	81
ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზაცია და დეპათოლოგიზაცია	93
ჰომოფობია, ბიფობია, ტრანსფობია	109
ჰეტეროსექსიზმი და ჰეტერონორმატიულობა	126
ლგბტ ურთიერთობები	137
სექსუალობა და სექსუალური პრაქტიკა	151
LGBT ადამიანების (საკითხების) ასახვა ტრადიციულ მედიაში.....	169

სექსუალობის ისტორია

მიმართება სექსუალობასთან და მისი გამოვლინების ფორმებთან. როგორც იცვლება მიდგომები: ცოდვა, დაავადება, დანაშაული, ნორმა.

ადამიანის სექსუალობას მრავალი ასპექტი აქვს და მასზე გავლენას ახდენს ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული, ეთიკური, სამართლებრივი, ისტორიული და რელიგიური ფაქტორების ერთობლიობა. სექსუალობა წარმოადგენს ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სულიერი და ემოციური განცდებისა და ქცევების ერთობლიობას, რომელიც უკავშირდება სექსუალური ლტოლვის გამოვლენასა და დაკმაყოფილებას, წარმოადგენს ადამიანის ორგანიზმის თანდაყოლილ მოთხოვნასა და ფუნქციას. ის განიცდება და გამოიხატება ფიქრებში, ფანტაზიებში, რწმენაში, დამოკიდებულებებში, ღირებულებებში, ქცევაში, პრაქტიკაში, როლებსა და ურთიერთობებში. მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალობა მოიცავს ყველა ზემოთ ჩამოთვლილს, შესაძლოა ყველა მათგანი არ იყოს განცდილი ან გამოხატული. სექსუალობა, ისევე, როგორც ადამიანის ქცევის სხვა ასპექტები ატარებს როგორც ბიოლოგიურ, ისე სოციალურ ხასიათსაც. სექსუალობის ზოგიერთი მახასიათებლები გენეტიკურადაა განპირობებული, სხვები კი სოციალიზაციის პროცესში ფორმირდება. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ადამიანი იბადება გარკვეული (სექსუალური) პოტენციალით, რომელიც შემდეგ ფორმირდება ინდივიდუალური ცხოვრებისეული გამოცდილების საფუძველზე და მასზე გავლენას ახდენს კონკრეტული სოციო-კულტურული გარემო.

ადამიანის სექსუალობის სხვადასხვა ასპექტების მიმართ დამოკიდებულება იცვლება როგორც დროში, ისე კულტურიდან კულტურაში. მიმართების თვალსაზრისით, კულტურები შეგვიძლია დავყოთ რეპრესიულ და პერმისიულ კულტურებად.

რეპრესიული კულტურის ყველაზე ნათელი მაგალითი შუასაუკუნეების ქრისტიანობაა, სადაც სექსუალობა ცოდვასთან არის გაიგივებული, სქესობრივი ცხოვრების ლეგიტიმაცია კი ქორწინებით მეშვეობით ხდება. ასეთი საზოგადოებები, როგორც წესი, მკვეთრი გენდერული ასიმეტრიით ხასიათდება. სქესობრივი მორალის

თვალსაზრისით აკრძალვები სხვადასხვაა ქალებისა და მამაკაცებისათვის (მაგ. ჩვენს საზოგადოებაში ქორწინებამდელი თუ ქორწინების გარეთ არსებული ურთიერთობების შემთხვევაში, კულტურა უფრო მკაცრია ქალის მიმართ. მეტიც, მამაკაცისათვის ამგვარი გამოცდილება თითქმის აუცილებლად ითვლება, მაშინ როდესაც ქალი ვალდებულია შეინარჩუნოს უბიწოება ქორწინებამდე. იგივე ითქმის ადიულტერზეც), მოზარდებისა და ზრდასრულებისათვის (მაგ. მასტურბაცია შესაძლებელია დასაშვები იყოს მოზარდისათვის, მაშინ როცა მოზრდილი ადამიანი ამის გამო გაკიცხვის ობიექტი შეიძლება გახდეს), სხვადასხვა სოციალური ფენის/კლასის წარმომადგენელთათვის (მაგ. პირველი ღამის უფლება, რომლითაც მხოლოდ ფეოდალები სარგებლობდნენ) და ა.შ. ცალკე რეგულაციები მოქმედებდა თუკი პარტნიორი რომელიმე „სხვა“ ჯგუფს მიეკუთვნებოდა რელიგიური, ეთნიკური, ასაკობრივი, კლასობრივი, ნათესაური ან რაიმე სხვა ნიშნით.

კულტურის რეპრესიულ/პერმისიულ ხასიათსა და სქესობრივი ქცევის რეგულაციებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სქესობრივი ქცევისა და მოტივაციის კავშირი რეპროდუქციასთან. როგორც წესი, რეპრესიულ კულტურებში რეპროდუქცია გაიგება როგორც სექსუალობის მთავარი და ძირითადი ფუნქცია. [Boswell,1980] შესაბამისად, ნებისმიერი სქესობრივი ქცევა, რომელიც მოტივირებული არაა შთამომავლობის გაგრძელების სურვილით (ამასთან არაა ინსტიტუციონალიზებული), ითვლება ცოდვად, დევნიცად ან დანაშაულად. თუმცა, როგორც ეთნოგრაფიული და კულტუროლოგიული კვლევები აჩვენებს, სექსუალობა პოლიფუნქციურია და ის შეიძლება გამოიყენებოდეს როგორც გარკვეული იერარქიის დასამყარებლად/ გასაფორმებლად ძალაუფლებრივი ურთიერთობების გადანაწილებისას როგორც ჯგუფის შიგნით, ისე მის გარეთ, ცალკეული რიტუალების ინსტიტუციონალიზაციისათვის, ჰქონდეს რეკრეაციული ფუნქცია და სხვ.

ცხადია, ყველა კულტურა ერთნაირად მკაცრი არაა არარეპროდუქციული სქესობრივი ქცევის მიმართ. ზოგან მას საერთოდ არ ექცევა ყურადღება (როგორც წესი, ასეთი ტიპის კულტურები ასე მკაფიოდ არ მიჯნავენ ერთმანეთისაგან სექსუალობის ფუნქციებს), ზოგან წახალისებულია (სქესობრივი ქცევის პირველადი მოტივი

უკავშირდება სიამოვნების მიღებას), ზოგან დასაშვებია გარკვეულ პერიოდში ან პირობებში და მკაცრ რეგულაციებს ექვემდებარება (მაგ. სატაძრო პროსტიტუცია, ჰომოეროტიული ურთიერთობები მამაკაცებს შორის რომელიც დამახასიათებელი იყო ძველ საბერძნეთსა და შუასაუკუნეების იაპონიისათვის და სხვ.). რეგულაციის განსაზღვრისას მნიშვნელობა ენიჭებოდა პარტნიორის სქესს, სოციალურ წარმომავლობას, ასაკს, გენდერულ როლს და სხვ.

დამოკიდებულება ჰომოსექსუალური ქცევის მიმართ

მეცნიერებმა ადამიანის სექსუალობის შესწავლა საკმაოდ გვიან, XIX საუკუნის მიწურულს დაიწყეს. ტერმინები, ჰომოსექსუალი, სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობაც უფრო გვიან პერიოდს უკავშირდება. სექსუალური ქცევა სექსუალური ორიენტაციის ერთ-ერთი (და არა ერთადერთი მახასიათებელია). ორიენტაცია შესაძლოა ვლინდებოდეს ან არ ვლინდებოდეს სექსუალურ ქცევაში. სექსუალურ აქტს ერთი სქესის წარმომადგენლებს შორის ყოველთვის არ ახლავს თან ეროტიული ლტოლვა. სწორედ ამ მიზეზის გამო – რომ ეროტიკული უპირატესობა შეძლება არ მჟღავნდებოდეს ქცევაში, ეთნოლოგებს ხშირად უჭირთ ხოლმე იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად გავრცელებულია ან გავრცელებული იყო სხვადასხვა დროს ჰომოსექსუალობა ერთ რომელიმე კონკრეტულ საზოგადოებაში. ამიტომ, როდესაც ისტორიულ პერსპექტივაში ვსაუბრობთ, აუცილებელია გავითვალისწინოთ, რომ საუბარი კონკრეტული სექსუალური ქცევის მიმართ დამოკიდებულებას ეხება და არა იდენტობას¹. (აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საუბარი ეხება მამაკაცთა და არა ქალთა ჰომოსექსუალობას, რაც მამაკაცური შოვინიზმის კიდევ ერთ გამოვლინებას და კულტურათა უპირატესად

¹ შუა საუკუნეების ევროპაშიც კი, სადაც ჰომოსექსუალური აქტი ცოდვად ითვლებოდა, ეს თავისთავად არ იყო საკმარისი, რათა პირი მოენათლად “ჰომოსექსუალად”. როდესაც ადამიანები ისჯებოდნენ “სოდომიისათვის” (ბიბლიური ქალაქი სოდომის მიხედვით) ან “ზაგერობისთვის” (ბულგარული ერეტიკული სექტის მიხედვით), მათ “სწორ”, ჰეტეროსექსუალურ შესაძლებლობებში ეჭვი არავის ეპარებოდა. ჩვენ აგრეთვე უნდა გვახსოვდეს, რომ ისჯებოდა მხოლოდ კონკრეტული, ანალური და ორალური აქტები. მამაკაცთა შორის სინაზისა და სიყვარულის სხვა გამოვლინებებს ყურადღება საერთოდ არ ექცეოდა.

მასკულინური ხასიათით შეიძლება აიხსნას. კულტურათა უმეტესობაში საერთოდ არაა დამუშავებული ქალური ჰომოსექსუალობის სიმბოლური სახე.)

რაც შეეხება ჰომოსექსუალობის მიმართ დამოკიდებულებებს სხვადასხვა კულტურებსა და საზოგადოებებში, ბლექუდმა [Blackwood, E., 1985], უაითჰემმა [Whitam, F.L. 1983] და ენდელმანმა [Endleman, R., 1986] ხანგრძლივი კვლევის შემდეგ დამოკიდებულება სამ ტიპამდე დაიყვანეს:

- პირველი ტიპის საზოგადოება საკმაოდ ტოლერანტულად ეკიდება ჰომოსექსუალობას, შესაბამისად ასეთი ტიპის საზოგადოებაში მცხოვრები ჰომოსექსუალები ღიად საუბრობენ საკუთარ ქცევაზე.
- მეორე ტიპის საზოგადოებაში მამაკაცები აუცილებლად ჩართულნი არიან ჰომოსექსუალურ ქცევაში მათი მამაკაცებად ჩამოყალიბების პერიოდში /რიტუალები, ინიციაციის ფორმები და სხვ/.
- და ბოლოს, მესამე ტიპის საზოგადოებაში მამაკაცების ჰომოსექსუალობა მკაცრად ისჯება, სამარცხვინოდ ითვლება და ცხადია, მათი უმეტესობა არ ამჟღავნებს თავის მიდრეკილებებს.

ერთი შეხედვით ისე ჩანს, რომ პირველ ორ შემთხვევაში ჰომოსექსუალთა რიცხვი უფრო მეტია, ვიდრე მესამე ტიპის საზოგადოებაში. მაგრამ ეს დასკვნა მცდარია. პირველ ტიპში ჰომოსექსუალობა არ ისჯება და დამკვირვებელი მეტ ასეთ შემთხვევას ხედავს. იქ, სადაც ეს რიტუალის ნაწილს შეადგენს, მამაკაცების უმეტესობა, რომელიც მოზარდობაში მონაწილეობდა ჰომოსექსუალურ აქტებში, ჰეტეროსექსუალია. მესამე ტიპის საზოგადოებებში შეიძლება ჰომოსექსუალთა რიცხვი იგივე იყოს, მაგრამ მათი გამოვლენის სიხშირე ძალიან დაბალი იქნება.

თუმცა, სტატისტიკური მონაცემები, ხარისხობრივი ანალიზის გარეშე, აზრს მოკლებულია. შესაძლოა ერთიდაიგივე საზოგადოება ერთნაირსქესიან სიყვარულს გარკვეულ სიტუაციებში კატეგორიულად კრძალავდეს, ხოლო გარკვეულ სიტუაციებში მიესალმებოდეს და ურჩევდეს კიდევ. ისტორიკოსისათვის ან ანთროპოლოგისათვის მნიშვნელოვანია არა იმდენად თვით ეს აკრძალვები და რჩევები, რამდენადაც მათი

სოციოკულტურული კონტექსტი - რით იყვნენ მოტივირებულნი და როგორ სრულდებოდნენ ისინი.

ინსტიტუციონალიზირებული, კულტურის მხრიდან ოფიციალურად აღიარებული ჰომოსექსუალური კავშირები და ურთიერთობები არც ისე ბევრ საზოგადოებაში არსებობს. უფრო გავრცელებულია თანასწორი, ნებაყოფლობითი, საკუთარ მიდრეკილებებზე დამყარებული ჰომოეროტიული ურთიერთობები, განსაკუთრებით ბავშვებსა და მოზარდებს შორის. ეს აიხსნება როგორც სექსუალური ორიენტაციის ფორმირების სირთულეებით, ასევე აღზრდისა და განვითარების პირობებით. ბევრი კულტურა საერთოდ არ აქცევს ყურადღებას ბავშვების სექსუალურ თამაშებს, მათ შორის – სქესობრივი აქტის იმიტაციას, ურთიერთმასტურბაციას და ა.შ. ბავშვებისა და მოზარდების სქესობრივი სეგრეგაცია მოტივირებულია არა იმდენად საზოგადოების სწრაფვით – თავი აარიდოს სექსუალურ კონტაქტებს ბიჭებსა და გოგოებს შორის, რამდენადაც მათი აღზრდის პრინციპულად განსხვავებული ამოცანებით, იმით რომ მათ სხვადასხვანაირი მოღვაწეობისთვის ამზადებენ⁵⁶ თავის მხრივ სქესობრივი სეგრეგაცია გარდაუვალს ხდის ერთნაირსქესიანთა სქესობრივ კონტაქტებს, რომელთაც ხალხური კულტურა არ ებრძვის.

საზოგადოების სოციალური სტრუქტურის გართულებასთან, კლასებისა და სახელმწიფოს გაჩენასთან ერთად, სექსუალური ქცევის სოციალური რეგულაციაც რთულდება. რადგანაც საზოგადოება დაინტერესებულია შთამომავლობის გაგრძელებით და ოჯახის ინსტიტუტის გაძლიერებით, ამიტომ უდიდესი მხარდაჭერა და ხელშეწყობა აქვს რეპროდუქციულ სექსს, მაშინ როცა ერთნაირსქესიანთა ურთიერთობები მარგინალურად და ძირგამომთხრელად ითვლება. მსოფლიოს რელიგიათა უმრავლესობა ამას იმით ასაბუთებს, რომ ერთნაირსქესიანი კავშირები ხელს არ უწყობს შთამომავლობის გაგრძელებას. შესაბამისად, საზოგადოება ცდილობს ლოკალიზება გაუკეთოს, შეზღუდოს

² თუმცა, ეს რიტუალები და წეს-ჩვეულებები არ აყალიბებენ რაიმე განსაკუთრებულ, მუდმივ “სექსუალურ იდენტობას” და ცნობიერებას. თუ რომელიმე მამაკაცს უჩნდება სპეციფიური ეროტიული უპირატესობები, რომელთაც ჩვენ ჰომოსექსუალურს ვუწოდებდით, საზოგადოება არ აქცევს არანაირ ყურადღებას, ხოლო ეს ინდივიდი ბეჯითად ასრულებს თავის ყველა “ნორმალურ” მოვალეობას. [მაგ. ზუნის ტომი]

მათი გავრცელება მკაცრად განსაზღვრული სოციალური როლების, ადგილების და სიტუაციების საშუალებით.

რაც შეეხება ურთიერთობის ინსტიტუციონალიზებულ ფორმებს, ეს შეიძლება იყოს სატაძრო პროსტიტუცია, რომელიც ნაყოფიერების კულტს უკავშირდება: ძველ შუმერში, ბაბილონში, ასურეთში, სამხრეთ ინდოეთსა და სავარაუდოდ, ისრაელშიც ნაყოფიერების მფარველ ღვთაებებს (კიბელა, ასტარტა, ჰეკატე, აფროდიტა, არტემიდა და სხვა) ჰყავდათ კასტრირებული ან ტრანსვესტიტი ქურუმები. წმინდა სატაძრო პროსტიტუცია კი ქალღმერთის მსახურების ერთ-ერთი ფორმა იყო [Frazer, J. G., 1923]. სხვადასხვა კულტურებში ასევე ვხვდებით სექსუალური ურთიერთობებს სოციალურად არათანასწორ ადამიანებს შორის: მამაკაცთა კომერციული პროსტიტუცია, მონების მიერ მონათმფლობელთა სექსუალური მომსახურება, აგრეთვე საჭურისთა ინსტიტუტი, რომელთაც სხვა მიზნებისათვის იყენებდნენ.

არსებობდა მკაფიოდ იერარქიული სოციალიზებული ურთიერთობები მეომართა კასტებში. მაგ. ძველ საბერძნეთსა და იაპონიაში.

ჰომო და ბისექსუალური ურთიერთობის ზოგიერთ ფორმას ძველ საბერძნეთშიც სავსებით ბუნებრივად მიიჩნევდნენ. ცხადია, ძველი საბერძნეთის მცხოვრებთა უმეტესობა ჰეტეროსექსუალურ ქორწინებაში იმყოფებოდა, მაგრამ ჰომოსექსუალური კავშირები მამაკაცთა შორის არ ითვლებოდა არც სირცხვილად და არც ცოდვად, ზოგან კი (მაგ. სპარტაში), მოზრდილ მამაკაცსა და მოზარდს შორის ურთიერთობა სოციალურადაც იყო გაფორმებული³.

ჰომოსექსუალური ურთიერთობები არც ძველ რომში იკრძალებოდა კანონით. ქორწინება ორ მამაკაცს ან ორ ქალს შორის აღიარებული იყო საზოგადოების მიერ.

³ ამ ურთიერთობის აღსაწერად იხმარებოდა სიტყვა პედერასტია (სიტყვასიტყვით – ბიჭების სიყვარული. წარმოქმნილია სიტყვებისაგან პაის, რაც ნიშნავს ბიჭს, ან ამ შემთხვევაში უფრო მამრობითი სქესის მოზარდს, და ერატოს, რაც ნიშნავს სიყვარულს), რომელიც აღნიშნავდა საზოგადოებაში მიღებულ და საამაყო ჩვეულებას. მიუხედავად ამისა, ეჭვი არავის ეპარებოდა არც უფროსი (“ინიციატორი”) და არც უმცროსი (“მორჩილი”) პარტნიორების ქალებთან ურთიერთობის შესაძლებლობებში. მოკლედ რომ ვთქვათ, თანამედროვე ტერმინი “ჰომოსექსუალ ობა” ძველ საბერძნეთში არ გამოგვადგებოდა. თუ ჩვენ აუცილებლად გვინდა ამ მაგალითისათვის გამოვიყენოთ თანამედროვე კლასიფიკაცია, ალბათ ყველაზე სწორი იქნებოდა სიტყვა “ბისექსუალი”.

ცნობილია, რომ რამდენიმე იმპერატორი (მათ შორის ნერონი), დაქორწინებული იყო მამაკაცზე.

ჰომოსექსუალური ურთიერთობების ამგვარ რეგლამენტირებულ ფორმას ვხვდებით შუა საუკუნეების იაპონიაშიც, რომელიც ერთნაირსქესიანი სიყვარულის მიმართ ყველაზე მიმტევებელი აზიურ ქვეყანად ითვლება. ეს დაკავშირებული იყო, ერთის მხრივ, მამაკაცის სხეულის საერთო ესთეტიზაციასთან, ხოლო მეორეს მხრივ - მამაცობისა და ერთგულების სამურაულ კულტთან (ძველი საბერძნეთის მსგავსად). სხვა ხალხების მსგავსად, იაპონელებიც თვლიდნენ, რომ ერთნაირსქესიანი სიყვარული - “ნანსიოკუ” გარედან შეიტანეს. თუმცა, სხვა უამრავი ხალხისგან განსხვავებით, ამ მოვლენას იაპონელები არასოდეს უწოდებდნენ სამარცხვინოს ან ბინძურს და მას თავისი კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვან ელემენტად და განვითარებული ცივილიზაციის ნიშნად თვლიდნენ. [McLelland. M., 2000]

შუასაუკუნეების იაპონიაში სიყვარული ქალებისა და კაცების მიმართ ერთნაირად ნორმალურად ითვლებოდა, ერთი არ გამორიცხავდა მეორეს. ერთი სქესისთვის განსაკუთრებული უპირატესობის მინიჭება იშვიათად და უცნაურად ითვლებოდა. მხოლოდ ითვლება. მსოფლიოს რელიგიათა უმრავლესობა ამას იმით ასაბუთებს, რომ ერთნაირსქესიანი ბიჭების მოყვარულ მამაკაცებს ეძახდნენ არა მათი ლტოლვის ობიექტის მიხედვით, არამედ განრიდების ობიექტის მიხედვით - ონნაგირაი (ქალთმომულენი).

სამურაებისა და რაინდთა წრეში, სადაც ყველაფერი მეომრული ღირსების კოდექსს ემორჩილებოდა, ყველაზე მეტად ერთგულება ფასობდა. პაჟი ან საჭურველთმცირთველი ვალდებული იყო თავისი ბატონისგან ესწავლა ყველაფერი და მისი ღირსი ყოფილიყო. ბიჭის მიერ ბატონის ღალატი მკაცრად ისჯებოდა⁴.

მესამე სპეციფიური ჰომოსექსუალური სუბკულტურაა - თეატრალური სამყარო. ნოს და კაბუკის იაპონურ ტრადიციულ თეატრებში ყოველთვის ბევრი იყო ჰომოეროტიკა, ხოლო ახალგაზრდა მსახიობები ხშირად დიდებულთა, მათ შორის მმართველი სიოგუნების საყვარლები იყვნენ.

⁴ სამურაების ჰომოეროტიული მეგობრობა - ტიპური ფეოდალური ინსტიტუტია, რომელიც იაპონიაში ფეოდალიზმის ეპოქასთან ერთად დასრულდა, მაგრამ დარჩა მათი იდეალიზირებული ხსოვნა (საკმარისია გავიხსენოთ იუკიო მისიმას ცხოვრება და მოღვაწეობა).

ჰომოეროტიზმი საკმაოდ გავრცელებული იყო ინდოეთსა და ჩინეთშიც და კულტურა ნაკლებად ანსხვავებდა მას ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობებისაგან დამოკიდებულების თვალსაზრისით. ჰომოსექსუალობის დევნა და დასჯა ინდოეთში მხოლოდ ინგლისელთა ბატონობამ მოიტანა. ისევე, როგორც იაპონიაში ქრისტიანობის გავრცელებას, ჰომოსექსუალური ურთიერთობების აკრძალვა მოჰყვა.

დამოკიდებულება ტრანსგენდერობის/ტრანსგენდერების მიმართ

ტრანსგენდერი კრებითი ტერმინია, რომელიც აერთიანებს ტრანსექსუალებს, ტრანსვესტიტებს, ტრანსვესტებს, ანდროგინებს და ყველა იმ ადამიანს რომელთა ბიოლოგიური სქესი არ შეესაბამება მათ გენდერულ თვითიდენტიფიკაციას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტრანსგენდერთა ერთი ნაწილისათვის ამგვარი დეფინიციები მიუღებელია, რადგან ეს განსაზღვრებები კეტავს მათ მათთვის უცხო სივრცეში და აიძულებს მათ მიიღონ/შეესატყვისებოდნენ ნორმატიული სქესის რომელიმე ფორმას, რომელთაგან არც ერთი არაა მისთვის მისაღები. თუმცა, ჩვენს ენაში არსებული კატეგორიული აპარატი არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ ადექვატურად აღვწეროთ ტრანსგენდერობა, როგორც კონსტრუქტი, რადგან არსებული ტერმინოლოგიური არსენალი, რომელიც ისედაც უცხოურენოვანია აპრიორი დისკრიმინაციულია, როცა საქმე ეხება ისეთი კონსტრუქტების აღწერას, რომელიც არ შეესაბამება მდედრის/მამრის, ქალურობის/მამაკაცურობის მკაცრად განსაზღვრულ კატეგორიებს.

თქვენს ყურადღებას შევაჩერებ იმ კულტურებზე, რომელთაც მკვეთრად გენდერული ასიმეტრია ახასიათებდათ. ასეთ საზოგადოებაში გენდერული როლები, წარმოდგენები ქალურობაზე/მამაკაცურობაზე არა მხოლოდ პოლარიზებულია, არამედ გარკვეულ იერარქიასაც ექვემდებარება. კულტურებში, სადაც ქალი იერარქიის ქვედა, დაქვემდებარებულ საფეხურზე იმყოფება, ყველაფერი, რაც მასთან არის გაიგივებული უმნიშვნელო ან მეორადია კულტურისათვის. შესაბამისად, სამარცხვინოდ/მიუღებლად ითვლება მამაკაცის მიერ ამ როლის გათავისება/მიღება. იგულისხმება არა მხოლოდ

სოციალური, არამედ სქესობრივი როლის მიღება⁵. ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა ენიჭებოდა არა იმდენად კონკრეტულის ქესობრივი ქცევის კავშირს რეპროდუქციულობასთან, არამედ როლების ამგვარი გადანაწილება არღვევდა კულტურაში არსებულ სქესობრივ/როლურ მოდელებსა და არსებულ წესრიგს.

ამასთან, კულტურათა ნაწილი დასაშვებად მიიჩნეოდა/მიიჩნევს გენდერული როლების ტრანსფორმაციის კერძო შემთხვევას, რომელსაც არ ვრცელდება სქესობრივი ქცევაზე: ქალის მიერ მამაკაცის სოციალური როლის მორგება ან მისი შეთავსება განსაკუთრებულ შემთხვევებში (მაგ. ომის დროს). ამის მაგალითები ჩვენი ისტორიიდანაც შეგვიძლია გავიხსენოთ: მაია წყნეთელი, თინა წავკისელი, თამარ ვაშლოვნილი... თუმცა, ვერ გაიხსენებთ შემთხვევას, როდესაც მამაკაცი იღებს/ითავსებს ქალის სოციალურ ფუნქციას და თანამედროვე ალბანეთის მთიან რეგიონში დღემდე არსებობს ტრადიცია, რომელიც უფლებას აძლევს ქალს შეითავსოს მამაკაცის სოციალური როლი იმ შემთხვევაში თუ ოჯახი მამაკაცის გარეშე რჩება⁶.

ერთ ლექციაში შეუძლებელია სექსუალობის ყველა ასპექტსა და მათ ურთიერთმიმართებაზე საუბარი, ამიტომ მირჩევნია დრო დავუთმოთ ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორიცაა გენდერული იდენტობა და ზოგადად, ტრანსგენდერობა. უფრო სწორედ სხვადასხვა კულტურების მიმართებას ტრანსგენდერობასთან, როგორც ფენომენთან, რომელიც არ ეწერება სქესისა და გენდერის ჩვენთვის ცნობილ ტრადიციულ გაგებაში. ტრანსგენდერობა, ტრანსსექსუალიზმი, ინტერსექსუალობა თავდაყირა აყენებს ჩვენს წარმოდგენებს ისეთ კატეგორიებზე,

⁵ მაგ. ძველ ასურეთში მამაკაცი, რომელიც ვინმეს აიძულებდა ანალურ კავშირს, თვითონ ექვემდებარებოდა ჯერ გაუპატიურებას, შემდეგ კასტრირებას; ხოლო ძალადობის მსხვერპლი არ ისჯებოდა. პირიქით, “აქტიური” როლი ითვლებოდა “ნორმალურად”, ხოლო “პასიური” – სამარცხვინოდ. ცილისწამება ან ჭორების გავრცელება, თითქოს ვიღაცას ურთიერთობა ჰქონდა მამაკაცებთან, პროსტიტუციაში ბრალდების ტოლფასი იყო და ისჯებოდა გაროზგვით, იძულებითი სამუშაოებით, კასტრაციით და ჯარიმით. ანუ, იკიცხებოდა არა თვითონ ჰომოსექსუალური ქცევა, არამედ “ქალის” პოზიციაში აღმოჩენილი მამაკაცის ქცევა.

⁶ საქმე იმაშია, რომ სისხლის აღების ტრადიცია, რომელიც იქ არსებობს, მხოლოდ ოჯახის წევრ მამაკაცებზე ვრცელდება. ამის გამო, ოჯახი/კლანი შესაძლოა მამაკაცის გარეშე დარჩეს. ასეთ შემთხვევაში, ოჯახის/კლანის წევრ ქალს, უფლება ეძლევა სათავეში ჩაუდგეს კლანს. ამისათვის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობა ქალწულობაა. გარდა ამისა, ის ფიცს დებს, რომ არასოდეს გათხოვდება და მოეკიდება ოჯახს. ამის გამო მათ „შეფიცულ ქალწულებს“ (sworn virgins) უწოდებენ.

როგორცაა ბიოლოგიური სქესი და/ან გენდერი, მამაკაცურობა და/ან ქალურობა, ნორმატიულობა და/ან დევიაცია და ა.შ. ამავდროულად ტრანსგენდერობა უკავშირდება ადამიანების მარგინალიზების, დისკურსიდან გარიყვის, სოციალური დაუცველობის პრობლემასაც, რადგან ორგანოზომილებიანი, პოლარიზებული სისტემა არ ტოვებს ადგილს იმ უამრავი ვარიაციისათვის რაც ადამიანის სექსუალობის ასპექტებს გააჩნია. ეს თემა ჩვენთან დამუშავებული არაა არც სოციალურად და არც აკადემიურად, თუ არ გავითვალისწინებთ რამდენიმე მცირე ზომის კვლევას, რომელიც ტრანსგენდერთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესებაზეა მიმართული და არ ეხება სოციო-კულტურულ ასპექტებს. შესაბამისად, დღევანდელი ლექციაც უფრო მიმოხილვითი ხასიათისაა და მეტწილად ეხება სხვა კულტურებში, მითოლოგიურ გადმოცემებსა თუ რელიგიებში „მესამე სქესის“ კონსტრუირების საკითხებსა და გამოცდილებას.

მითოლოგიურ გადმოცემებში ხშირად გვხვდებიან ღვთაებები, რომლებიც უსქესოა და/ან საკუთარ თავში აერთიანებენ ქალურ და მამაკაცურ საწყისს⁷, ღვთაებრივი, სრულყოფილი ბუნებიდან გამომდინარე შეუძლიათ ადამიანებს მოევიდნენ ქალად ან კაცად⁸ და პერიოდულად იცვლიან სქესს, ან დღევანდელ ტერმინოლოგიას თუ ვიხმართ, მათი გენდერული როლები არ შეესაბამება მათივე სქესს.

ღვთაებრივი ანდროგინის გარდა, რომელიც თავის თავში აერთიანებს ქალურ და მამაკაცურ საწყისს და მთლიანობის სიმბოლოდ გვევლინება მითოლოგიურ გადმოცემებში გვხვდება ღვთაებათა მიერ ადამიანის სქესის ტრანსფორმაციაც.

⁷ ზოგიერთ მითოლოგიაში ღვთაებრივი სრულყოფილება გულისხმობს ორივე სქესის ნიშნის არსებობას ერთ არსებაში. სწორედ ორსქესიანობა აძლევს მას უნარს შვას/დაბადოს სამყარო, სხვა ღმერთები და/ან ადამიანები. მაგ. ეგვიპტური მზის ღმერთი რა, რომელიც საკუთარ თავს ანაყოფიერებს; ადიტი - ღვთაებრივი ხარი/ძროხა ვედურ მითოლოგიაში, ღმერთების დედა და მამა ერთდროულად. გველი - ცისარტყელა, ავსტრალიურ მითოლოგიაში, რომელიც სხვა ღმერთებს შობს, ძველირანული ზურვან, რომელმაც შობა აპურამაზდა და აპრიმანი და დროისა და სივრცის უსასრულობასა და ერთიანობას განასახიერებდა ითვლება.

⁸ დასავლური ტრადიციებისგან განსხვავებით, ინდუიზმი უფრო მოქნილია როცა საქმე გენდერულ იდენტობებსა და როლებს შეეხება. მითოლოგიური გადმოცემებისა და რელიგიური ტექსტების გარდა, რომლებშიც ღვთაებები სქესს იცვლიან და ისე ევლინებიან ადამიანებს (მაგალითად, კრიშნა, რომელიც უზენაესი ღვთაების, ვიშნუს რეინკარნაციად ითვლება, სქესს იცვლის, ჯერ ქალი ხდება, შემდეგ ისევ მამაკაცი და პირიქით), ინდური კულტურა ანსხვავებს არა ორ, არამედ რამდენიმე სქესს და მყარ იდენტობებს, რომლის აღწერა დასავლეთისათვის დამახასიათებელი ბინარული სისტემებით საკმაოდ რთულია.

არგონავტების მითის ერთ-ერთი პერსონაჟი, უძლეველი კენეოსი (ჩაენეუს) თავდაპირველად ქალი იყო. მასზე შეყვარებულმა პოსეიდონმა ნებისმიერი სურვილის შესრულება აღუთქვა. ასე იქცა კენიდა კენეოსად, უძლეველ მამაკაცად.

თებეს თქმულებათა ციკლში მოხსენიებული წინასწარმეტყველი ტირესია (Tiresias) ორჯერ იცვლის სქესს. მითის თანახმად, ტირესიამ ორი ერთმანეთზე გადახლართული გველი აღმოაჩინა შეჯვარებისას, ერთ-ერთს ჯოხი დაარტყა და ამის გამო ქალად გადაიქცა. ჰესიოდეს თანახმად, მის გარდასხეულება ორჯერ ერთსა და იმავე ადგილას, კილენიის მთაზე მოხდა. შვიდი წლის შემდეგ ის ისევ მამაკაცად გადაიქცა. ზევსმა და ჰერამ ის ერთხელ კამათის გადასაწყვეტად მიიწვიეს, რადგან ვერ შეთანხმდნენ, ვინ უფრო მეტ სიამოვნებას იღებდა სექსისაგან ქალი თუ მამაკაცი. ტირესიამ, რომელსაც ორივე ჰქონდა გამოცდილი, თქვა, რომ ქალი 9-ჯერ მეტ სიამოვნებას იღებს, ჰერამ, რომელმაც კამათი წააგო დააბრმავა ის. ზევსმა კი წინასწარმეტყველების უნარით დააჯილდოვა.

ქალად ქცევით დასაჯა ქალღმერთმა აფროდიტემ სკვითები და მათი შთამომავლები, რომლებმაც მისი ტაძარი გაძარცვეს ასკალონში. ჰეროდოტე სწორედ ამ მითს იხსენებს სკვითი მისნების, ენარეების (Enarees, Anarieis) დახასიათებისას. მისი აღწერით კასტრაცი წინასწარმეტყველები “არა მხოლოდ ასრულებდნენ ქალების მოვალეობას, არამედ ქალურ მიდრეკილებებს ავლენდნენ და ქალებივით იქცეოდნენ”. კასტრაცია, როგორც ინიციაციის ერთ-ერთი აუცილებელი საფეხური საკმაოდ გავრცელებული პრაქტიკა იყო სხვა ქალღმერთების კულტის მსახურებისთვისაც. კიბელესა (Cybele) და ატისის (Attis) ტაძრის ქურუმები კასტრაციის რიტუალის შემდეგ ქალის ტანსაცმელს იცმევდნენ და ქალის სექსუალურ როლს ითავსებდნენ.

ფრეზერის აზრით, კასტრაციის აქტი ნაყოფიერების კულტთან დაკავშირებულ ქალღმერთის განაყოფიერების სიმბოლურ რიტუალს განასახიერებდა. ზოგიერთი მეცნიერი კასტრაციის აქტის მნიშვნელობას მაშინ გავრცელებული მოსაზრებით ხსნის, რომლის მიხედვითაც, საკრალური ფუნქციის შესრულება მხოლოდ სექსუალურად თავშეკავებულ ადამიანს შეუძლია, მამაკაცისათვის კი ნებაყოფილობითი თავშეკავება

შეუძლებლად მიაჩნდათ. ამიტომაც, თვითკასტრაცია ერთადერთ გამოსავლად რჩებოდა მათთვის, ვისაც სურდა ცხოვრება ქალღმერთის მსახურებისათვის მიემდგნა⁹.

ძველ რომში, რომლებმაც ფრიგიელებისაგან გადმოიღეს ქალღმერთ კიბელას კულტი, ტაძრის მსახურებს გალებს უწოდებდნენ (galli, galloi ბერძნულად, ლათინურში - gallus მამალს ნიშნავს). კასტრირებისა და ქალის კაბის ჩაცმის შემდეგ, ქურუმი კარგავდა მამაკაცობას და ეზიარებოდა ქალი-ღვთაების ძალმოსილებას. გალებისათვის დამახასიათებელი იყო მამაკაცთა სატაძრო პროსტიტუცია. ეს ყოველივე მკვეთრად ეწინააღმდეგებოდა არსებულ გენდერულ ნორმებს. კასტრაციისა და რომაელთათვის უჩვეულო ქცევის შიშმა გალები მარგინალიზებულ ჯგუფად აქცია. მათ ხშირად მოიხსენიებდნენ დამამცირებელი მეტსახელებით. თავად სიტყვა გალი “არამამაკაცური” ქცევის სინონიმად იქცა.

გალებისა და ენარეებისაგან განსხვავებით რომლებიც სქესის ტრანსფორმაციის უკიდურეს გზას მიმართავდნენ, სხვა კულტის მსახურები უბრალოდ გადაცმითა და ქალური როლის თამაშით კმაყოფილდებოდნენ. ზოგი მეცნიერი თვლის, რომ ამგვარი ქცევის მიზეზი შესაძლოა ქალღმერთის კულტის პატივისცემა კი არა, ღვთისმსახურთა ტრანსგენდერულობა იყო, რომელთათვისაც ეს რიტუალი ტრანსფორმაციის ერთადერთ შესაძლებლობას წარმოადგენდა. [Кох И., 1999]

ინდოეთში ჰიჯრებს (hijra) „მესამე სქესად“ მიიჩნევენ. მათი უმეტესობა თავს არ მამაკაცად მიიჩნევს და არც ქალად. ჰიჯრების საზოგადოება საკმაოდ მრავალფეროვანია - მათ შორის არიან დაბადებით მამაკაცები, რომელთაც ქალის გენდერული როლი აქვთ შეთვისებული (ატარებენ ქალის ტანსაცმელს, მიმართავენ ერთმანეთს ქალის სახელებით, ბაძავენ მათ სიარულისა და ლაპარაკის მანერით), ჰერმაფროდიტები (მათი რაოდენობა საკმაოდ მცირეა და ჰიჯრების საზოგადოებაში მათ განსაკუთრებული ნიშა აქვთ სწორედ იმის გამო, რომ ორივე სქესისათვის დამახასიათებელი ანატომიური ნიშნების მატარებელნი არიან), კასტრატები, რომლებიც თავის გენიტალიებს ნებაყოფლობით სწირავენ მსხვერპლად ჰიჯრების მფარველ ქალღმერთს, ბაჰუჩარა მატას (Bahuchara Mata)

⁹ იმავე ლოგიკით, სიმბოლური კასტრაციის აქტად შეიძლება მივიჩნიოთ კათოლიციზმისათვის დამახასიათებელი ცელიბატის ინსტიტუტი.

და სხვ. ჰიჯრები არც ერთ კასტას არ მიეკუთვნებიან და სრულიად გარიყულები არიან საზოგადოებისაგან. ამიტომაც ისინი არჩევენ ჯგუფურად იცხოვრონ და ქმნიან დამოუკიდებელ, კომუნის მსგავს ერთობებს. ყველა ასეთ ერთობას თავისი გურუ ჰყავს. ჰიჯრები კარგად ფლობენ ცეკვისა და სიმღერის ხელოვნებას და მათ ხშირად იწვევენ ქორწილებსა და დიდ დღესასწაულებზე. თუმცა, მათი შემოსავლის ძირითად წყაროდ მაინც პროსტიტუცია რჩება. ჰიჯრები არა მხოლოდ სძულთ, მათი ემინიათ კიდევ, რადგან მათ მაგიურ ძალას მიაწერენ. [Nanda, S.1990]

შუა აზიის თურქულად მოლაპარაკე ტომებში საკმაოდ პოპულარული იყვნენ მოცეკვავე ბიჭები, რომელთაც "bacha" ეძახდნენ (სავარაუდოდ, ტერმინი სპარსულიდან უნდა მოდიოდეს: bacheh - ბავშვი). მოცეკვავეებად ბავშვებს გარეგნობის მიხედვით არჩევდნენ. განსაკუთრებით ფასდებოდა ე.წ. "ჰერმაფროდიტული სილამაზე". ბაჩას ბავშვობიდანვე ავარჯიშებდნენ ცეკვასა და სიმღერაში. როგორც წესი, მათი ასაკი 12 დან 16 წლამდე იყო (წვერის ამოსვლისთანავე მათი მოცეკვავის კარიერა მთავრდებოდა). ეროტიული ცეკვების გარდა, ისინი სექსუალურ მომსახურებასაც სთავაზობდნენ კლიენტებს. ისინი ატარებდნენ ქალის ტანსაცმელს, გრძელ თმას და ხმარობდნენ ფერ-უმარილს. თურქეთში მათ კუჩკებს ("kuchak" - პატარა) უწოდებდნენ. 25-30 წლის ასაკში მათ უფლება ჰქონდათ დაქორწინებულიყვნენ და მოცეკვავეთა საკუთარი გუნდი ჩამოეყალიბებინათ. ითვლება, რომ მათი უმეტესობა ტრანსგენდერები იყვნენ, თუმცა ევროპელი მოგზაურები და ეთნოგრაფები ამ მოვლენას აღწერდნენ, როგორც "ისლამურ სამყაროში გავრცელებული პედერასტიის ერთ-ერთ ფორმას".

ადრეულ არაბულ და ისლამურ კულტურებში მამაკაცებს, რომელთა გარეგნობა და/ან ქცევა არ შეესაბამებოდა არსებულ ნორმებს, მუხანათუნებს/ მუხანათებს (Mukhannathun, Mukhannath) უწოდებდნენ. ამასთან, როგორც ჩანს, თუკი დღევანდელ ტერმინოლოგიას გამოვიყენებთ, ისინი ერთმანეთისაგან განასხვავებდნენ ჰომოსექსუალურ ქცევასა და გენდერულ იდენტობას¹⁰, ვინაიდან მუხანათები ქალების

¹⁰ "მუხანათი მამაკაცია, რომელიც თავის მოძრაობებს, გარეგნობასა და მეტყველებას ქალურობას ანიჭებს. არიან ორი ტიპის მუხანათები: ისინი, ვისაც თანდაყოლილი მონაცემები აქვს, ასე თავისი ბუნების შესაბამისად იქცევა და არ შეიძლება მისი განსჯა თუ ის ამ თვისებებს ფულის საშოვნელად (პროსტიტუცია) არ გამოიყენებს. მეორე ტიპის მუხანათები ქალივით ამორალობის გამო იქცევიან. ასეთი ადამიანები ცოდვილები არიან და უნდა დაისაჯონ", წერს ჰადისების ერთ-ერთი კომენტატორი. [Rowson, K.1990]

მიმართ სექსუალურ ლტოლვას არ განიცდიდნენ, მათ მნიშვნელოვანი სოციალური ფუნქცია დაეკისრათ და ჰარემის მცველებად იქცნენ. თუ გავიხსენებთ, რომ მუსულმანებთან გაყოფილია ქალისა და მამაკაცის ტერიტორიები, მუხანათი ერთადერთი იყო, ვისაც თავისუფლად გადაადგილება შეეძლო მთელ სახლში. მოგვიანებით, ცრუმუხანათებისაგან თავის დაზღვევის მიზნით, მათ სამუშაოზე აყვანამდე ასაჭურისებდნენ. თუმცა, ამას მათ სოციალურ სტატუსზე არ უმოქმედია. [Kugle, S. 2010]

ტრანსგენდერთა მიმართ განსხვავებული დამოკიდებულება ჰქონდათ კულტურებს, სადაც ნაკლებადაა პოლარიზებული გენდერული როლები, რელიგიური წარმოდგენებში კი დადებითი ანდროგინული საწყისი ფიგურირებს როგორც თავდაპირველი მთლიანობისა და სულიერი ძალის განსახიერება. საზოგადოება არ აიძულებს მათ რთული არჩევანის გაკეთებას და საშუალებას აძლევს შეიცვალონ არა მხოლოდ სახელი, ტანსაცმელი და საქმიანობის სახე, არამედ სექსუალური პარტნიორის სქესიც.

ჩრდილო ამერიკის ინდიელებში ასეთ ადამიანებს ორი სულის მატარებელს უწოდებდნენ (Two-spirit) და საზოგადოებაში ისეთივე ავტონომიური ადგილი ეკავათ, როგორც კაცებს ან ქალებს. მათ განსაკუთრებულ მაგიურ ძალას მიაწერდნენ, რის გამოც ისინი ხშირად ხდებოდნენ შამანები და ტომის ბელადები. იმის გამო, რომ ამ ადამიანთა სექსუალურ პარტნიორები ზოგჯერ მათივე სქესის ადამიანები იყვნენ (თუმცა ეს სულაც არ წარმოადგენდა საყოველთაო წესს. გასათვალისწინებელია, რომ მათი როლებისა და ფუნქციების აღწერისას აქცენტი კეთდებოდა მათ გენდერულ და არა სექსუალურ მახასიათებლებზე), ესპანელმა და პორტუგალიელმა კოლონიზატორებმა ისინი სოდომიტებად მონათლეს და კოლონიზაციისა და ინდიელების ფიზიკური განადგურების გასამართლებელ არგუმენტად იყენებდნენ. კონკისტადორებმა მათ ბერდაჩები შეარქვეს¹¹. ამერიკელი ინდიელების გარდა, ბერდაჩების ინსტიტუტი ფართოდ იყო გავრცელებული, ჩრდილოეთ რუსეთის, ციმბირის და შორეული აღმოსავლეთის, ინდონეზიისა და აფრიკის ხალხებს შორის. [Roscoe, 1991, Lang, 1998]

¹¹ სავარაუდოდ ეს სიტყვა სპარსულიდან (bardaj) შევიდა ესპანურში (bardaxa ან bardaje) და მამრობითი სქესის პროსტიტუტს, კმაყოფაზე მყოფ ბიჭს ნიშნავს.

ანთროპოლოგებმა და ეთნოგრაფებმა აღმოაჩინეს, რომ გენდერისა და ბიოლოგიური სქესის შესახებ თანამედროვე თეორიების გამოყენებაც კი არ იძლევა ამ კულტურების ადექვატურად შესწავლის საშუალებას. გენდერისა და სქესის “არამყარი” კატეგორიები ასეთ კულტურებში ტრანსგენდერი ადამიანებისათვის ერთგვარ უსაფრთხო, არადისკრიმინაციულ გარემოს ქმნიდა/ქმნის, სადაც ადამიანებს თავისუფლად შეუძლიათ მოიქცნენ თვითაღქმის შესაბამისად ყოველგვარი სოციალური სტიგმატიზაციის გარეშე.

სექსუალური სურვილებისა და ქცევების ვარიაციების მიმართ შემწყნარებლობის ზრდა დაკავშირებულია სექსუალობისა და რეპროდუქციის გამიჯვნასთან ერთმანეთისაგან, გენდერული პოლარიზაციის შესუსტებასთან და იმის გაგებასთან, რომ სექსუალობის სხვადასხვა ასპექტების ერთობლიობა უამრავ ინდივიდუალურ ვარიაციას ქმნის, რომელიც არც პათოლოგიას წარმოადგენს და არც სოციალურად საშიშ მოვლენას.

ჰომოსექსუალობა, როგორც ცოდვა

ჰომოსექსუალობის ცოდვასთან დაკავშირება იუდაიზმში მოხდა და ამგვარი დამოკიდებულება ჰომოსექსუალური ქცევის მიმართ სწორედ მისგან „ისესხეს“ იმ რელიგიებმა, რომელიც იუდაიზმს ეფუძნება (ქრისტიანობა, ისლამი). ითვლება, რომ იუდაიზმის მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულება ჰომოსექსუალობის (ისევე, როგორც სექსუალობის სხვა გამოვლინებებთან, რომელიც არ უკავშირდება რეპროდუქციას და არაა რეგლამენტირებული ქორწინებით) მიმართ, უკავშირდებოდა ახლოაღმოსავლურ რელიგიურ კულტებთან კონკურენციას: ძველი იუდეველების მეზობელი ტომები ნაყოფიერების კულტს სცემდნენ თაყვანს და ქორწინების გარეშე სექსუალური პრაქტიკა ჩვეულებრივი რამ იყო. ჰომო და ბისექსუალური ურთიერთობის ზოგიერთ ფორმას ძველ საბერძნეთშიც სავსებით ბუნებრივად მიიჩნევდნენ. ცხადია, ძველი საბერძნეთის მცხოვრებთა უმეტესობა ჰეტეროსექსუალურ ქორწინებაში იმყოფებოდა, მაგრამ ჰომოსექსუალური კავშირები მამაკაცთა შორის არ ითვლებოდა არც სირცხვილად და არც ცოდვად, ზოგან კი (მაგალითად სპარტაში), მოზრდილ მამაკაცსა და

მოზარდს შორის ურთიერთობა სოციალურადაც იყო გაფორმებული. [Hoffman, R. 1980] ჰომოსექსუალური ურთიერთობები არც ძველ რომში იკრძალებოდა კანონით. ქორწინება ორ მამაკაცს ან ორ ქალს შორის აღიარებული იყო საზოგადოების მიერ. ცნობილია, რომ რამდენიმე იმპერატორი (მათ შორის ნერონი), დაქორწინებული იყო მამაკაცზე. [Boswell, 1980]. ჰომოსექსუალური ურთიერთობების კონკრეტული ფორმები ინსტიტუციონალიზებული სახით არსებობდა შუასაუკუნეების იაპონიაში¹². თუმცა, ასეთი ისტორიული ექსკურის დროს არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ აქ იგულისხმება კონკრეტული სექსუალური ქცევა და არა იდენტობა. სექსუალური ორიენტაცია, როგორც ცნება, მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს გაჩნდა. მანამდე ავტომატურად ითვლებოდა, რომ ყველა ადამიანი ჰეტეროსექსუალია და ჰომოსექსუალობა სექსუალური ქცევის ერთ-ერთი ვარიანტია.

არსებობს მოსაზრება, თითქოს ქრისტიანობას თავიდანვე აგრესიული დამოკიდებულება ჰქონდა ჰომოსექსუალობის მიმართ, თუმცა, როგორც მკვლევარები ადასტურებენ [Boswell, 1980], ამგვარი დისკურსი ძირითადად მეთერთმეტე-მეთორმეტე საუკუნეში ჩნდება. ჰომოსექსუალობის წინააღმდეგ ბრძოლისას კათოლიკური ეკლესია ძირითადად წმ. ავგუსტინესა და წმ. თომა აქვინელის შრომებს იყენებდა. ორივე მათგანის აზრით, ნებისმიერი სექსუალური აქტი, რომელიც გამოირიცხავს ჩასახვის შესაძლებლობას, არაბუნებრივია და შესაბამისად, ცოდვილი. ეკლესია სექსუალური ქცევის მარეგულირებელ მძლავრ ძალად გადაიქცა. შუა საუკუნეებში ჰომოსექსუალობაში დადანაშაულება მხოლოდ გარყვნილად და ცოდვილად შერაცხვას როდი ნიშნავდა.

¹² ჰომოსექსუალური სიყვარულის მიმართ ყველაზე მიმტევებელი აზიური ქვეყანა XIX ს.-მდე იყო იაპონია, რაც დაკავშირებული იყო, ერთი მხრივ, მამაკაცის სხეულის საერთო ესთეტიზაციასთან, ხოლო მეორე მხრივ მამაცობისა და ერთგულების სამურაულ კულტთან. ჰომოსექსუალურ ურთიერთობებს მამაკაცთა შორის იაპონელები არასოდეს უწოდებდნენ სამარცხვინოს და მას თავისი კულტურული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვან ელემენტად და განვითარებული ცივილიზაციის ნიშნად თვლიდნენ. განსხვავებით დასავლური კულტურებისაგან, იაპონიაში ქალისა და მამაკაცის სიყვარული ერთნაირად ნორმალურად ითვლებოდა. მხოლოდ ერთი სქესისთვის განსაკუთრებული უპირატესობის მინიჭებას იშვიათად და უცნაურობად მიიჩნევდნენ. მამაკაცებს, რომლებიც მხოლოდ სხვა მამაკაცებთან ურთიერთობას ანიჭებდა უპირატესობას ონნაგირაის (ქალთმომუღეს) უწოდებდნენ – არა ლტოლვის, არამედ განრიდების ობიექტის მიხედვით. ამასთან, მამაკაცთა სექსუალური ურთიერთობა უფრო მკაცრად იყო რეგლამენტირებული, ვიდრე ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობები. ისტორიკოსები სამ განსხვავებულ სუბკულტურას გამოყოფდნენ: ბუდისტურ მონასტრებს, ფეოდალურ-სამურაულ წრესა და თეატრალურ სამყაროს. ე. ადდგომელაშვილი. „ჰომოსექსუალობა სხვადასხვა კულტურებში“. ჟურნალი „მე“. #13. <http://minority.ge/library/publications/homosexualityinvarious/>

მნიშვნელოვანია, რომ ჰომოსექსუალობაზე, როგორც ცოდვაზე აქცენტირება სხვადასხვა ორდენებთან კათოლიკური ეკლესიის ბრძოლის პარალელურად მოხდა¹³. ამგვარი ქცევა უკავშირდებოდა სხვადასხვა რიტუალებს, ორდენებს და შესაბამისად ჰომოსექსუალობა დაუკავშირდა ერესს და კათოლიკური ეკლესიისთვის მასთან ბრძოლა მნიშვნელოვანი გახდა¹⁴. მოგვიანებით სეკულარიზაციის პროცესებთან ერთად, ეკლესიის ძალაუფლების ნაწილი სახელმწიფოს ხელში გადავიდა. ასე იქცა ცოდვა დანაშაულად საზოგადოების წინაშე.

¹³ ჰომოსექსუალური პრაქტიკა, როგორც ერეტიკული რიტუალების ნაწილი, ფიგურირებს ბრალდებათა ჩამონათვალშიც, რომელიც ტამპლიერთა ორდენის წევრებს წაუყენა ინკვიზიციამ.

¹⁴ შუასაუკუნეების ევროპაშიც კი, სადაც ჰომოსექსუალური აქტი ცოდვად ითვლებოდა, ეს თავისთავად არ იყო საკმარისი, რათა პირი მოენათლად “ჰომოსექსუალად”. როდესაც ადამიანები ისჯებოდნენ “სოდომიისათვის” (ბიბლიური ქალაქი სოდომის მიხედვით) ან “ზაგერობისთვის” (ზულგარული ერეტიკული სექტის მიხედვით), მათ “სწორ”, ჰეტეროსექსუალურ შესაძლებლობებში ეჭვი არავის ეპარებოდა. ამასთან, ისჯებოდა მხოლოდ კონკრეტული, ანალური და ორალური აქტები. მამაკცთა შორის სინაზისა და სიყვარულის სხვა გამოვლინებებს ყურადღება საერთოდ არ ექცეოდა.

გენდერული იდენტობა, გენდერული როლები და სექსუალური ორიენტაცია

ტერმინოლოგია

სქესი, გენდერი, გენდერული როლები

სქესი – ბიოლოგიური მახასიათებლების ერთობლიობა (ანატომიური, ფიზიოლოგიური, ბიოქიმიური, გენეტიკური), რომელიც განასხვავებს მდედრის და მამრის ორგანიზმს.

გენდერი – სოციალური კონსტრუქტი, რომელიც გამოხატავს საზოგადოების მიერ დადგენილ თუ გამომუშავებულ, ფუნქციურ, ქცევით, მენტალურ თუ ემოციურ განსხვავებულობას ქალსა და მამაკაცს შორის. სტერეოტიპი წმინდა მამაკაცურ (მასკულინურ) და ქალურ (ფემინურ) აზროვნებასა და ქცევაზე, გულისხმობს მკვეთრ მახასიათებელ ჩარჩოებს სქესის ფუნქციური დატვირთვისთვის. ამავე დროს, ეს სტერეოტიპები მოქმედებს „აქ და ამაჟამად“, ანუ დამახასიათებელია კონკრეტული საზოგადოების არსებობის ფორმისათვის. სწორედ სოციალურ-კულტურული ნორმები (ეროვნება, ყოფითი სამართალი, ტრადიცია, რელიგია, ტაბუ) განსაზღვრავენ ქალისა და მამაკაცის პროფესიას, ქცევის მოდელს, ჩაცმას, ფსიქოლოგიურ მახასიათებლებს და არა ბიოლოგიური სქესი. პატრიარქალურ საზოგადოებაში არსებობს ე.წ. გენდერული ასიმეტრია, როდესაც „მამაკაცური“ პრივილეგირებულ-დომინირებულ პოზიციაზეა, ხოლო „ქალური“ ითვლება არამოწინავედ, დაქვემდებარებულად, პირველზე დამოკიდებულად. ამგვარი ღირებულებათა სისტემა ბადებს საუკუნეობით გამყარებულ წარმოდგენებს, ცრურწმენებს, კულტურულ შეფასებებს - გენდერულ სტერეოტიპებს, რომლებიც ფაქტობრივად, რეფორმას ვერ თუ არ განიცდის და მცირედ ტრანსფორმირებული სახით გადადის თაობიდან თაობაში. სოციალური როლები შეიძლება შეიცვალოს, მაგრამ გენდერული უთანასწორობა კვლავ სიცოცხლისუნარიანია, რადგანაც გლობალიზაციის, მოდერნიზაციის პროცესში ხდება დისკრიმინაციის ფორმების „გაკულტურება“, რაც კიდევ უფრო უწყობს ხელს საზოგადოების იერარქიულობის გაღრმავებას. გენდერული ნორმები განაპირობებს მამაკაცისა და ქალის

ქცევის წესებს დაბადებიდან გარდაცვალებამდე. ეს კი თავისთავად განისაზღვრება მამისა და დედის ფუნქციური დაყოფით, სექსში ქალისა და მამაკაცის ხაზით, აღზრდის სისტემებით, განათლებით, კულტურით, რელიგიური დოგმებით, პოლიტიკა-ეკონომიკით. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მასკულტურას, მასმედიას, როგორც სტერეოტიპიზაციის საშუალებას.

გენდერული როლი – სოციალური როლის ერთ-ერთი ფორმა, ინდივიდთა აქტივობის, სტატუსის, უფლებათა და მოვალეობათა დიფერენციაცია მათი სქესობრივი მიკუთვნებულობის საფუძველზე. გამოხატავენ კონკრეტულ საზოგადოებაში არსებული სოციალურ მოლოდინს იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა იქცეოდნენ ქალები და მამაკაცები. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გენდერული როლი წარმოადგენს ინდივიდის გენდერული იდენტობის სოციალურ გამოვლინებას.

გენდერული სტერეოტიპები – ფსიქოლოგიური მახასიათებლები და ქცევა, რომელიც ამა თუ იმ საზოგადოებაში (ან კულტურაში) მოცემულ ისტორიულ პერიოდში ითვლება ერთი რომელიმე სქესისთვის მეტად დამახასიათებლად. ასე მაგალითად: „კაცები მეტად აგრესიულები არიან“ ან „კაცები უფრო ჭკვიანები არიან“, „ქალები ზედმეტად ემოციურები არიან“, „ქალებს არ შეუძლიათ მანქანის მართვა კარგად“ ან „კაცებმა ნამდვილი მეგობრობა იციან, ქალებს კი არ შეუძლიათ ნამდვილი მეგობრობა“ და ა.შ. სტერეოტიპები ხელს უწყობს სქესობრივი როლების შეთვისებას და წარმოადგენს სოციალიზაციის მოდელებს ბავშვებისთვის. გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ არსებობს გენდერული სტერეოტიპების მაღალი ხარისხით კროსკულტურული მსგავსება. აქედან გამომდინარე, კეთდება დასკვნა, რომ ფსიქოლოგიური მახასიათებლები, რომლებიც ქალისა თუ მამაკაცის სქესთან ასოცირდებიან, პანკულტურულ მოდელში ლაგდებიან. ხოლო სპეციფიკური კულტურული ფაქტორები განაპირობებენ უმნიშვნელო გადახრებს ამ ზოგადი მოდელიდან. გენდერული სტერეოტიპების ფორმირების უილიამსის და ბესტის (Williams & Best) მოდელი ეფუძნება იმ მოსაზრებას, რომ ბიოლოგიურ განსხვავებებს (მაგ.: ქალი აჩენს შვილებს, კაცებს კი მეტი ფიზიკური ძალა აქვთ) მივყავართ შრომის ისეთ განაწილებამდე, რომლის დროსაც ქალებს აქვთ პასუხისმგებლობა ბავშვების აღზრდაზე და მოვლაზე, კაცებს კი – პასუხისმგებლობა ოჯახის უზრუნველყოფაზე და დაცვაზე.

უილიამსი და ბესტი თვლიან, რომ გენდერული სტერეოტიპები ყალიბდებოდა, რათა უზრუნველყოთ ასეთნაირად ჩამოყალიბებული შრომის განაწილების განმტკიცება. სტერეოტიპი გულისხმობს, რომ შესაბამისი სქესის წარმომადგენელს აქვს ან შეუძლია რომ განავითაროს მისთვის მიკუთვნებული როლის შესაბამისი თვისება. ერთხელ ჩამოყალიბებული სტერეოტიპები სოციალიზაციის მოდელების ფუნქციას ასრულებენ. ისინი აიძულებენ ბიჭებს იყვნენ უფრო დამოუკიდებლები და გაბედულები, ხოლო გოგონებს – მზრუნველები და კონტაქტურები. ამგვარად, გასაგები ხდება, რომ ადამიანები სხვადასხვა კულტურათა ფართო დიაპაზონის ფარგლებში მიდიან იქამდე, რომ მახასიათებლების ერთი ნაკრები ასოცირდება მამაკაცის სქესთან, ხოლო მეორე ნაკრები – ასოცირდება ქალთა სქესთან.

სოციალიზაცია – ადამიანის პიროვნებად ჩამოყალიბების, მოცემული საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი ცოდნის, ღირებულებებისა და ნორმების შეთვისების პროცესი. სხვაგვარად უწოდებენ ინკულტურაციას და აღნიშნავს ინდივიდის მიერ სოციალური ნორმების, კანონების, ქცევის მოდელებისა და ღირებულებების ათვისების პროცესს, რომლის დროსაც ინდივიდი შეიმუშავებს საზოგადოებაში ცხოვრებისა და სოციალური ნორმების დაცვის ჩვევებს. სოციალიზაცია აქტიური პროცესია. ინდივიდი ირჩევს საზოგადოების გარკვეულ ნორმებს და უკუაგდებს დანარჩენს. ის კრიტიკულად ითვისებს არსებულ ღირებულებებს და ორიენტირებულია ახალ ღირებულებებზე. ამიტომ, სოციალიზაციისას მემკვიდრეობის ათვისებასთან ერთად, ინოვაციაც გვხვდება. სოციალიზაცია საწყისს ოჯახში იღებს. ეს პირველად სოციალიზაციად ითვლება. შემდეგ გრძელდება საგანმანათლებლო დაწესებულებებში (მეორადი სოციალიზაცია). პარსონსი და ბეილზი გამოყოფენ სოციალიზაციის მესამე ეტაპს – ესაა მუშაკის, მშობლის, მეუღლის როლები. სოციალიზაცია დაკავშირებულია როლების ინტერნალიზაციასთან.

სექსუალობა, სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა

სექსუალობა – ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სულიერი და ემოციური განცდებისა და ქცევების ერთობლიობა, რომელიც უკავშირდება სქესობრივი ლტოლვის გამოვლენასა და

დაკმაყოფილებას. წარმოადგენს ადამიანის ორგანიზმის თანდაყოლილ მოთხოვნასა და ფუნქციას. ადამიანი იზადება გარკვეული პოტენციალით, რომელიც შემდეგ ფორმირდება ინდივიდუალური ცხოვრებისეული გამოცდილების საფუძველზე. მოიცავს სქესს, გენდერულ იდენტობას და როლს, სექსუალურ ორიენტაციას, ეროტიციზმს, სიამოვნებას, ინტიმსა და რეპროდუქციას. სექსუალობა განიცდება და გამოიხატება ფიქრებში, ფანტაზიებში, რწმენაში, დამოკიდებულებებში, ღირებულებებში, ქცევაში, პრაქტიკაში, როლებსა და ურთიერთობებში. მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალობა მოიცავს ყველა ზემოთ ჩამოთვლილს, შესაძლოა ყველა მათგანი არ იყოს განცდილი ან გამოხატული. სექსუალობაზე გავლენას ახდენს ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული, ეთიკური, სამართლებრივი, ისტორიული და რელიგიური ფაქტორების ერთობლიობა. სექსუალობა, ისევე, როგორც ადამიანის ქცევის სხვა ასპექტები, ატარებს როგორც ბიოლოგიურ, ისე სოციალურ ხასიათსაც. სექსუალობის ზოგიერთი მახასიათებლები გენეტიკურადაა განპირობებული, სხვები კი სოციალიზაციის პროცესში ფორმირდება. გამოყოფენ ადამიანის სექსუალობის 5 კომპონენტს:

1. ბიოლოგიური სქესი (თავის მხრივ შედგება გენეტიკური, გონადური, ჰორმონალური, გენიტალიური სქესისაგან);
2. სექსუალური იდენტობა (თვითაღქმა კონკრეტული სექსუალური ორიენტაციის მქონე ინდივიდად. შეიძლება არ ემთხვეოდეს რეალურ სექსუალურ ორიენტაციას);
3. სექსუალური ორიენტაცია (მეტ-ნაკლებად მდგრადი სექსუალური, ემოციური, ეროტიკული, რომანტიკული ლტოლვა განსაზღვრული სქესის ადამიანის მიმართ);
4. გენდერული იდენტობა (რომელიმე სქესისადმი ფსიქოლოგიური მიკუთვნებულობა. შეიძლება არ ემთხვეოდეს ბიოლოგიურ სქესს);
5. გენდერული როლი (უკავშირდება ადამიანის ქცევას, რომელიც შეესატყვისება კონკრეტულ საზოგადოებაში არსებულ კულტურულ ნორმებსა და სტერეოტიპებს „მამაკაცური“ და „ქალური“ ქცევის შესახებ).

გეი - ჰომოსექსუალის სინონიმი. ტერმინი ხშირად გამოიყენება მხოლოდ მამაკაცებთან მიმართებაში და აღნიშნავს მამაკაცს, რომელსაც ემოციურად და ფიზიკურად იზიდავს მამაკაცი.

გენდერული იდენტობა – ადამიანის გენდერული თვითაღქმა, როდესაც ის თავს მიაკუთვნებს რომელიმე გენდერს. პიროვნება შეიძლება ახდენდეს თვითიდენტიფიკაციას მამაკაცად ან ქალად. ზოგ შემთხვევაში კი მისი თვითაღქმა მამაკაცურობისა და ქალურობის სოციალურ კონსტრუქტებს შორისაა ან საერთოდ სცილდება მას. გენდერული იდენტობა შეიძლება იყოს, ან არც იყოს ადამიანის დაბადების სქესთან თანხმობაში. იქიდან გამომდინარე, რომ გენდერული იდენტობა შინაგანი, ინტერნალური მოცემულობაა, ის არ არის ხილული სხვებისთვის.

გენდერული (თვით)გამოხატვა – გენდერის გარეგნული მანიფესტაცია, რომელიც ძირითადად „მასკულიზურ“ და „ფემინურ“ ჩაცმულობაში, გარეგნობაში, მანერებში, მეტყველებაში და სხვა სახის ქცევებში ვლინდება. გენდერული გამოხატვა ყოველთვის არ არის სექსუალური ორიენტაციის, ან გენდერულ იდენტობის ინდიკატორი.

გენდერული არაკონფორმულობა და გენდერული ვარიაცია – პიროვნების პროტესტისა და წინააღმდეგობის გამოვლინება დამკვიდრებულ გენდერულ „ნორმებთან“ და „შესაბამისობებთან“. გენდერული არაკონფორმულობა შეიძლება გამოვლინდეს იმისგან დამოუკიდებლად, ახდენს თუ არა ადამიანი დაბადებისას მინიჭებული სქესისა და გენდერული იდენტობის შეთავსებას.

გენდერული დისფორია - დიაგნოზი, რომელსაც იყენებენ ფსიქოლოგები და ფსიქიატრები იმ დისტრესის აღსაწერად, რასაც ზოგიერთი ინდივიდი განიცდის დაბადებისას მინიჭებულ სქესსა და გენდერულ თვითაღქმას შორის არსებული განსხვავების გამო.

ინტერსექსი – ადამიანი, რომლის ანატომია არ შეესაბამება ისეთ ბიოლოგიურ სტანდარტებს, რომელიც აღიარებს მხოლოდ ორ სქესს. ინტერსექსუალობა არ თავსდება მხოლოდ მდედრის ან მხოლოდ მამრის ბიოლოგიურ მახასიათებლებში, რაც შეიძლება გამოიხატოს როგორც ქრომოსომულ ან ჰორმონულ, ასევე გენიტალიურ დონეზე.

ინტერსექსუალობა შეიძლება დაბადებისთანავე შესამჩნევი იყოს ან მოგვიანებით განვითარდეს.

ლესბოსელი – ქალი, რომელსაც ემოციურად და ფიზიკურად იზიდავს ქალი.

ლგბტქი – აბრევიატურა, რომელსაც იყენებენ გეი, ლესბოსელი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი, ქვიარი და ინტერსექსი ადამიანების აღსანიშნავად.

მამაკაცი, რომელსაც სექსი აქვს მამაკაცთან (MSM) – ტერმინი აღწერს სექსუალურ ქცევას და არა იდენტობას. გამოიყენება ყველა იმ მამაკაცის ქცევის აღსაწერად, რომელსაც სექსი აქვს მამაკაცთან განურჩევლად მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობისა.

სექსუალური ორიენტაცია – ინდივიდის მდგრადი ფიზიკური, რომანტიკული, ემოციური და/ან სულიერი მიზიდულობა სხვა ადამიანის მიმართ. იგი მოიცავს ლესბოსურ, გეი, ბისექსუალურ და ჰეტეროსექსუალურ ორიენტაციას.

სქესი – მახასიათებლების ერთობლიობა (ანატომიური, ფიზიოლოგიური, ბიოქიმიური, გენეტიკური), რომელიც განასხვავებს მდედრის და მამრის ორგანიზმს.

ტრანსგენდერი – ქოლგა ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს ადამიანებს, ვისი გენდერული იდენტობა, გამოხატვა და ქცევა განსხვავდება მისი ბიოლოგიური სქესის ტიპური მახასიათებლებისგან. ეს ტერმინი გულისხმობს ასევე ტრანსსექსუალებს, ტრანსვესტიტებს, ტრანსგენდერებს, ქროს-დრესერებს და გენდერულად არაკონფორმულ ადამიანებს. ტრანსგენდერ ადამიანებს შეიძლება ჰქონდეთ ჰეტერო, ჰომო ან ბისექსუალური ორიენტაცია.

ტრანსგენდერი მამაკაცი – ადამიანი, ვინც დაბადებისას მიაკუთვნეს მდედრობით სქესს, მაგრამ ახდენს საკუთარი თავის, როგორც მამაკაცის იდენტიფიკაციას. ტრანსგენდერ მამაკაცებს ასევე უწოდებენ FtM - ს (Female-to-Male).

ტრანსგენდერი ქალი – ადამიანი რომელიც დაბადებისას მიაკუთვნეს მამრობით სქესს, მაგრამ თვითიდენტიფიკაციას ახდენს როგორც ქალი. ტრანსგენდერ ქალს ასევე უწოდებენ MtF- ს (Male-to-Female).

ქალი, რომელსაც სექსი აქვს ქალთან (WSW) - ტერმინი აღწერს სექსუალურ ქცევას და არა იდენტობას. გამოიყენება ყველა იმ ქალის ქცევის აღსაწერად, რომელსაც სექსი აქვს ქალთან განურჩევლად მათი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობისა.

ქამინგაუთი (ინგლ. coming out) – პერიოდი ჰომოსექსუალის ცხოვრებაში, როდესაც ის ამჩნევს, რომ თავისი სექსუალური ორიენტაციით განსხვავდება ჰეტეროსექსუალი ადამიანებისაგან და სწავლობს საკუთარი თავის ისეთად მიღებას, როგორც არის. ეს არის საკუთარი თავის მიღების პროცესი, რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში გრძელდება. ადამიანები გეი, ლესბოსურ, ბისექსუალურ და ტრანსგენდერ იდენტობებს ჯერ საკუთარი თავისთვის აყალიბებენ, შემდეგ კი უმხელენ სხვებს. ნებისმიერ ადამიანთან, ან საჯაროდ საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის გაცხადება შეიძლება ჩაითვალოს ქამინგაუთად.

ჰომოფობია/ბიფობია/ტრანსფობია – ირაციონალური შიში და სიძულვილი ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ, რომელიც ეფუძნება წინასწარგანწყობას და მსგავსია რასიზმის, ქსენოფობიის, ანტისემიტიზმისა და სექსიზმისა.

სექსუალური ორიენტაცია

ინდივიდის მდგრადი ფიზიკური, რომანტიკული, ემოციური და/ან სულიერი მიზიდულობა სხვა ადამიანის მიმართ. იგი მოიცავს ლესბოსურ, გეი, ბისექსუალურ და ჰეტეროსექსუალურ ორიენტაციას.

კინზის დონეთა შკალა (Kinsey scale)

კინზი და მისი კოლეგები (Kinsey et al., 1948) თვლიდნენ, რომ ადამიანების მკაცრად დაყოფა ორიენტაციის მიხედვით ჰომოსექსუალებად და ჰეტეროსექსუალებად შეუძლებელია. გამოკვეთილ ჰეტეროსექსუალებსა და ჰომოსექსუალებს შორის თავსდება იმ ადამიანთა ჯგუფი, რომლებიც ჰომოსექსუალურ და ჰეტეროსექსუალურ მიზიდულობასა და ფანტაზიებს სხვადასხვა ხარისხით განიცდიან. ისინი ჩართულნი არიან ისეთ ქცევებსა და ურთიერთობებში, რომლებიც ჰომოსექსუალური და

ჰეტეროსექსუალური კომპონენტების ნაზავს წარმოადგენს და ითავისებენ ცხოვრების ისეთ სტილს, რომელშიც ჰომოსექსუალური და ჰეტეროსექსუალური ელემენტები სხვადასხვა ხარისხითაა წარმოდგენილი.

სექსუალური ქცევის შემსწავლელ ორ ფუნდამენტურ ნაშრომში, კინზიმ და მისმა თანამშრომლებმა საკმაოდ პრაქტიკული მეთოდი გამოიყენეს. მათ შვიდქულიანი დონეების შკალა შეიმუშავეს (0-დან 6-მდე), რომელიც მოსახლეობაში ჰეტეროსექსუალური და ჰომოსექსუალური ქცევის შეფარდებას ასახავდა. ამ შკალის ერთ ბოლოზე მათ ის პირები მოათავსეს, რომელთაც მხოლოდ ჰეტეროსექსუალური გამოცდილება ჰქონდათ, ხოლო მეორე ბოლოში ისინი, ვისი გამოცდილებაც ექსკლუზიურად ჰომოსექსუალური იყო. ამ ორ სასაზღვრო კატეგორიას შორის მოხვდნენ ის ადამიანები, ვისაც სხვადასხვა ინტენსივობით ჰქონდა როგორც ჰეტეროსექსუალური, ასევე ჰომოსექსუალური გამოცდილება. კინზის კვლევამდე არსებობდა მოსაზრება, რომ: ჰომოსექსუალური აქტები იშვიათია, თანაც იმდენად, რომ ისინი მხოლოდ და მხოლოდ "არაზუნებრივ" და უჩვეულო გამონაკლისს წარმოადგენენ. კინზის კვლევებმა ამ ტრადიციული შეხედულების სიმცდარე აჩვენა. მისმა სტატისტიკამ ცხადყო, რომ საშუალო ასაკის მიღწევამდე, ყველა მამაკაცის დაახლოებით 50%-ს (და ყველა ქალის 20%-ს) ჰქონია გარკვეული, მკაფიოდ გამოხატული ეროტიკული ურთიერთობა თავისივე სქესის წარმომადგენელთან.

კინზის მთავარი მიზანი იყო არა მისი სკალის სხვადასხვა კატეგორიაში მოხვედრილი ინდივიდების ზუსტი რაოდენობის დადგენა, არამედ თავად სკალის შექმნა და იმის ჩვენება, რომ ექსკლუზიურად ჰომოსექსუალურ და ჰეტეროსექსუალურ ქცევებს შორის შესაძლო ქცევების საკმაოდ ფართო სპექტრია. კინზიმდე მიღებული იყო აზრი, რომ "ჰეტეროსექსუალები" და "ჰომოსექსუალები" ადამიანების ორ განცალკევებულ ჯგუფს წარმოადგენენ. ჰომოსექსუალებს ხშირად მოიხსენიებდნენ როგორც "სექსუალურად უკუღმართებს", "ფსიქოსექსუალურ ჰერმაფროდიტებს" და ხანდახან როგორც "მესამე სქესს". სტატისტიკამ დაამტკიცა, რომ "ჰეტეროსექსუალობა" და "ჰომოსექსუალობა" მკაფიოდ გამიჯნულ, განცალკევებულ და შეუთავსებელ ერთეულებს კი არ წარმოადგენენ, არამედ სხვადასხვა დონეებს. თუ თავად კინზის სიტყვებს

მოვიშველიებთ, არასწორი იქნება მკაფიო საზღვრის გატარება “ორ განცალკევებულ საზოგადოებას – ჰეტეროსექსუალურსა და ჰომოსექსუალურს შორის... ყველა საგანი არ არის შავი ან თეთრი... ბუნება იშვიათად ოპერირებს დისკრეტული კატეგორიებით. მხოლოდ ადამიანი იგონებს კატეგორიებს და ცდილობს ყველა ფაქტს განსაკუთრებული ადგილი მიუჩინოს. ცოცხალი სამყარო, თავის ყველა ასპექტში, კონტინუუმს წარმოადგენს. რაც უფრო მალე გავაცნობიერებთ ამას ადამიანის სქესობრივ ქცევასთან დაკავშირებით, მით უფრო მალე შევძლებთ რეალურად ჩავწვდეთ სქესის რაობას”.

სექსუალური ორიენტაციის სკალა კლაინის მიხედვით (Klein, 1990)

სექსუალური ორიენტაცია, ისევე როგორც სექსუალობა, მრავალგანზომილებიანი სიდიდეა და ის შეიძლება გამოიხატებოდეს ქცევაში, შეიძლება - არა. ორიენტაცია შეიძლება იყოს ჰომო, ჰეტერო ან ბისექსუალური და განისაზღვრება ლტოლვის ობიექტის სქესის მიხედვით. კლაინის სკალაზე მოცემულია კრიტერიუმები, რომელსაც იყენებენ ხოლმე სექსუალური ორიენტაციის განსაზღვრისათვის:

თვისება	5 წლის წინ	ამჟამად	სასურველი მომავალი
1. სქესობრივი ლტოლვა (ჰეტერო/ჰომოეროტიზმის სკალა) – რომელი სქესის წარმომადგენელი უფრო გიზიდავთ, როგორც პოტენციური სექსუალური პარტნიორი;			
2. სქესობრივი ქცევა (ჰეტერო/ჰომოსექსუალობის სკალა) – რეალური სექსუალური პარტნიორის სქესი			
3. სექსუალური ფანტაზია ეროტიკულ ფანტაზიებში რომელი სქესის ადამიანს წარმოიდგენთ ხოლმე			
4. ემოციური უპირატესობა (ჰეტერო/ჰომოფილიის შკალა) – რომელი სქესის ადამიანთან არჩევთ მეგობრობას, ახლო ურთიერთობებს			
5. სოციალური უპირატესობა (ჰეტერო/ჰომოსოციალურობის სკალა) – რომელი სქესის ადამიანებთან გირჩევნიათ ურთიერთობა, მუშაობა, თავისუფალი დროის გატარება			
6. ცხოვრების სტილი ვისთან უფრო ხშირად ატარებთ თავისუფალ დროს (ჰეტერო, ჰომო ბისექსუალ ადამიანებთან)			
7. სექსუალური თვითიდენტიფიკაცია როგორ აღიქვავთ თქვენ თავს (ჰეტერო, ჰომო, ბისექსუალ ადამიანად)			

ყოველი პარამეტრი ფასდება 0-6 ქულამდე, პლუს, სკალას გააჩნია დროითი განზომილებაც. შესაბამისად, თითოეული პარამეტრი უნდა შეფასდეს დროის მიხედვით (5 წლის წინ, ბოლო წელს, და სასურველ მომავალში) ექვს ბალიანი სისტემით.

0 – მხოლოდ საპირისპირო სქესი

1 – ძირითადად საპირისპირო სქესი

2 – უფრო მეტად საპირისპირო სქესი

3 – ორივე სქესი

4 – უფრო მეტად ჩემივე სქესი

5 – ძირითადად ჩემივე სქესი

6 – მხოლოდ ჩემივე სქესი

მე-6 და მე-7 კითხვებზე პასუხები უნდა დალაგდეს შემდეგი პრინციპით: 1 – მხოლოდ ჰეტეროსექსუალი; 7 - მხოლოდ ჰომოსექსუალი.

სექსუალური ორიენტაცია ფსიქიკური კონცეფციაა და „შეიგრძნობა“ ტვინში/გონებაში, როგორც სურვილი/მოთხოვნილება თუ ფანტაზია/ოცნება და განსხვავდება სექსუალური ავტოიდენტიფიკაციისგან, რაც ნიშნავს ორიენტაციული თავისებურების გაცნობიერებას, მიღებას და საკუთარი თავისთვის სახელის დარქმევას (ლესბი ვარ, გეი ვარ, ბი ვარ). ხშირად ორიენტაცია (ჰომო, ბი, ჰეტერო) და ინდივიდის სექსუალური ქცევა (ჰეტერო/ჰომო/ბიაქტივობა; ჰეტერო/ჰომო/ბი ფანტაზიები) ემთხვევა ერთმანეთს და ამ დროს, როგორც წესი, ავტოიდენტიფიკაციაც (იხმარება ტერმინი სექსუალური იდენტობაც) შესაბამისია. მაგრამ სექსუალური ორიენტაცია ზოგჯერ არ ემთხვევა იდენტობას (ინდივიდი არ იღებს, არ აღიარებს საკუთარ ორიენტაციას) და არც ინდივიდის სექსუალურ ქცევას (აქვს ჰომოორიენტაცია, მაგრამ ცდილობს, ჰქონდეს ჰეტეროკონტაქტები). ეს ცნებები არ არის აბსოლუტურად იდენტური, თუმცა ადამიანების უმრავლესობაში სექსუალური ორიენტაცია, იდენტობა (თვითიდენტიფიკაცია) და ქცევა თანხვდება ერთმანეთს.

ჰომოსექსუალური იდენტობის ჩამოყალიბების პროცესი

ამგვარად, სექსუალური ორიენტაციის ჩამოყალიბება და თვითიდენტიფიკაცია რთული და ხანგრძლივი პროცესია. არსებობს სხვადასხვა თეორიები, რომლებიც აღწერენ ჰომოსექსუალური თვითიდენტიფიკაციის ფორმირების სხვადასხვა საფეხურებს.

ტროიდენის მოდელი

ამერიკელი სოციოლოგი რიჩარდ ტროიდენი [Troiden. , 1998] ჰომოსექსუალური თვითიდენტიფიკაციის ფორმირების პროცესს ოთხ ძირითად სტადიად ჰყოფს:

პირველი სტადია – სენსიტიზაციის პერიოდი, როდესაც მოზარდი ჯერ არ ფიქრობს საკუთარ სექსუალურ ორიენტაციაზე და ავტომატურად აღიქვამს თავს ჰეტეროსექსუალად. თუმცა, ბევრი ჰომოსექსუალი აღნიშნავს, რომ უკვე ადრეულ ასაკში ისინი გრძნობდნენ საკუთარ “განსხვავებულობას” თავისავე სქესის წარმომადგენლებისაგან, რაც გამოიხატებოდა ქცევაში, ინტერესებში, გარეგნობაში... აღნიშნული განსხვავებები ამ ასაკში აღიწერება ძირითადად ფემინურობისა და მასკულინობის მეტაფორებით (ქალაბიჭა, ქალაჩუნა და სხვ.) და ნაკლებად უკავშირდება ეროტიკულ თვითგანცდას.

მეორე სტადია – დაეჭვების პერიოდი, როდესაც ინდივიდი უკვე ფიქრობს საკუთარ სექსუალურ იდენტიფიკაციაზე, მაგრამ ჯერ კიდევ არ შეუძლია მკაფიოდ ჩამოყალიბდეს. ამ სტადიას გადიან ყმაწვილობის პერიოდში და მეცნიერების აზრით, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, ყველაზე მძიმე და დრამატული პერიოდია თვითიდენტიფიკაციის პროცესში.

მესამე სტადია – საკუთარი სექსუალობის მიღება/აღიარება. ამ პროცესის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია როგორც ადამიანის ინდივიდუალურ თავისებურებებზე, ისე სოციალურ გარემოზე. რაც უფრო ტოლერანტულია გარემო, მით უფრო ნაკლებ ენერგიას ხარჯავს მოზარდი შინაგან კონფლიქტებზე და სექსუალურ თვითიდენტიფიკაციაზე.

მეოთხე სტადია – ჰომოსექსუალური თვითიდენტიფიკაცია, მხოლოდ მოზრდილობის პერიოდში დგება. ეს ფაზა ძირითადად დაკავშირებულია მეტნაკლებად მყარი პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბებასთან, ხდება სექსუალობის შერწყმა ემოციურობასთან და სხვ.

კასის მოდელი

კასი გამოყოფს ჰომოსექსუალური იდენტობის ჩამოყალიბების ექვს საფეხურს:

1. **იდენტობის გაურკვევლობა/არეულობა:** ამ ეტაპზე ადამიანს უჩნდება შეკითხვა: „შეიძლება ვიყო გეი?“ უარყოფა და არეულობა თან სდევს ამ ეტაპს. ინდივიდი აცნობიერებს საკუთარ ფიქრებს და ქცევას, ხშირად არ ეთანხმება/არ იღებს ახალ აღმოჩენებს. მთავარი ამოცანა ამ ეტაპზე საკუთარი იდენტობის გარკვევაა. ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალი ცდილობს თავიდან აირიდოს ინფორმაცია გეების და ლესბოსელების შესახებ; ახასიათებს ფარული მოქმედება; უარყოფს ჰომოსექსუალობას. მამაკაცები: ინარჩუნებენ ემოციურ ჩართულობას, მაგრამ თავს არიდებენ სქესობრივ კონტაქტებს; ქალებს შესაძლოა ჰქონდეთ ძლიერი, ღრმა ურთიერთობა, სექსუალური კონტაქტის გარეშე, მაგრამ ძალიან ემოციური.

2. **იდენტობის შედარება:** ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალი აკეთებს დაშვებას: „შესაძლოა ეს მე მეხება“. უშვებს, რომ ის შეიძლება აღმოჩნდეს ჰომოსექსუალი. ამ დროს ადამიანის გაუცხოება იწყება, რაც იწვევს მის სოციალურ იზოლაციას. მთავარი ამოცანა არის თავი გაართვას სოციალურ გაუცხოებას. ამ ეტაპზე ადამიანი ცდილობს დაანაწევროს საკუთარი სექსუალობა. ეთანხმება ადამიანის ჰომოსექსუალურ ქცევას, მაგრამ ცდილობს შეინარჩუნოს „ჰეტეროსექსუალური“ იდენტობა/იმიჯი. ამ ეტაპზე ხდება თავის მოტყუება. ადამიანი ამბობს, რომ „ეს მხოლოდ დროებითია“ – „მე კონკრეტული ქალი/მამაკაცი მიყვარს და არა ზოგადად ქალები/მამაკაცები. მთავარია არ გქონდეს სექსი შენი სქესის ადამიანთან, სიყვარული ნებადართულია, არ განსაზღვრავს ორიენტაციას“.

3. **იდენტობის მიმართ ტოლერანტობა:** ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალს ეწყება შემდეგი ფიქრები: „მე არა ვარ ერთადერთი“. ეთანხმება ალბათობას, რომ არის ჰომოსექსუალი და აცნობიერებს სექსუალურ, სოციალურ, ემოციურ საჭიროებებს. მისი მთავარი ამოცანაა შეამციროს სოციალური გაუცხოება სხვა ჰომოსექსუალების მოძებნის გზით. ამავე დროს იწყებს ფიქრს და მსჯელობას ჰომოსექსუალობის საკითხებზე. ხვდება, რომ ჰომოსექსუალად ყოფნა არ ამოწურავს მის თვითობას. ყურადღებას აქცევს ჰომო და ჰეტეროსექსუალებს შორის განსხვავებებს. ეძებს ლესბოსურ და გეი კულტურას (პოზიტიური კონტაქტი ხელს უწყობს საკუთარი თავის უკეთესად აღქმაში, ხოლო

ნეგატიური კონტაქტი ხელს უშლის ზრდას, ღირებულებს უკარგავს კულტურას) შესაძლოა გამოსცადოს, შეამოწმოს მრავალფეროვანი სტერეოტიპული როლები.

4. იდენტობის მიღება: ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალი ადამიანი უკვე ეთანხმება და არა მხოლოდ ტოლერანტულია თავისი იდენტობის მიმართ. კიდევ უფრო ღრმავდება კონტაქტი ჰომო კულტურასთან. ამ ეტაპზე მისი მთავარი ამოცანა არის თავი გაართვას შინაგან დაძაბულობას, რომ ის აღარ ჯდება სოციალურ ნორმებში, ცდილობს შეათანხმოს თვითაღქმა და საჯარო შეხედულებები საკუთარ პიროვნებაზე. იღებს ჰომოსექსუალურ იდენტიფიკაციას. ანაწევრებს გეი ცხოვრებას. ამცირებს კონტაქტს ჰეტეროსექსუალურ სამყაროსთან. ცდილობს მოერგოს და არ შექმნას პრობლემები ჰომოსექსუალურ სამყაროში. იწყებს საკუთარი ორიენტაციის შერჩევით გამომჟღავნებას. მეტია იატაკქვეშითიდან გამოსვლის ფაქტები. ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალი იწყებს გარემო მდგომარეობების უფრო რეალისტურ შეფასებას.

5. იდენტობით სიამაყე: ამ ეტაპზე მას უჩნდება შემდეგი სახის სურვილი: „მსურს გაიგოს ხალხმა ვინ ვარ მე!“ იძირება ჰომოსექსუალურ კულტურაში. უფრო და უფრო ნაკლები კონტაქტები აქვს ჰეტეროსექსუალურ საზოგადოებასთან. მთავარი ამოცანაა თავი გაართვას ჰეტეროსექსუალების შეუსაბამო შეხედულებებს მასზე. ამ დროს ადამიანი ყოფს სამყაროს გეი (კარგ) და ჰეტერო (ცუდ) ნაწილებად და ხვდება გამომჟღავნების სიძნელეს ჰეტეროსექსუალებთან, როდესაც არ სურს ქორწინებაში შესვლა, საპირისპირო სქესის ადამიანთან. გეი კულტურას მიიჩნევს ხსნის ერთადერთ გზად. მეგობრობს მხოლოდ ჰომოსექსუალ ადამიანებთან, მხოლოდ მათთან იჭერს საქმეს და ამყარებს სოციალურ კავშირებს.

6. იდენტობის სინთეზი: ამ ეტაპზე ჰომოსექსუალი ავითარებს საკუთარი პიროვნების ერთიან ხედვას. საკუთარ პიროვნებას განსაზღვრავს უფრო სრული სახით და არა მხოლოდ სექსუალურ ორიენტაციაზე დაყრდნობით. მთავარი ამოცანაა იდენტობის საბოლოო ინტეგრაცია. უფრო მეტად ენდობა სხვებს და შედარებით მყარია. ჰომოსექსუალური იდენტობა ერწყმის მისი პიროვნების ყველა ასპექტს. კარგად გრძნობს თავს ლგბტ საზოგადოების გარეთაც და აღარ განსაზღვრავს სივრცეს სექსუალური ორიენტაციიდან გამომდინარე.

ქამინგაუთი

სექსუალური თვითიდენტიფიკაცია არ ნიშნავს, რომ ადამიანები მზად არიან საკუთარი “განსხვავებულობა” საჯაროდ აღიარონ – გაიხსნან მეგობრებთან, ოჯახის წევრებთან, თანამშრომლებთან. ამგვარი გადაწყვეტილება ყველასთვის არაა მისაღები. საზოგადოებაში, სადაც ჰომოფობიური განწყობა მძლავრია, აღიარებამ, შეიძლება, ცხოვრება ჯოჯოხეთად უქციოს ადამიანს. ნეგატიური წინასწარგანწყობა, რასაც ავტომატურად გულისხმობს ჰეტეროსექსუალურ საზოგადოებაში ჰომო, ბი ან ტრანსგენდერის სტატუსი, აიძულებს ადამიანებს, დამალონ საკუთარი სექსუალური ორიენტაცია და ორმაგი ცხოვრებით იცხოვრონ. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო რამდენიმე ათწლეულში ბევრ ქვეყანაში შეინიშნება საკუთარი სექსუალური ორიენტაციით სიამაყისა და პოლიტიკური უფლებებისთვის ბრძოლის ტენდენცია, გეებისა და ლესბოსელების უმრავლესობა ამჯობინებს, არ გაახმაუროს თავისი ორიენტაცია. თემის წევრები ხშირად ირჩევენ ასექსუალური ქცევის ტაქტიკას ან ცდილობენ შეინარჩუნონ ჰეტეროსექსუალის იმიჯი, რაც დიდ ძალისხმევას მოითხოვს ადამიანისაგან – ადამიანი იძულებულია მუდმივად აკონტროლოს ინფორმაცია, რომელიც მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ვრცელდება, მუდმივად ატყუოს ახლობლები, იცხოვროს ორმაგი ცხოვრებით...

სექსუალური ორიენტაციის ფორმირება

(სხვადასხვა თეორიების მოკლე მიმოხილვა)

იმაზე, რომ ჰომოსექსუალობა არ წარმოადგენს ფსიქიკურ დაავადებას და შესაბამისად, არაეთიკურია მისგან „განკურნებაზე“ მსჯელობაც კი, ფსიქოლოგები და ფსიქიატრები დიდი ხანია შეთანხმდნენ. თუმცა, ერთიანი პასუხი იმაზე, თუ როგორ ყალიბდება სექსუალური ორიენტაცია, მეცნიერებას ჯერჯერობით არ აქვს. მაინც, რა ფაქტორები ახდენს გავლენას სექსუალური ორიენტაციის ჩამოყალიბებაზე? რა როლს თამაშობს ბიოლოგია ან სოციალური ფაქტორები? არის თუ არა ორიენტაცია არჩევანი? შეიძლება თუ არა „ორიენტაციის შეცვლა მოდის გამო“, ან შესაძლებელია მისი იძულებით შეცვლა?

ჰომოსექსუალობის ფენომენის პოლიტიკური, სამართლებრივი ან რელიგიური განმარტებისას, ყველა ზემოთ მოყვანილ ჰიპოთეზას მნიშვნელოვანი შედეგი მოჰყვება. სამწუხაროდ, მთავარი პრობლემა ისაა, რომ არავინ იცის ზუსტად არა მხოლოდ ჰომოსექსუალობის მიზეზი, არამედ არც ის, თუ რატომაა ადამიანთა უმრავლესობა ჰეტეროსექსუალი. შესაძლოა, მკვლევარები აქამდე კითხვებს არასწორად სვამდნენ: მეცნიერების უმეტესობა ცდილობდა ამოეხსნა ჰომოსექსუალობის და არა ზოგადად, სექსუალური ორიენტაციის ჩამოყალიბების საკითხები, რაც აპრიორი იმეორებს მიდგომას, რომ ჰეტეროსექსუალობა წარმოადგენს ნორმას, რომელსაც არ სჭირდება მიზეზების კვლევა ან ახსნა, ჰომოსექსუალობას, კი როგორც „ნორმიდან გადახრას“ აუცილებლად სჭირდება რაიმე თეორიების არსებობა. მიუხედავად ამისა, ქვემოთ მოყვანილია ის ძირითადი თეორიები, რომლებიც, მეცნიერების განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე ცდილობდნენ აეხსნათ ჰომოსექსუალობის „მიზეზები“.

ბიოლოგიური თეორიები

ბევრი ჰომოსექსუალი ამტკიცებს, რომ სექსუალურ ორიენტაციას ბიოლოგიური მექანიზმები განსაზღვრავენ, რომლებზეც ჰომოსექსუალები ვერ ზემოქმედებენ. ამ მტკიცების შესამოწმებლად სხვადასხვა სახის კვლევა ჩატარდა.

გენეტიკური ფაქტორები

1952 წელს კალმანმა [Kallman, 1952] გამოაქვეყნა მონაცემები, რომლებიც ჰომოსექსუალობის გენეტიკურ ბუნებას ადასტურებდნენ. მან მონო და ჰეტეროზიგოტურ ტყუპთა ჯგუფები შეისწავლა. ტყუპთაგან ერთ-ერთი ჰომოსექსუალი იყო. კალმანის მსჯელობათა არსი შემდეგ მოსაზრებამდე მიდიოდა: ტყუპები როგორც დაბადებამდე, ასევე დაბადების შემდეგ სრულიად ერთნაირ პირობებში იმყოფებიან. ამდენად, ჰომოსექსუალობის გენეტიკური ფაქტორის როლი იმაში ვლინდება, რომ მონოზიგოტურ ტყუპებში ორივე ტყუპის ჰომოსექსუალობის სიხშირე უფრო მაღალი უნდა იყოს, ვიდრე ერთი ტყუპის ჰომოსექსუალობა ან მეორე ტყუპის ჰეტეროსექსუალობა. ხოლო ჰეტეროზიგოტულ ტყუპებში ამ შესაბამისობის ხარისხი უფრო დაბალია, რადგან ეს ტყუპები გენეტიკურად განსხვავდებიან. კალმანის მონაცემებით, მამაკაცთა ჰომოსექსუალობის ნიშნით მონოზიგოტური ტყუპები 100%-იან შესაბამისობას აჩვენებენ. ჰეტეროზიგოტური ტყუპებისთვის კი ეს მაჩვენებელი გაცილებით დაბალი იყო და 12% შეადგინა. მომდევნო კვლევებმა [Zuger, 1976; Heston, Shields, 1968] კალმანის კვლევის შედეგები არ დაადასტურა; ამჟამად ჰომოსექსუალობის გენეტიკური თეორია არც ისე პოპულარულია.

ჰორმონული ფაქტორები

ბევრ მეცნიერს გამოუთქვამს ჰიპოთეზა, რომ ჰომოსექსუალობის ჩამოყალიბებაში ჰორმონული ფაქტორები მონაწილეობენ. არსებობს მონაცემთა რამდენიმე ჯგუფი, რომელიც ამაზე ირიბად მიუთითებს. პირველ რიგში, ცნობილია, რომ სხვადასხვაგვარი პრენატალური ჰორმონული ზემოქმედება ცხოველთა გარკვეულ სახეობებში ჰომოსექსუალურ ქცევას იწვევს [Dorner, 1968; 1976; Money, Ehrhardt, 1972; Hutchison, 1978]. მეორეც, ანდროგენიტალური სინდრომის (ანდროგენის პრენატალური სიჭარბე) მქონე ქალთა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ ასეთი ქალები უფრო მეტად არიან ლესბოსური ორიენტაციის განვითარებისკენ მიდრეკილნი [Ehrhardt, Evers, Money, 1968; Money, Schwartz, 1977].

ზრდასრული ჰეტეროსექსუალებისა და ჰომოსექსუალების ორგანიზმში არსებული სასქესო ჰორმონების დონის შედარებისას აღმოჩნდა, რომ ჰომოსექსუალური

ორიენტაციის მქონე მამაკაცებისთვის ტესტოსტერონის დაბალი შემცველობა ან ესტროგენის სიჭარბეა დამახასიათებელი. ერთ კვლევაში გამოვლინდა, რომ ლესბოსელთა ორგანიზმში ტესტოსტერონის დონე უფრო მაღალია, ვიდრე ჰეტეროსექსუალ ქალებში. სხვა მკვლევარებმა ამ შედეგების დაადასტურება ვერ მოახერხეს [Meyer-Bahlburg, 1977, 1979; Tourney, 1980].

ზემოხსენებულ ნაშრომებში ჰომოსექსუალობის ჰორმონალური ბუნების სასარგებლოდ მოყვანილი არგუმენტები მკვლევართა წრეში სერიოზული კრიტიკის საგანია და არსებული მონაცემების საფუძველზე, გარკვეულწილად, ბათილდება. მაგალითად, ზრდასრული ჰომოსექსუალის ორგანიზმში სასქესო ჰორმონების შეყვანა არანაირ გავლენას არ ახდენს მის სექსუალურ ორიენტაციაზე. მეორე მხრივ, ცხოველებზე ჩატარებული მოდელური ექსპერიმენტების შედეგების ადამიანებზე გავრცელება, შეუძლებელია. პრენატალურ პერიოდში ჰორმონების სიჭარბე-ნაკლებობასა და ჰომოსექსუალობას შორის კორელაციის შედარებით იშვიათი შემთხვევები, შესაძლებელია, უბრალოდ არტეფაქტი აღმოჩნდეს და სქესობრივ განვითარებასთან სერიოზული კავშირი არ ჰქონდეს. ხოლო ზრდასრულ ადამიანში სასქესო ჰორმონების სტატუსის შესახებ წინააღმდეგობრივი მოსაზრებები ბევრ კითხვას უპასუხოდ ტოვებს. ერთ-ერთი მთავარი კითხვაა: აქვს თუ არა ჰომოსექსუალობას ერთი მიზეზი? თუ ჰომოსექსუალობის ტიპი ბევრია ისევე, როგორც სექსუალურ ორიენტაციაზე მოქმედი ფაქტორები [Masters, Johnson, 1979].

აღსანიშნავია, რომ ისინიც კი, ვინც მთლიანად იზიარებენ ჰომოსექსუალობის ჰორმონალური წარმომავლობის კონცეფციას, მარტივ მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებს არ ცნობენ. ეს მკვლევარები პრენატალურ პერიოდში ჰორმონების დონის თავის ტვინის იმ მიმართულებით განვითარებაზე მსჯელობენ, რომელიც ზრდასრულ ასაკში ინდივიდის ამა თუ იმ ტიპის სექსუალური ქცევისადმი მიდრეკილებას განსაზღვრავს.

ფსიქოლოგიური თეორიები

ფროიდის კონცეფცია

ფროიდი ვარაუდობდა, რომ ჰომოსექსუალობა ყოველი ადამიანის ბისექსუალობისადმი თანდაყოლილი მიდრეკილების შედეგია. ჩვეულებრივ პირობებში, ბავშვის ფსიქოსექსუალური განვითარება პეტეროსექსუალური გზით მიდის, მაგრამ ზოგ შემთხვევაში, მაგალითად ოიდიპოსის კომპლექსის არასწორი დაძლევის შემთხვევაში, ნორმალური განვითარება შესაძლოა “მოუმწიფებელ” სტადიაზე შეჩერდეს. ეს კი საბოლოო ჯამში, ჰომოსექსუალობასთან მიგვიყვანს. გარდა ამისა, ფროიდის აზრით, ჰომოსექსუალობისკენ ფარული ლტოლვა ყოველ ადამიანს აქვს და გარკვეული გარემოების ფონზე (მაგალითად, მამაკაცებში კასტრაციის დაუძლეველი შიშის შემთხვევაში), ჰომოსექსუალური ქცევა შესაძლოა ზრდასრულ ასაკში გამოვლინდეს.

ჰომოსექსუალობის შესახებ ფროიდის შეხედულებათა მკაფიოდ გადმოცემა რთულია, რადგან ამ თემაზე იგი შედარებით ცოტას წერდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ფსიქოანალიზმა გაამყარა წარმოდგენა ჰომოსექსუალობაზე, როგორც ფსიქოპათოლოგიის ერთ-ერთ ფორმაზე, ფროიდი ფრიად ლოიალურად იხსენიებდა ამ სექსუალურ ორიენტაციას წერილში, რომელიც ჰომოსექსუალი შვილის დედას მისწერა: „რა თქმა უნდა, ჰომოსექსუალობა არ არის ღირსება, მაგრამ ამაში სამარცხვინოც არაფერია. ეს არ არის მანკი, არც დეგრადაციის ნიშანი. მას არ შეიძლება ავადმყოფობა ეწოდოს; ჩვენ მას სქესობრივი განვითარების ერთგვარ ვარიანტად განვიხილავთ. წარსულისა და თანამედროვეობის ბევრი პატივცემული ადამიანი ჰომოსექსუალია, მათ შორის ბევრი – გამოჩენილი (პლატონი, მიქელანჯელო, ლეონარდო და ვინჩი და სხვები). ჰომოსექსუალთა დევნა არა თუ უსამართლობა, არამედ დანაშაულია და სისასტიკე. [Historical Notes, A Letter from Freud, 1951].

ფიქრობდა თუ არა ფროიდი სინამდვილეში იმას, რასაც წერდა, თუ ის უბრალოდ, უბედურებით გულმოკლული დედის დამშვიდებას ცდილობდა, გაურკვეველია, მაგრამ ეჭვგარეშეა ის ფაქტი, რომ ფროიდის ბევრ მიმდევარს ჰომოსექსუალობასთან მიმართებაში

მკვეთრად უარყოფითი პოზიცია ეკავა. (იხ. მიმოხილვები Karlen, 1971; Green, 1972; Tripp, 1975).

ბიბერის მოდელი

ვინაიდან ფროიდმა გამოთქვა აზრი, რომ ჰომოსექსუალობა მშობლებსა და შვილებს შორის არასწორი ურთიერთობის შედეგი შეიძლებოდა ყოფილიყო, ი. ბიბერმა და მისმა კოლეგებმა [Bieber et al., 1962] თავიანთი პაციენტების ოჯახური ცხოვრება გამოიკვლიეს, რომელთაგან 106 – ჰომოსექსუალი, ხოლო 100 ჰეტეროსექსუალი იყო. აღმოჩნდა, რომ ბევრ ჰომოსექსუალს მეტისმეტად ავტორიტარული დედა და უნებისყოფო მამა ჰყავდა. ჰეტეროსექსუალთა მშობლებში ამგვარი თანაფარდობა იშვიათი იყო. ბიბერმა უარყო ფროიდის ფსიქიკური ბისექსუალობის კონცეფცია და გამოთქვა აზრი, რომ ჰომოსექსუალობას საპირირსპირო სქესთან ურთიერთობის შიში წარმოშობს.

მამაკაცთა ჰომოსექსუალობის ამ სავარაუდო “მიზეზის” შემდგომმა კვლევებმა წინააღმდეგობრივი შედეგები აჩვენეს. ბენეს მონაცემებით [Bene, 1965], ჰომოსექსუალ მამაკაცებს მამებთან ახლო ურთიერთობა გაცილებით ნაკლებად ჰქონდათ, ვიდრე ჰეტეროსექსუალ მამაკაცებს; ჰომოსექსუალები მამებს უფრო ხშირად გამოფიტულ, უიღბლო ადამიანებად მოიხსენიებდნენ. თუმცა, დედების გადამეტებულ ავტორიტარობას არ უჩიოდნენ. განსხვავებული აზრი აქვს გრინბლატს [Greenblatt, 1966]. მისი მონაცემებით, ჰომოსექსუალი მამაკაცების მამები კეთილი და მზრუნველი ადამიანები არიან, ხოლო დედები არც ზედმეტი მზრუნველობით გამოირჩევიან და არც ძალაუფლებისმოყვარეობით; ზიგელმანი [Siegelman, 1974] მიუთითებს, რომ ოჯახური ურთიერთობების თვალსაზრისით, ფსიქოლოგიურად კარგად ადაპტირებულ ჰეტეროსექსუალთა და ჰომოსექსუალთა ჯგუფებს შორის რაიმე არსებითი განსხვავება არ არსებობს.

ბიბერის შეხედულებები არც ბელის, ვაინბერგისა და ჰამერსმიტის ფუნდამენტურ კვლევებში დადასტურებულა [Bell, Weinberg, Hammersmith, 1981].

ამ თემისადმი მიძღვნილ მიმოხილვაში მარმორი [Marmor, 1980] წერს: „ჰომოსექსუალები ისეთ ოჯახებშიც გხვდებიან, სადაც დედა თავდაჭერილი და ცივია, ხოლო მამები ძალიან ახლოს არიან ბავშვებთან; ისეთ ოჯახებშიც, სადაც უფროს ძმებთან

ურთიერთობა “არაერთმნიშვნელოვანია”; იქაც, სადაც ბავშვი დედის ან მამის ნაკლებობას განიცდიდა და სადაც მამების იდეალიზება ხდებოდა, ხოლო დედას მოსამსახურის როლი ჰქონდა მინიჭებული. და მაინც, “მიუხედავად იმისა, რომ კეთილდღეობას მოკლებულ ოჯახებში აღზრდილ ბიჭებში მაღალია ჰომოსექსუალური ორიენტაციის განვითარების ალბათობა”, ეს ყველაზე არ ვრცელდება.

ამ მიმართულებით კვლევების გაგრძელებისას, ვოლფი [Wolff, 1971] მივიდა აზრამდე, რომ მის მიერ შესწავლილი 100 ლესბოსელის ოჯახიდან ყველაზე ტიპიური ისეთი დედაა, რომელიც შვილს უარყოფს ან გულგრილია მის მიმართ და მამა, რომელიც ან განზე დგას, ან მუდმივად შინ არაა. ვოლფი დარწმუნებული იყო, რომ ლესბოსელები ის გოგონები ხდებიან, რომლებსაც დედები საკმარის ყურადღებას არ უთმობენ, სიყვარულს არ ამჟღავნებენ და ამით აიძულებენ, რომ ყოველივე ეს სხვა ქალებთან ეძიონ. მამასთან სიახლოვის არარსებობა მათ საშუალებას ართმევს მამაკაცებთან ურთიერთობა ისწავლონ. ამ დაკვირვებებს უნდა დაემატოს ის, რომ ბევრი ჰომოსექსუალი საკმაოდ უზრუნველყოფილი ოჯახიდანაა [Tripp, 1975; Gagnon, 1977; Masters, Johnson, 1979]. ბევრი მშობელი შვილის ჰომოსექსუალობაში საკუთარ თავს ადანაშაულებს და ცდილობს უპასუხოს კითხვას “რა გავაკეთეთ არასწორად?”, თუმცა თანამედროვე მონაცემები არ გვაძლევს უფლებას, ცალსახად ვამტკიცოთ, რომ ჰომოსექსუალობა ყოველთვის ან ჩვეულებრივ, არასწორი აღზრდის შედეგია.

ბიჰევიორისტული თეორიები

სოციალურ-ფსიქოლოგიურ თეორიებში ხაზგასმულია, რომ ადამიანები ჰომოსექსუალობას შესწავლის შედეგად ირჩევენ [McGuire, Carlisle, Young, 1965; Gagnon, Simon, 1973; Masters, Johnson, 1979]. ამ თვალსაზრისით, სექსუალური ორიენტაციის პროცესი ადრეულ ასაკში გარკვეული სექსუალური ქცევის შედეგად პირობითი ფსიქოლოგიური რეფლექსების გამომუშავებასა და მათ დადებითად ან უარყოფითად განმტკიცებამდე დაიყვანება. ამგვარად, ადრეულ სექსუალურ გამოცდილებას შეუძლია ადამიანს ჰომოსექსუალური ქცევისკენ უბიძგოს, თუკი თავისივე სქესის წარმომადგენელთან მას სასიამოვნო, დაკმაყოფილების მომტანი კონტაქტი ჰქონდა ან

პირიქით, საპირისპირო სქესის წარმომადგენელთან კონტაქტი არასასიამოვნო, იმედის გამაცრუებელი და საშიში იყო.

სექსუალურ ფანტაზიას ასევე პირობითი რეფლექსების გამომუშავებამდე მიყვანა შეუძლია. ჰომოსექსუალურ პარტნიორთან წარმატებული კონტაქტი, შესაძლოა, სექსუალური ფანტაზიის საფუძველი გახდეს მასტურბაციის დროს, ხოლო თუ მასტურბაციის აქტი ორგანიზმით დასრულდა, ასეთი ფანტაზია დადებით განმტკიცებად იქცევა. ადამიანის სექსუალურ ორიენტაციაზე შეიძლება სხვა ფაქტორებმაც იმოქმედონ. ბოლო დროს, სულ უფრო იქცევენ ყურადღებას ბავშვები, რომლებსაც თავისი სქესისთვის ატიპური ქცევა ახასიათებთ; არსებობს აზრი, რომ ეს ბავშვები ხშირად ჰომოსექსუალებად იზრდებიან. [Green, 1974; 1987; Hockenberry, Billingham 1987; Zuger, 1984, 1989].

ბიჰევიორისტული მიდგომა საშუალებას იძლევა აიხსნას თუ რატომ ირჩევს ზოგი ჰეტეროსექსუალი ჰომოსექსუალურ ორიენტაციას ზრდასრულ ასაკში. თუ ადამიანს არასასიამოვნო ჰეტეროსექსუალური და წარმატებულ ჰომოსექსუალური გამოცდილება აქვს, შესაძლოა ის ჰომოსექსუალობისკენ გადაიხაროს. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგი ჰეტეროსექსუალი, რომელიც ჰომოსექსუალურ ორიენტაციაზე “გადაერთო”, მთლიანად არ შეესაბამება ზემოთ მოყვანილ აღწერილობას, ეს გზა ბევრ ჰომოსექსუალს გაუვლია [Masters, Johnson, 1979]. ზოგიერთი ქალი გაუპატიურების შემდეგ ხდება ლესბოსელი [Grandlach, 1977].

სტორმზის თეორია

ჰომოსექსუალობის წარმოშობაზე კიდევ ერთი აზრი გამოთქვა ფსიქოლოგმა მ. სტორმზმა. მისი აზრით, არსებობს ერთგვარი კავშირი სქესობრივ მომწიფებასა და მომავალში საკუთარი სქესის წარმომადგენლებთან ეროტიკული აქტივობის არჩევას შორის. სტორმზი იმ აზრს ეყრდნობა, რომ ადრეული სქესობრივი მომწიფება 12-13 წლის ასაკში იწყება, როცა ჰომოსექსუალური ექსპერიმენტები ჩვეულებრივი რამაა, ხოლო ძლიერი განწყობა ჯერ კიდევ არ არის შეძენილი. მოზარდებს, რომლებმაც ადრე მიაღწიეს სქესობრივ მომწიფებას, გარკვეული უპირატესობა აქვთ თანატოლებთან მიმართებაში, რომლებიც შედარებით ნელა მწიფდებიან. გასაგებია, რომ უფრო ძლიერი სექსუალური ლტოლვა დაკმაყოფილების მომტანი ნებისმიერი სექსუალური გამოცდილების გავლენას

ამაფრებს, მაგრამ ამ ასაკში ჰომოსექსუალური კავშირი გაცილებით უფრო მისაწვდომია, ვიდრე ჰეტეროსექსუალური. ბიოლოგიურ და ფსიქოლოგიურ ფაქტორებს შორის ურთიერთქმედება სავსებით შესაძლებელს (მაგრამ არა აბსოლუტურს) ხდის იმას, რომ ზრდასრულ ასაკში ადამიანი უპირატესობას სწორედ ჰომოსექსუალურ და არა ჰეტეროსექსუალურ ურთიერთობებს მიანიჭებს [Storms, 1981]. თუმცა, სექსუალურ სიმწიფეს მიღწეულ მოზარდთა ხანგრძლივი შესწავლის შედეგები სტორმზის თეორიას არ ადასტურებენ.

დასკვნითი შენიშვნები “მიზეზების” შესახებ

როგორც უკვე ითქვა, ჰომო ან ჰეტეროსექსუალობის მიზეზების შესახებ საერთო აზრი არ არსებობს. რამდენიმე ყველაზე ცნობილ ჰიპოთეზაზე მსჯელობისას, თითქმის ყოველთვის აღვნიშნავდით, რომ არსებული მონაცემები არ არის საკმარისი და შემდგომ შემოწმებას საჭიროებს. გამორიცხული არაა, რომ ადამიანთა გარკვეულ პროცენტში ჩამოთვლილი მიზეზებიდან რომელიმე მართლაც იყოს ჰომოსექსუალობის საფუძველი. ამასთანავე, სავსებით რეალურია, რომ რამდენიმე წელიწადში მოყვანილი ჰიპოთეზებიდან ბევრი სრულიად მცდარად გამოცხადდება. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ჰომოსექსუალობის წარმოქმნის მთავარ მიზეზად დაბადების შემდგომ მოვლენებს მივიჩნევთ, არ უარვყოფთ პრენატალური ფაქტორების გათვალისწინების შესაძლებლობას.

ცალსახა პასუხი კითხვაზე, თუ როგორ და რის საფუძველზე ყალიბდება სექსუალური ორიენტაცია, მეცნიერებას ჯერჯერობით არ აქვს. არსებობს მრავალი თეორია, თუმცა, საბოლოო და ამომწურავ პასუხს არც ერთი არ იძლევა. გასული საუკუნის 80-იან წლებში კიდევ ერთი საინტერესო კვლევა ჩატარდა. ბელი, ვაინბერგი და ჰამერსმიტი [Bell, Weinberg, Hammersmith, 1981]. საკითხს ახალ, მეთოდოლოგიურად უფრო მაღალ დონეზე მიუდგნენ. ბელმა და მისმა კოლეგებმა სცადეს, შეემოწმებინათ ზემოხსენებული თეორიები ჰომოსექსუალობის წარმოშობის შესახებ.

ჩატარებულმა კვლევებმა მათ შემდეგი დასკვნების გამოტანის საშუალება მისცეს:

1) იმის ალბათობა, რომ ჰომოსექსუალობის მიზეზი შეიძლება იყოს არასწორი ურთიერთობები ოჯახში (ავტორიტარული დედა და უნებისყოფო მამა), ძალიან მცირეა;

2) თეორია იმის შესახებ, რომ ქალური ჰომოსექსუალობა ჩნდება მაშინ, როცა გოგო როლურ მოდელად ირჩევს მამას, არ დასტურდება;

3) სტერეოტიპული წარმოდგენა, რომ ჰომოსექსუალობის მიზეზი ხშირად საკუთარი სქესის უფროსის მიერ ბავშვის გარყვანაა, მცდარია;

4) სექსუალური უპირატესობები მოზარდობის ასაკში მყარად ყალიბდება; ზრდასრული ადამიანების სექსუალურ ორიენტაციაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები იშვიათად ხდება;

5) ბავშობაში ან მოზარდობის ასაკში, ჰომოსექსუალები ჰეტეროსექსუალ თანატოლებზე იშვიათად არ შედიან ჰეტეროსექსუალურ კონტაქტში, თუმცა ამ პროცესით ან ნაკლებად, ან საერთოდ არ კმაყოფილდებიან;

თამაშის პროცესში ბავშვების ქცევის შეუსაბამობა მათ სქესთან არის მნიშვნელოვანი (მაგრამ არა აბსოლუტური) მაჩვენებელი მომავალში ჰომოსექსუალობის განვითარებისა (კვლევის ეს ბოლო დასკვნა, ასევე კრიტიკის საგანი გახდა კოლეგების მხრიდან. აღნიშნული ქცევა ბავშვობის ასაკში უფრო ტრანსგენდერულ იდენტობას შეიძლება მიანიშნებდეს და არა ჰომოსექსუალურ ორიენტაციას).

იმის გამო, რომ კვლევის ავტორებმა ვერ შეძლეს, დაემტკიცებინათ ვერც ერთი შემოწმებული ფსიქოლოგიური თეორია, ივარაუდეს, რომ ჰომოსექსუალობის ფენომენს ბიოლოგიური ფაქტორები განაპირობებს. უნდა ითქვას, რომ ეს დასკვნაც მხოლოდ აბსტრაქტულ ხასიათს ატარებს და თეზისი ჰომოსექსუალობის ბიოლოგიური წარმოშობის შესახებ დეტალურ შემოწმებას მოითხოვს.

გენდერული იდენტობის განვითარება (ბავშვობიდან ხანდაზმულობამდე)

როგორ ხდება ადამიანი გეი?

ჩვენ არ ვიცით რატომ არის ზოგი ადამიანი გეი, ისევე, როგორც არ ვიცით რატომ არის ზოგი ადამიანი ჰეტეროსექსუალი. ადრინდელი, ფსიქოანალიტიკურ შემთხვევაზე დაფუძნებული ოჯახური პათოლოგიური დინამიკის მოსაზრება, დიდი ხანია დისკრედიტირებულია (უგულებელყოფილია მისი სიმცდარის გამო). ბოლოდროინდელი ბიოლოგიური კვლევების შედეგები აჩვენებს ისეთი კვლევების შედეგებს, როგორიცაა ჰიპოთალამუსის¹⁵ გარკვეული ბირთვების ზომის ან გენეტიკური კავშირების განსხვავებები, რომელსაც ასევე, მეთოდოლოგიური შეზღუდვები აქვს. ამ ეტაპზე, ექსპერტების უმეტესობა თანხმდება, რომ სექსუალური ორიენტაციის ფორმირება მრავალფაქტორიანი საკითხია და საჭიროებს დამატებით კვლევას. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლომდე გარკვეული არ არის თუ რა ახდენს გავლენას სექსუალური ორიენტაციის ფორმირებაზე¹⁶, ლგბტ თემის წევრები ამას აღწერენ შემდეგნაირად: "ასეთი დავიბადე" და საკუთარ სექსუალურ იდენტობას უყურებენ, როგორც მათი არსებობის მუდმივ ასპექტს.

ბავშვობა და მოზარდობა

გეიც და ლესბოსელიც ისეთივე განვითარების ეტაპებს გადის, როგორსაც ჰეტეროსექსუალი. ბავშვების უმეტესობას, 3-6 წლის ასაკში უვითარდებათ სტაბილური გენდერული იდენტობა, ანუ ბიჭად ან გოგოდ ყოფნის აღქმა და ამავე დროს ხდება სქესის იდენტიფიკაცია. გენდერული როლი განვითარებას სკოლამდელ წლებში განაგრძობს და აქტიურად რეგულირდება, როგორც ოჯახის წევრების, ისე თანატოლების მიერ.

¹⁵ ჰიპოთალამუსი - თავის ტვინის შემადგენელი ნაწილი. წარმოადგენს ერთ-ერთ ცენტრალურ ენდოკრინულ ორგანოს, რომელიც პასუხისმგებელია ძირითადი ფიზიოლოგიური მოთხოვნილებების (ჭამა, სექსი) წარმოშობასა და დაკმაყოფილებაში. ასევე, არეგულირებს სხეულის ტემპერატურას, მილ-ღვიძილს, ემოციურ ქცევას და მოტივაციებს. გამოიმუშავებს ზოგიერთ ნეიროტრანსმიტერს და ნეიროჰორმონს.

¹⁶ რაზეც შეთანხმებულია ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაცია, ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაცია და სოციალური მუშაკთა ეროვნული ასოციაცია.

რეტროსპექტულ კვლევებში გეი და ლესბოსელების ადრეულ ცხოვრებასთან დაკავშირებული, ორი ძირითადი მახასიათებელი იკვეთება. ბევრი მოზარდი, რომელიც იდენტიფიცირდება როგორც გეი ან ლესბოსელი, მათი თანატოლებისგან განსხვავებული, განცდებთან დაკავშირებული მოგონებები აქვთ, ზოგჯერ არამკაფიოც, გარკვეული მიზეზების გამო. ხშირ შემთხვევაში ეს ხდება გენდერული არატიპურობის იგივე არაკონფორმული ქცევის¹⁷ გამო. ეს მიგნებები გარკვეულწილად დაკავშირებულია მიკერძოებულ მოგონებებთან და გეი და ლესბოსელ მოზარდთა უფრო დიდი სურვილთან, განსხვავებით თანატოლი ჰეტეროსექსუალებისგან, გააცნობიერონ საკუთარი გენდერული არაკონფორმულობა. იმ დროს, როდესაც ზოგიერთი მოზარდი გეი აცხადებს, რომ მათ ყოველთვის იცოდნენ რომ ისინი გეები იყვნენ, ეს შესაძლოა დაკავშირებულია ბავშვობაში მათ გენდერული არაკონფორმულობასა და იგივე სქესის მიმართ ლტოლვასთან, ჰომოეროტიკულ ვნებებთან.

გეი და ლესბოსელთა თითქმის 2/3-ს აქვს ბავშვობისდროინდელი გენდერული არაკონფორმულობის მოგონება (Bailey & Zucker 1995). ექიმები, სკოლის ასაკის ბავშვებში ხშირად აწყდებიან სექსუალურ ორიენტაციასთან დაკავშირებულ პრობლემებს, განსაკუთრებით კი გენდერული ატიპური ქცევით. მაგალითად ბიჭური (tomboy) ქცევების მქონე გოგონა, რომელიც უპირატესობას ანიჭებს „ბიჭების“ სათამაშოებს, თამაშებს, ვარცხნილობებს, ტანსაცმელსა და მამრობითი სქესის მეგობრებს (რომელთაგანაც იგი თამაშობს); ის, საკუთარ ფანტაზიებშიც კი, თამაშში მამაკაცურ როლებს ირჩევს. იშვიათ შემთხვევებში, მან შეიძლება დაიჟინოს, რომ ის ბიჭია და ზრდასრულობის ასაკში (პენისის მქონე) ბიჭად „გადაიქცევა“ - სქესს შეიცვლის. იმის გათვალისწინებით, რომ ამერიკაში გოგონებს შორის ათლეტურ ქცევისა და მასკულინური ჩაცმულობას უფრო დიდი სოციალური მიმდებლობა აქვს, სოციალურ ადაპტაციის მხრივ, ტომბოებს უფრო ნაკლები პრობლემა აქვთ, ვიდრე გენდერული არატიპური ქცევის მქონე ბიჭებს. რაც შეეხება გენდერული არატიპური ქცევის მქონე ბიჭებს, ჩვეულებრივ, აქვთ თავიანთი დის ან

¹⁷ პიროვნების პროტესტისა და წინააღმდეგობის გამოვლინება დამკვიდრებულ გენდერულ „ნორმებთან“ და „შესაბამისობებთან“. გენდერული არაკონფორმულობა შეიძლება გამოვლიდნეს იმისგან დამოუკიდებლად, ახდენს თუ არა ადამიანი დაბადებისას მინიჭებული სქესისა და გენდერული იდენტობის შეთავსებას. - ე. ალდგომელაშვილი (სქესი, გენდერი, ორიენტაცია)

დედის ტანსაცმელში ქროს-დრესინგის (საპირისპირო სქესის ტანსაცმლის გადაცმის და ტარების) ისტორიები, ან პირსახოცებისგან ან თეთრეულისგან შექმნილი კაბები, მუსიკოსი (ან მსახიობი) ქალი როლების შესრულება, გოგონების თამაშები და სათამაშოებით თამაში და თავისივე სქესის თანატოლებისგან და სპორტისგან თავის არიდების ეპიზოდები. ამ შემთხვევაში ტომბოისგან განსხვავება ისაა, რომ ბიჭებს უფრო იშვიათად აქვთ დაჟინება, რომ გოგონები არიან და ზრდასრულობისას გოგოდ ტრანსფორმირდებიან (სქესს შეიცვლიან). ფემინური ქცევის მქონე ბიჭები უფრო მეტ მტრულ და ნეგატიურ განწყობებს და დამოკიდებულებებს აწყდებიან, როგორც ოჯახის, ისე მასწავლებლების, თანატოლების და საზოგადოების მხრიდან, ვიდრე ტომბოები.

ნათელია, რომ გენდერული არატიპური ქცევის მქონე ბავშვები აწყდებიან სხვადასხვა სახის მტრულ და ანტიგეი დამოკიდებულებებს თავიანთი ოჯახების, თანატოლებისა და ფსიქიკური ჯანმრთელობის ზოგიერთი პროფესიონალისგან. მტრული დამოკიდებულება მომავალში მარგინალიზაციის, ცემის, შეურაცხყოფისა და სექსუალური ძალადობის ფორმას იღებს. ეს თავის მხრივ იწვევს დაზარალებულ ბავშვში სირცხვილის, შფოთვის, დეპრესიისა და ცუდი (და დაბალი) თვითშეფასების, არასაჭიროობის, დაუცველობის, შეგრძნებას. შესაძლოა ზოგიერთმა აქტიურად და გაცნობიერებულად იბრძოლოს საკუთარი ქცევის შესაცვლელად, რათა თანატოლების, საზოგადოების, კულტურული ნორმებისა თუ რელიგიური ფასეულობების შესაბამის იყოს. ამის შემდგომ, შესაძლებელია, რომ არსებული კულტურული ნორმების შესაბამისად ქცევის შეცვლამ, ღრმა ინტრაფსიქიკური პროცესების ცვლა გამოიწვიოს, რაც მომავალში ინტერნალიზებული ჰომოფობიის ფორმით გამოვლინდება. ინტერნალიზებული ჰომოფობია, თავის თავში მოიცავს საკუთარი თავის ღრმა სიძულვილს, რომელიც გარეგნულად მოზარდობასა და მოზრდილობის ასაკში ანტიგეი დამოკიდებულებებში გამოიხატება. აკრძალული ნაწილის ამ აგრესიულმა ჩახშობამ შეიძლება მოგვიანებით, ცხოვრებაში გამოიწვიოს ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობების, ქორწინებისა და შვილების აღზრდის სასოწარკვეთილი მცდელობები, ამავდროულად ჰომოსექსუალური აქტივობის (როგორც ცხოვრების ცალკე ნაწილის) საიდუმლოდ შენარჩუნება.

გენდერული ატიპურობა არ ნიშნავს ტრანსგენდერ იდენტობას. არაერთი ჩატარებული კვლევა ამტკიცებს იმას, რომ გენდერული ატიპური ქცევის მქონე ბიჭების საკმაოდ მცირე ნაწილი მოზარდობისას იქცევა როგორც ტრანსგენდერი და ზრდასრულობისას მათი უმეტესობა არის გეი. მშობლები, რომლებსაც ჰყავთ გენდერული ატიპური ქცევის მქონე შვილი, შეიძლება დაეხმარონ და გაამხნევეთ შვილს, რომ საკუთარი გენდერული იდენტობის მიმართ თავდაჯერებულად და დაცულად იგრძნოს თავი. ეს, შეამცირებს მის მიმართ ისეთ ნეგატიურ ღონისძიებებს, როგორიცაა განდევნა და იზოლაცია. ბავშვთა ფსიქიატრს შეუძლია დახმარება გაუწიოს მკურნალობის სახით დისტრესის ან ქცევითი დარღვევების დროს და დაეხმაროს მშობლებს ფსიქოკონსულტირების სახით, თუ როგორია ცხოვრება, როდესაც გყავს გეი ან ლესბოსელი ბავშვი (Perrin 2004).

მოზარდობა

მოზარდობისას სექსუალური თვითგამორკვევა და ექსპერიმენტების ჩატარება ჩვეულებრივი ამბავია. ბევრი ჰეტეროსექსუალი სქესობრივ კავშირს ამყარებს თავისივე სქესის მქონე ადამიანებთან და ბევრი ჰომოსექსუალი, განსხვავებული სქესის მქონესთან. ჰეტერო ახალგაზრდობისთვის, ეს შესაძლოა ცნობისმოყვარეობა და ექსპერიმენტი იყოს, ხოლო გეი და ლესბოსელი ახალგაზრდები ამ სახის სექსუალურ ქცევას შესაძლოა საზოგადოების ზეწოლის გამო ახორციელებდეს (რათა იქცეოდეს დომინანტური ნაწილის შესაბამისად, შეესაბამებოდეს მათ ქცევას, „ჯდებოდეს არსებულ ნორმაში“).

ლგბტ მოზარდებს იგივე ძირითადი მოთხოვნილებები აქვთ, როგორც სხვა ახალგაზრდობას: თვითშეფასების, იდენტობის და ინტიმური ურთიერთობის განვითარების, სოციალური და ემოციური კეთილდღეობა და ფიზიკური ჯანმრთელობა. ლგბტ მოზარდები შეიძლება განსაკუთრებით დაუცველები იყვნენ თავიანთი ძირითადი საჭიროებების დაკმაყოფილების გარეშე. მათ შეიძლება თანატოლებისგან განსხვავებულად იგრძნონ თავი და არ იცოდნენ, მათ სექსუალურ ორიენტაციასთან დაკავშირებით მათ მეგობრებსა და ოჯახს რა რეაქცია ექნებათ. მათ ხშირად არ აქვთ სხვა საშუალებები თავიანთი სექსუალური იდენტობის შესასწავლად, მაგალითად, აღმზრდელთან საუბარი ან თავისი სქესის მქონესთან პაემანი. ლგბტ მოზარდები ხშირად

ხდებიან ფიზიკურ და სიტყვიერ ძალადობისადმი მოწყვლადი. მათ აიძულებენ სახლებიდან წასვლას და მათზე სექსუალურად ძალადობენ (D'Augelli, AR 1995). მიუხედავად იმისა, რომ ლგბტ ახალგაზრდობის უმეტესი ნაწილი საოცარ მედეგობას გამოხატავს, სტიგმასთან ერთად ეს ფაქტორები ლგბტ მოზარდებში შეიძლება დაკავშირებული იყოს მოწყვლადობის უფრო მაღალ ისეთ მაჩვენებლებთან, როგორიცაა: სკოლიდან გაგდება (ან იძულებით დატოვება), თამბაქოს, ალკოჰოლის ან სხვა ფსიქოაქტიური ნივთიერებების ავადმომხმარება, თვითმკვლელობის მცდელობა, დეპრესია და სარისკო სქესობრივი ქცევა (Frankowski 2004).

ექიმები და ლგბტ მოზარდობა

ექიმები, განსაკუთრებით პედიატრები და ბავშვთა ფსიქიატრები, მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ლგბტ მოზარდების განვითარების დროს შექმნილი პრობლემების მოგვარებაში. მნიშვნელოვანია, მათ ჰქონდეთ ღიაობა და ინკლუზიურობა ინტერვიუებისა და პაციენტთა შეკითხვებზე პასუხების გაცემისას. მაგალითად, იმის მაგივრად, რომ ახალგაზრდა გოგო ჰკითხოს ჰყავს თუ არა შეყვარებული ბიჭი, შეუძლია დაუსვას შემდეგნაირი კითხვა: ჰქონია თუ არა მას რომანტიკული ურთიერთობა ბიჭთან ან გოგოსთან. მნიშვნელოვანია, შეაგროვოს ანამნეზი ისეთი ასპექტების გათვალისწინებით, როგორიცაა: სქესობრივი ლტოლვა, თვითსტიგმატიზაცია და სექსუალური ქცევები. კონფიდენციალურობის დაცვა აუცილებელია, როგორც ღიაობის ხელშეწყობისთვის, ასევე იმის გამო, რომ ბევრი ლგბტ ახალგაზრდა ცხოვრობს ოჯახურ გარემოში, რომელიც შესაძლოა საშიში გახდეს, თუ მათი სექსუალური იდენტობა გამოვლინდება. ექიმებმა ლგბტ პაციენტების მკურნალობისას უნდა ჩართონ ისეთი შეკითხვები, რომელიც ეხება ხელმისაწვდომ მხარდაჭერას, აივ-თან დაკავშირებულ რისკ-ფაქტორებს, ფიზიკურ და სექსუალურ ძალადობას, ალკოჰოლის და სხვა ფსიქოაქტიური ნივთიერებების გამოყენებას და სუიციდს. მხედველობაში უნდა იქონიონ ფსიქოთერაპევტთან გადამისამართება, რომელიც მოზარდებს ეხმარება საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის გარკვევაში და შესაძლებლობას აძლევს ადაპტირდნენ გარემოსთან, შესაბამის საკითხებთან და კონფლიქტებთან მიმართებაში. ექიმებს, ასევე შეუძლიათ ლგბტ ახალგაზრდები დააკავშირონ სოციალურ მუშაკებს, რომლებიც თავის

მხრივ გაუზრდიან ინფორმაციასთან და სოციუმთან წვდომის არეალს და შესთავაზებენ ისეთ რესურსებს, როგორიცაა სათემო ორგანიზაციებთან კავშირი, თემის წევრთა შეხვედრები, ლგბტ მშობელთა განათლება. ლგბტ მშობლის განათლება აუცილებელია, თუმცა ეს უნდა მოხდეს მოზარდთან შეთანხმების საფუძველზე.

ქამინგაუთი (Coming Out) – (იდენტობის/სტატუსის) აღიარება/გამჟღავნება

ქამინგაუთი პროცესია, რომელიც გეი იდენტობის გაცნობიერებას და აღიარებას მოიცავს, ჯერ საკუთარ თავთან და შემდგომ სხვებთან. ეს ნებისმიერი ლგბტ თემის წევრის განვითარების უნიკალური პროცესია. ტერმინი ქამინგაუთის სოციოლოგიური კონცეპტუალიზაცია პირველად ბარი დენკმა მოახდინა 1971 წელს. მან დაასახელა ქამინგაუთის ორი გადამწყვეტი ნაბიჯი: 1. გეი სოციალურ კოტექსტში¹⁸ ყოფნა და გეი იდენტობის ხალხის სიახლოვე¹⁹. 2. კოგნიტური კატეგორიის ცვლილება, სტიგმატიზირებულიდან არასტიგმატიზირებულ კატეგორიაში გადასვლა²⁰.

ქამინგაუთი საკუთარ თავთან

გეი, ლესბოსელი ან ბისექსუალური (GLB) იდენტობის გაცნობიერება და განვითარება არ არის ცალკეული მოვლენა, არამედ პროცესი, რომელიც მთელი სიცოცხლის ბოლომდე მიმდინარეობს და რომელიც პარალელურად ახდენს პიროვნებად ჩამოყალიბებას. საკუთარ თავთან ქამინგაუთი მოიცავს ისეთი შემთხვევებს, როგორიცაა, მაგალითად: პირველ, იგივე სქესის მიმართ ლტოლვა ან ტრფობა (crush), პირველი კოცნა, თანატოლებისგან „განსხვავებულად“ ყოფნის გრძნობა (როგორც ბავშვი ან მოზარდი), საკუთარ თავთან კითხვების დასმა ("ვარ გეი?") , სოციალურ ღონისძიებაზე წასვლის

¹⁸ გეი ბარი, გეი წვეულება და შეკრებები, პარკი, ტუალეტი, ციხე, სასიყვარულო ურთიერთობა და ა.შ.

¹⁹ რასიზმის პერიოდში შავკანიანი მშობლებს თავიდანვე ჰქონდათ კომუნიკაცია შვილთან, იცოდნენ რას ნიშნავს გქონდეს მუქი კანის ფერი. მშობლები, რომლებიც თავად არ არიან ჰომოსექსუალები, ბუნებრივია ვერ ექნებათ მსგავსი კომუნიკაცია შვილთან, რომელიც ჰომოსექსუალია, რადგან თავად საკუთარ სექსუალობასთან დაკავშირებული (დადებითი თუ უარყოფითი) გამოცდილება არ აქვთ

²⁰ მაგალითად, ბიჭმა, რომელმაც ჰომოსექსუალების შესახებ სტატია წაიკითხა, გააცნობიერა ზოგიერთი საერთო მახასიათებელი საკუთარი თავი მიაკუთვნა ჰომოსექსუალების კატეგორიას. თუმცა, ამავე დროს ჰომოსექსუალმა ნეგატიური სტერეოტიპების გამო საკუთარი თავი შესაძლოა არ მიაკუთვნოს იგივე კოგნიტურ კატეგორიას.

პირველი გამოცდილება (მაგალითად, გეი ბარი ან გეი სიამაყის (pride) აღლუმი), საკუთარი თავისთვის იარლიყის მიწებება ("მე გეი ვარ") და სხვა სოციალური შემთხვევები.

ქამინგაუთი ხშირად იწყება ადრეული მოზარდობის (18-35) ასაკში, მაგრამ შეიძლება დაიწყოს ნებისმიერი ასაკის ან ცხოვრების ეტაპზეც. იგივე სქესის მიმართ გრძნობების აღიარება, გაცნობიერება, ქმედება და ინტეგრირება შეიძლება წარმოადგენდეს შფოთვის და შიშის შემცველ პროცესს. ქამინგაუთს, შესაძლოა თან ახლდეს განწყობის ცვალებადობა და იმპულსურობა (მოზარდობის ასაკის მსგავსი) და არაპროფესიონალმა ის შეიძლება შეაფასოს, როგორც მოსაზღვრე პიროვნული აშლილობის²¹ არასწორი დიაგნოზი.

ყველა, ვინც აცნობიერებს იგივე სქესის მიმართ ლტოლვას ან სურვილს, არ იდენტიფიცირდება როგორც ლგბ. პირმა შეიძლება მიიღოს ან უარყოს ასეთი გრძნობები და შესაბამისად მიიღოს ლგბ იდენტობა ან არა. დროთა განმავლობაში, ადამიანმა შეიძლება მეტ-ნაკლებად მიიღოს საკუთარი ჰომოსექსუალური გრძნობები და შეიძლება შეიცვალოს მისი იდენტობის განცდა.

თერაპევტი, რომელიც ცდილობს გაერკვეს კლიენტი არის თუ არა იგი გეი, ან ლესბოსელი, შეიძლება ცდუნდეს, რომ სწრაფად მივიდეს გადაწყვეტილებამდე. მაგალითად, მსგავსი კომენტარები, "თქვენ უბრალოდ უნდა აღიაროთ რომ გეი ხართ", ან "ლესბოსელად ყოფნა მისაღებია", შეიძლება კარგი აზრი იყოს, მაგრამ ზოგადად არ არის სასარგებლო ადამიანი შინაგანი კონფლიქტის მიმდინარეობისას, და შესაძლოა კლიენტმა მიატოვოს კიდეც თერაპია. ასევე, ჩვეულებრივი ამბავია, როდესაც მოზარდი ან მოზრდილი ექვევებ დააყენებს მის სექსუალობას და ჰკითხავს თერაპევტს: "როგორ ფიქრობთ, მე გეი ვარ?" ანალოგიურად, თერაპევტის მოსაზრების შეთავაზება იმის შესახებ, რომ პაციენტს შეუძლია (ან უნდა) გააცნობიეროს საკუთარი იდენტობა, ზოგადად არ არის სასარგებლო ინტერვენცია.

²¹ პიროვნების აშლილობის უფრო განსაზღვრული ფორმა, რომელიც ხასიათდება ემოციური ურთიერთობების მოშლით, თვითიდენტურობის უკმარისობით, მარტოობის დეპრესიული შეგრძნებითა და რისხვის აფეთქებისადმი მიდრეკილებით. (nplg.gov.ge)

ლგბ ადამიანებს არც თუ იშვიათად, ჰომოსექსუალობის ინტერნალიზებული საზოგადოებრივი ხედვები აქვთ (ინტერნალიზებული ჰომოფობია, ჰეტეროსექსიზმი). ხშირად ინარჩუნებენ მიკერძოებულ აზროვნებას და სტერეოტიპებს გეი ადამიანების შესახებ (თავისთავად, საკუთარი თავის შესახებ), მას შემდეგაც კი, რაც თავიანთი იდენტობით კომფორტულად გრძნობენ თავს. ახალმა სიტუაციებმა და ურთიერთობებმა შეიძლება გამოავლინოს ეს ფარული შეხედულებები, რომელიც ზოგჯერ იდენტობის კრიზისის დალექვას უწყობს ხელს, მაგრამ საბოლოოდ, შემდგომი ზრდის და ჩამოყალიბების შესაძლებლობას იძლევა. დრეშერი (Drescher) (1998) აღწერს გეი მამაკაც კლიენტს, რომელმაც თერაპია გაიარა ათწლიანი ურთიერთობის დასრულების შემდეგ. კლიენტი შუახნის მამაკაცი იყო, რომელიც დიდი ხანია საკუთარი გეი იდენტობით კომფორტულად გრძნობდა თავს. ურთიერთობა რომ დასრულდა, მას ეგონა, ეს იმიტომ მოხდა, რომ "გეი ურთიერთობები ვერ გრძელდება დიდხანს". ამ ურთიერთობის დასრულებამ ექვეყვეშ დააყენა ნებისმიერი მომავალი ურთიერთობა და მისი იდენტობა (ფარული სტერეოტიპიდან გამომდინარე). ის პარალიზებულად გრძნობდა თავს და ვერ ახერხებდა რაიმეს გაკეთებას, რომელიც საჭირო იყო ამ (დასრულებული) ურთიერთობიდან გამოსვლისთვის. როდესაც კლიენტმა გააცნობიერა, მისი ინტერნალიზებული ჰომოფობიის გამოვლენა ურთიერთობის დასრულების შემდეგ, მას შესაძლებლობა მიეცა გაეყიდა სახლი, რომელიც მას და მის ყოფილ პარტნიორს ეკუთვნოდათ და გააგრძელა ცხოვრება.

ზოგადად ითვლებოდა, რომ ქალები საკუთარ თავთან ქამინგაუთს უფრო გვიან ასაკში აკეთებენ, ვიდრე მამაკაცები, მიუხედავად იმისა, რომ ადრინდელი ლიტერატურული წყაროები არ ამყარებდნენ ამ მოსაზრებას (Barber 2000). უახლესმა ლიტერატურამ აჩვენა, რომ გენდერული განსხვავებები შეიძლება არსებობდეს, თუმცა არც ისე მარტივად, როგორც ეს იყო პროგნოზირებული. Savin-Williams & Diamond (2000) სექსუალური უმცირესობის ახალგაზრდობის ჯგუფში დაადგინა, რომ ქალებმა და მამაკაცებმა იგივე სქესის მიმართ ლტოლვის შესახებ ერთიდაიგივე ასაკში იცოდნენ.

ქამინგაუთის შემდეგ, სექსუალური იდენტობა სიცოცხლის განმავლობაში შეიძლება კვლავ შეცვალოს. Diamond (2008) წლების განმავლობაში შეისწავლა

ლესბოსელი და ბისექსუალი ქალები და დაადგინა, რომ ზოგი ქალი, იმის მაგივრად, რომ დროთა განმავლობაში უფრო თავდაჯერებული გამხდარიყო სექსუალური იდენტობისა და ქცევის დროს გახდნენ მერყეები, ბისექსუალები და ნაკლებად იდენტიფიცირდებოდნენ ლესბოსელად. Diamond-მა აღმოაჩინა, რომ თვითიდენტიფიცირებულ ზოგიერთ ლესბოსელს ურთიერთობა ჰქონდა მამაკაცებთან, მას შემდეგ, რაც ლესბოსელად დაქამინგაუთდნენ.

ისევე, როგორც ლგბ ადამიანები, ტრანსგენდერებიც გადიან თვითშეცნობის პროცესს. ეს პროცესი შეიძლება დაიწყოს ბავშვობაში, მოზარდობაში ან უფრო მოგვიანებით. ტრანსგენდერობის გაცნობიერება რთულდება მაშინ, როდესაც იკვეთება ჰორმონებისა და ქირურგიის გზით ფიზიკური ტრანსმისიის (სქესის შეცვლის) გადაწყვეტილების მიღების საჭიროება. ბავშვთან მიმართება, რომელიც მშობლებთან უფროსებთან ამჟღავნებს ტრანსგენდერულ იდენტობას, ცალსახა რეკომენდაცია არ არსებობს, მოხდეს თუ არა სამედიცინო ჩარევა, რადგან ეს დღემდე სადავო საკითხია.

ქამინგაუთი სხვებთან

სანამ, საზოგადოება თვლის, რომ ყველა ადამიანი არის ჰეტეროსექსუალური (ჰეტეროსექსიზმი), და სანამ გეი ადამიანებს არ აქვთ აშკარა საიდენტიფიკაციო მახასიათებლები, სხვებთან ქამინგაუთის გაკეთება რჩება ხანგრძლივი (სიცოცხლის განმავლობაში ოდესმე გასაკეთებელი) პროცესი. ყოველდღიური სიტუაციები, კრიტიკულად მნიშვნელოვანიდან უინტერესომდე, გეის საკუთარი ვინაობის გამჟღავნებაზე გადაწყვეტილების მიღებას სთხოვს. ისეთმა მოვლენებმა, როგორიცაა: მშობლობა, ახალ ქალაქში გადასვლა (საცხოვრებლად), სამსახურების შეცვლა და ცხოვრების სხვა მნიშვნელოვანი ცვლილებები, შეიძლება ახალი სფეროები და ახალი ადამიანები შეახვედროს, რომელთანაც გეის საკუთარი ვინაობის გამჟღავნების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება უწევს.

მაგალითები

რაფაელი გეი მამაკაცია, სუპერმარკეტის გამოსასვლელში იმყოფება და თავისი პარტნიორისთვის სხვა ნივთებს შორის ყიდულობს ყვავილების თაიგულს. მოლარე ქალი ეუბნება: "შენი ცოლი ბედნიერია, რომ შენ რომ ჰყავხარ!" რაფაელმა შეიძლება მიიღოს გამოწვევა მოლარის ვარაუდებთან დაკავშირებით და ქამინგაუთი გააკეთოს მასთან ("სინამდვილეში მე მათ ვყიდულობ ჩემი პარტნიორი სტივისთვის") ან შეიძლება არაფერი თქვას. ეს გადაწყვეტილება შეიძლება იყოს დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად გადაღლილია, რამდენად ჩქარობს იგი, რამდენად უსაფრთხოა მამაკაცი პარტნიორის გამჟღავნება მის ქალაქში და სხვა ფაქტორები.

პამელა, ლესბოსელია, რომელსაც სამი წლის ბავშვი ჰყავს პარტნიორთან ერთად. ახლა მარტო არეგისტრირებს ბავშვს დღის ცენტრის მისაღებად. ცენტრის დირექტორს შედგენილი აქვს ფორმა, რომელსაც აწერია "დედა" და "მამა". აქ მიღებული გადაწყვეტილება სამომავლო შედეგებზე იმოქმედებს, რადგან იმ შემთხვევაში, თუ პამელა არ ჩაწერს პარტნიორის გვარს ფორმაში, მისი პარტნიორი ვერ შეძლებს ბავშვის გაყვანას ან საგანგებო სიტუაციაში ბავშვზე პასუხისმგებლობის აღებას. მეორეს მხრივ, პამელას შეიძლება ეშინოდეს, რომ დღის ცენტრი არ მიიღებს მის შვილს, თუ დირექტორს ეცოდინება, რომ მას ჰყავს ლესბოსელი მშობლები, ან დღის ცენტრის პერსონალი მის შვილს განსხვავებულად მოექცევა. ეს ფაქტორები შეიძლება იყოს მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი იმისდა მიხედვით: თუ სად ცხოვრობენ ისინი (რაიონი, უბანი), დღის ცენტრში ადგილების დეფიციტი, პამელას და მისი პარტნიორის როლი შვილზე ზრუნვაში და სხვა საკითხები.

ბისექსუალობა

მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალობის დომინანტური კულტურული პარადიგმა ადამიანებს ორ ჯგუფად ანაწილებს: ჰომოსექსუალი და ჰეტეროსექსუალი, ადამიანის სექსუალობის შესახებ ჩატარებული კვლევა მიუთითებს იმაზე, რომ მოსახლეობის მნიშვნელოვანი პროცენტი გრძნობს სექსუალურ ლტოლვას, როგორც ქალების, ასევე მამაკაცების მიმართ. ტერმინი "ბისექსუალი" გამოიყენება (1) როგორც ზედსართავი

სახელი სქესობრივი ლტოლვის და ქცევის აღსანიშნავად, ორ სქესთან მიმართებაში, (2), როგორც არსებითი სახელი, აღნიშნავს ინდივიდებს, რომლებსაც აქვთ ბისექსუალური ორიენტაცია. არ არის აუცილებელი ბისექსუალ ადამიანებს (და ზოგადად არ არის ასე) თანაბრად იზიდავდეთ ქალები და მამაკაცები.

იმ ადამიანთა პროცენტული მაჩვენებელი, რომელსაც აქვს სექსუალური ლტოლვა როგორც კაცების, ასევე ქალების მიმართ, უფრო მეტია, ვიდრე ადამიანთა პროცენტული მაჩვენებელი, რომელსაც აქვს სქესობრივი კავშირის გამოცდილება ორივე სქესთან. ეს ნიშნავს, რომ არაიდენტიფიცირებული ბისექსუალთა ჯგუფი, უფრო დიდია, ვიდრე ის ჯგუფი, რომელიც ბისექსუალად აიდენტიფიცირებს საკუთარ თავს. მაგალითად, ჰეტეროსექსუალურ ქორწინებაში მყოფი მამაკაცი, რომელსაც აქვს სქესობრივი კავშირი მამაკაცთან, სექსუალური ქცევითი ბისექსუალია, მაგრამ შეიძლება იდენტიფიცირდებოდეს როგორც ჰეტერო.

ზოგიერთ ადამიანს ტრანზიციის პერიოდში²², როდესაც ქამინგაუთს აკეთებს, შესაძლოა თავი ბისექსუალად მიაჩნდეს, ზოგმა კი შეიძლება გააგრძელოს ცხოვრება ბისექსუალის იდენტობით. ისინი, ვინც ბისექსუალად იდენტიფიცირდებიან, დროდადრო ცრურწმენებს აწყდებიან გეი საზოგადოების მხრიდან, რომლებიც თვლიან, რომ ბისექსუალებს გეი ან ლესბოსელად დაქამინგაუთების (იდენტობის მიღება და აღიარება) დისკომფორტი აქვთ. გეი მამაკაცებმა და ლესბოსელებმა შესაძლოა ბისექსუალები დაადანაშაულონ ჰეტეროსექსუალური პრივილეგიით სარგებლობის მიღებაში, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ მათ ჰყავთ ჰეტეროსექსუალი პარტნიორი ან ჰეტეროსექსუალურ ქორწინებაში იმყოფებიან. ამასთან, ბისექსუალი, რომელსაც ჰეტეროსექსუალი პარტნიორი ჰყავს, გაზრდილი არახილვადობის და იზოლაციის წინაშე დგებიან, რადგან გარშემომყოფები თვლიან, რომ ისინი ჰეტეროები არიან. ბისექსუალები ჰეტეროების მხრიდანაც მცდარი შეფასების წინაშე დგებიან. ბევრი ჰეტეროსე შეხედულებით, ბისექსუალი ნიშნავს ადამიანს, რომელსაც ერთდროულად უნდა რომ ჰყავდეს მამაკაცი და ქალი პარტნიორები. იმის გამო, რომ ბისექსუალები ვერ გრძნობენ

²² საკუთარი გენდერული გამოხატულების ცვლილების პროცესი

სრულ მიმდებლობას არც გეი და არც ჰეტერო საზოგადოების მხრიდან, მათ შეიძლება დახმარებისთვის მიმართონ სხვა ბისექსუალებს ან ბისექსუალთა მხარდამჭერ ჯგუფებს.

წყვილები

ყველა წყვილი გამოწვევების წინაშე დგას, რომლებიც ურთიერთობის დამყარებასა და შენარჩუნებას ეხება. არსებობს როგორც შინაგანი, ასევე გარეგანი ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ურთიერთობის სტაბილურობაზე. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე კონკრეტული საკითხი, რომელთა წინაშეც ლესბოსელი და გეი წყვილები დგანან.

ლესბოსელი წყვილი

მრავალი საკითხი, რასაც ლესბოსელი წყვილები ურთიერთობისას აწყდებიან, იგივეა, ჰეტეროსექსუალური წყვილებისთვისაც. თუმცა, ასევე არსებობს კონკრეტული საკითხები, რომლებიც წარმოიქმნება ლესბოსელი წყვილებისთვის, რომლებიც არ წარმოიქმნება ჰეტეროსექსუალური წყვილების დროს. მაგალითად, თითოეული, ღიად ლესბოსელი პარტნიორის მხრიდან კომფორტის ხარისხი შეიძლება განსხვავდებოდეს და შესაძლოა ღია სტატუსთან დაკავშირებით კონფლიქტები წარმოიშვას. ინტერნალიზებულმა, გაუთვითცნობიერებელმა ჰომოფობიამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს თითოეული პარტნიორის ნდობის დონეზე და ურთიერთობის სიცოცხლისუნარიანობაზე. ზოგიერთ შემთხვევაში, ლესბოსურ ურთიერთობაში შესვლამ შეიძლება გამოიწვიოს ქალის ქამინგაუთი საკუთარი თავთან, ოჯახთან და მეგობრებთან. ზოგიერთი, ურთიერთობის რაციონალიზაციას ახდენს და აღიქვამს, როგორც "განსაკუთრებული გარემოება" და საკუთარი თავი მიაჩნიათ "ჰეტერო ქალი გეი ურთიერთობაში".

ერთად ყოფნის და ურთიერთობის ხარისხი უფრო მაღალი აღმოჩნდა ლესბოსელ წყვილებში, ვიდრე გეი მამრობითი და ჰეტეროსექსუალ წყვილებში (Zacks 1988). ლესბოსელი წყვილის ურთიერთობის განვითარება შეიძლება გართულდეს ურთიერთობისთვის საჭირო შინაგანი როლური მოდელების ნაკლებობით (Spitalnick and

Macnair 2005). წყვილებმა შეიძლება არასწორი ინტერპრეტაცია გაუკეთონ ურთიერთობებში არსებულს სირთულეებს, როგორც სექსუალური ორიენტაციისთვის მეორეხარისხოვანი, და არა, როგორც ზოგადი ურთიერთობის სირთულეები. საყოველთაოდ გავრცელებული აზრია, რომ აღარაფერი ვთქვათ გენდერული სტერეოტიპებზე, იმის დაშვება, რომ ორი ქალის ურთიერთობა გაცილებით უფრო თანასწორია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება მოვალეობების გაზიარებას და საყოფაცხოვრებო საქმეების შესრულებას. იმ დროს, როდესაც ყველა წყვილს სურს გაერკვეს ისეთ საკითხებში, როგორიცაა შრომის დაყოფა, საყოფაცხოვრებო და ფინანსურ საკითხებში, ორი ქალის ურთიერთობაში როლებისა და სამუშაოს გადანაწილების ნაკლებობამ შეიძლება გამოიწვიოს შფოთვა.

ისტორიულად, ლესბოსელთა თემს იყოფოდა ორ გენდერულ კატეგორიად: ბუჩი (butch) და ფემი (ქალური). ბუჩი სტერეოტიპულად უფრო მამაკაცური (მასკულინური) იყო, ხოლო ფემი, სტერეოტიპულად ქალური გარეგნობით და სოციალური და სექსუალური როლებით გამოირჩეოდა. როლების ასეთი პირდაპირი დაყოფა დღეს ბევრად უფრო იშვიათია, ვიდრე წლების წინ, მაგრამ ზოგიერთ წყვილსა და საზოგადოებაში ისინი მაინც არსებობენ.

ოჯახის, მეგობრების, თანამშრომლებისა და იურიდიული და რელიგიური ინსტიტუტების მხრიდან აღიარებისა და მიმღებლობის ნაკლებობა შეიძლება მტკივნეული იყოს და ლესბოსელ წყვილებს შეიძლება დასჭირდეთ სოციალური მხარდაჭერის ალტერნატიული ქსელის შექმნა. ბიოლოგიური ოჯახისთვის, ლესბოსელი წევრის მიღება, რომელსაც მეწყვილე ჰყავს, კიდევ ერთი ეტაპია ქამინგაუთის პროცესში. ოჯახებისთვის კიდევ უფრო რთული ხდება მეგობრებისთვის ან საზოგადოებისთვის გამჟღავნების თავიდან აცილება, თუ მათი ოჯახის წევრს ლესბოსელი მეწყვილე ჰყავს. ოჯახების მიერ წყვილების მიმღებლობის ხარისხი ხშირად არათანაბარია და შესაძლოა წყვილის თითოეულმა წევრმა ვერ იგრძნოს თავი კომფორტულად პარტნიორის ოჯახის დამოკიდებულებებთან მიმართებაში.

ადრეულ კვლევებში (Kurdek 1988, Kurdek 1989), ლესბოსელი წყვილების თითქმის 100%-მა აღნიშნა სქესობრივი კავშირის სიმცირე. წყვილის სქესობრივი ურთიერთობის

სიხშირე შემცირდა ერთი წლის შემდეგ (Blumstein and Schwartz 1983). ისტორიულად, ლესბოსელთა თემში არსებობს ფენომენი სახელით "ლესბოსური ლოგინის სიკვდილი" (Hall 1996). ეს ფენომენი აღწერს წყვილის სექსუალური აქტივობის მკვეთრ შემცირებას ურთიერთობის დაწყების თავდაპირველი ლტოლვის შემდეგ. ამ ფენომენის შესაძლო ახსნა მოიცავს ისეთ ასპექტებს, როგორიცაა: ქალთა შორის სექსუალური ლტოლვის შემცირება, კულტურული განწყობების გავლენა - ქალებში სქესობრივი კავშირის და ინტიმური ურთიერთობის მიმართ ინიციატივის გამოხატვის სურვილის შემცირება, რაც საბოლოო ჯამში ხელს უწყობს სექსუალური ლტოლვის შემცირებას²³ (Spitalnick and McNair 2005). ლესბოსელთა სექსუალურ აქტივობებზე შეიძლება აისახებოდეს კონკრეტული კულტურული ტენდენციები. მაგალითად, 1970-იანი წლების ფემინისტური მოძრაობის დროს, ბევრმა ლესბოსელმა უარი თქვა ინსერტიულ (პენეტრაციულ) სექსუალურ აქტივობაზე (მაგალითად, თითები ან დილდოები²⁴), რადგან ეს ქცევა ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობის მიზანმიმართულად აღიქმებოდა. კიდევ ერთი ახსნა ასეთია, ინტერნალიზებული ჰომოფობიის, ან ჰომოსექსუალად ყოფნის ნეგატიური მოლოდინების ინტერნალიზაცია. დანამაშულმა, თვით სიძულვილმა და საკუთარ თავში ეჭვის შეტანამ შეიძლება ხელი შეუწყოს სქესობრივი ურთიერთობის გართულებას (დანი და ფრიდმანი 1995). ჰეტეროსექსუალმა წყვილებმა კვლევებში აღინიშნეს სექსუალური ლტოლვის და სქესობრივი კავშირის აქტივობის სიმცირე ან არ ქონა, თუმცა ლესბოსელ წყვილებში, ეს შესაძლოა უფრო დაჩქარებულად მიმდინარეობდეს (Lever 1995).

ბევრი ლესბოსელი წყვილისთვის მშობლობა შეიძლება პრობლემას წარმოადგენდეს. ლესბოსელები, რომლებსაც წინა ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობებიდან შვილები ჰყავთ, უნდა დაეხმარონ მათ ახალ მშობელთან და ოჯახთან ადაპტირებაში. როდესაც თავად ბავშვების გაჩენის საკითხი ჩნდება, ლესბოსელებს შეუძლიათ აირჩიონ მრავალფეროვანი ვარიანტი, რომელიც მოიცავს ყველაზე საბაზისო დონეს, შვილად აყვანასა და ორსულობას. ორსულობის არჩევისას მათ უნდა გადაწყვიტონ, წყვილთაგან რომელი დაორსულდეს, ვის კერძოუჯრედს გამოიყენებენ,

²³ ქალი არ უნდა იყოს განსაკუთრებით სექსუალური და სქესობრივი ურთიერთობების ინიციატორი

²⁴ სექს-სათამაშო, ხშირ შემთხვევაში წარმოდგენილია ფალოსის ფორმით

მამის ვინაობა ცნობილი იქნება თუ სპერმატოზოიდის ანონიმური დონორია, თუ ცნობილია, რა როლი შეიძლება ჰქონდეს ან არ შეიძლება ჰქონდეს ბიოლოგიურ მამას შვილის ცხოვრებაში და ა.შ. (Crespi 1995). გამომდინარე იქიდან, რომელ ქვეყანაში, თუ შტატში ცხოვრობენ, ლესბოსელ წყვილებს ასევე სჭირდებათ იურიდიული კონსულტაცია მინდობილობის, მეურვეობისა და მეორე მშობელთან დაკავშირებული საკითხების მოგვარება შვილად აყვანის შემთხვევაში.

გეი წყვილი

როგორც ლესბოსელ წყვილებს, გეი მამაკაცთა წყვილებსაც ჰეტეროსექსუალ წყვილებთან მსგავსება აქვს და განსხვავებაც. გრინანი და თანელი (Greenan and Tunnell) (2003) ნათლად აღწერენ სოციოკულტურული განვითარების ფაქტორებს, რომლებმაც შეიძლება გავლენა იქონიონ მოზარდი გეი ბიჭის ინტიმური საკითხებთან დაკავშირებულ უნარებზე და იმ სირთულეებზე, რომლებსაც იგი შეიძლება მოგვიანებით მეწყვილესთან წააწყდეს. ინტიმურ ურთიერთობასთან დაკავშირებული გამოწვევები ხშირად ბიჭის ბავშვობის პერიოდში იწყება, რაც გამოწვეულია ჰომოეროტიკული სურვილის გაცნობიერებით ან გენდერული დისკორდანტული²⁵ ქცევის გაჩენით, აგრესიული თამაშების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულებით. ოჯახში ყოფნისას განსაკუთრებულ სიფრთხილეს იჩენს და თავის ეროტიულ გრძნობებს ღრმა და კარგად დაცულ, საიდუმლო ადგილას ინახავს. იგი ხვდება, რომ ამ გრძნობების მუდმივად გამოხატვა საფრთხეს შეუქმნის მშობლებთან, მეგობრებთან და დედამამიშვილებთან თბილი ურთიერთობის შენარჩუნებაში. ეროტიული გრძნობების აღმოჩენა გეი ბიჭის ტრავმირებას ახდენს, იმ გაგებით, რომ იცის, ეს არ ეხებათ ჰეტერო ბიჭებს, რომელთაც თავისუფლად შეეძლიათ ისაუბრონ და მიმოიხილონ თავიანთი ჰეტეროსექსუალური სურვილები. ახალგაზრდა ბიჭი საკუთარ თავთან საკუთარი საიდუმლოებების ამარა რჩება, რომელსაც ვერავის გაუზიარებს. ამან შეიძლება გამოიწვიოს დაცვითი მექანიზმის გააქტიურება ჩაკეტილობის, დაუცველობისა და იზოლაციის (სურვილის) სახით, რაც ზრდასრულ ასაკში გავლენას ახდენს ინტიმური ურთიერთობის გამოცდილების მიღებაზე.

²⁵ შერეული ქცევა (ამ შემთხვევაში ბუნებრივი და სოციუმისგან ნაკარნახევი ქცევა)

მაკვირთერმა და მათისონმა (McWhirter and Mattison) (1984) გამოკითხეს 156 გეი მამრობითი წყვილი, რომლებიც ერთად იყვნენ 2-დან 37 წლამდე. მათ ჩაატარეს როგორც სტრუქტურირებული, ისე ნახევრად სტრუქტურირებული (ღია დასრულების მქონე კითხვები) ინტერვიუები. კვლევის აღმოჩენები და დასკვნები გეი მამრობითი წყვილის ურთიერთობის განვითარების ექვსი საფეხურად დაყვეს და აღწერეს:

1. შერწყმა (პირველი წელი)
2. ბუდის შექმნა (2-3 წელი)
3. შენარჩუნება (4-5 წელი)
4. შენება (6-10 წელი)
5. განცალკევება ან სიმჭიდროვე (11-20 წელი)
6. განახლება (20 და მეტი წელი)

პირველი საფეხური - შერწყმა (პირველი წელი)

ეს პირველი ეტაპი გულისხმობს წყვილის გაერთიანებას ერთ მთლიანობად. თითოეული მეწყვილე ბედნიერია, რომ აღარ გრძნობს თავს იზოლირებულად და მარტოდმარტო, თავისუფალ დროს ატარებს პარტნიორთან და ამ დროს განიცდის რომანტიკული სიყვარულის ძლიერ გრძნობას და სექსუალური აქტივობის ინტენსიურ სურვილს. ისინი აბალანსებენ პასუხისმგებლობებს, საყოფაცხოვრებო წესებს და საერთო საზიარო მიზნებს, ასევე ეცნობიან ერთმანეთის ძლიერ და სუსტ მხარეებს.

ეს შეიძლება ძალიან რთული დრო იყოს იყოს წყვილებისთვის, რადგან ორივე შეიძლება იყოს გადაწყვეტილების მიმღები, ფულის შემომტანი და ურთიერთობაში "დომინანტი". გადაწყვეტილებების შეთანხმებისას შეიძლება თავი იჩინოს სირთულეებმა, ამას ემატება პარტნიორთან შეგუება, რომელიც მეტ ფულს ხარჯავს ან უფრო მაღალი სტატუსი აქვს, აღიარების საჭიროების სწავლა და სხვისი მხარდაჭერის იმედი ქონა.

გეი/ლესბოსელი წყვილები კონფლიქტის დროს უფრო ოპტიმისტურად გრძნობენ თავს. ჰეტერო წყვილებთან შედარებით, გეი და ლესბოსელი წყვილი უფრო მეტ სითბოს და იუმორს იყენებს უთანხმოებისას და პარტნიორებიც პოზიტიურად იღებენ ამ დამოკიდებულებას. ნაკლებად იყენებენ ნეგატიური სახის კომუნიკაციას (შეტევა, დაშინება და სხვა.). უთანხმოების შემდეგ, გეი და ლესბოსელი წყვილები უმეტესწილად

პოზიტიურად განწყობილები არიან. "როდესაც საქმე ეხება ემოციებს, ვფიქრობთ, რომ ეს წყვილები შეიძლება განსხვავებული პრინციპებით მოქმედებდნენ, ვიდრე ჰეტერო წყვილები. ჰეტერო წყვილებს შეიძლება ზევრი რამ ჰქონდეთ სასწავლი გეი და ლესბოსური ურთიერთობებისგან." გოტმანი (Gottman)

მეორე საფეხური - ბუდის შექმნა (2-3 წელი)

მეორე ეტაპზე ხდება "სახლის შენება", ანუ წყვილის მოვალეობების გაძლიერება. ისინი ეწყობიან ერთმანეთს, მათი, როგორც ცალკეული პიროვნების განსხვავებულობის და სტილის, სიძლიერის და სისუსტეების და საჭიროების და მიზნების მიუხედავად. ამ დროს, ასევე ხშირია "თაფლობის თვის" დასრულება, თუმცა ეს პროცესი განპირობებულია ურთიერთობასა და პარტნიორზე უფრო რეალისტური წარმოდგენების ჩამოყალიბებით.

"თვალის გახელის გამოცდილება" მხოლოდ გეი წყვილების გამოცდილება არ არის. ბენჯამინ ფრანკლინმა თქვა: "თვალები გაახილე ქორწინებამდე, ქორწინების შემდეგ კი, ნახევრად მოჭუტე". ეს იმას ნიშნავს, რომ სანამ დაქორწინებას გადაწყვეტ, თქვენ შეგიძლიათ პარტნიორი ობიექტურად განსაჯოთ, მაგრამ ქორწინების შემდეგ დაიმახსოვრე, რომ არ განსაჯოთ ისინი მკაცრად. აღსანიშნავია, რომ გოტმანმა აღმოაჩინა შემდეგი რამ, გეი/ლესბოსელი წყვილები ხშირ შემთხვევაში „ნაკლებად იღებენ პირადულად“, როდესაც მათი პარტნიორი მიუთითებს (მისთვის ნაკლებად მოსაწონ) რაიმე თავისებურებაზე ან ნაკლზე, რაც ჰეტერო წყვილებში ნაკლებად ხდება. ამრიგად, გეი წყვილებმა ურთიერთობის დროს შეიძლება გარკვეულწილად (პირდაპირი სახით) ნეგატივი მიიღონ კიდევ თუმცა, საკუთარი პარტნიორის თვალსაზრისით უფრო რეალურები იყვნენ.

მესამე საფეხური - შენარჩუნება (4-5 წელი)

ამ პერიოდში წყვილი აბალანსებს საკუთარ ინდივიდუალურ იდენტობას წყვილების ტრადიციებისა და რიტუალების საწინააღმდეგოდ. ეს შეიძლება რთული დრო იყოს, რადგან თითოეულმა შეიძლება განაახლოს ურთიერთობის მიღმა ახალი

ურთიერთობების დამყარება, შეიძლება გაუჩნდეს ახალი ჰობი ან ინტერესები და შეიძლება მოითხოვოს ურთიერთობაში, ადრე დადგენილი წესების გადახედვა.

გოტმანი თავის იდეას განიხილავს პოზიტიური განწყობისკენ სწრაფვა (PSO), რაც ძირითადად ნიშნავს იმას, რომ როდესაც წყვილი ბედნიერია, ისინი უგულვებელყოფენ მცირე სირთულეებს და ამის მაგივრად ფოკუსირებას ახდენენ ურთიერთობის დადებით გამოცდილებასა და ასპექტებზე. თანაფარდობა დაახლოებით ასეთია: ყოველ 1 უარყოფით გამოცდილებაზე 20 დადებითი გამოცდილება.

მეოთხე საფეხური - შენება (6-10 წელი)

ამ საფეხურზე წინა სამი ეტაპიდან ნებისმიერი „გადმოყოლილი“ (მოუგვარებელი) საკითხის მოგვარება ხდება. წყვილს რჩება განცდა, რომ მათი კავშირი "საიმედოა" და რომ ისინი ძალიან კარგად იცნობენ ერთმანეთს. მათ ჩამოაყალიბეს დამოკიდებულების/დამოუკიდებლობის ახალი ბალანსი და ახლა მათ შეუძლიათ ფოკუსირდნენ ისეთ მიზნებზე, როგორიცაა კარიერის განვითარება, პროფესიული ცვლილებები და საპენსიო პერიოდის დაგეგმვა.

აღსანიშნავია, გოტმანმა ჰეტერო წყვილებზე ჩატარებული კვლევით დაადგინა, რომ ამ საფეხურის დასაწყის და დასრულების ეტაპზე ხშირად ხდება ჰეტერო წყვილების განქორწინება. თუ ისინი ვერ აგვარებენ კონფლიქტს საკუთარი მეოთხე საფეხურის დასაწყისში (ხუთიდან შვიდ წლამდე), ისინი ძირითადად განქორწინდებიან, რათა დაასრულონ კონფლიქტური, უსიამოვნო პერიოდი და ცდილობენ ურთიერთობის სურვილის სადმე სხვაგან დაკმაყოფილებას. თუ ისინი ვერ შეძლებენ თავიანთი ურთიერთობის აღდგენას საკუთარი მეოთხე საფეხურის ბოლოს (10-დან 12 წლამდე), ინტიმურობისა და ემოციური კავშირის დაკარგვის გამო, მათი ურთიერთობა განქორწინებით დასრულდება.

გეი და ჰეტერო ურთიერთობების შედარებისას (როდესაც გეი ურთიერთობების სიმყარეზეა საუბარი), ზოგიერთი მეცნიერი მიზეზად გეი პოლიგამიურ²⁶/პოლიამორულ²⁷

²⁶ ფსიქოემოციური და სექსუალური ურთიერთობა ბევრ პარტნიორთან, მრავალპარტნიორობა

²⁷ სხვა ადამიანების მიმართ (თითქმის) იგივე განცდების და ლტოლვების ქონა

ცხოვრებას ასახელებენ. გეი წყვილებში უფრო მარტივად არის შესაძლებელი მიაღწიონ შეთანხმებას ურთიერთობის პოლიგამიურობისკენ შეცვლაში, ვიდრე ეს ჰეტერო წყვილებშია, რომელთაც ტრადიცია და კულტურა მონოგამიურობის²⁸ ფუნდამენტურ ატრიბუტს „ოჯახური სიწმინდის“ შენარჩუნებას ავალდებულებს.

მეხუთე საფეხური - განცალკევება ან სიმჭიდროვე (11-20 წელი)

ამ საფეხურზე წყვილი სრულად ენდობა ერთმანეთს, არ საჭიროებენ "მეწყვილეს ცვლილებას". ამ პერიოდში ურთიერთობა უფრო მეტად გამოირჩევა მჭიდრო მეგობრობით და ნაცნობობით და ამ ურთიერთობიდან გამოწვეული კმაყოფილებით (Kurdek, 1989). ფული და რესურსები აღარ არის საზიარო, არამედ, აღიქმება როგორც ორივეს საერთო საკუთრება.

მაკვირთერი და მატისონში გამოყოფენ ამ საფეხურისთვის დამახასიათებელ რისკ-ფაქტორებს. ამ საფეხურზე მამაკაცებმა შეიძლება აღმოაჩინონ, რომ პარტნიორთან ცხოვრება მოსაწყენია, შეიძლება ცალკე არჩიონ დამინება, მიაჩნიათ, რომ ურთიერთობის შესანარჩუნებლად დამატებითი ზრუნვა არ არის საჭირო და ერთმანეთს ნაკლებ დროს უთმობენ (ნაკლებად უზიარებენ ემოციებს, ინფორმაციას და ა.შ.), ან შესაძლოა განიცადონ "შუახნის კრიზისი" და განიცადონ ემოციური დისტანცია. ეს შეესაბამება გოტმანის წუხილს ჰეტერო წყვილებთან დაკავშირებით, რომლებიც ამ ეტაპზე საკუთარი განვითარების საფეხურის მიხედვით იქცევიან - კარგავენ ინტიმურობის განცდას და სიახლოვეს.

მეექვსე საფეხური - განახლება (20 და მეტი წელი)

ეს საფეხური შეიძლება ჩაითვალოს ურთიერთობის "საპენსიო" ეტაპად, როდესაც წყვილი ფინანსურად უზრუნველყოფილია, მეტი დრო აქვთ ერთმანეთისთვის და მეტი დრო საკუთარი აზრებისა და საქმიანობისთვის.

ამ პერიოდში ჯანმრთელობის საკითხები შეიძლება უფრო გამოიკვეთოს, ამ დროის განმავლობაში ასევე თავს იჩენს ისეთი საკითხები, რომლებიც უკავშირდება ცხოვრების

²⁸ ფსიქოემოციური და სექსუალური ურთიერთობა მხოლოდ ერთი პარტნიორთან

აზრს და მნიშვნელობას, და პროდუქტიულობის ან სტაგნაციის გრძნობას მთელი ცხოვრების განმავლობაში (ერიქსონის ფსიქოსოციალური განვითარების თეორია - „ინტეგრირებულობა სასოწარკვეთის წინააღმდეგ“ ეტაპზე).

მაკვირთერის და მატისონის ანალიზის მიხედვით გეი წყვილის ურთიერთობის განვითარება ხაზს უსვამს ჰეტეროსექსუალი წყვილების ურთიერთობის მსგავსებას. დღეს, გეი მამაკაცი წყვილები არაერთ საკითხთან დაკავშირებით არჩევანის წინაშე დგანან, მათ შორის: მონოგამია თუ პოლიგამია, ოჯახის განვითარების საკითხი (მაგ. შვილის ყოლა და ა.შ.), აივ-ის გარშემო დინამიკა და არატრადიციული გენდერულ როლებზე შეთანხმება. ზოგიერთი გეი მამაკაცი წყვილს, სქესობრივი ცხოვრება ძირითადი ურთიერთობების მიღმა აქვთ. არიან წყვილები, რომლებიც მონოგამიას ამჯობინებენ. სუროგაციამ და შვილად აყვანის დაშვებამ, გეი მამაკაც წყვილებს შვილების აღზრდის საშუალება მისცა, რითიც შეიქმნა ოჯახის ახალი მოდელი და კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა ოჯახის ტრადიციული გაგება (უალტერნატივობა) და ოჯახის ფასეულობები. გეი ქორწინება გეი ურთიერთობების მხოლოდ ერთი ასპექტია, რომელიც ჩნდება საზოგადოების მიმდინარე დისკუსიებში და უპირისპირდება დუმილისა და სტიგმატიზაციას.

მშობლობა

ლესბოსელ, გეი, ბისექსუალ და ტრანსგენდერ ადამიანებს ყოველთვის ჰყავდათ შვილები. წარსულში, ეს ჩვეულებრივ ჰეტეროსექსუალური ქორწინების ან ურთიერთობის კონტექსტში ხდებოდა. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, ერთიდაიგივე სქესის წყვილი ქმნიდა საკუთარ ოჯახებს რეპროდუქციული ტექნოლოგიების და შვილად აყვანის გზით. ზოგიერთმა გეი წყვილმა შექმნა ახალი ოჯახური გაერთიანება, რომელიც გულისხმობს შვილების ყოლას სხვა პირთან (შესაძლოა, ბიოლოგიურ მამასთან ან დედასთან) ან წყვილთან ერთად.

კვლევებმა აჩვენა, რომ ორი დედის ან ორი მამის მიერ აღზრდილ ბავშვებს არ აქვთ სხვა ტიპის ოჯახებში აღზრდილ ბავშვებზე მეტი ფსიქოლოგიური პრობლემა (Stacey & Biblarz 2001, Perrin et al. 2002). სექსუალური მრავალფეროვნების მიმართ, ისინი უფრო მიმდებლები და ტოლერანტები არიან. ეს შეიძლება მივიჩნიოთ ძლიერ მხარედ.

ზოგიერთი კვლევა გვთავაზობს ვარაუდს, რომ ლესბოსელი მშობლები ძირითადად გოგონებს ზრდიან, რომლებიც მოგვიანებით ლესბოსელებად ან ბისექსუალებად იდენტიფიცირდებიან, მაგრამ სხვა კვლევებს არ ჰქონდათ ეს დასკვნა. მინიმუმ, ერთი არგუმენტი-კითხვა, არის: რატომ არ იდენტიფიცირდებიან ჰეტეროსექსუალურ ოჯახში აღზრდილი ბავშვები ყოველთვის ჰეტეროსექსუალად?!

ერთიდაიგივე სქესის მშობლები ბევრ ანალოგიური გამოწვევის წინაშე დგანან, როგორც ჰეტეროსექსუალი მშობლები, მაგრამ არსებობს რამდენიმე უნიკალური საკითხი. მაგალითად, როდესაც ერთი მშობელი არის ბავშვის ან შვილების ბიოლოგიური მშობელი, ზოგჯერ შეიძლება დაიძაბოს სიტუაცია, თუ ბიოლოგიური მშობელი ამ სტატუსს ურთიერთობაში ძალაუფლების გამოსავლენად იყენებს. ერთიდაიგივე სქესის მშობლები წყვეტენ საკითხებს იმის შესახებ, თუ როგორ მიმართონ მათ ბავშვებმა. ზოგი იყენებს "დედიკო და დედა" ან "მამიკო და მამა", ზოგი კი დედისა და მამის სახელებს იყენებს, რომლებიც ასახავს მათ მემკვიდრეობას ან ეთნიკურობას და სხვები, ბავშვები მათ პირდაპირ, საკუთარი სახელებით მიმართავენ. შვილებთან ქამინგაუთის საკითხები უფრო მეტად აქტუალურია იმ მშობლებისთვის, რომლებმაც შვილები პირველად ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობისას აღზარდეს, რადგან როგორც წესი, ერთიდაიგივე სქესის წყვილის მიერ გაზრდილმა ბავშვებმა თავიდანვე იციან მშობლების ურთიერთობის შესახებ. იგივე სქესის წყვილებმა შეიძლება გაითვალისწინონ, რომ მათ სასურველია ქამინგაუთი გააკეთონ პედიატრებთან, მასწავლებლებთან, ბაღის მასწავლებლებთან და სხვებთან, ვისაც მათ შვილებთან კონტაქტი აქვთ, რათა მათ შეეძლოთ ერთობლივად გადაწყვეტილების მიღების და ბავშვზე პასუხისმგებლობის გაზიარება.

ხანდაზმულობა

ლგბტ ადამიანების სხვადასხვა თაობას შეიძლება ძალიან განსხვავებული გამოცდილება ჰქონდეს, რომელიც დაკავშირებულია მათ სექსუალურ და გენდერულ იდენტობასთან. მაგალითად, ლესბოსელი, რომელმაც მოზარდობის პერიოდი გაიარა 1950-იან წლებში, გაიზრდებოდა იმ პერიოდში, როდესაც სექსუალური ორიენტაციის შესახებ სტატუსის გამხელა თითქმის წარმოუდგენელი იყო. 85 წლის და უფროსი

ასაკისანი გაიზარდნენ იმ პერიოდში, როდესაც სექსისადმი ღიაობა, მით უფრო სექსუალური ორიენტაციისადმი, ძალიან შეზღუდული იყო. გარკვეულ ასაკობრივ ჯგუფებს შეიძლება ჰქონდეთ (ან ახსოვდეთ) გეი სამოქალაქო უფლებების დაცვის მოძრაობებში მონაწილეობის გამოცდილება. მრავალი გეი მამაკაცისთვის (და ხშირად მათი ლესბოსელი მეგობრებისთვისაც), აივ ინფექცია/ შიდსი მნიშვნელოვანი ნაწილი იყო, როდესაც ისინი ადრეული და შუახნის ასაკში იყვნენ. ამ დაავადებას საკმაოდ შორს მიმავალი შედეგები ჰქონდა, რადგან მათ ასაკი არა ბიოლოგიურად, არამედ დანაკლისის დაგროვების გამოცდილებით ემატებოდათ, რასაც შემდგომში იზოლაციაც დაემატა.

ასაკის მატებასთან ერთად, ყველა ადამიანის წინაშე დგას ამოცანა, იპოვონ საზრისი სამუშაოსა და ურთიერთობების მიღწევებში, საპენსიო ასაკთან დაკავშირებით მიიღონ გადაწყვეტილებები და ცხოვრების ახალ ფაზებს მიუახლოვდნენ ცხოვრების აზრის და ინტეგრირებულობის განცდით. არსებობს განსაკუთრებული საკითხები, რომლებიც ლგბტ ადამიანებმა უნდა განიხილონ, ადამიანის განვითარების (ასაკობრივი თავისებურებების) საკითხების მცოდნე ადამიანებთან. მაგალითად, მრავალ ასაკოვან ლგბტ პირს ჰყავს შვილები (ადრინდელი ჰეტეროსექსუალური ქორწინებიდან), მაგრამ ბევრს არა. მათთვის, ისევე როგორც ჰეტეროსექსუალებისთვის, შვილები და შვილიშვილები შეიძლება წარმოადგენენ კმაყოფილების და მხარდაჭერის მნიშვნელოვან წყაროს, გარდა ამისა, თაობის უწყვეტობის განცდას. ამასთან, ზოგიერთი ლგბტ იდენტობის მქონე ადამიანს შეიძლება გაუჭირდეს შვილებთან და შვილიშვილებთან მჭიდრო ურთიერთობა. ზოგიერთ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით, ხანდაზმულ ლესბოსელებს უფრო ხშირ შემთხვევაში ჰყავთ შვილები, ვიდრე ხანდაზმულ გეი მამაკაცებს და ლესბოსელებს უფრო ხშირად აქვთ მათთან მჭიდრო კავშირები, ვიდრე ხანდაზმულ გეი მამაკაცებს.

ექიმები შეცდომას უშვებენ, როდესაც ფიქრობენ, რომ ასაკოვანი ადამიანები აღარ არიან სექსუალურად პროდუქტიულები, შესაბამისად თავიდან იცილებენ სექსუალურ ისტორიებთან დაკავშირებულ კითხვებს. ასაკოვანი ლგბტ პირებთა ცხოვრების შესახებ ცოდნაზე კითხვების თავიდან აცილებამ, შეიძლება მნიშვნელოვანი საინფორმაციო ნაპრალები დატოვოს ექიმებში. მიუხედავად, ხანდაზმულ ლგბტ პირებში სექსუალური

ფუნქციონირების პრობლემებისა, მათ უმეტესობას (როგორც ხანდაზმული ჰეტეროსექსუალი პირების უმეტესობას) კვლავაც უნარჩუნდებათ სექსუალური სურვილი და აქტიურობა. ლესბოსელებმა, ხანდაზმულ ასაკში შეიძლება უფრო მეტი სექსუალური კმაყოფილება მიიღონ, რაც დაკავშირებულია სექსუალური ორიენტაციის შესახებ სირცხვილის შემცირებასთან და გარეგნობასთან დაკავშირებულ კომფორტის ზრდასთან. ზოგიერთმა ასაკოვანმა გეი მამაკაცმა შეიძლება გამოხატოს ჩივილები სექსუალური ფუნქციონირების შემცირების გამო, როგორიცაა სექსუალური გამძლეობა, აღზნება და ორგაზმის მიღწევის უნარი. მათი ჩივილები შეიძლება გამძაფრდეს იმიტომ, რომ ასაკში ისინი თავს სექსუალურად ნაკლებად სასურველად მიიჩნევენ. მნიშვნელოვანია, რომ ასაკოვან ლგბტ პირებში შეფასდეს იზოლაციის ხარისხი, რადგან ამან შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიოს ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე.

ერთიდაიგივე სქესიან წყვილებს, რამდენიმე გამონაკლისის გარეშე, არ აქვთ ის სამართლებრივი დაცვა, რომლითაც სარგებლობენ დაქორწინებული ჰეტეროსექსუალები. გეი და ლესბოსელი წყვილებისთვის სამართლებრივი დაცვის არარსებობა ნიშნავს იმას, რომ პარტნიორის ავადმყოფობას და გარდაცვალებას შეიძლება სერიოზული, უარყოფითი შედეგები მოჰყვეს მემკვიდრეობის, ჯანმრთელობის დაზღვევის, პენსიების და ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაში. ზოგიერთ შემთხვევაში, ამან შეიძლება გამოიწვიოს პარტნიორთან კონტაქტის დაკარგვა, თუ პარტნიორის ბიოლოგიური ოჯახი ასე გადაწყვეტს, ან თუ წყვილი პარტნიორის ოჯახთან კავშირის გამხელასთან დაკავშირებით დისკომფორტს განიცდის.

ინტერსექსი და ინტერსექსუალური მდგომარეობა

„ინტერსექსი“ (ინტერსექსუალი) არის ადამიანი, რომლის თანდაყოლილ გონადური²⁹, გენეტიკური ან გენიტალური სქესი ატიპურია. "ჰერმაფროდიტიზმი" და "ფსევდო-ჰერმაფროდიტიზმი" ის ტერმინებია, რომლებიც ინტერსექსუალური „მდგომარეობის“ ასაღწერად ჯერ კიდევ გამოიყენება³⁰, თუმცა მედიცინისთვის მოძველებული ტერმინია. ლოუსონ უილკინსის პედიატრიული ენდოკრინული საზოგადოების და ევროპის პედიატრიული ენდოკრინოლოგიის საზოგადოება ექსპერტთა კონსესუსს ჯგუფმა, ინტერსექს აქტივისტებთან ერთად შეთანხმდა, რეკომენდაცია გაუწია ახალ ტერმინს "სქესის განვითარების დარღვევები" (DSD) (Le et al. 2006). თუმცა ტერმინი ახალი და სადავოა, ამიტომ აქ უფრო ნაცნობი ტერმინი "ინტერსექსი" იქნება გამოყენებული. თანამედროვე მიდგომით, ინდივიდის ტრანსმირების შესამსუბუქებლად მიღწეულია შეთანხმება, რომ გამოყენებული იქნას ნეიტრალური ტერმინები. მაგალითად, „ნორმალურის“ მაგივრად „ტიპური“ და „ყველაზე გავრცელებული“, „დეფექტურის“, „არანორმალურის“, „ბუნების შეცდომის“ ნაცვლად, უბრალოდ „ატიპური“.

შესავალი

ინტერსექსუალობა კრებითი სახელია და ასახავს სიტუაციებს, როცა ინდივიდს აქვს სქესის ფიზიკური მახასიათებლების ატიპური განვითარება, მოიცავს გარეთა სასქესო ორგანოების, შიდა რეპროდუქციული ორგანოების, სასქესო ქრომოსომების, სასქესო ჰორმონების ატიპური ვარიაციების მრავალფეროვან კომბინაციებს.

ინტერსექსუალობა არის მდგომარეობა, როდესაც ახალშობილის გენიტალიები არცერთი სქესის გარეგან სასქესო ორგანოს ბოლომდე არ გამოხატავს. ორაზროვანი

²⁹ (ბერძნ. gone ჩასახვა, aden ჯირკვალი) - ორგანოები, რომლებშიც წარმოიქმნება სასქესო უჯრედები (კვერცხუჯრედები და სპერმატოზოიდები) და სასქესო ჰორმონები. მამაკაცის გონადებია სათესლეები, ქალისა - საკვერცხეები. - <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=13&t=2930>

³⁰ თუმცა, ამ ტერმინის გამოყენება არ არის რეკომენდებული, რადგან ეს ადამიანის მხოლოდ ფიზიკურ, ფიზიოლოგიურ, ბიოლოგიურ, ანატომიურ თუ სამედიცინო მდგომარეობას უსვამს ხაზს, რაც საბოლოო ჯამში სტიგმატიზაციას უწყობს ხელს.

გენეტიკის მქონე ბავშვში შესაძლოა გარეგანი სასქესო ორგანოები არ იყოს ბოლომდე ჩამოყალიბებული ან ბავშვს ჰქონდეს ორივე სქესის დამახასიათებელი ნიშნები. გარეგანი სასქესო ორგანოები შესაძლოა არ შეესაბამებოდეს შინაგან სასქესო ორგანოებს ან გენეტიკურ სქესს.

ინტერსექსუალობა არ არის დაავადება. ეს იმ მდგომარეობის ნიშანია რაც ზეგავლენას ახდენს სქესობრივ განვითარებაზე. ამიტომაც ამ მდგომარეობას სქესობრივი განვითარების დარღვევა ეწოდება.

ხშირად, ინტერსექსუალობა დაბადებიდან მოკლე პერიოდის შემდეგ ხდება აშკარა, რის გამოც მშობლები ძალიან დარდობენ. სამედიცინო გუნდი გაარკვევს ინტერსექსუალობის მიზეზს და მოგაწვდით საჭირო ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა გადაწყვეტილების მიღება და მკურნალობის ჩატარება შეიძლება ბავშვის სქესთან დაკავშირებით.

გამომწვევი მიზეზი

ინტერსექსუალობის ჩამოყალიბება ხდება მაშინ, როდესაც ორსულობის დროს რაიმე აფერხებს ნაყოფის სასქესო ორგანოების ნორმალურ განვითარებას. როგორცაა აღნიშნული სასქესო ორგანოები საშვილოსნოში:

- ბავშვის გენეტიკური სქესი განისაზღვრება ჩასახვის მომენტში სასქესო ქრომოსომების მეშვეობით. დედის კვერცხუჯრედი შეიცავს X ქრომოსომას, მამის სპერმა კი X ან Y ქრომოსომას. ბავშვი, რომელსაც გამოჰყვება X ქრომოსომა მამისგან არის გენეტიკურად ქალი (ორი X ქრომოსომით) ბავშვი რომელსაც გამოჰყვება Y ქრომოსომა მამისგან არის გენეტიკურად მამაკაცი (ერთი X და ერთი Y ქრომოსომით)
- მამაკაცის და ქალის სასქესო ორგანოები ერთი და იმავე ქსოვილიდან ყალიბდება. იმას, თუ რომელ სასქესო ორგანოდ ჩამოყალიბდება ეს ქსოვილი, განსაზღვრავს ქრომოსომები და კაცის ჰორმონების არსებობა ან არარსებობა.
- მამაკაცებში, Y ქრომოსომაში არსებული რეგიონი განსაზღვრავს სათესლეების ჩამოყალიბებას, რომელიც წარმოქმნის კაცის ჰორმონებს. მამაკაცის გენეტიკური ყალიბდება ნაყოფის სათესლეებში წარმოქმნილი ჰორმონების ზემოქმედების შედეგად

- ნაყოფს, რომელსაც არ გააჩნია Y ქრომოსომა, ანუ როდესაც ნაყოფზე არ მოქმედებს მამაკაცის ჰორმონები, მაშინ ყალიბდება ქალის გენიტალიები

როგორ ყალიბდება ინტერსექსუალობა

- იმ ეტაპების დარღვევა, რომლებიც განსაზღვრავენ სქესს, იწვევს შეუსაბამობას როგორც ბავშვის გარეგან და შინაგან გენიტალიებს შორის, აგრეთვე გარეგან სასქესო ორგანოებს და გენეტიკურ სქესს (XX ან XY) შორის.
- კაცის ჰორმონების ნაკლებობა ან არარსებობა გენეტიკურად მამაკაც ნაყოფში იწვევს ორმაგ გენიტალიებს, ხოლო ქალებში კი პირიქით, ამ ჰორმონების ზემოქმედება იწვევს ინტერსექსუალობას
- ზოგიერთი გენის მუტაცია ბიძგს აძლევს სქესობრივი განვითარების დროს ორმაგი გენიტალიების ჩამოყალიბებას
- ქრომოსომული ანომალიები, როგორიცაა ერთი სასქესო ქრომოსომის არ არსებობა ან დამატებითი ქრომოსომა, შესაძლოა გახდეს ინტერსექსუალობის მიზეზი
- ზოგჯერ ორმაგი გენიტალიების მიზეზი უცნობია

ინტერსექსუალობის შესაძლო მიზეზები გენეტიკურად ქალებში ინტერსექსუალობის შესაძლო მიზეზები გენეტიკურად ქალებში შესაძლოა იყოს:

- თირკმელზედა ჯირკვლის თანდაყოლილი ჰიპერპლაზია. ამ გენეტიკური მდგომარეობის ზოგიერთი ფორმა იწვევს თირკმელზედა ჯირკვლის მიერ კაცის ჰორმონების (ანდროგენების) გამოყოფას.
- კაცის ჰორმონების პრენატალური ზემოქმედება ნაყოფზე. ზოგიერთი მედიკამენტი შეიცავს მამაკაცის ჰორმონს ან ხელს უწყობს ამ ჰორმონების წარმოქმნას ორსულ ქალებში, რაც იწვევს გენეტიკურად მდედრი ნაყოფის გენიტალიების მასკულინიზირებას. ნაყოფზე მამაკაცის ჰორმონის ზემოქმედება ხდება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც დედას რაიმე სახის ჰორმონული დისბალანსი აღენიშნება.

- სიმსივნეები. იშვიათ შემთხვევებში დედას აქვს სიმსივნე, რომელიც გამოყოფს კაცის ჰორმონებს.

ინტერსექსუალობის შესაძლო მიზეზები გენეტიკურად მამაკაცებში
ინტერსექსუალობის შესაძლო მიზეზები გენეტიკურად მამაკაცებში შესაძლოა იყოს:

- სათესლეების განვითარების დარღვევა. ამის მიზეზი შესაძლოა იყოს გენეტიკური ანომალია, ზოგჯერ კი მიზეზი უცნობია.
- ანდროგენებისადმი უგრძნობლობის სინდრომი. ამ მდგომარეობის დროს, განვითარებადი გენიტალური ქსოვილი ნორმალურად არ რეაგირებს სათესლეების მიერ წარმოქმნილ ჰორმონებზე
- ტესტოსტერონთან ან სათესლეებთან დაკავშირებული პათოლოგიები. ბევრი პათოლოგიაში შეუძლია ზეგავლენა მოახდინოს სათესლეების ფუნქციონირებაზე. მაგალითად შესაძლოა დარღვეული იყოს სათესლეების ნორმალური სტრუქტურა, მამაკაცის ჰორმონ ტესტოსტერონის არასაკმარისი წარმოქმნა ან ტესტოსტერონზე მორეაგირე უჯრედული რეცეპტორების პრობლემა.
- 5 ალფა-რედუქტაზას ნაკლებობა. ამ ფერმენტის დეფექტი ხელს უშლის მამაკაცის ჰორმონის ნორმალურ წარმოქმნას

სიმპტომები

თქვენი დამხმარე სამედიცინო ჯგუფი დიდი ალბათობით იქნება პირველი, ვინც შეამჩნევს თქვენი შვილის ინტერსექსუალობას. ზოგჯერ ორმაგი გენიტალიების დიაგნოზის დასმა მშობიარობამდე (პრენატალურად) ხდება. მდგომარეობის სიმძიმე განსხვავდება იმის მიხედვით, თუ სქესობრივი განვითარების რა ეტაპზე მოხდა დარღვევა.

ბავშვები რომლებიც გენეტიკურად არიან მდედრობითი სქესის (ორი X ქრომოსომით)

შესაძლოა აღენიშნებოდეთ:

- გადიდებული კლიტორი, რომელიც პატარა პენისს წააგავს
- დახურული სასქესო ბაგეები. სასქესო ბაგე, რომელიც შეიცავს ნაკეცებს და წააგავს სათესლე პარკს
- შეწებებულ სასქესო ბაგეებში არსებული გროვები, რომლებიც წააგავს სათესლეებს

ბავშვები რომლებიც გენეტიკურად არიან მამრობითი სქესის (ერთი X და ერთი Y ქრომოსომით) შესაძლოა აღენიშნებოდეთ:

- მდგომარეობა როდესაც, ვიწრო მილი (სარდსადენი), რომელშიც გადის შარდი და სპერმა არ აღწევდეს პენისის მწვერვალამდე (ჰიპოსპადიასი);
- არანორმალურად პატარა პენისი, რომელსაც შარდსადენის ხვრელი სათესლე პარკთან ახლოს აქვს;
- ერთი ან ორივე სათესლის არარსებობა;
- მდგომარეობა, როდესაც სათესლეები ბოლომდე არ ჩამოდის და სახეზეა ცარიელი სათესლე პარკი, რომელიც წააგავს სასქესო ბაგეებს. ამ მდგომარეობას შესაძლოა თან ახლდეს მიკროპენისი³¹.

ბავშვის დაბადებისას, როგორც წესი, პირველი სამედიცინო შემდეგია: "ის ბიჭია", ან "ის გოგოა". ისტორიულად, ეს გამოთქმა ბავშვის გარეგანი სასქესო ორგანოების გარეგნულობასთან არის დაკავშირებული. განვიხილოთ შემდეგი შემთხვევა: ბავშვი იბადება, რომლის პირველადი გამოკვლევით ჩანს შერწყმული ლაბიალური ნაკეცები³², არ ჩანს სათესლე ჯირკვლები, ფალოსი მდებარეობს ანალურ ხვრელთან. შემდგომი გამოკვლევა აჩვენებს კრიპტორქიდიზმს³³ და 46XY კარიოტიპს, რომელიც იწვევს აგენეზურ³⁴ მდგომარეობას. ექიმები მკაცრად ურჩევენ დედას, რომ მის შვილს ქალის სქესი

³¹ მასალა გადმოტანილია საიტიდან (<http://gh.ge/ka/disease/265/>)

³² სასქესო ბაგეები

³³ ერთი ან ორი სათესლე ჯირკვლის არ ქონა

³⁴ მამრობითი სქესის ბავშვი, რომელსაც პენისი არ აქვს

მიენიჭოს და დაუყოვნებელი ქირურგია ჩატარდეს ბიოლოგიური ფემინიზაციისთვის³⁵. იგი რთულად და მერყევად თანხმდება და ჩვილი გადის ერექციული ქსოვილის ამოკვეთას, ორქიექტომიას³⁶ და ლაბიოპლასტიკას³⁷. ექიმების მითითებების თანახმად, დედა ცდილობს ჩვილი აღზარდოს როგორც გოგონა. ამის მიუხედავად, ბავშვი 4 წლის ასაკში სტერეოტიპულად მასკულინური ქცევის დემონსტრირებას იწყებს, რომლის კულმინაციაც მისი დაჟინება ხდება, რომ იგი ბიჭია. დედა მიმართულებას ცვლის და შვილს ბიჭივით ზრდის, მიუხედავად იმისა, რომ მას ახლა ქირურგიულად შექმნილი სასქესო ბაგე აქვს, ხოლო ფალოსი არა. ბავშვი ახალ გენდერულ როლში თავს უფრო კომფორტულად გრძნობს და ათი წლის ასაკში უკვე ქირურგთა ახალი ჯგუფი რეკომენდაციას უწევს ფალოპლასტიკას³⁸.

პენისის აგენეზია ბევრი ინტერსექსუალური მდგომარეობიდან ერთ-ერთია, რომლის დროსაც ინდივიდის ფიზიკური განვითარება სტანდარტული საფეხურებით არ მიმდინარეობს, გენეტიკური სექსიდან ზრდასრულის სქესამდე (Wilson and Reiner 1998). 1950-იან წლებში, თანამედროვე გენიტოპლასტიკის³⁹ გამოჩენის დღიდან ინტერსექს ბავშვებს განიხილავდნენ გადაუდებელ ფსიქიატრიულ შემთხვევებად, რომლებიც სასწრაფო ქირურგიულ ჩარევას საჭიროებდა (New and Levine 1981, Lobe 1987, Rink and Adams 1998). მაშინდელი მკურნალობის დამკვიდრებული მოდელის მიხედვით, აღზრდა გადაწონის ბუნებას გენდერული იდენტობის დამკვიდრებაში (Money et al 1957, Reiner 1997); ამასთანავე, იმისათვის, რომ გენდერული როლი წარმატებულად ჩამოყალიბდეს, ის ცალსახად თავიდანვე განმტკიცებული უნდა იყოს. გენიტალური ატიპური მდგომარეობის დრო ქირურგიული ჩარევა მოიაზრებს არა მხოლოდ ინტერსექსი ბავშვის დარწმუნებას, რომ იგი მართლა ბიჭია ან გოგონა, არამედ მშობლების დარწმუნებასაც, რომლის საქმეც გენდერული მიკუთვნებულობის გაძლიერება იქნება.

ინტერსექსუალური მდგომარეობის ზოგიერთ შემთხვევაში, გენიტალური ქირურგია შესაძლოა სამედიცინო აუცილებლობას წარმოადგენდეს, მაგრამ ხშირად ისინი

³⁵ მამრობითი სქესი შეიცვალოს მდედრობით სქესად

³⁶ სათესლე ჯირკვლების ამოკვეთა

³⁷ სასქესო ბაგეების ფორმის და ზომის კორექცია

³⁸ პენისის შექმნა ან/და ფორმირება

³⁹ რეპროდუქციული ორგანოების პლასტიკური აღდგენა.

მხოლოდ სქესის მიკუთვნებულობის მიზნით კეთდება. ზოგიერთ შემთხვევაში, მრავალჯერადი ქირურგიული ჩარევა შეიძლება განხორციელდეს მთელი ბავშვობის პერიოდში, რათა მუდმივად მოდიფიცირდეს გარე გენიტალიების გარეგნობა, ზომა და ფუნქცია ბავშვის ასაკისა და მინიჭებული სქესის შესაბამისად (Blizzard 2002). იმის გამო, რომ ქალის გარე სასქესო ორგანოების შექმნა მამაკაცის სასქესო ორგანოების შექმნასთან შედარებით უკეთეს კოსმეტიკურ და ფუნქციურ შედეგებს იძლევა, ორმაგი გენიტალიის მქონე სუბიექტების უმეტესი ნაწილისთვის ქირურგიულად ქალის სქესის მინიჭება ხდება, მიუხედავად მათი გენეტიკური, გონადური ან პრენატალური ჰორმონალური სტატუსისა (Schober 1998).

სქესის მინიჭების ორაზროვნების თავიდან აცილების მიზნით, ინტერსექსის სტატუსის სრული გამჟღავნება არც მშობლებისთვის, არც დაზარალებული ბავშვებისთვის ყოველთვის არ მომხდარა. ამ სტატუსის დამალვის მიზეზი ისტორიულად მოსალოდნელი შედეგების გამო იყო განპირობებული, რომელიც ინტერსექსის მდგომარეობას უკავშირდება. საზოგადოებიდან გამომდინარე, მას ცხოვრების განმავლობაში უწევს სტატუსის საიდუმლოდ შენახვა ან გამჟღავნების შემთხვევაში სირცხვილი. ამ ტრადიციული პრაქტიკის სტანდარტების ორგანიზება და კრიტიკა ინტერსექსთა დახმარების ჯგუფებმა მხოლოდ ბოლო წლებში დაიწყეს (Chase 1998, Dreger 1998). რამდენიმე ინტერსექსმა, რომლებიც მკურნალობის დამკვიდრებული მოდელით გათვალისწინებული მკურნალობით უკმაყოფილოები იყვნენ, ხმა ამოიღეს, რომელმაც დააჩქარა დებატები ინტერსექსუალური მდგომარეობის მართვის შესახებ. შესაბამისად, დაისვა განვითარების, ქირურგიული, ფსიქოლოგიური და ეთიკური კითხვები, რომელთა განხილვა და გადაწყვეტა სამედიცინო საზოგადოების მიერ ახლა იწყება (Daabul and Frader 2001, Diamond and Sigmundson 1997, Dreger 1998, Schober 1998).

განვითარების საკითხები

როგორ ვითარდება გენდერული იდენტობა? 1950-იან წლებში ითვლებოდა, რომ გენდერის შესაბამისი სასქესო ორგანოები მნიშვნელოვანი პირობა იყო მინიჭებული სქესის და შემდგომ სტაბილური გენდერული იდენტურობის განვითარებისათვის (Money

et al 1957, Zucker 1999). ნახევარი საუკუნის შემდეგ, ზოგიერთი ფაქტობრივი მონაცემი გვაფიქრებინებს, რომ გენდერის განვითარებაზე ბიოლოგიური ფაქტორის გავლენა შეიძლება გაცილებით ძლიერი იყოს, ვიდრე ამას თავდაპირველად მიიჩნევდნენ (Reiner 1997, Hrabovszky and Hutson 2002). მაგალითად, ანდროგენების სრული უგრძნობლობის სინდრომის⁴⁰ მქონე პაციენტების გარდა (CAIS), მნიშვნელოვანი რაოდენობის 46XY ინტერსექსმა, რომელმაც ჩაიტარა ადრეული ფემინიზაციის გენიტოპლასტიკა და აღიზარდა როგორც გოგონა, მოზარდობის ან ზრდასრულ ასაკში აირჩია რომ ქირურგიის მეშვეობით მამაკაცად გარდაქმნილიყო (Blizzard 2002, ცუკერი 1999). ეს კლინიკური შედეგები ექვეყნებენ აყენებს თეორიულ ვარაუდებს გენიტალური მორფოლოგიისა და სოციალური აღზრდის გავლენის შესახებ გენდერული იდენტურობის განვითარებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ითვლება, რომ გენდერი შეიძლება წარმატებით შეიცვალოს (ხელახლა მიენიჭოს განსხვავებული გენდერი) ორ წლამდე, როდესაც ბავშვი საკუთარ თავს აწეებს ბიჭის ან გოგოს იარლიყს (Money et al. 1957, Zucker 1999), შედარებით ახალი მტკიცებულებები ვარაუდობენ, რომ უკიდურეს შემთხვევაში, პრენატალური და ძალიან ადრეული პოსტნატალური ჰორმონალური ზემოქმედება ახდენს თავის ტვინს ისე, რომ ვერ ხდება აღზრდის გავლენით სქესის „გადაფარვა“ (ვერ ხდება „არსებული კოდის, ინფორმაციის“ შეცვლა) (Hrabovszky and Hutson 2002).

ჩინელმა მშობლებმა თავიანთი 5 წლის ბავშვი ინტერსექსთა კლინიკაში მიიყვანეს. დაბადებისთანავე მას მიენიჭა მდედრობითი სქესი. მათ ორი უფროსი გოგონა ჰყავთ და ბიჭის დაბადების იმედი ჰქონდათ. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ბავშვს მიიჩნევდნენ ბიჭს პატარა პენისით, მათ გაიზიარეს ექიმების რჩევები და ბავშვი 4 წლის ასაკამდე გაზარდეს როგორც გოგო, სანამ მას აღმოაჩნდა XY ქრომოსომა.

ქირურგიული საკითხები

აუმაჯობესებს კი გენიტალური ქირურგია ცხოვრების ხარისხს? მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ასეთი ადრეული გენიტალური ქირურგიის სარგებელი სიცოცხლის ხარისხის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით, სათანადო და საკმარისად არ არის

⁴⁰ ამ მდგომარეობის დროს, განვითარებადი გენიტალური ქსოვილი ნორმალურად არ რეაგირებს სათესლეების მიერ წარმოქმნილ ჰორმონებზე (<http://gh.ge/ka/disease/265/>)

შეფასებული შემდგომი კვლევებით (Dreger 1998). სინამდვილეში, ასეთი კვლევების გაკეთება რთული იქნებოდა, რადგან ქირურგიული მიდგომა იმდენად ფართოდ იქნა შემოღებული, რომ შეიძლება არაქირურგიული კონტროლი⁴¹ შეუძლებელიც იყოს. უფრო მეტიც, პაციენტებისთვის ინფორმაციის დაფარვის მიღებული პრაქტიკა, რომელიც მათი ინტერსექსუალობის სტატუსს ეხება, ხშირად აფერხებს თუნდაც მათ აღმოჩენას და შემდგომი კვლევებში ჩართულობის საკითხს.

მიუხედავად იმისა, რომ ატიპური სასქესო ორგანოები იშვიათად იწვევს ავადმყოფობას ან ტკივილს, ოპერაციამ და ნაკერებმა შეიძლება გამოიწვიოს ტკივილი, სექსუალური სიამოვნების შემცირება, ანორგაზმია და რეპროდუქციული შესაძლებლობების დაკარგვა (Chase 1998, Dreger 1998). გენიტოპლასტიკა ხშირად მოითხოვს მრავალჯერად პროცედურას მთელი ბავშვობის განმავლობაში და საუკეთესო ქირურგიულმა ძალისხმევამაც კი შეიძლება ვერ მიაღწიოს მისაღები ფუნქციურ ან კოსმეტიკურ შედეგებს (Chase 1998, Sotiropoulos 1976, Jones 1976, Azziz 1986, Bailez et al 1992, Schober 1999). მაგალითად, ადრეული ასაკის ბავშვებში ვაგინოპლასტიკა მოითხოვს დილატატორების⁴² ყოველდღიურ ჩასმას ვაგინალური სტენოზის⁴³ თავიდან ასაცილებლად (Krege 2000), და რადგან შეუძლებელია ზრდასრული საშოს შექმნა ჩვილში, შემდგომში გახანგრძლივებული ოპერაციები ხშირად ხდება საჭირო (Alizai et al 1999, Schober 1998). დაბოლოს, ოპერაცია რთულია ან შეუძლებელია უკან დაბრუნება (შეცვლილი სქესის ხელხლა შეცვლა), თუ ინტერსექსი უარყოფს მინიჭებულ სქესს.

ეთიკური საკითხები

რა ეთიკურ საკითხებზე წამოიჭრება ინტერსექსი ბავშვის მზრუნველობისას? წარსულში, ექიმების მხრიდან "ინფორმაციის დამალვის პრაქტიკამ" შეამცირა მშობლებისა და შვილების მკურნალობასთან დაკავშირებული თანხმობის მიღება. გარკვეული გადაწყვეტილებების მიღება თანხმობის გარეშე ხდებოდა და მშობლებს მხოლოდ სავარაუდო შედეგებს აცნობდნენ. ამჟამად, ექიმები თანხმდებიან იმაზე, რომ

⁴¹ სამედიცინო სახის ჩარევა, რომელიც ქირურგიას არ მოიცავს. ასეთია მაგალითად მკურნალობა

⁴² კუნთის გამაფართოვებელი

⁴³ შევიწროვება

არაეთიკურია, გარდა გადაუდებელი შემთხვევებისა, პაციენტის ან მათი წარმომადგენლების მიერ მიღებული მკურნალობის შერჩევის გადაწყვეტილების, საკუთარი გადაწყვეტილებით შეცვლა. საერთო შეთანხმების მიუხედავად, რომ მშობლებს აქვთ იურიდიული უფლება, განსაზღვრონ თავიანთი შვილის სამედიცინო ზრუნვის სახე, ბავშვობაში გაკეთებული ოპერაციებით უკმაყოფილო ინტერსებსა პირებმა წამოჭრეს კომპლექსური საკითხი იმის შესახებ, ჰქონდათ თუ არა მათ მშობლებს ეთიკური უფლება დათანხმებოდნენ შეუქცევადი გენიტალური/გონადური ორგანოების პროცედურებს, რომლებიც მათ ჯანმრთელობას რეალურად საფრთხეს არ უქმნიდა. რეკომენდებული მკურნალობა განსხვავდება და დამოკიდებულია ინტერსების ასაკსა და მდგომარეობაზე. ეს აუცილებლად აისახება დაზარალებული პირების გადაწყვეტილებების მიღებაში მონაწილეობის უნარზე. ზოგიერთი ავტორი ვარაუდობს, რომ გენიტალური ქირურგია უნდა შეაჩერონ მანამ, სანამ დაზარალებული ინდივიდს ექნება შესაბამისი ასაკი და ინტელექტუალური უნარი, მისცეს ინფორმირებული თანხმობა (Kipnis and Diamond 1998). ისინი წარმოადგენენ შემდეგ არგუმენტს, იმის გამო, რომ სასქესო ორგანოების დამალვა შეიძლება ტანსაცმლით, სქესის მინიჭების და აღზრდის პრაქტიკასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღება შეიძლება მოხდეს ქირურგიული ჩარევის გარეშე. სხვები ასახელებენ როგორც ბიოლოგიურ, ასევე ფსიქოსოციალურ ფაქტორებს, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ სამედიცინო ან ქირურგიული მკურნალობის შეფერხება ხელს უშლის სტაბილური გენდერული იდენტობის ეფექტურ ჩამოყალიბებას (Daabul and Frader, 2001; Mayer-Bahlburg et al 1996, Hrabovsky and Hudson 2002). მაგალითად, თუ სათესლე ჯირკვლები არ ამოკვეთეს დაბადებიდან მინიმუმ ექვსი თვის განმავლობაში, ინდივიდს ენიჭება მდებარეობითი სქესი, ანდროგენები, რომლებიც მოქმედებენ ტვინზე, შეიძლება ხელი შეუშალოს მინიჭებული სქესის განვითარებას (Hrabovsky and Hudson 2002).

საკითხის უკან, თუ ვინ იძლევა თანხმობას, დგას საკითხი, რას წარმოადგენს ინფორმირებული თანხმობა. ინფორმირებული თანხმობა მოითხოვს სრულყოფილი ინფორმაციის გამჟღავნებას, როგორიცაა ფიზიკური დასკვნები, კარიოტიპი⁴⁴, დიაგნოზები, ასევე მკურნალობის პოტენციური რისკები და სარგებლიანობა,

⁴⁴ უჯრედებისათვის დამახასიათებელი ქრომოსომების ნიშან-თვისებების ერთობლიობა

არანამკურნალები მდგომარეობასთან შედარებით. მაგალითად, ადრეული კასტრირებისთვის საჭიროა შემდგომი პოსტპუბერტატული დამხმარე ჰორმონის შემცვლელი თერაპია, რაც საკუთრივ ქმნის რისკებს, მათ შორის გულ-სისხლძარღვთა დაავადებების მომატებულ მაჩვენებლებს, კიბოებს (Grimes and Rogerio 2002) და მეორადი ოსტეოპოროზს ჰორმონის ჩანაცვლების არაზედმიწევნით დაცვის გამო. ზოგიერთი ავტორი ვარაუდობს, რომ ინფორმირებული თანხმობის მისაღებად ინდივიდს უნდა ეცნობოს გენდერული განვითარების თეორიების შესახებ მეცნიერული მწირი შეთანხმებების შესახებ, აგრეთვე შედეგებთან დაკავშირებული კვლევის სიმცირეზე (Dreger 1997, Ford 2001). ზოგი მათგანი გვთავაზობს, რომ პაციენტებს ან მშობლებს განიხილონ ოპერაციის ჩატარების საკითხის შესახებ და მეტი ინფორმაცია მიიღონ იმ პირებისგან, რომლებმაც მსგავსი პროცედურები გაიარეს (Schober 1998).

ფსიქოლოგიური და ფსიქოთერაპიული საკითხები

რა ფსიქოლოგიურ გავლენას ახდენს გენიტალური ოპერაციის ადრეულ ეტაპზე და რა ფსიქოსოციალურ გენდერულ მიკუთვნებულობასთან გვაქვს საქმე? ხშირად ვარაუდობენ, რომ ინტერსექსი პირების უმეტესობა ფსიქოლოგიურად კარგად ეგუებიან მინიჭებულ სქესს. მიუხედავად იმისა, რომ ინტერსექსი პირების უმეტესობა არ არის დაბნეული და უბედური მათი მინიჭებული სქესის მიმართ, წინასწარი კვლევების და პირადი ისტორიული მონაცემების მიხედვით, ინტერსექსუალური მდგომარეობის მართვასთან დაკავშირებული ტრადიციული მიდგომა მოიცავს მნიშვნელოვან ფსიქოლოგიურ რისკებს, რომელიც არ არის ადექვატურად გათვალისწინებული პოტენციური სარგებელის საპირწონედ (Schober 1999).

ზოგიერთი ინტერსექსი პირი ადრეული ასაკიდანვე აცნობიერებს თავის სასქესო ორგანოს, როგორც ატიპურს და შეუსაბამოს. ფსიქოლოგიური დისტრესი, მათ შორის სირცხვილი და იზოლაცია, შეიძლება გამოწვეული იყოს ბავშვის მიერ ამ ატიპურობის გაცნობიერებით, განმეორებითი სამედიცინო ვიზიტის დროს ბავშვის სასქესო ორგანოზე ყურადღების გამახვილებით, ან მშობლებისა და ექიმების დუმილისა და არაადეკვატური ახსნა-განმარტებების მიწოდებით (Dreger 1999). არასაკმარისი განმარტებებით უკმაყოფილო ზოგიერთი მოზარდი ან ზრდასრული ინტერსექსი გარკვეული დროის

შემდეგ, საკუთარ მონაცემებს სამედიცინო ჩანაწერებს ეძებს. მოტყუებულად ყოფნის განცდას ხშირად თან ახლავს ინტერსექსუალური მდგომარეობის აღმოჩენა, რომელიც ექიმებმა და მშობლებმა დამალეს. დაკარგულმა ნდობამ პიროვნებებს შეიძლება ხელი შეუშალოს შემდგომში ააწყონ პირადი ურთიერთობები, გამოიწვიოს ოჯახების მიმართ გაუცხოება და მომავალი თერაპიული ურთიერთობების ჩავარდნა სამედიცინო და ფსიქიკური ჯანმრთელობის სპეციალისტებთან (Schober 1999).

თერაპევტები შეიძლება შეხვდნენ ინტერსექს პირებს, მათი ცხოვრების ნებისმიერ ეტაპზე, მაგრამ ყველაზე ხშირად ეს ხდება დაბადების დროს, მოზარდობის ასაკში, და ზრდასრულობის პერიოდში, დიაგნოზის დასმის შემდეგ. სამწუხაროდ, ფსიქიკური ჯანმრთელობის სპეციალისტები არ არიან ჩართულები ადრეულ პერიოდში და ზოგადად, საკმარისადაც ინტერსექსუალური პირების ზრუნვის პროცესში. ოჯახი, რომელსაც ახალშობილი ინტერსექსი ჰყავს, საჭიროებს ფსიქიატრთან მუშაობას. ფსიქიატრს შეუძლია მშობლებს აუხსნას ინტერსექსუალური მდგომარეობის ბუნება და მასთან დაკავშირებული სამომავლო შედეგები. მოგვიანებით, მნიშვნელოვანია, არ გამოვტოვოთ ბავშვის ფსიქიკური ჯანმრთელობის სხვა საკითხები, როგორიცაა სწავლის უნარის დარღვევები, შფოთვითი აშლილობა, დეპრესია, ADHD. დაბადებისას, სქესის მინიჭებისას ყველა ფაქტორის ყურადღებით გათვალისწინების მიუხედავად, მოგვიანებით შეიძლება აშკარა გახდეს, რომ ეს ძირითად გენდერულ იდენტობასთან მაინც წინააღმდეგობაში მოდის. მოზარდობაში, გენდერული იდენტობისა და სექსუალობის საკითხები შეიძლება განსაკუთრებით უფრო აქტუალური გახდეს. ზოგიერთ პირს ინტერსექსუალური მდგომარეობა არ შეიძლება დაუდგინდეს მოზარდობისას ან ზრდასრულ ასაკში მომწიფების შეფერხების, სექსუალური დისფუნქციის და უშვილობის გამო. ბევრ ინტერსექსს, განსაკუთრებით მას, ვინც ადრეული ქირურგიული ჩარევა განახორციელა, პრობლემები აქვს სხეულის გარეგნულობასთან დაკავშირებული, რომელმაც შესაძლოა შეაფერხოს ინტიმური ურთიერთობების განვითარება. წარსულში, ინტერსექსუალურ მდგომარეობასთან დაკავშირებული საიდუმლოებები განაპირობებს სირცხვილის, დუმილისა, მოტყუებულის და ღალატის შეგრძნებას, მას შემდეგ, რაც პირი საბოლოოდ შეისწავლის საკუთარი ინტერსექსუალობის ისტორიას. სომატური და ფიზიოლოგიური

სირთულეების მიუხედავად, ზოგიერთი ინტერსექსი ფსიქოსოციალურად კარგად ეგუება საკუთარ გენდერს და შეუძლია ჰყავდეს პარტნიორები, ოჯახი და წარმართოს ნაყოფიერი ცხოვრება.

25 წლის ირანელი ქალი უროლოგიის კლინიკაში მივიდა. მას ახლახან 5-ალფა-რედუქტაზას უკმარისობა დაუდგინეს. ირანში, დაბადებიდანვე მიანიჭეს მდედრობითი სექსი. ოდნავ დიდი ზომის კლიტორის მიუხედავად და მშობლებმაც დამატებითი სამედიცინო გამოკვლევა არ ჩაუტარეს. ის გაიზარდა, როგორც ტომბოი და ყოველთვის გრძნობდა, რომ მის სხეულთან და სქესთან დაკავშირებით რაღაც ვერ იყო წესრიგში. კოლეჯში მას ძალიან შეაწუხა საკუთარი გოგო კლასელის მიმართ ეროტიული მიზიდულობის საკითხმა, რადგან ისლამი ჰომოსექსუალობას გმობს. საკუთარი დიაგნოზის შესწავლის (აღმოაჩინა შინაგანი სათესლე ჯირკვლების არსებობა) შემდეგ, იგი თვლის, რომ ის ნამდვილად მამაკაცია. ამასთან, იგი მთელი ძალით ცდილობს შეეგუოს იმას, მამრობით სქესზე ტრანზიციასთან დაკავშირებულ აზრებს, წინასწარ ფიქრობს ყველა შესაძლო მდგომარეობაზე და ამის პარალელურად ფიქრობს, რამდენად შეესაბამება ეს მუსულმანური რწმენას და მისი საზოგადოების ღირებულებებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ პაციენტის ინფორმირება უროლოგების, თერაპევტების (შინაგან სნეულებათა ექიმი) და ადამიანის გენეტიკოსების მხრიდან მოხდა, მისი მდგომარეობისა და სხვადასხვა შესაძლო ჩარევების შესახებ, მისი ფსიქოთერაპევტი შეიძლება ერთადერთი იყოს, ვინც შეძლებს სამედიცინო მდგომარეობის და მკურნალობის შესაძლებლობების გავლენის სრულად განხილვას. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია თერაპევტის ინფორმირება კონკრეტული ინტერსექსუალური მდგომარეობების შესახებ და კონსულტირება გაიაროს სხვა სპეციალისტებთან ჰორმონალური და ქირურგიული ჩარევების მკურნალობის აუცილებლობისა და რეალისტური შედეგების შესახებ. პაციენტს დასჭირდება მხარდაჭერა დიაგნოზთან ემოციური ადაპტაციის პროცესში, მკურნალობის შერჩევისას, ოჯახისა და თემის მხარდამჭერი ჯგუფის შექმნასა და გენდერული (თუ სქესობრივი) ტრანზიციის პერიოდში.

რეკომენდაციები

პაციენტი მომავალში შეეჯახება ისეთ საკითხებს, როგორიცაა თუ როგორ უნდა მოხდეს მისი სექსუალობის კონცეპტუალიზაცია გაცნობისა და გრძელვადიანი ურთიერთობების დროს. მას შეიძლება მხარდაჭერა დასჭირდეს მომავალში ორსულობას ან/და ოჯახის შექმნის საკითხების განხილვისას. ამიტომ, ფსიქოთერაპევტი მგრძნობიარე უნდა იყოს იმ სპეციფიკური კულტურული და რელიგიური ღირებულებების მიმართ, რომლებიც სამედიცინო ზრუნვას ფსიქოლოგიურად უფრო ართულებს, ვიდრე სხვა სამედიცინო ან ქირურგიული მდგომარეობები.

ფსიქიატრიის განვითარების კომიტეტთა ჯგუფი ადამიანის სექსუალობის საკითხებში, ინტერსექსუალობასთან დაკავშირებით შემდეგი რეკომენდაციები შეიმუშავა:

- ექიმებმა მშობლების სრული ინფორმირება უნდა მოახდინონ ინტერსექსუალობის დიაგნოსტიკასთან, მკურნალობის ვარიანტებს, რისკებსა და სარგებლიანობებთან მიმართებაში, მკურნალობის უარყოფასთან შედარებით. ბავშვისთვის, ინტერსექსუალობის მდგომარეობის შესახებ ინფორმირება პროცესი უნდა მიმდინარეობდეს მუდმივად და ეტაპობრივად, ხოლო გამჟღავნება მოხდეს შესაბამისი ასაკში.
- უნდა მოხდეს გენდერის მინიჭებასა და გენიტალური ქირურგიას შორის განსხვავების გაკეთება. უმეტეს შემთხვევაში, გენდერის მინიჭება შეიძლება მოხდეს ოპერაციის გარეშე და ეს დიაგნოზის ბუნებიდან გამომდინარე უნდა იყოს, და არა მხოლოდ გენიტალური მორფოლოგიის (Diamond and Sigmundson, 1997).
- ოპერაცია არ უნდა ჩატარდეს მხოლოდ კოსმეტიკური მიზეზების გამო.
- მშობლები ინფორმირებულები უნდა იყვნენ გენდერული იდენტობისა და გენდერული როლთან დაკავშირებულ ქცევასთან მიმართებაში. ხაზი უნდა გაესვას თითოეულ გენდერის ტიპური ქცევის ფართო სპექტრს და მათ შორის დამთხვევას.
- გადამზადებული ფსიქიკური ჯანმრთელობის სპეციალისტებს მუდმივად უნდა მონაწილეობდნენ მშობლებთან და შვილებთან მუშაობის პროცესში, მას შემდეგ, როგორც კი მოხდება ინტერსექსუალური მდგომარეობის იდენტიფიცირება.

მიუხედავად არსებული ინფორმაციისა, რა თქმა უნდა ეს საკითხი კვლავაც საჭიროებს კვლევას და ინფორმაციის შეგროვებას ისეთი სფეროებიდან, როგორიცაა:

1. ბიოლოგიური და სოციალური ფაქტორები, რომელიც გენდერის განვითარებაზე ახდენენ გავლენას;
2. სამედიცინო/ქირურგიული/ფსიქოსოციალური ინტერვენციის გავლენა ინტერსექსი ინდივიდების ცხოვრების ხარისხზე
3. ინტერსექსი ინდივიდუალების და მათი მშობლების ფსიქიკური ჯანმრთელობის საჭიროებები, მათი ცხოვრების ყველა ეტაპზე.

ფსიქოლოგია ჰომოსექსუალობის ჭრილში

სექსოლოგია გენდერული იდენტობის და სექსუალობის მეცნიერული შესწავლაა. მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალობისა და გენდერული ბუნდოვანების შესახებ დიდი ხნის წინ წერდნენ (უამრავი ტექსტი არსებობს სექსუალობაზე, მაგ. ინდური კამა-სუტრა და სხვ), ეს საკითხი მხოლოდ მე-19 საუკუნეში გახდა სამეცნიერო შესწავლის საგანი. მაშინ, როცა თანამედროვე მეცნიერები ტრანსგენდერ ადამიანს გენდერული მრავალფეროვნების, ხოლო ლგბ ადამიანებს სექსუალური მრავალფეროვნების ნიმუშებად მოიაზრებდნენ, ადრეული სექსოლოგები ორივეს - „კროსგენდერულ იდენტიფიკაციას“ და ერთსქესიან სექსუალობას - ფართო სახელის - „ინვერსიის“ ქვეშ აერთიანებდნენ, რაც თავის მხრივ ჰომოსექსუალობასთან იყო ასოცირებული (Meyerowitz, 2002).

მაგნუს ჰირშფელდი და კარლ-ჰაინრიხ ულრიხსი

პირველი სოციალური მოძრაობა ჰომოსექსუალ და ტრანს ადამიანთა უფლებებისათვის გერმანიაში 1897 წელს დაიწყო. სამედიცინო დოქტორმა, მაგნუს ჰირშფელდმა (1868-1935) და ღიად ჰომოსექსუალმა იურისტმა კარლ ჰაინრიხ ულრიხსმა (1825-1895) ჰუმანიტარული მეცნიერული კომიტეტი დააარსეს, სლოგანით „სამართლიანობა მეცნიერების საშუალებით“ (Kitzinger and Coyle, 2002). კომიტეტი აფინანსებდა კვლევებს, აქვეყნებდა ჟურნალს „ყოველწლიური ჟურნალი შუალედური სექსუალური ტიპებისათვის“, აწარმოებდა საინფორმაციო კამპანიებს, ავრცელებდა ბროშურებს. კომიტეტმა გადაიღო ფილმი „სხვებისგან განსხვავებული“ (1919) და ჩაატარა ერთ-ერთი პირველი კვლევა სექსუალობაზე (რომლის თანახმადაც, მოსახლეობის 2.2 პროცენტი ჰომოსექსუალია). ჰირშფელდი ასევე სექსუალურ მეცნიერებათა ინსტიტუტსა და კერძო კვლევით ინსტიტუტს ხელმძღვანელობდა ბერლინში, რომელიც 1919 წელს დაარსდა. ის 1933 წელს ნაცისტებმა გაანადგურეს. 1920-იან და 30-იან წლებში, სქესის კვლავმინიჭების ოპერაციის ადრეული ექსპერიმენტებიც სწორედ აქ ტარდებოდა, რომლებსაც პირადად ჰირშფელდი ადევნებდა თვალყურს.

ულრიხსმა და ჰირშფელდმა განავითარეს თეორია ქალსა და კაცს შორის მესამე, შუალედური სქესის არსებობის შესახებ (რაც მოიაზრებდა ადამიანებს, ვისაც ახლა ტრანსგენდერს, ინტერსექსს, ლესბოსელს, გეის და ბისექსუალს ვუწოდებთ). 1864-65 წლებში ულრიხსმა დიდი წვლილი შეიტანა იმ ტერმინოლოგიის დამკვიდრებაში, რომელიც აღწერდა ქალის „სულის ბუნებრივ მიგრაციას“ კაცის სხეულში და პირიქით (Oosterhuis, 2000). ურნინგი იყო ადამიანი კაცის სხეულითა და ქალის ფსიქიკით, რომელსაც კაცები იზიდავდა, ურნინგინი კი იყო ადამიანი ქალის სხეულითა და კაცის ფსიქიკით, ვინც ქალების მიმართ მიზიდულობას გრძნობდა. ულრიხსმა ასევე შემოიტანა ტერმინები „ნორმალური“ (ჰეტეროსექსუალი და ფემინური ქალისათვის - დიონინგინი), „ნორმალური“ (ჰეტეროსექსუალი და მასკულინური კაცისათვის - დიონინგი), ქალი და კაცი ბისექსუალებისათვის (ურანოდინინგინი და ურანოდინინგი) და ინტერსექსუალებისათვის (ზვიტერი). ეს ტერმინოლოგია ასახავს უნივერსალური ბისექსუალობის პოპულარულ თეორიას ადრეულ სექსოლოგიაში, რომელიც ეყრდნობოდა მოსაზრებას, რომ ყველა ადამიანს ორივე სქესისათვის დამახასიათებელი ელემენტები გააჩნია. მასკულინური კაცი და ფემინური ქალი იდეალურ ტიპებად, ადამიანის სექსუალობისა და გენდერული გამოხატულების კონტინუუმის ორ მოწინააღმდეგე პოლუსად მიიჩნეოდნენ.

მიუხედავად იმისა, რომ მოგვიანებით ულრიხსმა თავისი ტიპოლოგია დახვეწა და ხაზი გაუსვა იმას, რომ კაცის სხეულის მქონე ყველა ადამიანი, რომელსაც კაცი იზიდავს, ფემინური არ არის და ადამიანები განსხვავდებიან სექსუალური სურვილის, სექსუალური ქცევისა (პასიური, აქტიური ან არ ანიჭებენ რომელიმეს უპირატესობას) და გენდერის (ფემინური, მასკულინური და შუალედური) მიხედვით, სექსოლოგიაში მის დამსახურებად სწორედ ჰომოსექსუალობის გენდერული ინვერსიის თეორია იქცა. თეორია მოგვიანებით განავითარა ჰირშფელდმა და დიდი გავლენა მოახდინა სხვა წამყვანი სექსოლოგების ნაშრომებზე (Bullough, 2003). თავის წიგნში Die Transvestitien (1910) ჰირშფელდი ასევე წერდა ტრანსსექსუალობაზე (და ტრანსვესტიზმზე). ის მას ნევროლოგიურ ინტერსექსუალობად აღწერდა. ჰირშფელდი ამბობდა, რომ ტრანსსექსუალები, ინტერსექსუალები და ჰომოსექსუალები „სექსუალური

შუალედურობის” განსხვავებული ტიპები იყვნენ, ადამიანური მდგომარეობის ბუნებრივი (უარესი) ვარიაციებით.

თანამედროვე შეფასებით, მიუხედავად იმისა, რომ ჰირშფელდის იდეები მეტ-ნაკლებად უგულვებელყოფილი იყო ინგლისურენოვანი სამყაროს მიერ მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარში, ადრეულ სექსოლოგიაში მის მიერ სექსუალობისა და გენდერის კონცეპტუალიზაცია ალბათ ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაბიჯია (Brennan and Hegarty, 2007; Bullough, 2003).

რიხარდ ფრეიერ ფონ კრაფტ-ებინგი და ჰენრი ჰაველოკ ელისი

რიხარდ ფრეიერ ფონ კრაფტ-ებინგი (1840 – 1902), ავსტრო-გერმანელი და იმ დროისათვის მსოფლიოს ერთ-ერთი წამყვანი ფსიქიატრი, აღიარებული იყო სექსოლოგიის „ფუძემდებელ მამად“. მისი მთავარი ნაშრომი Psychopathia sexualis (პირველად გამოქვეყნდა გერმანიაში 1886 წელს; ითარგმნა ინგლისურად და გამოიცა აშშ-ში 1939 წელს) უარყოფდა შეხედულებას, რომ ჰომოსექსუალობა „სექსუალური გადახრა“, ცოდვა, ან დანაშაულია. სამაგიეროდ, ის მას დაავადებად მიიჩნევდა. წიგნის პირველი გამოცემა სექსუალური პერვერსიის 45 შემთხვევას მოიცავდა (მათ შორის ისეთებს, რასაც ჩვენ დღეს კაცის ჰომოსექსუალობას, ლესბოსელობასა და ტრანსგენდერობას ვუწოდებთ). წიგნის მიზანი იყო ექიმებისა და მოსამართლეებისათვის ექსპერტული ინფორმაციის შეთავაზება. მისი გარკვეული ნაწილი ლათინურად იყო დაწერილი, რათა სასულიერო პირებში ნაკლებად გავრცელებულიყო. მიუხედავად ამისა, სასულიერო წრეში წიგნი ძალიან პოპულარული გახდა. ის მრავალჯერ ითარგმნა და სხვადასხვა რედაქციით გამოიცა (მე-12 გამოცემა 1903 წელს გამოქვეყნდა და 300-ზე მეტ შემთხვევას მოიცავდა). წიგნის წაკითხვის შემდეგ, კრაფტ-ებინგს უამრავი ადამიანი სწერდა საკუთარი სექსუალური და გენდერული „დევიაციის“ გასაზიარებლად. წიგნის გვიანდელ გამოცემებში კრაფტ-ებინგმა ავტობიოგრაფიული ნაშრომებიც ჩართო. მისი შეხედულებები ისეთ სექსუალურ „გადახრებზე“, როგორიც ჰომოსექსუალობაა, საკმაოდ კომპლექსური იყო და დროთა განმავლობაში იცვლებოდა. ჰოლანდიელი ისტორიკოსი ჰარი ოოსტრეუსი (2000), ავტორი წიგნისა კრაფტ-ებინგის შესახებ, ამბობს, რომ კრაფტ-ებინგი ჰომოსექსუალთა უფლებებისთვის ბრძოლის აქტიური მონაწილე იყო და

ჰომოსექსუალობას მენტალურ ჯანმრთელობასთან სრულიად შეთავსებადად აღიქვამდა. თუმცა, მისი ნაშრომების უმეტესობა უფრო ემხრობოდა გაბატონებულ ხედვას ჰომოსექსუალობის პათოლოგიურობის შესახებ, ვიდრე ეწინააღმდეგებოდა მას. მან დიდი წვლილი შეიტანა არარეპროდუქციული სექსუალობის ავადმყოფობასთან დაკავშირებაში. Psychopathia sexualis ახლაც ადვილად ხელმისაწვდომია. ის საინტერესოდ წარმოგვიდგენს ხალხის ცხოვრებას ვიქტორიანულ ეპოქაში, განსაკუთრებით, იმ ადამიანების ცხოვრებას, ვისი სექსუალური თუ გენდერული იდენტობა და პრაქტიკა ნორმატიული ჰეტეროსექსუალობისგან განსხვავდებოდა.

ჰენრი ჰავერლოკ ელისი (1859-1939), ბრიტანელი ექიმი იყო, რომელიც სექსუალობას შეისწავლიდა. მისი ცოლი, ედიტი, ღიად ლესბოსელი იყო. ელისის მთავარი ნაშრომი მისი ექვსტომიანი კრებული სქესის ფსიქოლოგიის კვლევები იყო, რომელიც 1897-1910 წლებში გამოვიდა (მე-7 გამოცემა 1928 წელს გამოქვეყნდა). ელისმა, თავის თანამედროვე ზიგმუნდ ფროიდთან ერთად, სექსუალობის სერიოზულად შესწავლის დაწყებაში დიდი წვლილი შეიტანა. ის ექვეყნებდა იმ მორალურ ღირებულებებს, რომლებიც საზოგადოებასა და მეცნიერებას სექსუალობასთან მიმართებაში პრობლემებს უჩენდა. მისი ტომი ჰომოსექსუალობის შესახებ - „სექსუალური ინვერსია“ - (პირველად გამოიცა გერმანიაში 1896 წელს, ინგლისში - 1897-ში. იხილეთ Ellis and Symonds, 2007) სექსუალობას ბიოლოგიურად დალტონიზმთან დაკავშირებულ ანომალიად განსაზღვრავდა. ეს იყო ცენტრალური არგუმენტი, რომელიც შეეწინააღმდეგა დომინანტურ შეხედულებას, რომ ჰომოსექსუალობა არჩევანია, და შესაბამისად ცოდვა და კრიმინალური ქცევაა. გვიმეცნიერები ელისის სამუშაოს უმეტესად კეთილგანწყობილად და სასარგებლოდ აღიქვამენ, მაშინ როცა ლესბოსელი მკვლევარები აკრიტიკებდნენ მას ლესბოსური იდენტობის და სექსუალური პრაქტიკის შესახებ მეცნიერული ფაქტის სახელით სტერეოტიპების გამყარება-გავრცელებაში (Jeffreys, 1985).

ელისის ნაშრომმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ჰომოსექსუალობისა და ტრანსგენდერობის განსხვავებულ კატეგორიებად ჩამოყალიბებაში. ელისი „ეონიზმს“ (ტრანსგენდერობა) „ჰომოსექსუალობისგან ცალკე კატეგორიად გამოყოფდა. იგი მოიცავდა კროსგენდერულ იდენტიფიკაციას და კროსს-დრესინგს. თანამედროვე

განსხვავება ტრანსგენდერობასა და ტრანსვესტიზმს შორის პირველად ამერიკაში მოღვაწე ექიმმა ჰენრი ბენჯამინმა (1885-1986) დაადგინა. თავის წიგნში „ტრანსსექსუალური ფენომენი“ (1966) იგი დაუპირისპირდა ტრანსგენდერობასთან და ტრანსვესტიზმთან დაკავშირებულ გავრცელებულ მოსაზრებას და ტრანსგენდერობისა და გენდერული დისფორიის მკურნალობის სტანდარტები ჩამოაყალიბა. ელისმა, (1844-1929), ღიად ჰომოსექსუალ სოციალისტ რეფორმატორ ედვარდ კარპენტერთან ერთად, 1914 წელს სქესის ფსიქოლოგიის მეცნიერული შესწავლის ბრიტანული საზოგადოება დააარსა. ეს იყო სამეცნიერო ორგანიზაცია, რომელიც სოციალური ცვლილებებისათვის იბრძოდა. ორგანიზაცია საზოგადოებრივი განათლების ამაღლების მიმართულებით მუშაობდა, აფინანსებდა საჯარო ლექციებს და აქვეყნებდა მრავალ სხვადასხვაგვარ პუბლიკაციას სექსუალობის შესახებ.

უნგრელმა მწერალმა და ჟურნალისტმა კარლ მარია კერტენიმ (1824-1882) 1869 წელს შემოიღო ტერმინები „ჰომოსექსუალი“ და „ჰეტეროსექსუალი“. იგი მონაწილეობას იღებდა გერმანიის სოდომიის კანონების საწინააღმდეგო კამპანიაში. ულრიხსის მსგავსად, იგი ამტკიცებდა, რომ ჰომოსექსუალური ლტოლვა თანდაყოლილი იყო და არ სჯეროდა, რომ ყველა ჰომოსექსუალი ადამიანი ფსიქოლოგიურად ფემინური იყო.

ულრიხსის ნაშრომებმა გავლენა მოახდინეს ცნობილ გერმანელ ექიმ კარლ ვესტფალზე (1833-1890), რომელმაც 1869 წელს გამოაქვეყნა სტატია, სადაც აღწერილია ფემინური მამაკაცის და მასკულინური ქალის ერთნაირსქესიანი ლტოლვის შემთხვევები. მან ამ მდგომარეობას უწოდა „საპირისპირო სექსუალური გრძნობა“ და ამტკიცებდა, რომ თანდაყოლილია. მისი აზრით, ეს შემთხვევა უნდა შედიოდეს ფსიქიატრიული მზრუნველობის და არა სასამართლოს, სისხლის სამართლის კომპეტენციაში.

ვესტფალის დიაგნოზები წარმოდგენილი იქნა იტალიურ ენაზე სასამართლო ექსპერტი არრიგო თამასია „სექსუალური ინსტინქტის ინვერსია“ სახელით (1878). იმ დროის ცნობილმა ფრანგმა ნევროლოგმა ჟან მარტინ შარკომ (1825-1993) იგივე (ვესტფალის დიაგნოზები) ფრანგულად 1882 წელს წარმოადგინა ფრანგულ ენაზე სტატია, სახელით „გენიტალური გრძნობის ინვერსია“, სადაც აღწერილია მრავალფეროვანი „სექსუალური პერვერსიები“, მათ შორის ინვერსია და ფეტიშიზმი. ეყრდნობოდა რა

მემკვიდრეობით-დეგენერაციის საყოველთაოდ მიღებულ თეორიას, შარკო ამტკიცებდა, რომ სექსუალური ინვერსია იყო ნეიროფსიქიატრიული დეგენერაციული მდგომარეობა, ისეთი, როგორიცაა ისტერია და ეპილეფსია. იგი თვლიდა, რომ ეს სერიოზული ფსიქიკური დაავადებაა, რომელიც შესაძლოა სხვა აშლილობებთან იყოს დაკავშირებული. ინვერსიული ჰიპოთეზა ჯერ კიდევ 1930-იან წლებში შეიქმნა, როდესაც ფსიქიატრი ჯორჯ ჰენრი და მისი კომიტეტი სექსუალური ვარიანტების შესამოწმებლად ჰომოსექსუალების სხეულებს დეტალურად აკვირდებოდნენ და ცდილობდნენ დაემტკიცებინათ მათი სასქესო ორგანოების და მეორადი სასქესო ნიშნების სექს-ატიპურობა. XX საუკუნის ბოლოსაც კი, სექსუალური ორიენტაციის შესახებ ნეიროანატომიური კვლევა ეყრდნობა ინვერსიულ ჰიპოთეზას: სიმონ ლევის სტატია ამტკიცებს, რომ ჰომოსექსუალური მამაკაცის ჰიპოთალამუსის არე უფრო ახლოს იყო ქალებთან, ვიდრე ჰეტეროსექსუალური მამაკაცები.

ფსიქოანალიზი და ჰომოსექსუალობა

ზიგმუნდ ფროიდი

ზიგმუნდ ფროიდი (1856-1939) იყო ავსტრიელი ნევროლოგი, ფსიქიატრი, ფსიქოანალიზის ფუძემდებელი. მიუხედავად იმისა, რომ ფსიქოანალიზი მეინსტრიმ ფსიქოლოგიის ნაწილად არ მიიჩნევა, მკითხველთა უმეტესობა, ალბათ, ფროიდის შესახებ ინფორმირებულია და გარკვეული ცოდნა აქვს მასთან ასოცირებულ ისეთ ცნებებთან, მაგალითად, როგორიცაა „ქვეცნობიერი“, „პენისის შური“ და „ოიდიპოსის კომპლექსი“. ფროიდმა სექსუალობაზე მრავალი ნაშრომი გამოაქვეყნა, მათ შორისაა „სამი ესე სექსუალობის შესახებ“ (1905). ფროიდი სექსუალობას ადამიანის ცხოვრების მამოძრავებელ, ბაზისურ ძალად განსაზღვრავდა. იგი ამტკიცებდა, რომ ადამიანი „პოლიმორფულად პერვერსიული“ იბადება, რაც იმას გულისხმობს, რომ ნებისმიერი რამ (ადამიანის ჩათვლით), შესაძლოა სექსუალური სიამოვნების წყარო იყოს და რომ ჩვენ ჰეტეროსექსუალები მხოლოდ ფსიქოსექსუალური განვითარების სხვადასხვა ეტაპების გავლის შემდეგ ვხდებით. ეს ნიშნავს იმას, რომ ფროიდი უარყოფდა სექსოლოგებს შორის პოპულარულ მოსაზრებას, რომ ჰომო და ჰეტეროსექსუალობა თანდაყოლილია.

ფსიქოანალიზის თეორიაში ჰომოსექსუალობა და ბისექსუალობა ხშირად წარმოდგენილია, როგორც “შეფერხებული ფსიქოსექსუალური განვითარების” შედეგი. დიდი კამათი მოჰყვა იმას, თუ რას ფიქრობდა ფროიდი ჰომოსექსუალობაზე სინამდვილეში. მის მიმართ კეთილგანწყობილი კრიტიკოსები ამბობენ, რომ ფროიდი ჰომოსექსუალობის შესახებ საკანონმდებლო ცვლილებების მხარდამჭერი იყო, რაც იმას ნიშნავს, რომ ის ჰომოსექსუალობას და ფსიქიკურად ჯანმრთელ მოვლენად მიიჩნევდა (Abelove 1993). თუმცა, მისმა ბევრმა მიმდევარმა, მაგალითად, გარდაქმნის თერაპევტებმა, ფროიდის იდეები ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზაციისთვის გამოიყენეს.

ფროიდი კრიტიკულად იყო განწყობილი იმ მოსაზრების მიმართ, რომ ჰომოსექსუალები მესამე სქესს წარმოადგენენ, რადგან, მისი აზრით, „ლატენტური და არაცნობიერი ჰომოსექსუალობის მნიშვნელოვანი დოზის აღმოჩენა ყველა ნორმალურ ადამიანშია შესაძლებელი. თუკი ამ მონაცემებს მივიღებთ მხედველობაში, მაშინ ის იდეა, რომ ბუნებამ გამონაკლისის სახით შექმნა „მესამე სქესი“, საფუძველს კარგავს“ (1953:171). უფრო რადიკალურად რომ შევხედოთ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ფროიდს აქცენტი უფრო სიამოვნებაზე ჰქონდა გაკეთებული, ვიდრე რეპროდუქციაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ის „პენისი-ვაგინაში ინტერკურსს“ განიხილავდა, როგორც მომწიფებული, ჯანსაღი, ზრდასრული სექსუალობის საბოლოო გამოხატულებას, სხვა სექსოლოგი კოლეგებისგან განსხვავებით, ფროიდი ბოლომდე არ უჭერდა მხარს შემდეგ დაყოფას: „რეპროდუქციული სექსუალობა უდრის სიჯანსაღეს, არარეპროდუქციული სექსუალობა კი - პათოლოგიას“. ფროიდის თეორია მოგვიანებით ბევრმა მეცნიერმა განავრცო, მათ შორის ფემინისტმა თეორეტიკოსმა ჯულიეტ მიტჩელმა (1974) და პოსტსტრუქტურალისტმა ჟაკ ლაკანმა (1968), უფრო მოგვიანებით კი ქვიარ თეორეტიკოსმა ჯუდიტ ბატლერმა (1997). ადრეული სექსოლოგია ლგბტქ ფსიქოლოგიის ისტორიული განვითარებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია შემდეგი მიზეზების გამო:

- სექსუალობა და გენდერი სამეცნიერო შესწავლის ლეგიტიმურ საგნად განსაზღვრა;
- შემოღებული იქნა დღეს გამოყენებული ცნებები;
- ექვის ქვეშ დადგა გაბატონებული მოსაზრებები სექსუალური და გენდერული მრავალფეროვნების შესახებ;

- სექსუალობა და გენდერული იდენტობა ინდივიდის არსებობის ძირითად პირობად განსაზღვრა;
- შესაძლებელი გახდა სექსუალური და გენდერული „დევიანტების“ ხილვადობის გაზრდა;
- სოციალურ აქტივიზმი და სამეცნიერო კვლევა ერთმანეთთან შეთავსებადი გახდა.

არსებობს ფართოდ გავრცელებული მოსაზრება, რომ პირველი ტალღის სექსოლოგების მნიშვნელოვანი დამსახურება იყო დასავლურ კულტურაში იმ იდეის პოპულარიზაცია, რომ ჩვენ ყველას გაგვაჩნია თანდაყოლილი სექსუალური ორიენტაცია, რომელიც ჩვენს სექსუალურ ქცევას განსაზღვრავს. ფრანგი პოსტსტრუქტურალისტი თეორეტიკოსის მიშელ ფუკოს (1978:43) თქმით, „ჰომოსექსუალობა სექსუალობის ერთ-ერთი ფორმად მაშინ ჩამოყალიბდა, როცა მან სოდომური ქცევიდან, გარკვეულ შინაგან ანდროგინობაში, სულის ჰერმეფროდიტიზმში გადაინაცვლა. სოდომი მანამდე დროებით გადახრად აღიქმებოდა, ჰომოსექსუალობამ კი ავტონომიურობა მიიღო“. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადრეულმა სექსოლოგებმა სექსუალური იდენტობის ცნების ჩამოყალიბებაზე დიდი გავლენა იქონიეს: მათი წყალობით, სექსუალობა უკვე ქცევის დონეზე კი არ განისაზღვრა (სოდომური და სხვა არარეპროდუქციული სექსუალური ქცევა), არამედ ადამიანის „მე“-ს ცენტრალურ ელემენტად იქცა („სოდომიტობა“). სექსუალობის იდენტობასთან დაკავშირების პარალელურად, ფუკო ჰომოსექსუალობის, როგორც გენდერული ინვერსიის მოდელის პოპულარიზაციაზეც საუბრობდა.

ფსიქოანალიტიკური მეცნიერი, კენეტ ლუისი (1988) ამტკიცებს, რომ ფროიდს ფაქტობრივად ჰომოსექსუალობის ოთხი თეორია ჰქონდა:

1. ჰომოსექსუალობა წარმოიქმნება ოიდიპოსის კონფლიქტის და აღმოჩენის შედეგად, რომელსაც ვაჟი ახდენს, რომ მისი დედა კასტრირებულია. ეს იწვევს კასტრირების ინტენსიურ შფოთვას, რაც ვაჟს აიძულებს კასტრირებული დედისგან „პენისის მქონე ქალად“ გადაქცევას, ანუ ქალის გარეგნობის მქონე ბიჭად.
2. „სამ ესეში“, ფროიდმა შეიმუშავა თეორია, რომ მომავალი ჰომოსექსუალი ვაჟი იმდენად ზედმეტად ეჭაჭვება დედას, რომ იგი მას თავისთვით აიგივებს და

ნარცისტულად ეძებს თავის მსგავს სასიყვარულო ობიექტებს, ასე რომ, მას შეუძლია უყვარდეს ისინი, როგორც დედას უყვარდა ის (ვაჟი).

3. თუ „უარყოფითი“ ან „ინვერსიული“ ოიდიპოსის კომპლექსი ჩნდება, ვაჟი ეძებს მამის სიყვარულს და მამაკაცურ იდენტიფიკაციას ფემინური იდენტიფიკაციის ადებით და ანალურ ეროტიზმს უბრუნდება.
4. დაბოლოს, ჰომოსექსუალობა შეიძლება რეაქციის ფორმირების შედეგი იყოს: ძმების და მამის სადისტური ეჭვიანობა სხვა კაცების მიმართ სიყვარულით არის შეცვლილი.

ელისის მსგავსად, ფროიდი თვლიდა, რომ ჰომოსექსუალობა („ინვერსია“, როგორც მან მას უწოდა) შეიძლება ზოგიერთ ადამიანში ნორმალური განვითარების ბუნებრივი შედეგი იყოს. მან აღნიშნა, რომ ჰომოსექსუალობა შეიძლება განვითარდეს იმ პირებში, რომელთაც არ აქვთ დევიაციის (გადახრის) სხვა ნიშნები და რაიმე ფუნქციონირების დარღვევა. თუმცა, ის ჰომოსექსუალობას არ განიხილავდა ავადმყოფობის მანიშნებლად, რომლითაც იგი გულისხმობდა სიმპტომს, რომელიც ფსიქიკურ კონფლიქტს წარმოშობს. ამის ნაცვლად, მან ჰომოსექსუალობა დაინახა, როგორც თანდაყოლილი ინსტინქტის არაკონფლიქტური გამოხატულება. ფროიდს სჯეროდა კონსტიტუციონალური⁴⁵ ბისექსუალობის: რომ თითოეულ ინდივიდში არსებობდა მასკულინური (აქტიური), ასევე ფემინური (პასიური) მიდრეკილებების გარკვეული კომპონენტი. მიუხედავად იმისა, რომ ბისექსუალური ტენდენციები უნივერსალური იყო, ფროიდი თვლიდა, რომ ზოგიერთი ადამიანი კონსტიტუციონალურად ერთზე მეტი ტენდენციით იყო დაჯილდოვებული, ვიდრე სხვა ადამიანი. მას სჯეროდა, რომ ცხოვრებისეული გამოცდილება, განსაკუთრებით ტრავმული ფაქტორები (გარემო ფაქტორები), შეიძლება გავლენას ახდენს ადამიანის თანდაყოლილი ინსტინქტების (ბიოლოგიური ფაქტორების) განვითარებასა და გამოხატულებაზე. ნორმალური და არა ტრავმული ვითარების პირობებში, ძირითადი ინსტინქტები, რომლებიც განსაზღვრავენ საბოლოოდ არჩეული ობიექტის სქესს, უნდა შეესაბამებოდეს (ჰომო/ბისექსუალი ადამიანის) ანატომიურ სქესს. ანუ ანატომიურად მამაკაცმა იდეალურად უნდა გამოხატოს მასკულინური ინსტინქტი და სექსუალური

⁴⁵ ორგანული, ბუნებრივი ფორმით

კმაყოფილება ქალებისგან მოიპოვოს. თუმცა, ფროიდი, ასევე თვლიდა, რომ ზრდასრული პეტეროსექსუალებიც კი ინარჩუნებენ ჰომოსექსუალურ კომპონენტს, თუმცა სუბლიმირებული ფორმით. ფროიდმა ზრდასრული ჰომოსექსუალობა დაინახა, როგორც ბავშვური ინსტინქტების განვითარების დატუსაღება (შეფერხება), რომელიც ხელს უშლის უფრო მომწიფებული პეტეროსექსუალობის განვითარებას. ჯეკ დრეშერი ამას მოიხსენიებს, როგორც ფროიდის არასაკმარისად განვითარებულ (უმწიფარ) თეორიად - ალტერნატიული კატეგორია, რომელიც არც რელიგიური ცოდვა იყო (ზნეობის თეორია) და არც სამედიცინო მდგომარეობა/დაავადება (პათოლოგიის თეორია). ფროიდმა ასევე არ დაადასტურა მესამე სქესის თეორიები (ნორმალური ვარიაციის თეორია), ის რაც ულრიხსს ჰქონდა წარმოდგენილი. ამის ნაცვლად, იმის მტკიცებით, რომ ჰომოსექსუალობა ყველა პეტეროსექსუალური გამოცდილების ნორმალური ნაწილი შეიძლება იყოს, ფროიდმა შესთავაზა უფრო ინკლუზიური პარადიგმა. ეს, იმ შესაძლებლობის დაშვებას ახდენდა, რომ თუ ზრდასრული ჰომოსექსუალი ადამიანი საკმარისად მომწიფებული (ჰქონდეს მზაობა) და საკმარისად მოტივირებულია, იგი შესაძლოა პეტეროსექსუალური გახდეს (გარდაიქმნას).

მოგვიანებით, სიცოცხლის ბოლო წლებში, ფროიდმა პესიზმი გამოხატა ადამიანების უმეტესობაში სექსუალური გარდაქმნის (კონვერსიის) განხორციელების შესაძლებლობის შესახებ. 1935 წელს თავის წერილში „წერილი ამერიკელი დედისთვის“, იგი ამშვიდებს ქალს, რომელიც სთხოვს „განკურნოს“ მისი შვილი:

„ჰომოსექსუალობა არ არის ღირსება, მაგრამ ამაში სამარცხვინოც არაფერია, რადგან ეს არ არის მანკი, არც დეგრადაცია. ის არ შეიძლება დაავადებად კლასიფიცირდეს; ჩვენ მას სქესობრივი განვითარების დატუსაღებად (შეფერხებად) განვიხილავთ. წარსულისა და თანამედროვეობის ბევრი პატივცემული ადამიანი ჰომოსექსუალია, მათ შორის ბევრი გამოჩენილი (პლატონი, მიქელანჯელო, ლეონარდო და ვინჩი და სხვები)... მეკითხებით, შემოძლია თუ არა დაგეხმაროთ, მე ვფიქრობ, თქვენ გულისხმობთ, თუ შემოძლია აღმოვფხვრა ჰომოსექსუალობა, რათა მისი ადგილი ნორმალურმა პეტეროსექსუალობამ დაიკავოს. პასუხი ასეთია, ზოგადად, ჩვენ ვერ შეგვპირდებით, რომ მივაღწევთ მას. გარკვეულ შემთხვევებში, ჩვენ პეტეროსექსუალური ტენდენციების მკრთალი

მიკრობების განვითარების წარმატებას ვუწყობთ ხელს, რომლებიც ყველა ჰომოსექსუალშია, თუმცა უმეტეს შემთხვევაში ეს შეუძლებელია”.

ფროიდის გარდაცვალებიდან რამდენიმე წლის შემდეგ, ანალიტიკოს სანდორ რადოს ჰომოსექსუალობის თეორიამ საბოლოოდ ჩაანცვლა ფროიდის თეორია. 1940 წლის სტატიაში „ბისექსუალობის კონცეფციის კრიტიკული გამოკვლევა“, რადო ამტკიცებდა, რომ ფროიდის ბისექსუალობის თეორია ემყარება ემბრიონალური ჰერმაფროდიტიზმის მე-19 საუკუნის გაუმართავ რწმენას, უარყოფილ ჰიპოთეზას, რომ ყველა ემბრიონს გააჩნდა პოტენციური გამხდარიყო ანატომიური კაცი ან ქალი. ვინაიდან თავდაპირველი თეორია, რომლის საფუძველზეც ფროიდმა დაფუძნა თავისი რწმენა ბისექსუალობასთან დაკავშირებით, უარყოფილ იქნა, რადო აცხადებდა ჰეტეროსექსუალობას, როგორც ადამიანის სექსუალური განვითარების ერთადერთ არაპათოლოგიურ შედეგს. სანდორ რადო გახლდათ მეორე თაობის ფსიქოანალიტიკოსი (პოსტ ფროიდიანელი), გამოჩენილი ფსიქოანალიტიკოსი და ასევე გამოჩენილი პოსტ ფროიდიანული ფსიქოანალიტიკური თეორიის ჰომოფილური ჭრილში განვითარების მხრივ. რადო ჰომოსექსუალობას განიხილავდა განსხვავებული სქესის ფობიურად თავიდან აცილებად, რომელიც გამოწვეული იყო მშობელთა აკრძალვებით ბავშვთა სექსუალობის წინააღმდეგ. მეოცე საუკუნის შუა პერიოდის თითქმის ყველა ფსიქოანალიტიკური თეორეტიკოსი, რომლებიც ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზირებას ახდენდნენ, ამა თუ იმ ფორმით რადოს თეორიას იზიარებდნენ. ფსიქოანალიტიკური ცვლილება ფროიდის მოუმწიფებლობის თეორიიდან (ჰომოსექსუალობა, როგორც ნორმალური განვითარების ნაბიჯი ზრდასრული ჰეტეროსექსუალობისაკენ) რადოს პათოლოგიის თეორიამდე (ჰომოსექსუალობა, როგორც არასწორად განვითარების ნიშანი) ზოგიერთმა ანალიტიკოსი მიიყვანა იმ აზრამდე, ოპტიმისტური ამტკიცებდნენ, რომ მათ შეუძლიათ ჰომოსექსუალობის „განკურნება“. ანალიტიკოსები, რომელთა ნამუშევრები რადოს ტრადიციებზე დაყრდნობით შეიქმნა, არიან: ირვინგ ბიბერი, ჩარლზ სოკარიდი, ლიონელ ოვესი და ლოურენს ჰატერერი. ირვინგ ბიბერმა მოგვინებით წარადგინა კვლევა ჰომოსექსუალების შესახებ (ჰომოსექსუალობა: მამაკაც ჰომოსექსუალთა ფსიქოანალიტიკური კვლევა), რომელშიც ბიბერი ჰომოსექსუალობის დისკრეტიდაციას

ახდენდა და მოიხსენიებდა დაავადებად. ამერიკის ფსიქიატრიის ასოციაციის (და არა მარტო) წევრების კრიტიკის მიუხედავად, 80-იან წლებში სხვადასხვა უნივერსიტეტის ფსიქოპათოლოგიის სახელმძღვანელოში მაინც იყო ნახსენები. 1981 წელს, ალან ბელის, მარტინ ვეინბერგის და სიუ კიეფერ ჰამერსმიტის კვლევა „სექსუალური პრეფერენციები“ გამოქვეყნდა, რომლის შემდეგაც ბიბერმა აღიარა, რომ მის კვლევაში სრულიად შეუსაბამო მიგნებები იყო, რომელიც განსხვავდებოდა მისი ფსიქიატრიული პრაქტიკისგან.

მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს და მეოცე საუკუნის დასაწყისში ჰომოსექსუალობის თეორიები უმეტესწილად ეყრდნობოდა ადამიანის ბუნების დიქტომიურ მოდელს, ისეთი კატეგორიების გამოყენებით, როგორიცაა კაცი/ქალი, მასკულინური/ფემინური და ჰეტეროსექსუალი/ჰომოსექსუალი. ჰომოსექსუალობის ეტიოლოგიური თეორიები, იქნება ეს ბიოლოგიური, სამედიცინო თუ ფსიქოანალიტიკური, ეს ყველაფერი ემყარებოდა გენდერის, სექსუალობისა და სექსუალური ორიენტაციის პოლარობის შესახებ ვარაუდებს. იმის მიუხედავად, კონკრეტულ თეორეტიკოსს ჰომოსექსუალობა მიაჩნდა ნორმალურ ვარიაციად, პათოლოგიის ფორმად თუ მოუმწიფებლობად, თეორია ჩვეულებრივ ეყრდნობოდა იმ მოსაზრებას, რომ ადამიანის სექსუალობის გაგება შესაძლებელია ფართო სპექტრის დაყვანით ორ, მამრობით და მდედრობით კომპონენტამდე. ჰომოსექსუალობის ადრეულმა კვლევებმა სამედიცინო და ფსიქოანალიტიკურ სფეროებში მსგავსი შედეგი გამოიღო:

1. ჰომოსექსუალობის განსაზღვრაზე პასუხისმგებლობის მოხსნა ზნეობისა და რელიგიის არედან და მისი დაცვა მეცნიერებასა და მედიცინაში.
2. პიროვნების კატეგორიის შექმნა, „ჰომოსექსუალი“, ზნეობრივი/რელიგიური გაგებას ეწინააღმდეგებოდა, რომ ჰომოსექსუალობა ქცევა იყო და არა იდენტობის შემადგენელი.
3. ჰომოსექსუალობის სოციალური სტიგმად უკვდავყოფა მოხდა, რადგან, მან ცოდვების და ამორალობის (უზნეობის) არეალიდან გადაინაცვლა პათოლოგიისა და მოუმწიფებლობის არეალში. თუმცა, ეს მოვლენები, დროთა განმავლობაში ჰომოსექსუალობის ნორმალიზების, როგორც დეპათოლოგიზაციის საკითხს დააყენებს დღის წესრიგში, რომელიც მეოცე საუკუნის შუა წლებში დაიწყო.

ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზაცია და დეპათოლოგიზაცია

ალფრედ კინზი და მისი კოლეგები

ლგბტქ ფსიქოლოგებს ემანსიპატორულ მეცნიერებასა და ევროპაში მიმდინარე სოციალურ აქტივიზმში დიდი წვლილი მიუძღვით (Kitzinger and Coyle, 2002). მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ში ექიმები ასევე დიდხანს შეისწავლიდნენ და წერდნენ სექსუალობის მრავალფეროვნებაზე (Terry, 1999), იქ სექსუალობის მეცნიერული შესწავლა მხოლოდ 1950-იან წლებში დაიწყო ალფრედ კინზის (1894-1956) და მისი კოლეგების მიერ. კინზი პროფესიით ბიოლოგი იყო. 1947 წ. ინდიანას უნივერსიტეტში მან სქესის, გენდერის და რეპროდუქციის კვლევითი ინსტიტუტი დააარსა, რომელსაც დღეს სქესის, გენდერისა და რეპროდუქციის კინზის ინსტიტუტი ეწოდება. კინზიმ და მისმა კოლეგებმა ორი წიგნი გამოაქვეყნეს, „სექსუალური ქცევა კაცებში“ (1948) და „სექსუალური ქცევა ქალებში“ (1953), რომლებიც კინზის ანგარიშების სახელითაა ცნობილი. ისინი 10 000-ზე მეტი ადამიანის დეტალურ სექსუალურ ისტორიას და ამ მონაცემების შედეგებს აღწერს. კინზის მეთოდებმა და აღმოჩენებმა მრავალი წინააღმდეგობა და გაურკვევლობა წარმოშვა (Ericksen and Steffen, 1999). კინზის წვლილი ლგბტქ ფსიქოლოგიაში ისაა, რომ მან ეჭვქვეშ დააყენა მოსაზრება, რომ ჰომოსექსუალური ქცევა იშვიათია. კინზიმ დაადგინა, რომ ძალიან ბევრ ადამიანს აქვს ერთნაირსქესიანი სექსუალური გამოცდილება და რომ ადამიანთა სექსუალური მიდრეკილებები შესაძლოა დროთა განმავლობაში შეიცვალოს. კინზის კვლევების თანახმად, კაცთა 50 პროცენტს და ქალების 28 პროცენტს ერთნაირსქესიანი სექსუალური გამოცდილება ჰქონდა. გარდა ამისა, კაცთა 38 პროცენტი და ქალების 13 პროცენტი ამ დროს ორგაზმსაც განიცდიდა.

სექსუალური იდენტობის მსგავსად, ადამიანების სექსუალური ქცევის საფუძველზე კლასიფიკაციამ კინზის საშუალება მისცა, დაენახა უფრო დიდი მრავალფეროვნება და ცვალებადობა ადამიანის სექსუალობაში, ვიდრე ამას მანამდე არსებული მკვლევარები აკეთებდნენ. მკვლევარებმა და კინზის ინსტიტუტმა 1956 წელს, კინზის გარდაცვალების შემდეგ, სექსუალობაზე მრავალი კვლევა განახორციელა. 1968

წელს, სანფრანცისკოში, ფსიქოლოგ ალან ბელისა და სოციოლოგ მარტინ ვაინბერგის მიერ, გეებისა და ლესბოსელების ინოვაციური კვლევა ჩატარდა. შედეგად გამოიცა ორი წიგნი - „ჰომოსექსუალობები“ (Bell and Weinberg, 1978) და „სექსუალური არჩევანი“ (პრეფერანსი) (Bell et al. , 1981).

კინზი თანამედროვე სექსოლოგიის „მამად“ მიჩნევა და მისი მუშაობა ხშირად 60-იანი წლების ამერიკის „სექსუალურ რევოლუციასთან“ ასოცირდება. კინზის კვლევას მნიშვნელოვანი გავლენა ჰქონდა აშშ-ის და სხვა დასავლური ქვეყნების სოციო-კულტურულ ღირებულებებზე. მისმა აღმოჩენებმა ეჭვქვეშ დააყენა უამრავი გავრცელებული ცრურწმენა სექსუალობის შესახებ. ალფრედ კინზიმ შეძლო ეჩვენებინა, რომ ჰომოსექსუალობა ბევრად უფრო გავრცელებული იყო ქცევის დონეზე, ვიდრე ეს მანამდე ეგონათ და ამიტომ ის შეიძლებოდა „ნორმალურ“ სექსუალურ ქცევად მიჩნეულიყო. თუმცა, იმ დროს, როცა მისი ანგარიშები გამოიცა, ფსიქოლოგებისა და ფსიქიატრების უმეტესობა ჰომოსექსუალობას „არანორმალურად“ მიიჩნევდა.

1952 წელს, ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაციამ გადაწყვიტა, ჰომოსექსუალობა ფსიქიკური აშლილობების დიაგნოსტიკური და სტატისტიკური სახელმძღვანელოს მეორე გამოცემაში შეეტანა (DSM). როგორც კიტზინგერი და კოილი აღნიშნავენ (2002:1), „ლესბოსელები და გეი კაცები ხასიათდებოდნენ, როგორც არაჯანსაღი აღზრდის ავადმყოფური პროდუქტები... ფსიქოლოგიის სახელმძღვანელოები მათ მუდმივად დაავადების ამსახველი სათაურების ქვეშ წარადგენდნენ (მაგ. „სექსუალური დევიაცია“ ან „სექსუალური დისფუნქცია“). იმის გათვალისწინებით, რომ ჰომოსექსუალობაზე ჩატარებული კვლევების უმეტესობა ციხეებიდან და ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემის მქონე სარეაბილიტაციო ცენტრებიდან, ასევე თერაპევტთა პაციენტებისგან აღებული შერჩევითი ჯგუფების მონაცემებს ეყრდნობოდა, გასაკვირი სულაც არაა, რომ ეს ინდივიდები უფრო ცუდად იყვნენ გარემოს მორგებულნი, ვიდრე საშუალო სტატისტიკური ადამიანი (Bohan, 1996). მორინმა (1977) დაადგინა, რომ ჰომოსექსუალობის შესახებ 1974 წლამდე ჩატარებული ფსიქოლოგიური კვლევების 70 პროცენტი კონცენტრირებული იყო სამ საკვლევ კითხვაზე: „არიან თუ არა ჰომოსექსუალები ავადმყოფები?“, „როგორ შეიძლება ჰომოსექსუალობის

დიაგნოსტიკა?“ და „რა იწვევს ჰომოსექსუალობას?“. ბევრი ფსიქოლოგი და ფსიქიატრი ცდილობდა, ემკურნალათ ჰომოსექსუალობისათვის, და ლგბ ადამიანები (განსაკუთრებით კი გეი კაცები) ჰეტეროსექსუალებად გარდაექმნათ. ყველაზე გავრცელებული მკურნალობის მეთოდი ფსიქოთერაპია იყო (Bohan, 1996). ასევე, გამოიყენებოდა ქცევის თერაპიის უამრავი სხვადასხვა მეთოდი, მაგალითად ავერსიული თერაპია (ჰომოსექსუალური სტიმულის ელექტროშოკთან ან გულისრევის გამომწვევ პრეპარატებთან ასოცირება) და ორგაზმული გარდაქმნა (ჰეტეროსექსუალური სტიმულის მასტურბაციასთან ასოცირება). სხვა უფრო ექსტრემალური მკურნალობის მეთოდები მოიცავდა ისეთი ჰორმონების გამოყენებას, როგორიცაა ესტეროგენი („არანორმალური“ სექსუალური სწრაფვის შესამცირებლად) ან ანდროგენი („ნორმალური“ სექსუალური სწრაფვის გასაძლიერებლად), აგრეთვე კასტრაციას, კლიტორის მოკვეთას და ლობოტომიასაც კი (იხ. ჩანართი 1.3 თანამედროვე „გარდაქმნის თერაპიის“ ირგვლივ არსებული დისკუსიის შესახებ).

ჩანართი 1.3. ჰომოსექსუალობის მკურნალობის თანამედროვე მხარდამჭერები

შოკისმომგვრელია, თუმცა, ზოგიერთი ფსიქოლოგი და ფსიქიატრი დღემდე მიჰყვება იმ შეხედულებას, რომ ჰომოსექსუალობა პათოლოგიაა და მხარს უჭერს „გამოსასწორებელ“ და „რეორიენტაციულ“ თერაპიას. მსგავსი ტერმინები, თითქოსდა კეთილი ზრახვებით, თერაპევტის მიერ პაციენტის დახმარებას მოიაზრებენ, როგორც რაღაც დაზიანებულის აღდგენასა და ადამიანის „ბუნებრივ“ მდგომარეობაში დაბრუნებას. ამიტომ, ჩვენ უპირატესობას ტერმინ „გარდაქმნის თერაპიას“ ვანიჭებთ. გარდაქმნის თერაპია, ერთი მდგომარეობიდან მეორეში სურვილისამებრ გარდაქმნას გულისხმობს (Riggs, 2004a).

ჰომოსექსუალობის კვლევისა და თერაპიის ეროვნული ასოციაცია (NARTH), ამერიკული ორგანიზაციაა, რომელიც ჰომოსექსუალობის მკურნალობას უჭერს მხარს. ის, სხვა რელიგიურ ორგანიზაციებთან ერთად, როგორიცაა „ექსოდუს ინტერნაციონალი“ (ორგანიზაცია ადამიანებს „ჰომოსექსუალობისგან გათავისუფლებას იესოს ძალის მეშვეობით“ სთვავობს), ჰომოსექსუალობას არჩევით და შესაბამისად, ცვლად ქცევად მოიაზრებს. 2003 წელს, „სექსუალური ქცევის

არქივებში“ გამოქვეყნდა წამყვანი ამერიკელი ფსიქიატრის რობერტ სპიცერის ნაშრომი, რომელიც „გარდაქმნის თერაპიის“ ეფექტურობაზე საუბრობს. სპიცერის საკმაოდ წინააღმდეგობრივი და საკამათო აღმოჩენების თანახმად, პაციენტთა უმრავლესობა ამბობს, რომ „გარდაქმნის თერაპიის“ საშუალებით მათი ქცევა უმეტესად ან სრულად ჰომოსექსუალური ორიენტაციიდან უმეტესად ან სრულად ჰეტეროსექსუალური ორიენტაციისკენ შეიცვალა.

აშშ-ში მოღვაწე სოციალური მეცნიერის თეო სანდფორტის აზრით (2003), სპიცერის მეთოდოლოგია, ბევრი მიზეზის გამო (შერჩევის ჩათვლით), მიკერძოებული და არაზუსტი იყო. მონაწილეები ძირითადად რელიგიური ორგანიზაციებიდან, მაგალითად, „ექსოდუს ინტერნაციონალიდან“, იყვნენ შერჩეულნი. სხვა კრიტიკოსები სპიცერს ეთიკური სტანდარტების დარღვევისთვის, კერძოდ კი ზიანის არიდების პრინციპის იგნორირებისთვის აკრიტიკებენ. ამერიკელი ფსიქოლოგების მიშელ შროედერის და არიელ შიდლოს (2001) კვლევის თანახმად, რომელიც 150 „გარდაქმნის თერაპიის“ კლიენტთან იქნა ჩატარებული, ნათელი გახდა, რომ გარდაქმნის თერაპიისას გამოყენებულია საექვო და არაპროფესიული კლინიკური მეთოდები ეთიკური ნორმების დარღვევებით. 2002 წელს შილდომ და შროედერმა გამოაქვეყნეს 202 „გარდაქმნის თერაპიის“ მომხმარებელთან ჩატარებული კვლევის შედეგები, სადაც მონაწილეთა უმრავლესობა ამბობს, რომ მათი მცდელობა, შეეცვალათ სექსუალობა, წარუმატებლად დასრულდა. მათ აღიარეს, რომ მსგავსი ჩარევა ადამიანისთვის საზიანოა.

ეველინ ჰუკერი იყო ერთ-ერთი პირველი ფსიქოლოგი, რომელმაც ექვქვეშ დააყენა შეხედულება ჰომოსექსუალთა ავადმყოფობის შესახებ. ჩანართი 1.4 ჰუკერის უმნიშვნელოვანესი კვლევის მიმოხილვას გვთავაზობს. ჰუკერის კვლევამ სხვა მსგავსი კვლევების წარმოებაც განაპირობა, რომლებიც გვიჩვენებენ ჰომოსექსუალობის DSM-იდან ამოღებისკენ მიმართულ კამპანიებში გამოიყენეს. 1968 წლიდან გვიჩვენებენ აქტივისტებმა პროტესტებისა და დემონსტრაციების სერიების გამართვა დაიწყეს და ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაციამ 5 წლის შემდეგ, 1973 წელს, ჰომოსექსუალობის დაავადებათა ნუსხიდან ამოღებას მხარი დაუჭირა. თუმცა, ჰომოსექსუალობა ახალი

დიაგნოზით ჩანაცვლდა: „ეგო-დისტონიკური ჰომოსექსუალობა“. დიაგნოზი ეხებოდა იმ ადამიანებს, რომლებსაც უჭირდათ საკუთარი ჰომოსექსუალობის მიღება, განიცდიდნენ მუდმივ სტრესს და სურდათ, გამხდარიყვნენ ჰეტეროსექსუალები (გასაკვირი არაა, რომ პარალელური დიაგნოზი „ეგო-დისტონიკური ჰეტეროსექსუალობა“ DSM-ში არ შეუტანიათ). ეს პირობა 1987 წლამდე დარჩა DSM-ში (ჰომოსექსუალობა ასევე რჩებოდა მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის „დაავადებათა საერთაშორისო კლასიფიკაციაში“ (ICD) - დიაგნოსტიკური სახელმძღვანელო, რომელიც 1993 წლამდე ჩრდილოეთ ამერიკაში ფართოდ გამოიყენებოდა). ჰომოსექსუალობის DSM-იდან ამოღების ორი წლის თავზე, ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციამ (APA) შეიმუშავა ოფიციალური პოლიტიკა, რომლის თანახმადაც „ჰომოსექსუალობა, როგორც ასეთი, არ ახდენს არანაირ გავლენას განსჯის უნარზე, სტაბილურობაზე, სანდოობაზე ან ზოგადად სოციალურ თუ შრომით შესაძლებლობებზე.“ APA ასევე მოუწოდებდა „ყველა ფსიქიკური ჯანმრთელობის პროფესიონალს, წვლილი შეეტანათ დიდი ხნის მანძილზე ჰომოსექსუალურ ორიენტაციასთან ასოცირებული ფსიქიკური აშლილობის სტიგმის გაქრობაში“ (Conger, 1975:633. იხ. ჩანართი 1.5 ტრანსგენდერობის DSM-ში შეტანასთან დაკავშირებით).

ჩანართი 1.4. კვლევის მიმოხილვა: ეველინ ჰუკერი (1957) ღიად ჰომოსექსუალი კაცების გარემოსთან შემგუებლობის შესახებ

1950-იან წლებში ეველინ ჰუკერი კალიფორნიის უნივერსიტეტის მკვლევარი იყო. მისი კვლევის შესახებ, რომელმაც ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზაციის მოდელი ეჭვქვეშ დააყენა, ბევრი რამ დაწერილა. ჰუკერი დაუმეგობრდა ერთ-ერთ თავის გეი მამაკაც სტუდენტს, სემ ფრომს, რომელმაც მას ლოს-ანჯელესის საშუალო ფენის გეი მამაკაცთა წრე გააცნო. მან ჰუკერი დაარწმუნა, შეესწავლა ჰომოსექსუალობა და ჰუკერმა ფსიქიკური ჯანმრთელობის ეროვნული ინსტიტუტისაგან კვლევისათვის დაფინანსება მოიპოვა (ამისთვის მას შემოწმების გავლა მოუხდა, რათა დაემტკიცებინა, რომ არც ლესბოსელი იყო და არც კომუნისტი; Minton 2002).

ჰუკერმა შენიშნა, რომ კვლევა და კლინიკური გამოცდილება ძირითადად ისეთ შემთხვევებს განიხილავდა, როდესაც ჰომოსექსუალი ადამიანები ექიმებს მიმართავდნენ, ფსიქოლოგიური დახმარებისათვის მიდიოდნენ, ფსიქიატრიული

საავადმყოფოს პაციენტები იყვნენ, ციხეში იმყოფებოდნენ, ანდა შეიარაღებული სამსახურების გამოსასწორებელ კოლონიებში იხდიდნენ სასჯელს. ჰუკერმა განიზრახა „საკვლევი ჯგუფის შედგენა იმ ღიად ჰომოსექსუალი კაცებისგან, რომლებსაც მსგავს ადგილებში არ აარჩევდა. მას სურდა, ეკვლია ინდივიდები, რომლებიც, თუნდაც ერთი შეხედვით, გარემოსთან კარგად ადაპტირებულებს ჰგავდნენ“ (გვ.18). ჰუკერს ასევე სურდა „სუფთა“ ჰომოსექსუალების შერჩევა, მათი, ვისაც არ ჰქონდა ჰეტეროსექსუალური გამოცდილება (გვ.20). მან ამ მიზანს წარმატებით მიაღწია. ჰუკერის ჰეტეროსექსუალური საკონტროლო ჯგუფის შერჩევაც უმეტესაც „სუფთა“ იყო.

ჰუკერმა სტანდარტული პიროვნების სამი ტესტი ჩაატარა (თემატური აპერცეპციის ტესტი, რორშახის ტესტი და ტესტი „შექმენი დასურათებული ისტორია“ (MAPS)), 30 ჰომოსექსუალი და 30 ჰეტეროსექსუალი კაცისგან შემდგარ რეპრეზენტაციულ ჯგუფთან, რომლებსაც თანაბარი ასაკი, ინტელექტი და განათლება ჰქონდათ. ჰუკერმა ტესტის შეფასება სამ ექსპერტ კლინიკოსს სთხოვა. კლინიკოსებმა არ იცოდნენ კაცთა სექსუალური ორიენტაციის შესახებ და ტესტების შედეგებზე დაყრდნობით მათ ვერ შეძლეს ამ ორი ჯგუფის ერთმანეთისგან გარჩევა (გარდა MAPS-ის შედეგებისა, სადაც კაცებმა ექსპლიციტურად მოახდინეს საკუთარი სექსუალობის იდენტიფიცირება). გარემოს მიმართ ფსიქოლოგიური შემგუებლობის მიხედვითაც, ჰომო და ჰეტეროსექსუალ კაცებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავება არ დაფიქსირდა.

ჰუკერმა დაასკვნა, რომ ჰომოსექსუალობა არ არის აუცილებლად პათოლოგიის სიმპტომი და არ არსებობს რაიმე ერთი და ზუსტი „ჰომოსექსუალური შემგუებლობის“ მოდელი (გვ. 29). ის ამტკიცებდა, რომ ზოგიერთი კლინიკოსისათვის შესაძლოა რთული იყოს იმის მიღება, რომ ჰომოსექსუალი ადამიანი „შეიძლება ძალიან ჩვეულებრივი ინდივიდია და სექსუალური პატერნის გარდა არაფრით განირჩევა ჩვეულებრივი ჰეტეროსექსუალისგან“ (გვ. 29), ზოგიერთი კი შესაძლოა უკეთესიც იყოს, პათოლოგიური კი არა, სხვებთან შედარებით გაცილებით მაღალგანვითარებული“ (გვ. 29).

ჩანართი 1.5. ტრანსგენდერობა და DSM

მიუხედავად იმისა, რომ ყოველთვის არსებობდნენ „კროს-დრესერი“ ადამიანები, რომლებიც სხვადასხვა მიზეზების გამო ცხოვრობდნენ, როგორც „სხვა“ გენდერი ან „გენდერებს შორის“ მყოფნი, „სქესის შეცვლის“ ფენომენი საჯარო ინტერესის საგანი მხოლოდ 1950-იან წლებში გახდა. მედიასენსაცია იყო, როცა 1952 წელს ყოფილმა ჯარისკაცმა კრისტინ იორგენსენმა ნიუ-იორკის გაზეთში განაცხადა, რომ სამედიცინო ჩარევით კაციდან ქალად გადაკეთდა. მას შემდეგ ტრანსგენდერობის განმარტება, მიზეზები და მკურნალობა ფართო დებატების საგანია. ტრანსგენდერობა DSM-III-ში 1980 წელს შევიდა, შემდეგ, DSM-IV-ში 1994 წელს, ჩანაცვლდა გენდერული დისფორიით (GID) მოზარდებსა და ზრდასრულებში. GID ეხება იმ ადამიანებს, რომლებიც გამოხატავენ მდგრად კროსგენდერულ იდენტიფიკაციას, მდგრად დისკომფორტს საკუთარი სქესის მიმართ ან ამ სქესის გენდერულ როლთან შეუსაბამობის განცდა აქვთ.

GID-ს შეტანა DSM-ში საკმაოდ წინააღმდეგობრივია. ზოგიერთი ტრანს ადამიანი მიესალმება ამ დიაგნოზს, რადგან ის მას სამედიცინო მომსახურების მიღების საშუალებას აძლევს. ტრანსგენდერული პრაქტიკის პათოლოგიზაციას სხვები კრიტიკულად ეკიდებიან. ტრანსგენდერი აქტივისტი რიკი ანე ვილკინზი (1996, in Mackenzie, 1999: 200) ამტკიცებს, რომ ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაციას „საკუთარი აშლილობა - გენდერპათოფილია სჭირს, რაც იწვევს არანორმალურ მოთხოვნილებასა და სურვილს, მოახდინო ნებისმიერი ისეთი გენდერული ქცევის პათოლოგიზაცია, რომელიც თავს არაკომფორტულად გავრძნობინებს“.

ჰომოსექსუალთა ნორმალურობის დადასტურება

ჰომოსექსუალობის DSM-იდან ამოღების დროს გეი და ლესბოსური საკითხების კვლევები კლინიკურ ფსიქოლოგიაში იყო მოქცეული. როგორც კიტზინგერი და კოილი (2002: 2) აღნიშნავენ, „მეინსტრიმ ფსიქოლოგია, რომელიც ისეთ საკითხებზე მუშაობს, როგორიცაა განათლება, სამუშაო და დასვენება, ცხოვრებისეული განვითარება, მშობლობა, ჯანმრთელობა, უბრალოდ იგნორირებას უწევდა ლესბოსელებსა და გეებს,

თითქოს მათ არასოდეს უვლიათ სკოლაში, არ ჰქონიათ სამუშაო ან გართობა, არ გაიზარდნენ და დაბერდნენ, არასოდეს ჰყოლიათ ბავშვები, არასოდეს გამხდარან ავად და ა.შ.“.

უნივერსალური ფსიქოლოგიიდან გეების და ლესბოსელების (და ბტქ ადამიანების) გამოტოვებით და მათი მხოლოდ სექსუალური და გენდერული დევიაციის მაგალითებად მოხსენიებით, მეინსტრიმ ფსიქოლოგია ლგბტქ ადამიანების ცხოვრების ძალიან დამახინჯებულ სურათს გვთავაზობდა.

ალბათ არაა გასაკვირი, რომ ადრეული „გეი მხარდამჭერი“ ფსიქოლოგიური კვლევები გეებისა და ლესბოსელების ნორმალურობას და მათ ჰეტეროსექსუალებთან მსგავსებას უსვამდა ხაზს. სიგელმენმა (1972) ლესბოსელებისა და ჰეტეროსექსუალი ქალების არაკლინიკური შერჩევების გარემოსთან შემგუებლობის ხარისხი შეადარა და განსხვავება ვერ იპოვა. ასევე, ტომპსონმა (1971) გარემოსთან ადაპტირებისა თუ ფსიქოლოგიური სიჯანსაღის მხრივ ლესბოსელებს, გეებსა და ჰეტეროსექსუალებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებები ვერ აღმოაჩინა. ეს კვლევები სხვა ნაშრომებისაგან იმით განსხვავდებოდა, რომ მათში ლესბოსელი ქალებიც იღებდნენ მონაწილეობას. უმეტესად ადრეული „გეი მხარდამჭერი“ კვლევა, ისევე როგორც „პათოლოგიზაციის“ კვლევები, უმეტესწილად გეი კაცების შესწავლაზე იყო ორიენტირებული. ადრეული მკვლევარები პოზიტივისტური ემპირიზმის მხურვალე მიმდევრები იყვნენ და კრიტიკულად იყვნენ განწყობილნი იმის მიმართ, რასაც ისინი „ცუდ მეცნიერებად“ აღიქვამდნენ. ეს კი პათოლოგიზების მოდელის სანდოობას ეჭვქვეშ აყენებდა. მათ პათოლოგიზაციის მოდელის არაობიექტური დასკვნების, შერჩევებისა და მეთოდების უფრო ობიექტური მიდგომითა და კვლევებით ჩანაცვლება სურდათ (Kitzinger, 1987).

ადრეული გეი მხარდამჭერი კვლევები ასევე ჰომოსექსუალობის შესახებ ჰეტეროსექსუალთა განწყობების (ატიტუდები) გაზომვას ცდილობდნენ (MacDonald and Games, 1974). მათ სურდათ, ქამინგ აუთის პროცესი და ჰომოსექსუალური იდენტობის ჩამოყალიბება გაენალიზებინათ (Cass, 1979). ზოგიერთი ადრეული კვლევა ასევე სწავლობდა სექსუალური იდენტობის განვითარებას ლესბოსელი დედების ბავშვებში. ფსიქიატრი რიჩარდ გრინი (1978) ჰომოსექსუალი და ტრანსგენდერი მშობლების მიერ

გაზრდილი ბავშვების სექსუალური იდენტობის ჩამოყალიბებას შეისწავლიდა. გრინმა აღმოაჩინა, რომ ბავშვების გენდერული როლი მოზრდილ ასაკში მათ ბიოლოგიურ სქესს შეესაბამებოდა და ისინი ჰეტეროსექსუალები იყვნენ. გრინმა დაასკვნა, რომ ჰომო და ტრანსგენდერი მშობლების მიერ გაზრდილი ბავშვები არ განსხვავდებიან უფრო ტრადიციულ ოჯახებში გაზრდილი ბავშვებისაგან.

გრინის ნაშრომი დღემდე მიეკუთვნება ტრანსგენდერ ადამიანთა და მათ ოჯახთა შესახებ დადებითად განწყობილი კვლევების ძალიან მცირე რიცხვს. ტრანსგენდერობის შესახებ არსებული ფსიქოლოგიური კვლევის უმეტესობა ტრანსგენდერობის გამომწვევ მიზეზებსა და მკურნალობაზეა ფოკუსირებული, ასევე მათი გარემოსთან შემგუებლობის ხარისხზე. ზოგიერთი ფსიქოლოგი ტრანსგენდერობას გენდერის სოციალურად კონსტრუირებულობის დანახვის საშუალებად მიიჩნევს (Kessler and McKenna, 1978). ამ მეცნიერებს აინტერესებთ, თუ რა შეგვიძლია გავიგოთ გენდერზე, როგორც კატეგორიაზე, ტრანს ადამიანების ცხოვრების, ქცევის და იმ გზების შესწავლით, რომლებითაც ისინი ყოველდღიურად „ახორციელებენ“ საკუთარ გენდერულ როლს. ზოგიერთი ტრანს მკვლევარი ასეთი კვლევების მიმართ კრიტიკულად არის განწყობილი, რადგან ის მხედველობიდან ტოვებს ტრანს ადამიანების ცხოვრებისეულ გამოცდილებას და იმას, თუ როგორ ხდება სოციალურად კონსტრუირებული კატეგორიების გაშინაგნება და მათ მიხედვით ცხოვრება (Hale, 2006); თუმცა, შესაძლოა იმის მტკიცებაც, რომ ეს კრიტიკა კესლერისა და მაკკენას ნაშრომს არ შეესაბამება (Crawford, 2000).

ზოგადად, 1970-იანების დასაწყისში, ჰომოსექსუალობა და ტრანსგენდერობა განსხვავებულ საკითხებად მიიჩნეოდა. თუმცა, ტრანსგენდერობის შესახებ არსებული კვლევები ხშირად ჰომოსექსუალობაზე განხორციელებული მუშაობის ქვეჯგუფიც იყო. მიუხედავად ამისა, ტრანს და ჰომოსექსუალების ერთ საერთო კვლევაში ჩართვა, როგორც ეს გრინმა გააკეთა, ძალიან უჩვეულო იყო. უფრო ხშირი იყო ლესბოსელი ქალებისა და ტრანს ქალების ან გეებისა და ტრანს კაცების გარემოსთან შეგუებისა და გენდერული როლების შედარება (McCauley and Ehrhardt, 1978), ასევე შედარებითი კვლევები ტრანს და ჰომოსექსუალ კაცებს შორის (Roback et al., 1978). ასეთი კვლევები ხშირად ტრანსგენდერებს გეებსა და ლესბოსელებთან შედარებით უფრო კონსერვატული

შეხედულებების მქონედ და გარემოსთან უარესად შეგუებულებად წარმოაჩენდნენ. მაგალითად, კანდო (1976:45) წერს, რომ „გათავისუფლებული ქალებისა და სხვა სექსუალური უმცირესობებისგან განსხვავებით, ტრანსგენდერებს აკლიათ ბრძოლისუნარიანობა, და მხოლოდ საშუალო ფენაში აღიარების სურვილი აქვთ“.

დიქტომიურმა (ჰეტეროსექსუალი/ჰომოსექსუალი) მოდელმა ბისექსუალობის შესახებ კვლევების განვითარებას შეუშალა ხელი. ადრეულ გეი მხარდამჭერ კვლევებში, ბისექსუალობა ხშირად სტიგმატიზებული იყო, როგორც „გარდამავალი ფაზა“. ბისექსუალები წარმოდგენილნი იყვნენ, როგორც საკუთარ სექსუალობაში გაურკვეველი ადამიანები, ან მიიჩნეოდა, რომ ბისექსუალები უარყოფდნენ საკუთარ ჰომოსექსუალობას და ცდილობდნენ, გეებსა და ლესბოსელებთან ასოცირებული სტიგმა აეცილებინათ (Cass, 1979). მიუხედავად იმისა, რომ სექსუალობის დიქტომიური მოდელი, რომელსაც ბისექსუალობის შესახებ ნეგატიური სტერეოტიპების გამყარება მოჰყვა, დღემდე დომინანტურია სექსუალობის შესახებ არსებულ კვლევებში, 1970-იანი წლებიდან გამოჩნდა ნაშრომები, რომელიც ამ მოდელის პრობლემატიზებას ახდენდა. ალტერნატიული, მრავალგანზომილებიანი სექსუალობის მოდელის შექმნის თავდაპირველი მცდელობები იკვეთება რევოლუციურ წიგნში „ბისექსუალური შემთხვევა: ასპროცენტიანი ინტიმურობის ცნება“ (1978), რომლის ავტორია ამერიკელი ფსიქიატრი და სექსოლოგი ფრიც კლეინი.

როგორც ფოქსი (1995) ამბობს, ბისექსუალობის მიმართ კეთილგანწყობილი ადრეული კვლევები ცდილობდნენ ბისექსუალობის, როგორც სექსუალური იდენტობის ვალიდაციას და პოზიტიური ბისექსუალური იდენტობის ჩამოყალიბებაში ჩართული ფაქტორების შესწავლას. ეს კვლევები ისევე, როგორც ადრეული კვლევები ჰომოსექსუალობაზე, ხაზს უსვამდნენ ბისექსუალობის ნორმალურობას.

ჰომოსექსუალთა ნორმალურობის მტკიცების კრიტიკული ალტერნატივების გაჩენა

ადრეული გეი მხარდამჭერი კვლევა კრიტიკის ქვეშ მოექცა ჰეტეროსექსუალობის ნორმატიული სტატუსის გაძლიერებისათვის და ჰეტეროსექსუალობის, როგორც ათვლის წერტილისა და შედარების ბაზისად წარმოდგენისათვის. მოკლედ რომ ვთქვათ, ადრეული გეი მხარდამჭერი კვლევები ნერგავდნენ იდეას - „ზუსტად ისეთივე როგორც“,

რომელიც, ისევე როგორც პათოლოგიზაციის მოდელი, ეფუძნებოდა დაშვებას, რომ ადამიანებს შორის განსხვავებები, უბრალოდ განსხვავებები კი არ არის, არამედ არასასურველი განსხვავებებია (ჰომოსექსუალობა ზუსტად ისეთივეა, როგორიც ჰეტეროსექსუალობა. ანუ ჰეტეროსექსუალობა არის „ეტალონი“ და „ნორმა“ და სხვა ყველაფერი მისნაირი უნდა იყოს).

ადრეული გეი მხარდამჭერი კვლევების უმეტესობა აშშ-ში ტარდებოდა. 1960 წლამდე ძალიან ცოტა ევროპული კვლევა არსებობდა, რომელიც გეი კაცების პოზიტიურ ხატს გვთავაზობდა. 60-იანი წლების შემდგომაც საკმაოდ იშვიათად ტარდებოდა ასეთი კვლევები (ჰომოსექსუალობისადმი პოზიტიური კვლევები ავსტრალიაში კიდევ უფრო გვიან დაიწყო). ერთერთი ასეთი ადრეული ევროპული კვლევა ჯუნ ჰოპკინზის პიონერული ნაშრომი იყო ლესბოსურ პიროვნების მახასიათებლებზე, რომელიც შეგიძლიათ ჩანართ 1.6-ში იხილოთ. ბრიტანეთში კვლევებმა 1980-იან წლებში მოიკიდა ფეხი, როცა ორი მნიშვნელოვანი წიგნი გამოიცა. ეს წიგნები აშშ-ში გაბატონებული ლიბერალურ-ჰუმანისტური მიდგომის „ზუსტად ისეთივე, როგორიც“ - იდეისგან და პოზიტივისტურ-ემპირიული მოდელისგან განდგომის პირველი ნიშანი იყო (Clarke and Peel, 2007c).

1981 წელს, ჯონ ჰარტმა და დიან რიჩარდსონმა გამოაქვეყნეს „ჰომოსექსუალობის თეორია და პრაქტიკა“. ისინი კრიტიკულად უყურებდნენ არსებულ კვლევებში კაცების დომინირებას და ცდილობდნენ, გეი კაცებისა და ლესბოსელი ქალების გამოცდილებებს შორის განსხვავებები დაენახათ. ისინი ასევე ჰომოსექსუალური თეორიების პოლიტიკურ მნიშვნელობას უსვამდნენ ხაზს. ამ წიგნის გამოცემა, შესაძლოა, ლესბოსელი და გეი საკითხების მიმართ კრიტიკული ფსიქოლოგიის საწყისად ჩაითვალოს.

ჩანართ 1.6. ჯუნ ჰ. ჰოპკინზი (1969) ლესბოსელთა პიროვნული მახასიათებლების შესახებ

ჯუნ ჰოპკინზმა ერთ-ერთი პირველი კვლევა ჩაატარა, რომელიც სპეციფიკურად ლესბოსელებს ეხებოდა. ჰოპკინზი ტეხასში დაიბადა და 1960-იან წლებში მეუღლესთან ერთად ინგლისში გადავიდა საცხოვრებლად. ინგლისში მან კლინიკური ფსიქოლოგის თანამდებობა მიიღო. მიუხედავად იმისა, რომ ჰოპკინზს მეუღლე

ჰყავდა, მან იცოდა, რომ ლესბოსელი იყო (Clarke and Hopkins, 2002). როცა ჰოპკინზი ავია ძალებში მუშაობდა, მისი რამდენიმე მეგობარი ლესბოსელობის გამო გაათავისუფლეს. მას ადამიანების დიაგნოსტიკებისას, არ მოსწონდა, თუ როგორ ხდებოდა ცნებების „ლესბოსელისა“ და „გეის“ გამოყენება. ჰოპკინზმა განიზრახა, „ამოვესო ობიექტური კვლევების არარსებობის სიცარიელე ლესბოსელთა პიროვნული მახასიათებლების კვლევებში“ (გვ.143), და შეემოწმებინა, ჰქონდა თუ არა გავრცელებულ შეხედულებას, რომ ლესბოსელები ნევროტულები არიან, რეალური და გაზომვადი საფუძველი.

ჰოპკინზის ჰიპოთეზის მიხედვით, ლესბოსელ და ჰეტეროსექსუალ ქალებს შორის არ შეიძლება რაიმე სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავება ყოფილიყო პიროვნული მახასიათებლების მიხედვით.

ჰოპკინზის ძირითადი საზომი იარაღი პიროვნული ფაქტორების 16 - ფაქტორიანი კითხვარი (16 PF) იყო. ჰოპკინზმა შეადარა 24 ლესბოსელი და ჰეტეროსექსუალი ქალის მონაცემები მსგავსი ინტელექტის მაჩვენებლით, განათლებითა და პროფესიული გამოცდილებით. ლესბოსელთა უმეტესობა კვლევის მხარდასაჭერად შექმნილი ლესბოსური ორგანიზაცია „უმცირესობათა კვლევის ჯგუფიდან“ იყვნენ, ხოლო ჰეტეროსექსუალი ქალები ჰოპკინზის პირად ნაცნობებს შორის შეირჩა.

ჰოპკინზის ჰიპოთეზა არ დადასტურდა. ლესბოსელ და ჰეტეროსექსუალ ჯგუფებს შორის მრავალი განმასხვავებელი ფაქტორი იყო კითხვარის მიხედვით, თუმცა „ტრადიციულად მიკერებული „ნევროტულობის“ იარლიყი, სულაც არ იყო ლესბოსელთათვის დამახასიათებელი“ (გვ. 1436). ლესბოსელ და ჰეტეროსექსუალ ქალებს შორის ზოგიერთი განსხვავება მეტყველებდა იმაზე, რომ ლესბოსელებს მოქნილი, ხალისიანი ხასიათი აქვთ, რაც უპირისპირდებოდა შეხედულებას ლესბოსელთა ხასიათის მოწყვლადობის შესახებ, რაც თავის თავში ნევროტულობას მოიაზრებს. გარდა ამისა, კვლევის მიხედვით შეიძლება ითქვას, რომ „საშუალო ლესბოსელის ზოგადი აღწერისათვის შესაბამისი ტერმინი იქნებოდა „დამოუკიდებელი“ (გვ.1436).

ჰოპკინზის კვლევის ბოლოს ასეთი დასკვნა გვხვდება: „ჰეტეროსექსუალ ქალებთან შედარებისას ლესბოსური იდენტობის აღსაწერად შემდეგი ტერმინები უფრო შესაფერისია: 1. უფრო დამოუკიდებელი; 2. უფრო ხალისიანი; 3. უფრო თავშეკავებული; 4. უფრო დომინანტური; 5. უფრო ბოჰემური; 6. უფრო ეფექტური; 7. უფრო გაწონასწორებული.

კრიტიკული მიდგომა მოგვიანებით სელია კიტზინგერის წიგნში „ლესბოსელობის სოციალური კონსტრუქცია“ (1987) განვითარდა. ჰარტის და რიჩარდსონის მსგავსად კიტზინგერი კრიტიკულად უყურებდა კაცების დომინირებას გეი მხარდამჭერ კვლევებში. მას ერჩივნა, ლესბოსელებზე ორიენტირებული კვლევები ჩაეტარებინა, რადგან მიაჩნდა, რომ ლესბოსელთა გამოცდილება არ იყო საკმარისად ასახული გეი მხარდამჭერ კვლევებში და გეებსა და ლესბოსელებს შორის განსხვავებები არსებობდა. კიტზინგერი ასევე აკრიტიკებდა პოზიტივისტურ-ემპირიულ და ლიბერალურჰუმანისტურ მიდგომას, რაც აშშ-ს კვლევებისათვის იყო დამახასიათებელი.

1980-იან წლებიდან ლესბოსური და გეი ფსიქოლოგია უფრო მრავალფეროვანი გახდა. ის გასცდა თავის ვიწრო მიზანს - დაემტკიცებინა, რომ ლესბოსელები და გეები ჯანმრთელები არიან. კვლევების აქცენტმა ლესბოსელების და გეების ცხოვრებისეული გამოცდილებების შესწავლისაკენ გადაინაცვლა. ლესბოსელი და გეი ფსიქოლოგები აშშ-ში დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ ფსიქოლოგიის ამ მიმართულების აღიარებისთვის ბრძოლისა და ფსიქოლოგიის შიგნით ჰეტერონორმატიულობის კრიტიკის დაწყების დრო დადგა.

პროფესიული აღიარებისთვის ბრძოლა და ჰეტერონორმატიულობის პრობლემატიზაცია ფსიქოლოგიაში

პროფესიონალებისგან შემდგარი ჯგუფები, როგორიცაა ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაცია (APA) და ბრიტანეთის ფსიქოლოგთა საზოგადოება (BPS), ფსიქოლოგიის სხვადასხვა მიმართულებებს ერთგვარ ფორუმს სთავაზობენ კვლევისა და სხვა აქტივობებისათვის. ისინი უმეტესად პროფესიულ ღონისძიებებს აწყობენ და უახლესი მოვლენების შესახებ ინფორმაციას ავრცელებენ პრაქტიკოს და მკვლევარ ფსიქოლოგებს

შორის. მეინსტრიმ ფსიქოლოგიის მიმართულებების უმეტესობა (სოციალური, კლინიკური, ჯანმრთელობის, განათლების, იურიდიული თუ სპორტის ფსიქოლოგია), ისევე როგორც შედარებით ახალი ან ალტერნატიული მიმართულებები (როგორიცაა ქალთა ფსიქოლოგია ან თვისებრივ მონაცემთა ფსიქოლოგია), პროფესიონალი ჯგუფების მიერ არის წარმოდგენილი. 1984 წელს APA-მ თანხმობა განაცხადა 44-ე განყოფილების დაარსებაზე, რომელსაც ლესბოსურ და გეი საკითხთა ფსიქოლოგიური შესწავლის საზოგადოება ეწოდება. 44-ე განყოფილება პირველი პროფესიონალური ჯგუფია ლესბოსელ და გეი ფსიქოლოგთათვის და მისი დაარსება უდიდესი ნაბიჯი იყო ლესბოსური და გეი ფსიქოლოგიის, როგორც ფსიქოლოგიური კვლევისა და პრაქტიკისათვის ლეგიტიმური მიმართულების, განვითარებაში (დეტალებისთვის იხ. ჩანართი 1.7).

ლესბოსელ და გეი ფსიქოლოგებს ბრიტანეთში უფრო ხანგრძლივი ბრძოლა მოუხდათ პროფესიული აღიარებისათვის. ლესბოსელ და გეი ფსიქოლოგთა განყოფილება BPS-ში, თითქმის ათწლიანი კამპანიისა და ოთხი განაცხადის უარყოფის შემდეგ, მხოლოდ 1998 წელს დაარსდა. BPS-ის პროცედურების მიხედვით, ახალი განაცხადის მისაღებად წევრთა კენჭისყრაა საჭირო და გასაკვირია, მაგრამ 1623-მა წევრმა განყოფილების ჩამოყალიბებაზე უარყოფითი პასუხი გასცა (1988 მომხრის წინააღმდეგ). ეს BPS-ის ისტორიაში ყველაზე დიდი „უარყოფითი“ ხმების რაოდენობაა. უფრო შოკისმომგვრელი კი ისაა, რომ განაცხადის ავტორებმა BPS-ის სხვა წევრებისაგან შეურაცხყოფელი წერილები მიიღეს (Kitzinger and Coyle, 2002).

რატომ იყო BPS-ში ლესბოსური და გეი ფსიქოლოგიის განყოფილების ჩამოყალიბება ასეთი წინააღმდეგობრივი? სამწუხაროდ, ვფიქრობთ, რომ ამ კითხვაზე პასუხი ის ჰეტერონორმატიულობაა, რომელიც ღრმად არის გამჯდარი ფსიქოლოგიის დისციპლინაში. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ძალიან ცოტა ფსიქოლოგი აიგივებს ჰომოსექსუალობას პათოლოგიასთან, ან მხარს უჭერს „გარდაქმნის თერაპიას“, ფსიქოლოგიური თეორიები თუ კვლევები ჰეტეროსექსისტურ წინარე-დასკვნებზეა დაფუძნებული. შეფარულად თუ ღიად, ფსიქოლოგია აგრძელებს ჰეტეროსექსუალობის ნორმად ან იდეალად წარდგენას (რეპრეზენტირებას). მაგალითად, განვითარების

თეორიები, რომლებიც დაფუძნებულია დაშვებაზე, რომ ყველა ბავშვი ჰეტეროსექსუალურ ოჯახებში იზრდება, კვლავ ფართოდ ისწავლება ფსიქოლოგიაში, ისე რომ არავის უჩნდება პროტესტი იმასთან დაკავშირებით, რატომ ეყრდნობა ეს თეორიები ჰეტეროსექსიტურ დაშვებებს.

პროფესიულ ერთობებში არსებული განყოფილებები თუ ინტერესჯგუფები ფსიქოლოგიაში თუ მის მიღმა ჰეტერონორმატიულობის პრობლემატიზაციის ცენტრალური კომპონენტია. ლგბტქ ფსიქოლოგები აქტიურად ცდილობენ არაჰეტეროსექსისტური კვლევისა და პრაქტიკის დანერგვას. აშშ-ში კვლევაში ჰეტეროსექსისტური ტენდენციის თავიდან ასაცილებლად, ინკლუზიური ფსიქოლოგიური კურიკულუმის შექმნის (APA, 1998) და გეი და ლესბოსელ ადამიანებთან ობიექტური ფსიქოთერაპიული პრაქტიკის დასამკვიდრებლად ფსიქოლოგებმა სახელმძღვანელო შექმნეს (Garnets et al., 1991).

ჩანართი 1.7. მთავარი პროფესიული ჯგუფები ლგბტქ ფსიქოლოგიაში

- განყოფილება 44 (ლესბოსური და გეი საკითხთა ფსიქოლოგიური შესწავლის საზოგადოება), თავდაპირველად APA-ში დაარსდა 1984 წელს. მისი წევრობა შეუძლია ყველას, ვინც ლგბტ საკითხებით არის დაინტერესებული. განყოფილება 44 რეგულარულად აქვეყნებს სიახლეებსა და სხვადასხვა გადაწყვეტილებებს ლგბ საკითხებზე, აწვობს ღონისძიებებს, აქტივობებს (რათა აამაღლოს ცნობიერება ისეთ კონკრეტულ საკითხებზე, როგორიცაა მაგალითად, ეიჯიზმი) და გასცემს გრანტებსა და ჯილდოებს, რათა ყურადღება მიექცეს და ლგბტ ფსიქოლოგიაში სხვადასხვა დამსახურებებს. დამატებითი ინფორმაციისათვის იხილეთ:

<https://www.apadivisions.org/division-44>

- გეი და ლესბოსური საკითხები და ფსიქოლოგია (GLIP) ინტერესჯგუფია, რომელიც ავსტრალიურ ფსიქოლოგთა საზოგადოებაში (APS) დაარსდა 1994 წელს. GLIP აქვეყნებს ჟურნალსა და სიახლეების ფურცელს, აწვობს ღონისძიებებს, ქმნის სახელმძღვანელოებს და პოზიციურ განცხადებებს არაჰეტეროსექსისტური მიდგომების დასანერგად ფსიქოლოგიურ პრაქტიკაში ლგბტ ადამიანებთან. მისი

წევრი შესაძლოა იყოს ყველა, ვინც ლგბტ საკითხებით არის დაინტერესებული. დამატებითი ინფორმაციისათვის იხილეთ: www.groups.psychology.org.au/glip/

- სექსუალობის ფსიქოლოგიის განყოფილება (ყოფილი ლესბოსური და გეი ფსიქოლოგიის განყოფილება), დაარსდა BPS-ში 1998 წელს. მისი წევრი შესაძლოა გახდნენ BPS-ს არსებული წევრები, თუმცა არაწევრებს შეუძლიათ გამოიწერონ განყოფილების ჟურნალი „სექსუალობის ფსიქოლოგიის მიმოხილვა“ (ყოფილი „ლესბოსური და გეი ფსიქოლოგიის მიმოხილვა“) და გაწევრიანდეს მათი ელ-ფოსტის ადრესატთა სიაში. განყოფილება აწყობს მრავალ ღონისძიებას და გასცემს პრიზებს სტუდენტური კვლევის მიღწევებისათვის. დამატებითი ინფორმაციისათვის იხილეთ: www/bps.org.uk/

- სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული საკითხების განყოფილება (SOGII), დაარსდა კანადის ფსიქოლოგიური ასოციაციაში 2002 წელს. მისი წევრი შესაძლოა გახდეს ნებისმიერი დაინტერესებული პირი. დამატებითი ინფორმაციისათვის იხილეთ: www.sogii.ca/

უკანასკნელი წლების განმავლობაში, ამ სფეროში ერთ-ერთი უდიდესი ცვლილება ბისექსუალ, ტრანს და ქვიარ ადამიანების საკითხების შეტანა იყო. მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც კიტზინგერი და კოილი (2002) ამბობენ, ფსიქოლოგიის ამ მიმართულებაში ყოველთვის შედიოდა ბისექსუალებსა და ტრანსგენდერულ მუშაობას, უახლოეს წარსულამდე უმეტესი კვლევა გეი კაცებისა და ლესბოსელი ქალების გამოცდილებასა და შეხედულებებს ეფუძნებოდა. ზოგიერთი ახლახან ჩამოყალიბებული პროფესიული ჯგუფი ამ გაფართოებას საკუთარ სახელშიც ასახავს და უფრო ფართო სახელების დარქმევა უკვე არსებულ ჯგუფებშიც მნიშვნელოვნად ითვლება. ბტქ ფსიქოლოგები კრიტიკულად იყვნენ განწყობილნი ლესბი და გეი ფსიქოლოგიაში ბტქ გამოცდილებების მარგინალიზაციისადმი. ახლაც, ამ წიგნის დაწერის პერიოდში, საკმაოდ მცირე შრომაა გაწეული კონკრეტულად ბისექსუალურ, ტრანსგენდერულ და ქვიარ ფსიქოლოგიაში, კვლევისა და პრაქტიკის უმეტესი ნაწილი უშუალოდ გეებსა და ლესბოსელებზეა მიმართული.

ჰომოფობია, ბიფობია, ტრანსფობია

ევროპარლამენტის რეზოლუციაში ტერმინი ჰომოფობია შემდეგნაირად არის განმარტებული: ირაციონალური შიში და სიძულვილი ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ, რომელიც ეფუძნება წინასწარგანწყობას და მსგავსია რასიზმის, ქსენოფობიის, ანტისემიტიზმისა და სექსიზმისა. თავისთავად ეს განმარტება იმითაცაა მნიშვნელოვანი, რომ შინაარსობრივი ახსნის გარდა ხაზს უსვამს, რომ ჰომოფობია იმავე რანგის მოვლენაა, როგორც ქსენოფობიის სხვა ფორმები. გარდა ამისა, განმარტება ხაზს უსვამს იმ სოციალური და ფსიქოლოგიური მექანიზმების მსგავსებას, რომელიც სხვადასხვა სოციალური ჯგუფების მიმართ არსებულ წინასწარგანწყობებს ახასიათებთ.

ჰომოსექსუალთა მიმართ არსებული დამოკიდებულების აღსაწერად ტერმინი ჰომოფობია პირველად ინგლისელმა ფსიქოთერაპევტმა ჯორჯ უაინბერგმა [Weinberg, G, 1972] გამოიყენა. თავდაპირველად ამ ტერმინს უაინბერგი ჰომოფობიის კლინიკური გამოვლინების აღსაწერად იყენებდა და ამ დამოკიდებულებას ისევე ახასიათებდა როგორც სხვა ფსიქოლოგიური ფობიების გამოვლინებას. ამგვარი განმარტება აღწერდა პერსონალურ დამოკიდებულებას, თუმცა არ გამოხატავდა ჰომოსექსუალთა მიმართ კოლექტიური დამოკიდებულების შინაარსს. მოგვიანებით ტერმინმა უფრო ფართო შინაარსი შეიძინა სოციალური ფობიის სახით და ხშირად გამოიყენება არა მხოლოდ ჰომოსექსუალთა, არამედ მთლიანად ლგბტი ჯგუფის წევრთა მიმართ არსებული ნეგატიური დამოკიდებულებისა და ქცევის აღსაწერად.

ჰერეკი [Herek, G. M, 1990] თვლის, რომ ინდივიდუალურ დონეზე გეებისა და ლესბოსელების მიმართ წინასწარგანწყობას ხშირად საფუძვლად უდევს ადამიანის სურვილი აიმაღლოს თვითშეფასება სხვა ადამიანის დამცირების ხარჯზე, დაამტკიცოს/გააძლიეროს მიკუთვნებულობა რომელიმე სოციალურ ჯგუფთან⁴⁶. გარდა

⁴⁶ მაგ. ეკლესიის წარმომადგენელი, რომელიც ანათემას გადასცემს ჰომოსექსუალებს, ამით ამტკიცებს თავის რელიგიურ იდენტობას; მეორე ადამიანმა შეიძლება ბინძურად იხუმროს გეების ან ლესბოსელების შესახებ, რათა მეგობრების (ოჯახის წევრების, მეზობლების...) კეთილგანწყობა მოიპოვოს.

ამისა, წინასწარგანწყობების შენარჩუნება გეებისა და ლესბოსელების მიმართ ზოგ ადამიანს ეხმარება მოახდინოს საკუთარი არაადეკვატურობის კომპენსირება და დაძლიოს შინაგანი ფსიქიკური კონფლიქტი. გეებისა და ლესბოსელების განტევების ვაცად ქცევით, ზოგიერთი ჰეტეროსექსუალი ცდილობს გადალახოს საკუთარი არასრულფასოვნების გრძნობა. ეს ადამიანები საკუთარი გრძნობებისაგან დისტანცირებისათვის ამ გრძნობების პროექცირებას ახდენენ სხვაზე. ეს კი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ტიპური ფობიური რეაქცია. უნდა აღინიშნოს, რომ ჰომოფობია ინდივიდუალურ დონეზე მქლავდება მაშინ, როდესაც ინდივიდის მოთხოვნები იკვეთება კულტურულ იდეოლოგიურ შეხედულებებთან ჰომოსექსუალობაზე. ინდივიდისათვის ანტიჰომოსექსუალური განწყობის გამჟღავნებას მხოლოდ მაშინ აქვს აზრი, თუ საკუთარი თავის აღქმა მჭიდროდაა დაკავშირებული ისეთი სოციალური ჯგუფის წევრობასთან, რომელიც უარყოფს ჰომოსექსუალებს/ ჰომოსექსუალობას.

ამასთან, ლგბტ ჯგუფი არ წარმოადგენს ჰომოგენურ ჯგუფს. როგორც ამ თემაზე ჩატარებული კვლევების უმეტესობა ადასტურებს, დამოკიდებულებები ცალკეული ჯგუფების მიმართ განსხვავდება არა მხოლოდ მაჩვენებლებით, არამედ ხშირად თითოეულ მათგანს სრულიად განსხვავებული პრედიქტორები აქვს.

ჰომოფობია

სექსუალური წინასწარგანწყობის სხვადასხვა ფორმებს შორის, ჰომოფობია ყველაზე უფრო ღრმად ნაკვლევია თემა. ინდივიდუალურ დონეზე ჰომოფობიის მაღალი დონე ასოცირდება: სქესთან - მამაკაცები უფრო ნეგატიურად არიან განწყობილი ჰომოსექსუალების მიმართ, ვიდრე ქალები; მაღალ ასაკობრივ ჯგუფთან; საცხოვრებელ ადგილთან - სოფლებსა და მცირე დასახლებებში უფრო მაღალია ჰომოფობიის დონე, ვიდრე დიდ ქალაქებში, განათლების დაბალ დონესთან - რაც უფრო მაღალია ფორმალური განათლების დონე, მით უფრო პოზიტიურია განწყობა ჰომოსექსუალებისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ; დასაქმების სტატუსსა (უმუშევრობა) და დაბალ შემოსავლებთან და სხვ.); კონტაქტი/ნაცნობობა ჯგუფის წევრებთან და კონტაქტის სიხშირესთან - რაც უფრო მეტ ადამიანს იცნობს რესპონდენტი ლგბტ ჯგუფიდან და რაც უფრო მეტად მჭიდრო კონტაქტი აქვს მასთან, მით უფრო ნაკლებ ჰომოფობიურია;

ცოდნასა და სტერეოტიპებთან ჰომოსექსუალობის/ჰომოსექსუალების შესახებ - რესპონდენტები, რომლებიც თვლიან, რომ ჰომოსექსუალობა ადამიანის არჩევანია, უფრო მტრულად არიან განწყობილი ლესბოსელებისა და გეების მიმართ; რელიგიურობასთან, პოლიტიკურ კონსერვატიზმთან; მიმართებასთან ტრადიციულ გენდერულ როლებთან, პიროვნების სხვა მახასიათებლებთან, როგორცაა მემარჯვენე ავტორიტარიზმი; რელიგიური ფუნდამენტალიზმი და სხვ.

ამასთან, ჰომოფობიის დონე განსხვავდება სამიზნე ჯგუფის გენდერის მიხედვითაც: კვლევები აჩვენებს, რომ ნეგატიური განწყობები გეების მიმართ უფრო ძლიერია, ვიდრე ლესბოსელების მიმართ. ზოგიერთ შემთხვევაში, რესპონდენტები ამჟღავნებენ უფრო ნეგატიურ დამოკიდებულებას თავისივე სქესის ჰომოსექსუალების მიმართ - მაგ. კაცი რესპონდენტები უფრო უარყოფითად არიან განწყობილი გეების, ვიდრე ლესბოსელების მიმართ, ქალები კი, პირიქით - გეების მიმართ უფრო მეტ მიმდებლობას იჩენენ, ვიდრე ლესბოსელების მიმართ.

ბიფობია

ბისექსუალი ადამიანების მიმართ დამოკიდებულებები იშვიათად ხდება მკვლევართა ინტერესის საგანი. მათი ერთი ნაწილი ბიფობიას ჰომოფობიის ერთგვარ ვარიაციად განიხილავს: კვლევის შედეგებს, რომელიც ჰომოსექსუალთა მიმართ დამოკიდებულებას სწავლობს „ავტომატურად“ ავრცელებენ ბისექსუალებზეც ან, ერთსა და იმავე სკალას იყენებენ ჰომო და ბიფობიის შესასწავლად (კითხვებში ჰომოსექსუალობა უბრალოდ ჩანაცვლებულია ბისექსუალობით). ცხადია, ბიფობია და ჰომოფობია კავშირშია ერთმანეთთან, თუმცა იმის დაშვება, რომ ეს ორი მოვლენა ერთი ხასიათისაა, ავტომატურად გამორიცხავს ბისექსუალთა მიმართ საზოგადოებაში არსებული წინასწარგანწყობების უნიკალურობას. 1980-იან წლებამდე, ბისექსუალობა არ მოქცეულა მეცნიერთა ყურადღების ქვეშ. ფოკუსის ცვლა სავარაუდოდ უკავშირდება „სექსუალობის დიქტომიური მოდელის“ გადახედვას. ამან, მეცნიერთა ყურადღება ჰომოსექსუალობის გარდა, მიაპყრო ქვიარ ორიენტაციებსაც. თუმცა, აკადემიური კვლევები როგორც ბისექსუალობის, ასევე ბიფობიის შესახებ, საკმაოდ მწირია.

ბიფობიის მიმართ ამგვარი დამოკიდებულების ერთ-ერთი მიზეზი გენდერისა და სექსუალობის ბინარული მოდელია, რომელიც უგულებელყოფს სექსუალური მრავალფეროვნების შესაძლებლობას. აღნიშნულის გამო ბისექსუალობის, როგორც დამოუკიდებელი სექსუალური ორიენტაციის, ლეგიტიმურობა ხშირად კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება. მკვლევართა ერთი ნაწილი ბისექსუალობას არ განიხილავს ვალიდურ სექსუალურ იდენტობად. ვაინბერგმა აღმოაჩინა, რომ ბისექსუალობა ხშირად განიხილება როგორც არაავთენტური იდენტობა, გარდამავალი ეტაპი ჰომოსექსუალად თვითიდენტიფიცირების პროცესში, როცა ადამიანს არ ყოფნის გამბედაობა მიიღოს/აღიაროს საკუთარი ჰომოსექსუალობა ან ცდილობს შენიღბოს საკუთარი ჰომოსექსუალობა, რათა ისარგებლოს საზოგადოებაში არსებული ყველა იმ პრივილეგიით, რომელიც ჰეტეროსექსუალებს აქვთ.

არაერთი კვლევა ადასტურებს, რომ დამოკიდებულება ბისექსუალების მიმართ უფრო ნეგატიურია, ვიდრე ჰომოსექსუალების მიმართ. ბიფობიური განწყობები ასევე მაღალია გეებსა და ლესბოსელებს შორისაც. ზოგ შემთხვევაში, ბისექსუალობა გაიგება როგორც პრომისკუიტეტული ქცევა, როცა პარტნიორის გენდერს მნიშვნელობა არ აქვს. ყოველივე ზემოთქმული აჩვენებს, რომ ბიფობიასა და ჰომოფობიას შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებაა და ისინი ცალ-ცალკე უნდა გაიზომოს.

სხვადასხვა კვლევები აჩვენებს, რომ ბიფობიაზე ბევრი ფაქტორი ახდენს გავლენას. მათ შორის, ასაკი, კონტაქტები, განათლება, გენდერი და სხვ. ამასთან, ბიფობიური განწყობები განსხვავდება როგორც ბისექსუალი ადამიანის სქესის, ასევე რესპონდენტის სქესის მიხედვითაც.

ტრანსფობია

ჰომოფობიასთან შედარებით, ტრანსფობია მეცნიერთა ყურადღების ფოკუსში შედარებით გვიან მოექცა. თავდაპირველი კვლევები ფოკუსირებული იყო ტრანსსექსუალების მიმართ დამოკიდებულებების შესწავლაზე. 90-იანი წლებიდან, რაც “ტრანსგენდერის” გამოყენება უფრო ფართო მნიშვნელობით დაიწყო (დღეს-დღეობით “ტრანსგენდერი” გამოიყენება როგორც კრებითი ტერმინი, რომელიც მოიცავს, როგორც ტრანსსექსუალებს, ისე კროსდრესერებს და ყველა იმ ადამიანს, რომელიც მიიჩნევს, რომ

მისი გენდერი, გენდერული თვითგამოხატვა და პრაქტიკა არ ერგება „ქალის“/„მამაკაცის“ და/ან „ქალურობის“/„მამაკაცურობის“ სოციუმში აღიარებულ ტრადიციულ კატეგორიებს), შეიცვალა მიდგომებიც, რომელიც გამოიყენებოდა ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ არსებული დამოკიდებულებების შესასწავლად.

კვლევებმა, რომელიც ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ განწყობების შესწავლას ისახავდა მიზნად, გამოავლინა რიგი ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენს ტრანსფობიის ხარისხზე. ქალებთან შედარებით კაცები ტრანსფობიის უფრო მაღალი მაჩვენებლით გამოირჩევიან. ტრანსფობია უფრო მძაფრადაა გამოხატული მაღალ ასაკობრივ ჯგუფში. ტრანსფობიის ხარისხს განაპირობებს ფორმალური განათლების დონეც - რაც უფრო მაღალია განათლების დონე, მით უფრო ნაკლებია ტრანსფობიის ხარისხი. ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ დამოკიდებულებაზე ასევე გავლენას ახდენს რესპონდენტის რელიგიურობა, რელიგიური ფუნდამენტალიზმისა და მემარჯვენე ავტორიტარიზმის დონე, სექსიზმი⁴⁷ და წარმოდგენები გენდერული როლების შესახებ. ისევე, როგორც ჰომო და ბიფობიის შემთხვევაში, კონტაქტი/ნაცნობობა ჯგუფის წევრთან ამცირებს ტრანსფობიის ხარისხს⁴⁸.

აღნიშნული ცვლადები მეტ-ნაკლებად ახდენენ გავლენას რესპონდენტის ჰომოფობიის ხარისხზეც. შესაბამისად, გასაკვირი არაა, რომ რიგი კვლევები ადასტურებს მაღალ კორელაციას ჰომოფობიასა და ტრანსფობიას შორის. ლესბოსელები და გეები, რომლებიც არღვევენ გენდერულ როლებს, ძალადობის უფრო მაღალი რისკის ქვეშ არიან. მასკულინური ქალები, ფემინური კაცები და ტრანსგენდერი ადამიანები, შესაძლოა იყვნენ ძალადობის უფრო მაღალი რისკის ქვეშ არა იმიტომ, რომ ისინი ჰომოსექსუალები არიან,

⁴⁷ ნაგოშიმ (Nagoshi et al., 2008) აღმოაჩინა სუსტი, მაგრამ მნიშვნელოვანი კორელაცია ტრანსფობიასა და სექსიზმს შორის - მას, ვინც ამჟღავნებდა უფრო ნეგატიურ დამოკიდებულებას ტრანს ადამიანების მიმართ, ჰქონდა მაღალი მაჩვენებელი სექსიზმის ორივე, ძველ და ახალ სკალებზე. ამასთან, ეს კორელაცია მნიშვნელოვანი იყო კაც რესპონდენტებში, მაგრამ არა ქალი რესპონდენტებისთვის.

⁴⁸ რიგი კვლევები აჩვენებს, რომ ტრანსგენდერი ადამიანის უფლებებთან დამოკიდებულების თვალსაზრისით, კონტაქტი/ნაცნობობა ლესბოსელებისა და გეების ჯგუფთან უფრო ძლიერი პრედიქტორია, ვიდრე უშუალოდ ტრანსგენდერ ადამიანთან (Tee and Hegarty, 2006). ამგვარი ფენომენი ასევე გვხვდება კვლევებშიც, რომლებიც რასობრივი და ეთნიკური ჯგუფების მიმართ დამოკიდებულებებს სწავლობენ და მას ჯგუფებს შორის კონტაქტის მეორად ეფექტს უწოდებენ. ერთი ჯგუფის მიმართ ნეგატიური განწყობების შემცირება გავლენას ახდენს დამოკიდებულებაზე სხვა მსგავსი სტიგმატიზებული ჯგუფის მიმართ (Pettigrew 2009; Tauschet al. 2010).

არამედ იმიტომ, რომ არღვევენ გენდერულ ნორმებს. ამიტომაც ლოგიკურია, ვივარაუდოთ, რომ ის, ვინც ტრანსფობიის მაღალ ხარისხს ამჟღავნებს, ჰომოფობიცი იქნება და პირიქით.

დამოკიდებულება ლგბტი პირების უფლებრივი მდგომარეობის მიმართ

ლგბტ ადამიანთა უფლებებზე საუბრისას, ხშირად მიიჩნევენ, რომ საუბარია ახალი, „განსაკუთრებული“ უფლებების შექმნაზე, რომელიც „შეავიწროებს“ სხვა მოქალაქეების უფლებებს⁴⁹. ამგვარი მოსაზრება განსაკუთრებით გავრცელებულია პოსტ -კომუნისტურ და ე.წ. „სუსტი დემოკრატიების“ მქონე ქვეყნებში, სადაც სექსუალური ორიენტაციასთან/გენდერული იდენტობასთან დაკავშირებული საკითხები პოლიტიკის დონეზეც კი უპირატესად განიხილება არა უფლებების, არამედ საზოგადოებრივი მორალის, რელიგიისა და ტრადიციების ჭრილში. ხშირად ხელისუფლებაში მყოფი პოლიტიკოსები ანტიდისკრიმინაციული ნორმების მიღებისა და ლგბტ ჯგუფის წევრთა უფლებების რეალური დაცვისათვის საჭირო პოლიტიკური ნების ნაკლებობას, ხშირად, სწორედ სოციალური და მორალური ნორმების დაცვის აუცილებლობითა და საჭიროებით ნიღბავენ და კიდევ უფრო ამყარებენ ლგბტ ადამიანების მიმართ არსებულ სტიგმას.

ლგბტ ჯგუფის წევრთა მიმართ დამოკიდებულებისაგან განსხვავებით, რომელზეც საერთო კონტექსტთან ერთად სხვა პერსონალური მახასიათებლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ, ლგბტ ჯგუფის უფლებრივი თანასწორობის მიმართ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში ლომის წილი სწორედ პოლიტიკოსებს, ხელისუფლების სხვადასხვა შტოებსა და მედიას ეკუთვნის. სხვადასხვა ქვეყნებში ჩატარებული კვლევები ადასტურებს, რომ პოზიტიური საკანონმდებლო ცვლილებები, ხელისუფლების ადეკვატური რეაგირება ლგბტ ჯგუფის წარმომადგენელთა უფლებების დარღვევასა და მათ მიმართ ძალადობის ფაქტებზე, პრეცედენტული სასამართლო ქეისების შექმნა და სოგი-თან დაკავშირებული საკითხების ადამიანის უფლებათა ჭრილში გადატანა

⁴⁹ მაგ. „უმცირესობების უფლებები უნდა იყოს დაცული, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ უმრავლესობის ტრადიციები, წარმოდგენები იყოს უგულებელყოფილი“. გოკა გაბაშვილი. პარლამენტარი. 2010 წ.

მნიშვნელოვნად ცვლის ქვეყანაში არსებულ კლიმატს ლგბტ ჯგუფის უფლებრივი თანასწორობის მიმართ.

ინდივიდუალურ დონეზე, დამოკიდებულებებზე ლგბტ ჯგუფის უფლებრივი თანასწორობის მიმართ, გავლენას ახდენს ისეთი ფაქტორები, როგორიცაა რელიგიურობა, სქესი, განათლება, ასაკი და ნაცნობობა/კონტაქტი ლგბტ ჯგუფის წარმომადგენელთან. საზოგადოებაში ჰომო/ბი/ტრანსფობიის ხარისხზე გავლენას ახდენს მაკროსოციალური ფაქტორებიც, როგორიცაა ჯგუფური (საზოგადოებრივი) იდეოლოგია, წეს-ჩვეულებები და ტრადიციები, სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და დემოგრაფიული პროცესები. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს საზოგადოებრივი ლიდერებისა და მასმედიის პოზიცია საკითხთან მიმართებაში.

აკადემიკოსი იგორ კონი [Кон И. С., 2003] შემდეგნაირად აღწერს ამ მაკროსოციალური ფაქტორებს:

1. სოციალური და კულტურული შემწყნარებლობის ზოგადი დონე საზოგადოებაში. ავტორიტარიზმი და შეუმწყნარებლობა განსხვავების მიმართ შეუთავსებელია როგორც სექსუალურ, ისე სხვა ყველანაირ პლურალიზმთან. ტოტალიტარული აზროვნებისათვის, ადამიანი, რომელსაც “სხვაგვარად” უყვარს, პირველ რიგში იმიტომაცა საშიში საზოგადოებისათვის, რომ დისიდენტია. საზოგადოება, რომელიც ცდილობს შარვლის სიგანისა და თმების სიგრძის უნიფიცირებას, ვერც “განსხვავებული” სექსუალობის მიმართ იქნება შემწყნარებლური.

2. სექსუალური შფოთვის მაღალი ხარისხი. რაც უფრო ანტისექსუალურია კულტურა, მით უფრო მეტია მასში სექსუალური ტაბუები და შიშები. ასეთ სიტუაციაში, ადამიანისაგან, რომელსაც არ შეუძლია მიიღოს თავისი სექსუალობა, გულუბრყვილობა იქნება ველოდოთ შემწყნარებლობას სხვის მიმართ.

3. სექსიზმის, გენდერული და სქესობრივი შოვინიზმის დონე საზოგადოებაში. აგრესიული მასკულიზმის კულტი მხოლოდ ქალების წინააღმდეგ როდია მიმართული. ის ხელს უწყობს ამგვარი იერარქიული ურთიერთობების ჩამოყალიბებასა და განმტკიცებას მამაკაცთა საზოგადოებაშიც. ამის მკაფიო მაგალითები უხვადაა იზოლირებულ სივრცეებში, როგორიცაა ციხე ან ჯარი. (ამერიკელი სოციოლოგის, მაიკლ

კიმელის [Kimmel M., 1997] აზრით, ჰომოფობია გამოხატავს არა იმდენად შიშს კაცი ჰომოსექსუალის მიმართ, რამდენადაც ზოგადად სხვა მამაკაცების მიმართ).

4. ტრადიციული იდეოლოგიის ხასიათი, განსაკუთრებით რელიგია და მისი დამოკიდებულება სექსუალობასთან.

5. საზოგადოების სექსუალური კულტურისა და განათლების ზოგადი დონე. თუმცა, თავისთავად განათლება არ ათავისუფლებს ადამიანებს ცრურწმენებისაგან და წინასწარი განწყობებისაგან. თუმცა, გარკვეულ სიტუაციაში ეხმარება მათ დაძლევაში.

6. სოციო-პოლიტიკური ფაქტორები. ისევე როგორც სხვა სოციალური ფობიები და ჯგუფური სიძულვილის გამოვლინების ფაქტები ძლიერდება, ჰეტეროსექსიზმი ძლიერდება სოციალური კრიზისების დროს, როცა ვინმეს სჭირდება ხილული მტრის ხატი ან განტევების ვაცის პოვნა და ადვილად შესაძლებელია მორალური პანიკის შექმნა.

ყველა ეს ფაქტორი დაკავშირებულია ერთმანეთთან, ისინი კომპლექსურად მოქმედებენ და საბოლოო ჯამში განაპირობებენ ჰომოფობიის დონეს როგორც ცალკეულ ინდივიდებში, ისე მცირე სოციალურ ჯგუფებსა თუ საზოგადოებაში მისი სოციალურ-ისტორიული განვითარების კონკრეტულ ეტაპზე.

წინასწარგანწყობების გამოვლენის ფორმები

ოლპორტის სკალა

სოციალური ფობიების/წინასწარგანწყობების გამოვლინების სიმძაფრის დასახასიათებლად ხშირად იყენებენ ოლპორტის [Allport G. 1954] წინასწარგანწყობათა საფეხურებრივ სკალას, რომლის თანახმადაც წინასწარგანწყობათა გამოვლინების პირველ საფეხურს **ვერბალური აგრესია** წარმოადგენს - დამამცირებელი მეტსახელების შერქმევა/დამახება, დაცინვა, გაშარჟება, ჯგუფის წარმომადგენელთა არასრულფასოვნების მტკიცება, მოწოდებები ჯგუფის განადგურებისაკენ და სხვ. სხვაგვარად მას სიძულვილის ენას უწოდებენ. შემდგომი საფეხურია **იგნორირება, სოციალური მარგინალიზაცია**, როდესაც კონკრეტული ჯგუფი და მასთან დაკავშირებული საკითხები/პრობლემები მთლიანად გამაქრალია საჯარო სივრციდან. მარგინალიზაციის შემდგომი საფეხურია **დისკრიმინაცია**, როდესაც იზღუდება კონკრეტული ჯგუფის წარმომადგენელთა უფლებებზე ხელმისაწვდომობა, რასაც

აგრესიის გამოვლინების უფრო ღია ფორმები მოჰყვება ჯგუფის წევრებზე **ფიზიკური თავდასხმების სახით**. ალბათ, ისტორიიდან გახსოვთ ამგვარი „პოგრომების“ მაგალითები ებრაელთა წინააღმდეგ, შავკანიანთა გასამართლება ლინჩის წესით და სხვ. უმრავლესობის წევრები ჯგუფურად ან ინდივიდუალურად თავს ესხმიან მარგინალიზებული ჯგუფების წარმომადგენლებს და ფიზიკურად უსწორდებიან მათ. ოლპორტის სკალაზე წინასწარგანწყობათა გამოვლენის ბოლო საფეხური ჯგუფის **სრული განადგურებაა**, რაც მასობრივი მკვლელობებისა და გენოციდის სახით ვლინდება (ჰოლოკოსტი და სიკვდილის ბანაკები, ეთნიკური წმენდა და სხვ.). წინასწარგანწყობათა გამომჟღავნების ამგვარი სკალა შეიძლება გამოყენებული იქნას ნებისმიერი მარგინალიზებული ჯგუფის მიმართ დამოკიდებულებების აღსაწერად - ეთნიკურ, ჰომოსექსუალთა ჯგუფებზე და ა.შ.

ოლპორტის სკალა აღწერს არა მხოლოდ წინასწარგანწყობათა გამოვლენის დინამიკას, არამედ მათ ურთიერთმიმართებასაც. მაგ., როცა არ ვრეაგირებთ სიძულვილის ენის გამოყენებაზე, წინასწარგანწყობის გამოვლინების შემდგომი საფეხური უკვე ჯგუფის მარგინალიზაცია იქნება; თუკი დისკრიმინაციული მიდგომები და განწყობები კანონებშიც ჰპოვებს ასახვას, ეს უფრო წაახალისებს ცალკეულ ქსენოფობიურ ჯგუფებს ფიზიკური თავდასხმისაკენ და ა.შ.

ჰომოფობია, ისევე როგორც ჩაგვრის ყველა სხვა ფორმა სხვადასხვაგვარად ვლინდება. ტომპსონმა და ზოლოთმა (Cooper Thompson and Barbara Zoloth) შეიმუშავეს სტრუქტურა, რომელიც ოთხ სხვადასხვა სფეროს მოიცავს. ამასთან, ჰომოფობიის ზოგიერთი ფორმა ცხადი და ხილულია ადამიანებისთვის, ზოგი კი ფარული.

პერსონალური (ინტერნალიზებული) ჰომოფობია წარმოადგენს წინასწარგანწყობას, როდესაც თვლიან, რომ ლგბტ ადამიანები არიან ცოდვილები, ამორალურები, უფრო “დაბლა დგანან“, ვიდრე ჰეტეროსექსუალები ან არასრულფასოვან ქალს/მამაკაცს წარმოადგენენ. პერსონალური ჰომოფობია განიცდება და გამოიხატება როგორც შიში, დისკომფორტი, სიძულვილი და ზიზღი სექსუალობის ამ ფორმების მიმართ.

პერსონალური ჰომოფობია არაა დამოკიდებული ადამიანის სექსუალურ ორიენტაციაზე. როდესაც ასეთ ზიზღსა და აგრესიას ლგბტ ადამიანები განიცდიან, ამას ინტერნალიზებულ ჰომოფობიას უწოდებენ. ასეთ ადამიანებს უჭირთ საკუთარი თავის მიღება/აღიარება ისეთებად, როგორებიც არიან, ამიტომაც ცდილობენ უარყონ ან „შეიცვალონ“ ორიენტაცია, ზოგიერთი მათგანი მიმართავს თვითდესტრუქციულ ქცევებს.

აშკარად გამოხატული ჰომოფობია: განგებ იცვამდე ან იქცეოდე ისე, რომ არ წააგავდე გეის ან ლესბოსელს.

ფარული ჰომოფობია: გქონდეს ნეგატიური განცდები ან დაბალი თვითშეფასება იმის გამო, რომ რაღაც გაკავშირებს ჰომოსექსუალობასთან.

ინტერპერსონალური ჰომოფობია: ინდივიდუალური ქცევა, რომელიც დაფუძნებულია პერსონალურ ჰომოფობიაზე. სიძულვილი ან ანტიპათია შესაძლოა გამვლინდეს როგორც დამამცირებელი მეტსახელების შერქმევა/დაძახება, უხამსი და არაკორექტული ხუმრობა ლგბტ ადამიანთა მიმართ, ვერბალური და ფიზიკური აგრესია და დისკრიმინაციის სხვა ინდივიდუალური ფორმები. ამასთან, ინტერპერსონალური ჰომოფობიის ობიექტი, მსხვერპლი შესაძლოა გახდეს ის ადამიანიც, ვინც არ მიეკუთვნება ლგბტ ჯგუფს, თუმცა, მოძალადეებს „ეჭვი“ აქვთ ან მიიჩნევენ მათ ჯგუფის წევრებად.

აშკარად გამოხატული ჰომოფობია: დამამცირებელი მეტსახელების შერქმევა, დაცინვა, შანტაჟი ან შანტაჟის მუქარა, პირადი ნივთების/ქონების დაზიანება, ფიზიკური ძალადობა, სექსუალური შევიწროება ან სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის სხვა ცხადი მაგალითები (ცემიდან დაწყებული მკვლელობით დამთავრებული).

ფარული ჰომოფობია: შეურაცხმყოფელი ანეკდოტების მოყოლა გეებსა და ლესბოსელებზე; როცა ოჯახის წევრები მაღავენ/არ ამხელენ ინფორმაციას ლგბტ ადამიანების შესახებ; კოლეგები/თანამშრომლები დისტანციას ინარჩუნებენ ლგბტ ადამიანების მიმართ; მეგობრებს არ სურთ მოისმინონ მათი ისტორიები/პრობლემები, რომელიც პირად ურთიერთობებს უკავშირდება; მათ სთხოვენ, რომ ამ საკითხებზე ხმამაღლა არ ისაუბრონ და მათი ორიენტაცია არ გამოიხატებოდეს ქცევაში.

ინსტიტუციონალური ჰომოფობია: გზები, რომლითაც სახელმწიფო, ბიზნესი, ეკლესია და სხვა ინსტიტუციები და ორგანიზაციები ახორციელებენ ლგბტ ადამიანების დისკრიმინაციას.

აშკარად გამოხატული ჰომოფობია: პოლიტიკა ან კანონმდებლობა, რომელიც არღვევს თანასწორობის პრინციპს და არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს ლგბტ მოქალაქეებს; მაგ., მერია უარს ეუბნება ლგბტ ორგანიზაციას მშვიდობიანი მარშის/მსვლელობის ორგანიზებაზე; ორგანიზაცია უარს ეუბნება მომსახურებაზე ლგბტ ადამიანებს სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის გამო;

ფარული ჰომოფობია: როცა მონაცემთა ანკეტაში წარმოდგენილია მხოლოდ შემდეგი არჩევანი „დაქორწინებული“, „მარტოხელა“ ან „განქორწინებული“, მონაცემთა შეგროვებისას სექსუალობა, როგორც კატეგორია, იგნორირებულია; ისტორია დუმს ცნობილი ადამიანების ორიენტაციის შესახებ და ა.შ.

კულტურული ჰომოფობია: ერთგვარი სოციალური სტანდარტი, რომელიც ხელს უწყობს ჰეტეროსექსუალობის, როგორც „უკეთესი“, უფრო მორალური და სექსუალობის უფრო სწორ ფორმად წარმოჩენას. ხშირად ჰეტეროსექსუალები ვერ ან არ ამჩნევენ ამ „სტანდარტების“ არსებობას მაშინ, როცა ლგბტ ადამიანები მტკივნეულად აღიქვამენ ამას.

აშკარად გამოხატული ჰომოფობია: ყველა ჯერზე, როდესაც ლგბტ საკითხებთან დაკავშირებით სურთ რაიმე სიახლის გაშუქება, აჩვენებენ შერჩეულ კადრებს გეი-პრაიდებიდან; ლგბტ ადამიანები წარმოჩენილები არიან სტერეოტიპიზებულიად, მედია გამუდმებით ახდენს ამ ადამიანების ეგზოტიზაციას; განსხვავებით სხვა ჯგუფების მიმართ გამოვლენილი დარღვევებისა, მედია არ რეაგირებს ჰომოფობიურ სიძულვილის ენაზე.

ფარული ჰომოფობია: სატელევიზიო შოუებსა და რეკლამებში ყველა ვირტუალური გმირი ჰეტეროსექსუალია, ყველა ეროტიკული ურთიერთობა მხოლოდ ქალსა და მამაკაცს შორის ვითარდება და ა.შ.

ინტერნალიზებული ჰომოფობია

ადამიანებისათვის, რომლებიც სოციალურად სტიგმატიზებულ ჯგუფს მიეკუთვნებიან, საკუთარი თავის მიღება/აღიარება მძიმე, მაგრამ მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს. მათ უწევთ ხელახლა გაიაზრონ სოციალიზაციის პროცესში შეთვისებული კულტურული ფასეულობები და ნორმები. როგორც წესი, საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპების გავლენის ქვეშ იმ ჯგუფის წარმომადგენლებიც ექცევიან, ვისაც ეს სტერეოტიპი ეხება. მომდევნო ექსპერიმენტებმა, რომელშიც სხვა დისკრიმინირებული ჯგუფების წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ, დაადასტურა, რომ მათი უმეტესობა მეტად თუ ნაკლებად ახდენს იმ ნეგატიური განწყობის ინტერნალიზებას, რომელიც მათ მიმართ არსებობს საზოგადოებაში.

ისევე, როგორც სხვა სტიგმატიზებული ჯგუფის წარმომადგენელთათვის, ლგბტ ადამიანებისათვის ქსენოფობიურ გარემოში ცხოვრება უამრავ სტრესთანაა დაკავშირებული. საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპები, ნეგატიური წინასწარგანწყობა, ზიზღი, სიძულვილი, სიბრაღელი, რომელიც ხშირად დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებასა თუ სხვა ვერბალურ და/ან ფიზიკურ აგრესიაში მჟღავნდება, გავლენას ახდენს ამ ჯგუფის წარმომადგენელთა თვითშეფასებაზე. ჰეტეროსექსიზმით დამძიმებული საზოგადოება სხვადასხვა მექანიზმებს იყენებს იმისათვის, რათა დისკრიმინაციის გარდა, ჰომო/ ბისექსუალური ორიენტაციის მქონე ადამიანებს თავს მოახვიოს მკაცრი გენდერული ნორმები და ჩაუნერგოს მათ სირცხვილისა და დანაშაულის გრძნობა. [Blumenfeld, 1992] ცალკეულ შემთხვევებში საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის გამო აღძრულმა ნეგატიურმა განცდამ, შესაძლოა, გენერალიზებული ხასიათი მიიღოს და მძიმედ იმოქმედოს ადამიანის მსოფლმხედველობასა და თვითაღქმის პროცესზე. შედეგების გამოვლენის დიაპაზონი საკმაოდ ფართოა: საკუთარი არასრულფასოვნების განცდიდან, საკუთარი თავის მიმართ ღიად გამოხატულ სიძულვილსა და თვითდესტრუქციულ ქცევამდე.[Gonsiorec and Rudolph, 1991.]

ჰომოფობიის გავლენა

კონფლიქტი/დისჰარმონია უმცირესობის წარმომადგენელსა და დომინირებულ სოციალურ გარემოს შორის, “უმცირესობის სტრესი” განსაკუთრებით მძაფრად ვლინდება გარდატეხის ასაკში, როდესაც ლგბტ მოზარდებს უჭირთ გაერკვნენ საკუთარ გრძნობებში და ხშირ შემთხვევაში არავინაა მათ გვერდით, ვისაც დახმარებისათვის მიმართავდნენ. სხვა უმცირესობათა ჯგუფის ახალგაზრდებისაგან განსხვავებით, ისინი მეტწილად ვერ სარგებლობენ ოჯახის წევრების ან ნათესავების მხარდაჭერითაც კი, რაც მნიშვნელოვნად ამძიმებს მათ მდგომარეობას. დამატებით, ამ ასაკში მიკუთვნებულობა თანატოლების ჯგუფისადმი მნიშვნელოვანია. თუმცა, ახალგაზრდა გეები და ლესბოსელები მეგობრებთან ქამინგაუთის დროს მინიმუმ ერთ მეგობარს მაინც კარგავენ. [Ryan C, Futterman D. , 1998] სტატისტიკის მიხედვით, ახალგაზრდა გეებში მათ ჰეტეროსექსუალ თანატოლებთან შედარებით, 7-ჯერ უფრო მაღალია სუიციდური მცდელობების რიცხვი.[Remafedi G. 1994] ამ მოვლენის გამომწვევ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიზეზად მკვლევარები სწორედ ამგვარ ჰომოფობიურ გარემოში თვითგამორკვევასთან დაკავშირებულ სტრესსა და მხარდაჭერის არარსებობას ასახელებენ. მიუხედავად ამ სირთულეებისა, ბოლოდროინდელმა კვლევებმა აჩვენა, რომ მათი უმეტესობა ეფექტურად უმკლავდება სირთულეებს და მთლიანობის დარღვევის გარეშე წარმატებულად ადამიანად ყალიბდება. [Edwards, Willie J. 1996]

ინტერნალიზებული ჰომოფობია სხვადასხვა სახით ვლინდება. საკუთარი თავისა და მეგობრების დაცვის მიზნით, ჰომოსექსუალები ხშირად მიმართავენ ჰეტეროსექსუალური ქცევის იმიტაციას. ერთი შეხედვით, ეს არც ისე რთულია, რადგან, ადამიანების უმეტესობა თვლის, რომ ყველა ჰეტეროსექსუალი უნდა იყოს. თუმცა, თუ გავითვალისწინებთ, რომ საკუთარი ქცევისა და მეტყველების გამუდმებული კონტროლი ყოველდღიური სტრესის წყაროა, ეს არც ისე ეფექტური გამოსავალია მდგომარეობიდან. ადამიანები, რომლებიც ასეთ პრაქტიკას მიმართავენ, იძულებითი ქამინგაუთის შიშის გამო არა მხოლოდ ურეაქციოდ ტოვებენ ლგბტ ადამიანების მიმართ შეურაცხმყოფელ გამონათქვამებსა და ფიზიკური აგრესიის გამოვლინების ფაქტებს, არამედ თავად იქცევიან აგრესიული ჰომოფობებად.

ის ადამიანები, რომელთა მხრიდან საკუთარი სექსუალობის ნაწილობრივ ან სრულად მიღებას/აღიარებას თან ახლავს ნეგატიური თვითშეფასება, ხშირად ზედმეტად კრიტიკულები არიან და გადაჭარბებული მომთხოვნელობით გამოირჩევიან როგორც საკუთარი თავის, ისე ლგბტ ჯგუფის სხვა წევრების მიმართ. ისინი ისწრაფვიან დაამყარონ ქცევის აბსოლუტური მორალური სტანდარტი გეებისა და ლესბოსელებისათვის, რაც ხშირად კონფლიქტების მიზეზი ხდება თავად ჯგუფის შიგნით. ბევრი მათგანი ცდილობს გაემიჯნოს ჯგუფს და დაამტკიცოს, რომ ის უკეთესია, ვიდრე ჯგუფის სხვა წევრები, რომლებიც არ აკმაყოფილებენ მაღალ “მორალურ სტანდარტებს”. ხშირ შემთხვევაში, როდესაც ისინი ითვისებენ “აგრესორის” როლს, ამტკიცებენ, რომ ჯგუფი არათუ არ საჭიროებს განსაკუთრებულ დაცვასა და ზრუნვას, არამედ უმრავლესობის წევრთა მსგავსად ეწინააღმდეგებიან საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების გავრცელებას ჯგუფის წევრებზე (ქორწინების უფლება, შვილად აყვანის უფლება და სხვ.). მათი აგრესიის ობიექტი ხშირად ხდებიან ლგბტ აქტივისტები, რომლებიც მათი აზრით “ზედმეტ ყურადღებას იქცევენ და ამით ზრდიან ჰომოფობიურ განწყობას საზოგადოებაში”.

ჰომოფობიური გარემოს ნეგატიური შედეგების გაცნობიერება ავტომატურად სენსიტიურს არ ხდის ჯგუფის წევრებს სხვა მარგინალიზებული ჯგუფების წარმომადგენელთა მიმართ. არაერთგვაროვანია დამოკიდებულება ჯგუფის შიგნითაც. ჰომო/ბი/ტრანსფობიის, სექსიზმის, ეიჯიზმისა და სოციალიზაციის პროცესში შეთვისებული სხვა სტერეოტიპების და წინასწარგანწყობების წყალობით, ჯგუფის ზოგიერთი წევრი უმცირესობის ორმაგი, ხანდახან სამმაგი სტატუსის მატარებელი ხდება და შესაბამისად, სტრესის გავლენა უფრო ძლიერდება.

კონფლიქტი საკუთარ სექსუალობასა და გარემოში არსებულ ნორმებს შორის ზოგს აიძულებს ასექსუალური ცხოვრების წესს მიმართონ ან უარი თქვან ხანგრძლივ, მყარ ურთიერთობებზე. ასეთი ადამიანები ხშირად ავლენენ ინტერესს “მიუწვდომელი ობიექტის” მიმართაც.

აგდებული დამოკიდებულება ჰეტეროსექსუალების მიმართ და მათთან კონტაქტისათვის თავის არიდება (ჰეტეროფობია), ისევე როგორც ჰიპერტროფირებული

სიამაყე საკუთარი ჰომოსექსუალური ორიენტაციით, ასევე შეიძლება შეთვისებული ჰომოფობიის გამოვლენად ჩაითვალოს.

2015 წელს, WISG-ის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ, რომელიც ლგბ ჯგუფის საჭიროებებს იკვლევდა ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში⁵⁰, აჩვენა, რომ გამოკითხულთა თვითშეფასების საერთო მაჩვენებელი საშუალოზე მაღალია. ამასთან, ინტერნალიზებული ჰომოფობიის ხარისხი ლგბ ჯგუფში გაცილებით დაბალია, ვიდრე გბ ჯგუფში⁵¹.

ლგბ ჯგუფში ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ჯგუფის 79% თამბაქოს აქტიური მომხმარებელია, რაც ორჯერ აღემატება ქვეყანაში არსებულ საერთო მონაცემებს⁵². ამასთან, მთელ მოსახლეობაში თანაფარდობა მამაკაც და ქალ თამბაქოს მომხმარებლებს შორის 11:1-ია მაშინ, როცა ლგბ ჯგუფში, ლგბ და გბ ჯგუფში თითქმის ერთნაირია - ლგბ ჯგუფის 78%⁵³ და გბ ჯგუფის 79% თამბაქოს მომხმარებელია⁵⁴. ალკოჰოლს მოიხმარს გამოკითხულთა 90%, რაც უფრო მაღალია, ვიდრე ალკოჰოლის მოხმარების გავრცელება ზოგადად ქვეყანაში (78.5%). ლგბ ჯგუფში ალკოჰოლის მომხმარებელთა პროცენტული მაჩვენებელი (92%) უფრო მაღალია ვიდრე ზოგადად ქვეყანაში ალკოჰოლის მომხმარებელთა მაჩვენებელი მამაკაცებში (90,3%). გბ ჯგუფში, ალკოჰოლის მომხმარებლები 88%-ს შეადგენენ. ლგბ ჯგუფის 16% იშვიათად, თვეში ერთხელ, მცირე რაოდენობით მოიხმარს ალკოჰოლს, 51% კვირაში ერთხელ, მაგრამ მცირე ოდენობით, 14%

⁵⁰ ლგბტ ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული კვლევების უმეტესობა ქომუნითის წევრებთან, მეტწილად არაა რეპრეზენტატიული. მონაწილეთა შეზღუდული რაოდენობის გარდა (100-150 რესპონდენტი), ამგვარი კვლევების უმეტესობა ასახავს თბილისში მცხოვრები ლგბტ ადამიანების მდგომარეობას. შესაბამისად, ჩვენი მსჯელობა ასახავს თბილისში მცხოვრები ლგბტ ჯგუფში არსებულ ზოგად ტენდენციას.

⁵¹ თვითშეფასება და მიმდებარე გბ ჯგუფში კავშირშია ასაკთანაც: ახალგაზრდები უფრო თავდაჯერებულნი და კომფორტულები არიან საკუთარ სექსუალობასთან მიმართებაში. ქალებისათვის ეს განსხვავებები უმნიშვნელოა.

⁵² შდრ. ქვეყანაში ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ეს მაჩვენებელი 30,3%: მამაკაცების 55.5% და ქალების 4.8% თამბაქოს მომხმარებელია. თბილისში, სადაც რეგიონებს შორის თამბაქოს მომხმარების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალია, ეს ციფრი 36,6%-ს შეადგენს.

⁵³ იმავე ასაკობრივ ჯგუფში (18-44), თბილისში მცხოვრებელ ქალებში ეს მაჩვენებელი 13% და ყველაზე მაღალია რეგიონებს შორის.

⁵⁴ ქვეყანაში არ ტარდება მოსახლეობის რეგულარული კვლევები ჯანმრთელობის ისეთი რისკ-ფაქტორების გავრცელების დონის შესაფასებლად, როგორიცაა თამბაქოს, ალკოჰოლის და ნარკოტიკების მოხმარება, ჭარბი წონა, დაბალი ფიზიკური აქტივობა და არასწორი კვება და სხვ. ამიტომ შედარებისთვის გამოვიყენეთ დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მიერ 2010 წელს ჩატარებული არაგადამდებ დაავადებათა რისკ-ფაქტორების კვლევის შედეგები.

კვირაში ერთხელ დიდი ოდენობით, 9% კი ყოველდღიურად მოიხმარს ალკოჰოლს. გამოკითხულთა 95%-ს არასოდეს მოუხმარია მძიმე ნარკოტიკი, 83%-ს ექსტაზი და სხვა კლუბური ნარკოტიკი. მარიხუანას ხანდახან/ხშირად მოიხმარს 38%. ლბ ჯგუფის 64% და გბ ჯგუფის 10% არასოდეს იყენებს უსაფრთხო სექსის საშუალებებს; გამოკითხულთა $\frac{3}{4}$ -ს სხვადასხვა სიხშირით აქვს სექსუალური კონტაქტი ალკოჰოლის ან ნარკოტიკების ზემოქმედების ქვეშ.

კვლევამ აჩვენა, რომ სუიციდზე ბოლო ორი წლის განმავლობაში უფიქრია 44%-ს. მცდელობა ჰქონია 7%-ს, მედიკამენტების გადამეტებული დოზა მიუღია 11%-ს. მათი რაოდენობა, ვისაც უცდია სხეულის თვითდაზიანება 16%-ს შეადგენს. გბ ჯგუფთან შედარებით, ლბ ჯგუფის წარმომადგენლებში უფრო ხშირად ფიქსირდება სუიციდისა და სხეულის თვითდაზიანების მცდელობის სხვადასხვა ფორმები.

დეპრესიისა და სუიციდალური მცდელობების გამოვლინების მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, ფსიქოლოგის მომსახურებით ბოლო 2 წლის განმავლობაში უსარგებლია მხოლოდ 31%-ს. შფოთვის, დეპრესიის, დაქვეითებული გუნება-განწყობის არსებობისას, ლგბ ჯგუფის წევრები პრობლემის დასაძლევად ირჩევენ სხვადასხვა სტრატეგიებს, რომელთა შორის, პირველ ადგილზეა „მეგობართან პრობლემებზე საუბარი“ - 58%. ფსიქოლოგს/ფსიქიატრს მიმართავს მხოლოდ გამოკითხულთა 7%. ლგბტ ორგანიზაციები, ისევე როგორც ოჯახის წევრები ყველაზე დაბალი ნდობის მაჩვენებლებით ხასიათდებიან და რიგითობის მიხედვით ერთ-ერთ ბოლო ადგილზე არიან. თუ გავითვალისწინებთ, რომ გამოკითხულთა 74%-ს აქვს ინფორმაცია მეგობრულად განწყობილი სპეციალისტების შესახებ, აღნიშნული ტენდენცია შეიძლება აიხსნას ზოგადად საზოგადოებაში არსებული სტიგმით ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული სერვისის მიღების შესახებ.

კვლევა ასევე ითვალისწინებდა ჰეტეროსექსისტურ გარემოში ყოფნის ყოველდღიური გამოცდილების შეფასებასაც სამუშაო ადგილზე, სასწავლო დაწესებულებასა და ოჯახში. ჰეტეროსექსისტური გარემოს შეფასება კორელაციაშია ჯგუფის წევრთა აუთინგის მაჩვენებლებთან ცალკეულ ჯგუფებში (თანამშრომლები, ოჯახის წევრები, თანაკლასელები/ჯგუფელები და სხვ.). სამუშაო გარემო უფრო

სტრესულია ლბ ჯგუფისათვის ვიდრე გბ ჯგუფისათვის. სასწავლო დაწესებულებებსა და ოჯახში პირიქითაა: გარემოს უფრო მტრულად ახასიათებს გბ ჯგუფი, ვიდრე ლბ ჯგუფის წარმომადგენლები. ჰეტეროსექსისტური გარემოს თვალსაზრისით, სამუშაოსა და სასწავლო დაწესებულებებთან შედარებით, ოჯახი ყველაზე უფრო სტრესული გარემოა როგორც ლბ, ისე გბ ჯგუფისათვის.

ჰეტეროსექსიზმი და ჰეტერონორმატიულობა

ჰეტეროსექსიზმი

როგორც ტერმინ „ჰომოფობიის“ კრიტიკის პირდაპირი შედეგი, ფსიქოლოგიურ ლექსიკონში გაჩნდა ტერმინი „ჰეტეროსექსიზმი“. ჰომოფობიისგან განსხვავებით, რომელიც ნეგატიური წინასწარგანწყობის თავისებურ ფორმას, უპირველეს ყოვლისა, გეებისა და ლესბოსელების წინააღმდეგ არსებულ ფენომენად აღიქვამს, ჰეტეროსექსიზმი უფრო სრულად მოიცავს წინასწარგანწყობას ყველა არაჰეტეროსექსუალისადმი და აქცენტი ჰეტეროცენტრიზმზე ან ჰეტეროსექსუალურ წინასწარგანწყობაზე გადააქვს. ტერმინი „ჰეტეროსექსიზმი“ უფრო ექსპლიციტურად ითავსებს სოციალური მარგინალიზაციის ცნებას, რადგან ასახავს იმ სიტყვებს, რომლებიც გამოიყენება სხვა ფორმის სისტემატური მარგინალიზაციის აღსანიშნად (რასიზმი, სექსიზმი, კლასიზმი).

რასიზმის, სექსიზმისა და კლასიზმის მსგავსად, ტერმინი „ჰეტეროსექსიზმი“ აღიარებს ლგბტქ ადამიანების მარგინალიზაციას, როგორც სოციალურს და არა როგორც ინდივიდუალურს. ეს კონსტრუქტი პოპულარიზებულ იქნა 1980-იანების ბოლოს გრეგორი ჰერეკის მიერ (1990: 316), რომელმაც ჰეტეროსექსიზმი განსაზღვრა, როგორც „იდეოლოგიური სისტემა, რომელიც უარყოფს... და სტიგმატიზებას უკეთებს ქცევის, იდენტობის, ურთიერთობის ან თემის ნებისმიერ არაჰეტეროსექსუალურ ფორმას“.

ჰერეკი ამბობს, რომ ჰეტეროსექსიზმი ორი ძირითადი საშუალებით გამოიხატება: „კულტურული ჰეტეროსექსიზმი“ და „ფსიქოლოგიური ჰეტეროსექსიზმი“. კულტურული ჰეტეროსექსიზმი (ან ინსტიტუციური ჰომოფობია), აღნიშნავს ჰეტეროსექსუალურ წინასწარგანწყობებს საზოგადოების წესებსა და ინსტიტუციებში (მაგ. რელიგია, განათლება და სამართლებრივი სისტემა), რასაც შედეგად მოაქვს ლგბტქ ცხოვრების, წესჩვეულებების, ისტორიის წაშლა და უარყოფა ისევე, როგორც ჰეტეროსექსუალური გამოცდილებების, წეს-ჩვეულებებისა და ისტორიის პრივილეგირება. ფსიქოლოგიური ჰეტეროსექსიზმი, მეორეს მხრივ, ეხება ანტი-ლგბტქ ატიტუდებსა და ქცევას - ყველა იმ ასპექტს, რომელიც ზოგადად ჰომოფობიად არის გაგებული.

როდესაც ფსიქოლოგები ტერმინ „ჰეტეროსექსიზმს“ იყენებენ, ისინი, როგორც წესი, მის უფრო ფართო მნიშვნელობას იყენებენ (რომელიც ორივე – კულტურულ და ფსიქოლოგიურ, ასპექტებს მოიცავს), და ამგვარად, დაინტერესებულნი არიან უფრო ფართო სოციალური სტრუქტურებით, რომლებიც ხელს უწყობენ სექსუალობისა და გენდერული იდენტობისადმი ნეგატიურ წინასწარგანწყობას. აღსანიშნავია, რომ ტერმინები „ჰომოფობია“ და „ჰეტეროსექსიზმი“ ხშირად ერთმანეთის სანაცვლოდ გამოიყენება ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში, რაც საკმაოდ დამაბნეველია! თუმცა, თუკი ავტორი შემოგვთავაზებს წინასწარგანწყობის სოციალურ ახსნას და იყენებს ხარისხობრივ მეთოდებს, ხოლო მისი საკვლევი თემა ეხება ნეგატიური წინასწარგანწყობის სათუთ/მსუბუქ ფორმებს, გამოდის, რომ ეს მკვლევარი სოციალურ ჰეტეროსექსიზმს უფრო სწავლობს, ვიდრე ფსიქოლოგიურ ჰომოფობიას (Clarke, 2005a; Ellis, 2001).

თეორია და კვლევა ჰეტეროსექსიზმზე, როგორც წესი, სოციალურ კონსტრუქტივისტულ ჩარჩოს ეფუძნება. ატიტუდებისა და ქმედებების დოკუმენტირებაზე მეტად, ისინი დაინტერესებულნი არიან, იკვლიონ, როგორ წარმოიქმნება ნეგატიური წინასწარგანწყობა და როგორ ხდება მისი კვლავწარმოება დისკურსსა და სოციალურ ინტერაქციაში, კულტურული არტეფაქტების მეშვეობით (მაგ. ვიზუალური მასალა, ოფიციალური დოკუმენტები, ინსტიტუციური ნორმები). ამგვარად, ეს კვლევა ყოველდღიურ ცხოვრებაში ანტი-ლგბტქ წინასწარგანწყობაზე კონცენტრირდება. იქიდან გამომდინარე, რომ ეს მიდგომა მთავარ აქცენტს სოციალურ ინტერაქციაზე აკეთებს, ის უკეთ ხსნის ცხად ცვლილებებს ატიტუდებში ერთი კონტექსტიდან მეორეში და უფრო მგრძნობიარეა წინასწარგანწყობის სათუთი ფორმების გამოვლენისადმი.

ჰეტეროსექსიზმის კვლევის საგანი თავად ფსიქოლოგიაც იყო. 1996 წელს სელია კიტზინგერმა გამოავლინა, თუ როგორ არიან ლესბოსელები სისტემატურად გამორიცხულნი ფსიქოლოგიიდან, ინკლუზია მხოლოდ და მხოლოდ ტოკენიზმის (უმცირესობების ცრუ ჩართულობა და ფორმალური წარმომადგენლობის უზრუნველყოფა) სახით ხდებოდა. კიტზინგერი გვეუბნება, რომ ფსიქოლოგები ხშირად აკეთებენ ზერელე კომენტარებს/მინიშნებებს ლესბოსელებისთვის საჭირობოროტო

საკითხებზე, მხოლოდ იმისათვის, რომ ინკლუზიურებად ჩაითვალოს, მაგრამ ლესბოსურ პერსპექტივას საკუთარ სამუშაოში სისტემატურად არ რთავენ (Kitzinger, 1996a). მიუხედავად იმისა, რომ კიტზინგერი სპეციფიკურად ლესბოსელებზე წერს, ინკლუზიის პრობლემა, რომელზეც ის საუბრობს, ეხება გბტქ ადამიანებსაც. ათწლეული გავიდა და მხოლოდ ცოტა რამ თუ შეიცვალა. ბოლო კურსის ფსიქოლოგიური სახელმძღვანელოების ფართომასშტაბიანმა კვლევებმა, რომელიც ბრიტანელმა ფსიქოლოგმა მეგ ბარკერმა (2007) ჩაატარა, გვაჩვენა, რომ ზოგიერთს საერთოდ არ უხსენებია ლგბ სექსუალობები, ხოლო როცა უხსენებიათ, ეს მოხსენიება ცალკე გამოყოფილ სექციაში სახელად „სექსუალური ორიენტაცია“ იყო შესული და არ იყო სისტემატურად დაფარული სახელმძღვანელოს მასშტაბით.

სახელმძღვანელოების იმ ნაწილებში, სადაც ურთიერთობებია განხილული, ხატთა და მაგალითთა უმეტესობა, ისევე, როგორც მოყვანილი კვლევები, ჰეტეროსექსუალ წყვილებს ეხებოდა. გარდა ამისა, წიგნების თითქმის ნახევარს საერთოდ არ უხსენებია ბისექსუალობა, ხოლო სხვა წიგნებში სიტყვა „ბისექსუალობა“ უბრალოდ იგულისხმებოდა „ლესბოსელი და გეი“ კატეგორიაში, ყოველგვარი სპეციალური განხილვის გარეშე. ეს ანალიზი აჩვენებს, რომ ლგბტქ პერსპექტივები არა უბრალოდ მარგინალიზებულია ფსიქოლოგიაში, არამედ ზოგიერთ შემთხვევაში სისტემატურად არის გამორიცხული. ჰეტეროსექსიზმი საზოგადოების ჩვეულ პრაქტიკებშიც შეგვიძლია დავინახოთ. ერთი ასეთი პრაქტიკა ინტერსექსი ახალშობილების სამედიცინო მკურნალობაა. დაბადებისთანავე ამ ადამიანებს ან მდედრობითი ან მამრობითი გენდერი ენიჭებათ. უპირველესი კრიტერიუმი იმის განსაზღვრისა, თუ რომელი გენდერი უნდა მიენიჭოს ახალშობილს, ის არის, შესაძლებელი იქნება თუ არა ისეთი საშოს აგება, რომელიც შემდგომში პენისით იქნება პენეტრირებული, ან ასაკთან ერთად იქნება თუ არა ფალოსი საკმარისად გრძელი, რომ საშოში შევიდეს. ეს ცხადი მაგალითია ჰეტეროსექსუალობისა – ან, უფრო სწორედ, პენისი-საშოში აქტი, რომელიც ნორმად მიიჩნევა, იმ დანამატით, რომ სხეულები, რომლებიც არ ერგებიან „მამრისა“ და „მდედრის“ კონვენციურ კატეგორიებს, არ არიან ნორმალურები.

ნეგატიური წინასწარგანწყობის დისკურსული კვლევა (e.g., Wetherall and Potter, 1992) გვიჩვენებს, რომ ის ადამიანებიც კი, ვინც აცხადებს, რომ არ აქვს წინასწარგანწყობები, ასეთ აზრებს საუბრისას ხშირად გამოთქვამს. ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითები, როგორც წესი, იწყება წანამძღვართ: „წინასწარგანწყობაში ნუ ჩამომართმევთ, მაგრამ...“, რასაც შემდეგ მოსდევს ისეთი თავის მართლება, როგორიცაა „ვისურვებდი, რომ ისინი (ლესბოსელები და გეები) ერთმანეთს საჯარო სივრცეში არ კოცნიდნენ“.

ამ მაგალითებში წინასწარი თავის მართლება მოსაუბრის თვითპრეზენტაციის გასაკონტროლებლად გამოიყენება, რათა მას საშუალება მიეცეს, გამოხატოს (რაც შეიძლება ფორმულირდეს, როგორც) წინასწარგანწყობაზე დაფუძნებული განცხადება, მაგრამ, ამავე დროს, თავიდან აიცილოს წინასწარგანწყობებით მოლაპარაკეს სტატუსი. მაგალითად, ბრიტანელმა ფსიქოლოგმა ბრენდან გოფმა (2002) თავის კვლევაში ჰომოფობიის დისკურსულ რეპროდუქციაზე, წარმოაჩინა ერთ–ერთი მონაწილე, მარტინი, რომელიც თავს ლიბერალს უწოდებს („მე ყოველთვის ტოლერანტი ვიყავი ამის მიმართ“), სანამ თავდასხმას მოაწყობდა გეი პრაიდის მონაწილეებზე:

„თუკი ამას შევხედავთ, როგორც კონვენციურ ჰეტეროსექსუალობას, გყავს შენი პარტნიორი და შენთვის შეინახე, ამის ფრიალი არაა საჭირო, მე ყოველთვის ტოლერანტი ვიყავი, მაგრამ ნერვებს მიშლის, როდესაც გეი მსვლელობებს ვხედავ, ჩაცმულ–დახატულები არიან, გარყვნილ ტყავებში, რაც არის, ბდსმ–ის ტანსაცმელი – თუ ამის გაკეთება უნდათ სახლში, ეგრე იყოს, მაგრამ ჩემი აზრით, საკუთარ თავს ცუდ რეპუტაციას უქმნიან! (გვ. 226)“.

ბრიტანელმა ფსიქოლოგებმა სიუზან სპირმა და ჯონატან პოტერმა (2000) საუბრებსა და ტექსტებში ჰეტეროსექსიზმისათვის მსგავსი ანალიზი გამოიყენეს, გენდერულ თანასწორობასთან, სპორტსა და თავისუფალ დროსთან მიმართებაში. ამ კვლევის შედეგებმა გვიჩვენა, რომ სპიკერები უფრო მგრძნობიარენი იყვნენ იმ შესაძლებლობის მიმართ, რომ შეიძლება ვინმეს ჰეტეროსექსისტებად აღექვა და ამიტომ, სხვადასხვა სტრატეგიებს იყენებდნენ იმისათვის, რომ მათი საუბარი ასე არ ყოფილიყო გაგებული. ასეთი ჰეტეროსექსიზმის მაგალითები გულისხმობს ყოველდღიურ

ჰეტეროსექსიზმს - ტერმინი, რომელიც ელიზაბეტმა დაამკვიდრა ლესბოსელ და გეი ცნობიერების ამაღლების ტრეინინგის კვლევაში (იხ. ჩანართი 5.5.).

ამგვარად, ცხადია, რომ ჰეტეროსექსიზმი, როგორც წესი, კვლავწარმოებული და გაძლიერებულია სოციალურ კონტექსტში, სადაც ის წინააღმდეგობების გარეშე არსებობს. ამის დანახვა შეიძლება ყოველდღიურ ცხოვრებაში. წარმოიდგინეთ, რომ პაბში ხართ პარასკევს, რამდენიმე მეგობართან ერთად და ჩვეულებრივი საუბრის განმავლობაში ჰეტეროსექსუალი კაცი კომპლიმენტს ეუბნება მეგობარს (მეორე ჰეტეროსექსუალ კაცს) ახალი ვარცხნილობის თაობაზე, და მათი ერთ-ერთი მეგობარი ხუმრობს, რომ ისინი „შეყვარებულები“ არიან. ასეთ რამეს არავინ ეწინააღმდეგება, ადამიანთა უმეტესობა (ლგბტქ ადამიანების ჩათვლით), ვერც კი შეამჩნევდა შეურაცხყოფელ კომენტარს და ალბათ გაიცინებდა კიდევ, ამგვარად გაიზიარებდა ჰეტეროსექსიზმს. ეს მაგალითია იმისა, თუ როგორ არის ჰეტეროსექსიზმი სოციალურად წარმოქმნილი და როგორ შეიძლება ყველა (ისინიც კი, ვინც, როგორც წესი, საკუთარ თავს წინასწარგანწყობების მქონეს არ უწოდებს) ნეგატიურ წინასწარგანწყობას დავუკავშიროთ, ერთი წამით მაინც! ხუმრობაზე არ გაცინება სოციალურად უხერხულად ჩაითვლება. ხშირად, ლგბტქ ადამიანები ჰეტეროსექსიზმს საკუთარი იდენტობის უგულვებელყოფით და „ჰეტეროსექსუალიზით“ მოქცევით უერთდებიან.

ჩვენი გამოცდილებებიდან რომ შემოგთავაზოთ მაგალითი, სონია ხანდახან არ უსწორებდა ნათქვამს უცნობებს, როდესაც ისინი აკეთებდნენ დაშვებას, რომ მას მამრობითი სქესის პარტნიორი ჰყავდა. ამგვარად, როდესაც ის და მისი პარტნიორი ოჯახის წევრების გარემოცვაში არიან, ისინი ერიდებიან სიტბოს გამოხატვას, მაგალითად ტახტზე ერთად მოკალათებას იმისათვის, რომ ოჯახის მხრიდან (ნაგულისხმევი) ჰომოფობია გააკონტროლონ. საკუთარი ქცევის ჩუმად შეცვლა, ასე თუ ისე, ჰეტეროსექსიზმთან გვაკავშირებს. ჩვენს ქცევებთან შეწინააღმდეგება, რა თქმა უნდა, ყოველთვის თავისუფალ არჩევანს როდი იძლევა. ხშირად ის, თუ როგორ არის სოციალური ინტერაქცია სტრუქტურირებული, რთულს ხდის შეწინააღმდეგებას მიღებული დაშვებების მიმართ.

მაგალითად, ტრანსგენდერი ან ინტერსექსი ადამიანების შემთხვევაში, დაშვება გენდერის შესახებ, განსაკუთრებით პრობლემურია. დასავლურ სამყაროში, ჩვენი ენა და კულტურა აწყობილია იმ დაშვებაზე, რომ არსებობს ორი (და მხოლოდ ორი) დიქტომიური გენდერული კატეგორია. ამიტომ, ყოველდღიურ საუბარში რთულია ვიფიქროთ და თან ვილაპარაკოთ გენდერზე ამ ბინარული სისტემის გამოყენების გარეშე. ასევე, ჩვენ მომართულნი ვართ, სხეულების კონსტრუქციაც მოვახდინოთ, როგორც ურყევად მამრობითი ან მდედრობითი და გენდერული იდენტობები, როგორც სრულიად შეთანხმებული ფიზიოლოგიურ სქესთან. ტრანსგენდერი კატეგორია ამ კონსტრუქციებს წინააღმდეგობას უწევს, აჩვენებს რა, რომ გენდერული იდენტობა და ბიოლოგიური სქესი ყოველთვის შეთანხმებული არაა, მაშინ, როცა ინტერსექსი კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს იმ დაშვებას, რომ სხეულები მხოლოდ მამრობითი ან მდედრობითია.

ჩანართი 5.5. ელიზაბეტ პილი (2001a) ყოველდღიურ ჰეტეროსექსიზმზე

ყოველდღიური ჰეტეროსექსიზმი ეხება ჰეტეროსექსიზმის ყოველდღიურ ინციდენტებს, რომლებიც ან არ არის შემჩნეული, ან შეუმჩნეველია იმიტომ, რომ სოციალურად ნორმატიულია. ელიზაბეტის კვლევა ყოველდღიურ ჰეტეროსექსიზმზე იყენებს მასალას სექსუალობების შესახებ განსხვავებულობის ტრეინინგებიდან: „სესიები სპეციფიკურად იყო მიმართული ჰეტეროსექსიზმთან დაკავშირებით ცნობიერების ამაღლებაზე, ლესბოსელებისა და გეების შესახებ ინფორმაციის უზრუნველყოფის მეშვეობით“ (გვ.544). ცამეტი სატრეინინგო სესია, რომელიც ჩატარდა პროფესიონალთა მთელი სპექტრის დახმარებით, ახალგაზრდებისა და სოც. მუშაკების, კლინიკური ფსიქოლოგებისა და NHS ცხელი ხაზის ჩათვლით – ჩაწერილი იქნა და შემდგომ გაანალიზებული დისკურს ანალიზის ფორმის გამოყენებით.

ანალიზი ცხადყოფს იმას, თუ როგორ სჩადიან ადამიანები ყოველდღიურ ჰეტეროსექსიზმს. ყველაზე გავრცელებულ შემთხვევაში, ისინი აცხადებენ, რომ რაღაც ფორმით შებრუნებულ დისკრიმინაციას აქვს ადგილი, (ე.ი. არსებობს ნეგატიური წინასწარგანწყობა ჰეტეროსექსუალების მიმართ). მაგალითად, შემდეგ ამონარიდში, რომელიც მოცემულია საერთო ოთახების, დარბაზებისა და

საცხოვრებლის დისკუსიიდან, ნეკეში ამტკიცებს, რომ სოციალური ნორმები ლესბოსელებისა და გეი კაცების წინააღმდეგ დისკრიმინაციას სჩადის, და ამ არგუმენტს იყენებს იმის სათქმელად, რომ სინამდვილეში ჰეტეროსექსუალები არიან დისკრიმინირებულნი:

ნეკეში: ... ავიღოთ ორი ადამიანი, გეი ან ლესბოსელი. ისინი ოთახს იყოფენ. შეადარე კაცს და ქალს, რომლებსაც საზიარო ოთახი აქვთ, განსხვავება არ არის, ხომ? მაგრამ ჩვენ ვუკრძალავთ ქალსა და კაცს, ოთახი გაიყონ.

ბილი: ეს უნდა მეთქვა ...

ნეკეში: მაგრამ ერთნაირსქესიანებს ამას არ ვუშლით, ამიტომ აქ, გარკვეულწილად, ჰეტეროსექსუალების დისკრიმინაციაა. ეს დისკურსი დამყარებულია ლესბოსელებს/გეებს და ჰეტეროსექსუალებს შორის ცრუ თანასწორობის დაშვებაზე, რომელიც უარყოფს იმ ფაქტს, რომ ოთახის გაყოფის „კანონი“ პირველ რიგში არ ითვალისწინებს ლესბოსელებისა და გეი კაცების არსებობას. ეს დისკურსი პრობლემურია, რადგან ის უგულებელყოფს სტრუქტურულ უთანასწორობებს, რომლებიც ლესბოსელებისა და გეების მარგინალიზაციისკენ არის მიმართული.

კიდევ ერთი საშუალება, რომლითაც ყოველდღიური ჰეტეროსექსიზმი გამოიხატება, მრავალფეროვნებისა და იმის უარყოფაა, რომ ლგბტქ ადამიანებსა და ჰეტეროსექსუალებს შორის განსხვავება არსებობს. ეს არგუმენტი, რომ ლგბტქ ადამიანები გამყოფები არიან და დანარჩენ საზოგადოებას რესურსებს ართმევენ, აქვთ რა ცალკე რესურსები (მაგ. ჯანდაცვის სერვისები, სათემო ცენტრები, დაფინანსება), უკვე გაცვეთილია. ხშირად ამ ტიპის არგუმენტი გამოიყენება იმის დასამტკიცებლად, რომ ლგბტქ ადამიანები საკუთარ მარგინალიზაციას ეთანხმებიან და იმას ემსახურება, რომ ნეგატიური წინასწარგანწყობის წყაროდან ყურადღება ლგბტქ ადამიანებზე გადაიტანოს. ის ასევე უარყოფს იმას, რომ განცალკევებული მიდგომები იმ უთანასწორობის გამოსწორების საშუალებაა, რომელიც სხვადასხვა ჯგუფებს შორის არსებობს.

ჰეტერონორმატიულობა

ჰეტეროსექსიზმის იდეასთან უკავშირდება ჰეტერონორმატიულობის კონსტრუქტი. ეს ტერმინი 1991 წელს ამერიკელმა სოციალურმა თეორეტიკოსმა მაიკლ უორნერმა შეიმუშავა და მისი საფუძველი ქვიარ თეორიიდან მოდის. ჰეტერონორმატიულობა ეხება სოციალურ ინსტიტუციებსა და პოლიტიკაში სექსუალობასთან დაკავშირებული გარკვეული რწმენების გაძლიერებას.

ეს რწმენა მოიცავს ისეთ ცნებებს, რომელთა თანახმადაც სექსი უდრის პენისისა და საშოს მეშვეობით განხორციელებულ აქტს, რომ ოჯახი წარმოადგენს ჰეტეროსექსუალ წყვილს და მათ ბავშვებს, რომ ქორწინება რეპროდუქციული ინსტიტუციაა და აქედან გამომდინარე, მხოლოდ „საპირისპირო სქესის“ წყვილებისთვის უნდა იყოს მისაწვდომი. ამ პერსპექტივიდან, ჰეტეროსექსუალობა აღქმულია, როგორც სექსუალობის ერთადერთი ბუნებრივი გამოხატულება. ჰეტერონორმატიულობა ასევე დანახულია, როგორც პრაქტიკები და ინსტიტუციები, რომლებიც პრივილეგიას ანიჭებენ ნორმატიულ სექსუალობასა ჰეტეროსექსუალურ ურთიერთობებს და მის ლეგიტიმაციას ახდენენ. (Cohen, 2005)

მიუხედავად ამისა, ჰეტეროსექსუალობა თავისთავად ჰეტერონორმატიული არ არის – შესაძლებელია, ვიკამათოთ, რომ სექსისა და ურთიერთობების ზოგიერთი ფორმა კაცებსა და ქალებს შორის, ეწინააღმდეგება კიდევ მიღებულ ჰეტერონორმატიულ დაშვებებს. ამ შემთხვევაში, საქმე გვაქვს „ქვიარ ჰეტეროსექსუალებთან“ (იხ. Thomas, 2000), და პირიქით, არაჰეტეროსექსუალური ურთიერთობებისა და სექსის ზოგიერთი ფორმა, შესაძლოა, ჰეტერონორმატიულ დაშვებებს შეესაბამებოდეს, ამ შემთხვევაში კი საქმე გვაქვს „ჰეტეროსექსუალური ქცევის ქვიარებთან“ (ლგბტქ ადამიანები, რომლებიც არ გამოხატავენ სტერეოტიპულ გარეგნობასა და პრაქტიკებს.)

თუმცა, ჰეტერონორმატიულობა მხოლოდ სექსუალურ პრაქტიკებს არ ეხება. იგი საუბრობს იმ „საშუალებების შესახებ, რომელთა მეშვეობითაც ჰეტეროსექსუალური პრივილეგია ჩართულია სოციალური ცხოვრების ქსოვილში და სრულად და ფარულად/ვერაგულად აწესრიგებს ყოველდღიურ არსებობას“ (Jackson, 2006: 108). ამიტომაც, ლგბტქ ადამიანები უფრო მეტად არიან ჩართულები საზოგადოებაში, როდესაც

მათი ცხოვრების სტილი ირეკლავს ნორმალიზებული ჰეტეროსექსუალობის ცხოვრების სტილს (ე.ი. მათი გარეგნობა გენდერულად კონვენციურია და მათი ურთიერთობა რომანტიკულია, მონოგამიური და ერთგული).

ამგვარად, ჰეტეროსექსისტურ პრაქტიკებზე კონცენტრირების ნაცვლად, ჰეტეროსექსუალობის ფუნქციონირების საშუალებები, რომლებიც გენდერულ ნორმებს ემსახურება და ქცევას ზღუდავს, საკვანძო ასპექტად იქცევა იმის გასაგებად, თუ როგორ არიან ლგბტქ სექსუალობები მარგინალიზებულნი ჰეტერონორმატიულობის მიერ.

ერთ-ერთი მთავარი გზა, რომლის მეშვეობითაც ჰეტერონორმატიულობა სოციალურად არის კონსტრუირებული, ჰეტეროსექსუალობის ინსტიტუციონალიზაციაა. 1980 წელს, ამერიკელმა ლესბოსელმა ფემინისტმა ედრიენ რიჩმა დაწერა სტატია „სავალდებულო ჰეტეროსექსუალობა და ლესბოსური არსებობა“, რომელშიც ცხადყოფილია, თუ როგორ არის ჰეტეროსექსუალობა ინსტიტუციონალიზებული, როგორც ნორმატიული და ბუნებრივი (და ამავე დროს ახდენს სექსუალობის სხვა ფორმების მარგინალიზაციას). რიჩი აცხადებს, რომ ჰეტეროსექსუალობა ინსტიტუციაა, რომელიც შექმნილია, რათა კაცების ინტერესებს ემსახუროს და სულაც არ არის ბუნებრივი ქალთა უმეტესობისთვის. რიჩი ასევე აცხადებს, რომ ქალები „შეტყუებულნი“ არიან ჰეტეროსექსუალობაში, რომანტიკის, კაცის სხეულის ეროტიზაციის, გაუპატიურებითა და ლესბოსური სიამოვნების ცენზურის პოპულარიზაციის მეშვეობით.

ამგვარად, ჰეტეროსექსუალობა სავალდებულოდ მიიჩნევა, რადგან ქალების სოციალური, ემოციური და სექსუალური საჭიროებები დაქვემდებარებულია ქალების სხეულებისადმი კაცების პრივილეგირებულ სექსუალურ და ემოციურ მისაწვდომობასთან. თუმცა, დღეს, როდესაც ლგბტქ ადამიანები უფრო დიდი ხილვადობით სარგებლობენ, ვიდრე მაშინ, როცა რიჩმა ეს სტატია დაწერა, სექსუალობის სხვა ფორმების მარგინალიზაციის ხარჯზე ჰეტეროსექსუალობა კვლავ რეკლამირებული და პრივილეგირებულია.

ხანგრძლივი ძებნა არ გვჭირდება იმისათვის, რომ ჰეტერონორმატიულობის მოქმედებაში მყოფი მაგალითი ვიპოვოთ. მაგალითად, ამის საილუსტრაციოდ ბარათის საყიდლად მაღაზიაში წასვლაც საკმარისია წყვილების ურთიერთობასთან, ქორწინების

წლისთავებთან დაკავშირებული ბარათები, როგორც წესი, ჰეტერონორმატიულ ნიმუშებს იყენებს, და იქაც, სადაც ვიზუალური მასალა იმთავითვე ჰეტეროსექსუალობაზე არ მიანიშნებს, ბარათები ხშირად შეიცავს ისეთ ფრაზებს, როგორიცაა, მაგალითად, „ჩემს ცოლს... მოსიყვარულე ქმრისგან.“ გარდა ამისა, რომელიმე ქუჩის მაღაზიაში ძალიან გაგიჭირდებათ, იპოვოთ ბარათი მსგავსი ტექსტით: “გილოცავთ ქამინგ აუთს“.

ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრება მედიაში, წიგნებსა და რეკლამაში ნორმატიული ჰეტეროსექსუალობის მაგალითებითაა გაჯერებული. არაჰეტეროსექსუალი ადამიანის ცხოვრების მიმდევარი ინდივიდისთვის, სხვაადამიანებთან ყველანაირი კომუნიკაციისას, როგორც წესი, აქტუალურია საჭიროება ქამინგ აუთის გაკეთება–არგაკეთებასთან დაკავშირებით, რადგან ნებისმიერი დისკუსია პარტნიორის, ქორწინებისა ან ყოველდღიური ცხოვრების შესახებ, გამონაკლისის გარეშე, იწვევს დაშვებას, რომ მოსაუბრის პარტნიორი საპირისპირო სქესისაა (და რომ ისინი მონოგამურ ურთიერთობაში იმყოფებიან). ამისგან განსხვავებით, თვით ჰეტერონორმატიულობის არსებობა ნიშნავს იმას, რომ არ არსებობს არავითარი სოციალური იმპერატივი (ან საჭიროება), რომ საკუთარი თავის იდენტიფიკაცია ან „ქამინგ აუთი“ გააკეთო, როგორც ჰეტეროსექსუალმა.

სატელეფონო საუბრებიდან ამოღებული ნატურალისტური მასალის გამოყენებით, ზოგიერთმა მკვლევარმა იკვლია „მოქმედებაში მყოფი ჰეტერონორმატიულობა“. ერთ-ერთ ასეთ კვლევებაში ბრიტანელმა კონვერსაციულმა ანალიტიკოსებმა ვიქტორია ლანდმა და სილია კიტზინგერმა (2005) იკვლიეს, თუ როგორ ეწინააღმდეგებიან ლესბოსელი მოსაუბრეები (ან ხანდახან ვერ ეწინააღმდეგებიან) ჰეტეროსექსისტურ დაშვებებს ინსტიტუციურ სატელეფონო საუბრებში. 150 სატელეფონო ზარის განხილვის შემდეგ მათ გამოავლინეს, რომ ინსტიტუციურ სატელეფონო საუბრებში (მაგ. ზარი სტომატოლოგთან, მანქანის დაზღვევის კომპანიები, სანტექნიკოსები) ლესბოსელებს ხშირად უწევდათ იმ წინარე წინასწარდაშვებასთან გამკლავება, რომ ისინი ჰეტეროსექსუალები იყვნენ.

ამ კვლევამ გამოავლინა, რომ ლესბოსელებისთვის საკუთარი ლესბოსური იდენტობის შერწყმა უცხოებთან ინტერაქციისას საკმაოდ რთულია, რადგან საუბრისას „ქამინგ აუთი“ ანგრევს უთქმელ დაშვებებს სამყაროს ფუნქციონირების შესახებ. ამის საწინააღმდეგოდ,

ჰეტეროსექსუალი სპიკერების სატელეფონო ჩანაწერების კვლევამ (Kitzinger, 2005) აჩვენა ის საშუალება, რომლითაც ჰეტეროსექსუალები გამუდმებით და რუტინულად წარმოაჩენენ საკუთარ თავს და სხვებს ჰეტეროსექსუალებად, ჩვეულებრივ საუბარში, რომელიც ვითომ არ ეხება სექსუალობას ან ურთიერთობებს.

„ჰეტერონორმატიულობის შესწავლის კიდევ ერთი გზა არის იმ საშუალებების შესწავლა, რომლებსაც ენა იყენებს სექსუალური (და გენდერული) იდენტობების გასაკონტროლებლად და ჰეტეროსექსუალური ქცევების დასარეგულირებლად. ისეთი ტერმინები, როგორცაა „დაიკი„ (ლესბოსელი ქალი) და „გეი“, გამოიყენება, როგორც დამცირება. ბრიტანულ კვლევაში, რომელიც სოციოლოგმა სიუ შარპმა (2002) მოზარდებზე ჩაატარა, გამოვლინდა, რომ ენა მნიშვნელოვან ფუნქციას ითავსებს გენდერული კონფორმულობის დაძალებაში და იმის უზრუნველყოფაში, რომ სავალდებულო ჰეტეროსექსუალობა შენარჩუნებული იყოს. ჟარგონის სხვა კვლევებმა, როგორიც არის გენიტალიების აღმნიშვნელი ჟარგონული ტერმინები (e.g., Braun and Kitzinger, 2001) ისევე, როგორც სექსუალური იდენტობების აღმნიშვნელი სიტყვები (e.g., Peel, 2005), ასევე მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ჩვენს კვლევაში იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ და რომელი სექსუალური იდენტობები რეგულირდება.

ლგბტ ურთიერთობები

ლგბტ ურთიერთობების შესახებ უამრავი სტერეოტიპი არსებობს, მათ შორისაა მოსაზრება, თითქოს არაჰეტეროსექსუალ ადამიანებს არ შეუძლიათ ინტიმური ურთიერთობების ქონა და მარტოსულები არიან; რომ ერთნაირსქესიანი ურთიერთობები არასტაბილურია და ბაძავს ტრადიციულ ჰეტეროსექსუალურ როლებს; და რომ გეი მამაკაცებსა და ბისექსუალებს ბევრი სექსუალური პარტნიორი ჰყავთ (და ეს ნეგატიური მოვლენაა). ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების კვლევები აჩვენებს, რომ ეს სტერეოტიპები მცდარია და ხშირად ასახავენ ნორმატიულ მოსაზრებას იმის შესახებ, თუ რას ნიშნავს „კარგი“ ურთიერთობა. ერთი და იგივე სქესის/გენდერის მქონე ადამიანებთან. ტრანსი და ბისექსუალი ადამიანების ურთიერთობების შესახებ კვლევები ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში დღემდე მწირია. ამიტომ, ეს თავი უმეტესად ლესბოსელთა და გეების ურთიერთობების გამოცდილებაზეა დაფუძნებული.

ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების სამართლებრივი აღიარება

რადგან ერთნაირსქესიანი ურთიერთობები ისტორიულად იყო მარგინალიზებული, პარტნიორობის უფლებები ლესბოსელებისა და გეებისათვის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური მიზანი გახდა (მაგრამ, იხ. Kandaswamy, 2008). ელიზაბეთ პილმა და სოციოლოგიისა და სამართლის მკვლევარმა როზი ჰარდინგმა ინტერნეტ კვლევა ჩაატარეს 1538 ლგბტ ადამიანთან ოცდაშვიდ ქვეყანაში. მათ აღმოაჩინეს, რომ მონაწილეთა 94.5 პროცენტი თანხმდება, რომ ერთნაირსქესიან წყვილებს უნდა ჰქონდეთ ქორწინების შესაძლებლობა განსხვავებული სქესის მქონე წყვილების მსგავსად (Harding and Peel, 2006). სამართლებრივი აღიარების არარსებობას უარყოფითი შედეგები აქვს ლგბტ ადამიანებისათვის. შერონ კოვალსკის აღწერილი აშშ-ის შემთხვევა კარგი მაგალითია. შერონი და მისი პარტნიორი კარენ ტომპსონი ოთხი წლის განმავლობაში ცხოვრობდნენ ერთად, როცა 1998 წელს შერონმა მიიღო მძიმე დაზიანება ავარიის შედეგად. კარენს სურდა, შერონისათვის დახმარება სახლში გაეწია და მასზე ეზრუნა, თუმცა შერონის მშობლებმა ის სპეციალურ მომვლელთა სახლში მოათავსეს და ორ ქალს

შორის კავშირს ხელი შეუშალეს. დაახლოებით ათწლიანი სამართლებრივი დავის შემდეგ, კარენმა ბოლოს და ბოლოს შეძლო შერონის სახლში წაყვანის ნებართვის მოპოვება (Townsend, 1998). ასეთი მაგალითები გვიჩვენებს, რატომ არის ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების სამართლებრივი დაცვის მექანიზმები მნიშვნელოვანი მრავალი ლგბტქ ადამიანისათვის.

უკანასკნელ წლებში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სოციალური ცვლილება ერთნაირსქესიანი წყვილებისათვის (განსაკუთრებით კი საშუალო ფენის გეი მამაკაცებისა და ლესბოსელებისათვის), მათი ურთიერთობების სამართლებრივი აღიარებაა დასავლეთის დემოკრატიული ქვეყნების უმრავლესობაში (Peel and Harding, 2008). არსებობს რამდენიმე გამონაკლისი - აშშ და ავსტრალია ფედერალურ დონეზე, საბერძნეთი, ირლანდია და იტალია. სამართლებრივი აღიარების ტიპი ცვალებადია. 2008 წელს ჰეტეროსექსუალური ქორწინების ეკვივალენტური ქორწინების ნების დამრთველი სამართლებრივი რეგულაცია 9 ქვეყანას ჰქონდა. უმეტესი ქვეყნების იურისდიქციაში სამართლებრივი აღიარების სხვა მსგავსი ფორმები მოქმედებს, მათ შორის სამოქალაქო პარტნიორობა დიდ ბრიტანეთში (იხ. ჩანართი 8.1).

კიტზინგერი და ვილკინსონი (2006:177) ამტკიცებენ, რომ გენდერის მიუხედავად, ქორწინების თანაბარი შესაძლებლობის ქონა მნიშვნელოვანია, რადგან „ის ხელს შეუწყობს ისეთი კატეგორიების მუდმივად გამოყენების შემცირებას, როგორიცაა „მამაკაცი“, „ქალი“, „ლესბოსელი“, „გეი“/„ბისექსუალი“ და ა.შ.

ჩანართი 8.1. ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების სამართლებრივი

აღიარება მსოფლიოში

ამ სფეროში კანონები მუდმივად იცვლება და შესაძლებელია ერთნაირსქესიანი ქორწინება ან მსგავსი კანონი უფრო მეტ ქვეყანასაც ჰქონდეს, როდესაც თქვენ ამ მონაცემებს წაიკითხავთ! ქორწინებასა და სხვა სამოქალაქო კავშირებს მეტი პასუხისმგებლობები და უფლებები ერთვის თან, ვიდრე ოჯახურ პარტნიორობასა და თანაცხოვრებას. აქ ჩამოთვლილი თარიღები აღნიშნავენ წელს, როდესაც კანონი ძალაში შევიდა. როგორც ნახავთ, დანია მსოფლიოში პირველი ქვეყანა იყო,

რომელმაც პარტნიორთა უფლებების დანერგვა დაიწყო ჯერ კიდევ 80-იანი წლების ბოლოს.

ქორწინება

ჰოლანდია (2001), ბელგია (2003), კანადა (2005), ესპანეთი (2005), სამხრეთ აფრიკა (2006), ნორვეგია (2009) და აშშ-ს შტატები: მასაჩუსეტსი (2004), აიოვა (2007) და კალიფორნია (2008)

სამოქალაქო კავშირი, სამოქალაქო პარტნიორობა, რეგისტრირებული პარტნიორობა

სამოქალაქო კავშირი: აშშ-ს შტატები: ვერმონტი (2000), კონექტიკუტი (2005), ნიუ ჯერსი (2007), ნიუ ჰამპშირი (2008), ტასმანია, ავსტრალია (2004), ახალი ზელანდია (2005), რიო გრანდე დე სული, ბრაზილია (2004), მექსიკის ორი ნაწილი: ქალაქი მექსიკა (2006) და კოაუილას რეგიონი (2007). სამოქალაქო პარტნიორობა: დანია (1989), შვედეთი (1995), ისლანდია (1996), გრინლენდი (1996), ჰოლანდია (1998), საფრანგეთი (1999), გერმანია (2001), ფინეთი (2002), ლუქსემბურგი (2004), ანდორა (2005), ჩეხეთი (2006), შვეიცარია (2007).

ოჯახური პარტნიორობა და თანაცხოვრების უფლებები

უნგრეთი (1996), სამხრეთ აფრიკა (1999), აშშ-ს შტატები: ჰავაი (1997), კალიფორნია (2000), მაინი (2004), ვაშინგტონი (2007), ორეგონი (2008) და ქალაქი ვაშინგტონი (2002), პორტუგალია (2001), ავსტრია (2003), ხორვატია (2003), იტალიის ზოგიერთი რეგიონი (2004), სლოვენია (2006), ავსტრალია: ურთიერთობის დარეგისტრირება შეიძლება ვიქტორიასა და ახალ სამხრეთ უელსში (2008), სამოქალაქო კავშირის (რომელსაც ფორმალური უფლებები არ აქვს) - ტასმანიასა (2004) და ავსტრალიის დედაქალაქის ტერიტორიაზე (2008).

საჭიროა არა „ერთნაირსქესიანი ქორწინება“ ან „გეი ქორწინება“ არამედ ქორწინების (და სამოქალაქო პარტნიორობის) თანაბარი შესაძლებლობა ყველასათვის, მათი გენდერისა და სექსუალობის მიუხედავად“. ისინი ასევე ამბობენ, რომ დიდი ბრიტანეთის

ახლანდელი მიდგომა ტრანსი, ინტერსექსუალი და ბისექსუალი ადამიანების მიმართ უსამართლოა, იმიტომ, რომ ქორწინების განსაზღვრება შემოიფარგლება ერთ ქალსა და ერთ მამაკაცს შორის კავშირით, სამოქალაქო პარტნიორობა კი - ორ მამაკაცსა და ორ ქალს შორის კავშირით. ეს გენდერულ საზღვრებს აწესებს და სქესისა და გენდერის ბინარულ განსაზღვრებებს აძლიერებს.

გენდერისა და სექსუალობის საფუძველზე სამართლებრივმა სეგრეგაციამ შესაძლოა ადამიანებს ყოველდღიურ ცხოვრებაში შეუქმნას პრობლემები, განსაკუთრებით კი თუ ისინი ტრანსგენდერები ან პოლიამურულები არიან და ერთდროულად ერთზე მეტი ურთიერთობა აქვთ. დიდ ბრიტანეთში მოღვაწე სოციოლოგი კრისტიან კლესის (2006b) მიხედვით, თანამედროვე ბრიტანული სამართლებრივი კონტექსტი ბისექსუალ არამონოგამიურ ურთიერთობებში მყოფ ადამიანებს ძალიან ურთულებს ცხოვრებას. პირველ რიგში, მათ უნდა აირჩიონ, პარტნიორთაგან რომელთან სურთ სამართლებრივად აღიარებული კავშირის ქონა, და მეორეც, თუ ისინი თავიანთ განსხვავებული სქესის პარტნიორთან იქორწინებენ, მათი ურთიერთობა ერთნაირსქესიან ურთიერთობასთან შედარებით პრივილეგირებული იქნება (იხ. ჩანართი 8.2) იმის შესახებ, თუ როგორ შეუძლია კანონს პრობლემები შექმნას ტრანსგენდერ ადამიანთა ურთიერთობებში.

ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების სამართლებრივი აღიარების შედეგები

ურთიერთობების სამართლებრივი აღიარების შესახებ მცირერიცხოვანი ემპირიული კვლევები არსებობს, თუმცა მათი რიცხვი მუდმივად იზრდება (e.g., Clarke et al ., 2006; Porche and Purvin, 2008). კვლევები ისეთი კითხვების ირგვლივ ტარდება, როგორიცაა:

- რა შედეგები აქვს სამართლებრივ აღიარებას ურთიერთობებზე? ან აქვს კი საერთოდ?
- რა გავლენას ახდენს ერთნაირსქესიანი წყვილების სამართლებრივი აღიარება ფართო საზოგადოებაზე?
- არის თუ არა სხვაობა სამართლებრივად აღიარებულ და არაღიარებულ ერთნაირსქესიან ურთიერთობებს შორის?
- როგორ უმკლავდებიან ერთნაირსქესიანი წყვილები ურთიერთობების გაგებას ყოველდღიურ ცხოვრებაში?

თვისებრივი კვლევები, რომლებიც ერთნაირსქესიანი წყვილების შეხედულებებს იკვლევენ სამართლებრივი აღიარების შესახებ, ამბობენ, რომ პარტნიორობის ყოველდღიური მიზეზებია: სიყვარული, უკვე არსებული ორმხრივი პასუხისმგებლობების დაცვა (მაგალითად, ლესბოსელ ოჯახში არაბიოლოგიური დედის როლი), ოჯახის წევრების მხრიდან ურთიერთობის აღიარების მოპოვება, სამართლებრივი და ფინანსური უფლებები, და ვალდებულებების საჯაროდ განცხადების მნიშვნელოვნება (Clarke et al ., 2007; Shipman and Smart, 2007).

აშშ-ს ლგბტქ ფსიქოლოგმა ემტერ როთბლუმმა და მისმა კოლეგებმა ჩაატარეს რაოდენობრივი გამოკითხვა, რომელიც სამ ჯგუფს ადარებდა: (1) სამოქალაქო კავშირში მყოფი ერთნაირსქესიანი წყვილები; (2) ერთნაირსქესიანი წყვილები, რომლებიც არ არიან სამოქალაქო კავშირში, (3) სამოქალაქო კავშირში მყოფი წყვილების ჰეტეროსექსუალი დაქორწინებული ოჯახის წევრები (e.g., Rothblum et al ., 2006). მათ მოიპოვეს ყველა სამოქალაქო კავშირის ყველა სერთიფიკატი, რომელიც ვერმონტში სამოქალაქო კავშირის დაწესების პირველ წელს გამოიცა (2000-2001) და ამ ერთნაირსქესიან მოსახლეობას სთხოვეს, გამოკითხვაში მიეღოთ მონაწილეობა. რადგან ისინი სამ ჯგუფს ადარებდნენ, გადაწყვიტეს, კვლევის შერჩევა იმ პირველ 400 დარეგისტრირებულ წყვილზე შეეჩერებინათ, რომლებიც თანახმანი იყვნენ, საკუთარი მეგობრები და ოჯახის წევრებიც ჩაერთოთ კვლევაში. ამ შედეგების მნიშვნელოვანი მიგნებაა, ლესბოსელებსა და გეებს შორის, რომლებიც იმყოფებოდნენ ან არ იმყოფებოდნენ სამოქალაქო კავშირში, გარკვეული განსხვავებების აღმოჩენა. სამოქალაქო კავშირში მყოფი ლესბოსელი წყვილები უფრო ღიად საუბრობდნენ საკუთარ სექსუალურ იდენტობაზე, მეტად ურთიერთობდნენ თავიანთ დედებთან, და მეტად წარმოედგინათ საკუთარი თავი გათხოვილი, ვიდრე ლესბოსელ წყვილებს, ვინც არ იმყოფებიან სამოქალაქო კავშირში. სამოქალაქო კავშირში მყოფ გეი მამაკაცებს არარეგისტრირებულ გეი წყვილებთან შედარებით მეტი შვილები ჰყავთ (17 პროცენტი 9.7 პროცენტთან შედარებით), მეტად წარმოუდგენიათ საკუთარი თავი ქორწინებაში, სურთ კომუნიკაცია საკუთარი პარტნიორის დედასთან და ამბობენ, რომ მათი პარტნიორის მამა თავს ოჯახის წევრად აგრძნობინებთ. წყვილები, რომლებიც არ იმყოფებიან სამოქალაქო კავშირში, უფრო

სერიოზულად ფიქრობენ ურთიერთობის დასრულებაზე. როგორც ჩანს, სამართლებრივ კავშირში მყოფ წყვილებს უფრო ახლო ურთიერთობები აქვთ თავიანთ ოჯახებთან, ისევე როგორც მათი პარტნიორების ოჯახებთან, და უფრო მეტად ჰგვანან ჰეტეროსექსუალ დაქორწინებულ წყვილებს.

ჩანართი 8.2. გენდერის აღიარების აქტის (2004) შედეგები ტრანსგენდერ ადამიანებზე

გენდერის აღიარების აქტი (GRA, 2004), რომელიც დიდ ბრიტანეთში ერთ და სხვადასხვა სქესიანი ურთიერთობების სამართლებრივი აღიარების სხვადასხვა დონეებთან არის დაკავშირებული, კარგი მაგალითია იმისა, თუ როგორ ახერხებს საზოგადოება სექსუალობისა და გენდერის რეგულირებას ისე, რომ ჰეტერონორმატიულობას პრივილეგია მიანიჭოს. GRA ტრანსგენდერ ადამიანებს გენდერის შეცვლისას სრულ სამართლებრივ აღიარებას სთავაზობს, ასე რომ ტრანსგენდერ ქალს (male-to-female (MTF)) შეუძლია სამართლებრივად დარეგისტრირდეს როგორც ქალი, ხოლო ტრანსგენდერ მამაკაცს (female-to-male (FTM)) შეუძლია დარეგისტრირდეს მამაკაცად. როდესაც პირი გენდერის აღიარების სერტიფიკატს მოიპოვებს, მას შეუძლია ახალი დაბადების მოწმობაც აიღოს შესაბამისი გენდერით. ამ პირს შეუძლია სამოქალაქო პარტნიორობაში შევიდეს მისივე გენდერის პიროვნებასთან, ან იქორწინოს „საპირისპირო“ გენდერის მქონე პირთან.

მაგრამ რა ხდება, თუ ადამიანი უკვე ჰეტეროსექსუალურ ქორწინებაში იმყოფებოდა, სანამ საკუთარ გენდერს დაარეგისტრირებდა? ბრიტანეთში რამდენიმე ასეთმა შემთხვევამ პრესის ყურადღება მიიპყრო:

დიან პარი, 66 წლის უელსელი პირი, რომელიც სულ მალე საკუთარი გენდერის სამართლებრივ აღიარებას მიიღებს, როგორც ქალი. მაგრამ, ეს ფაქტი ანიტასთან ორმოცდახუთწლიანი ქორწინების გაუქმებას და მათ სამოქალაქო პარტნიორობად დარეგისტრირებას გამოიწვევს. ქორწინების ანულობა, როგორც მისმა წარმომადგენელმა რეგიონულ გაზეთს - „Wales on Sunday“ - განუცხადა (1 იანვარი,

2006), ორმოცდახუთი წლის განმავლობაში ქორწინებაში მყოფი ადამიანებისათვის ფიზიკური განცალკევების ტოლფასია“. დიანი იძულებულია, საკუთარ გენდერსა და ქორწინებას შორის არჩევანი გააკეთოს.

2003 წელს 31 წლის ედინბურგელმა ფინანსურმა მენეჯერმა სქესის კვლავმინიჭების ოპერაცია გაიკეთა და ახლა პეტიცია წამოიწყო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიმართ, რადგან ის მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებს საკუთარი ქალის გენდერის სამართლებრივად აღიარებას, თუკი საკუთარ 6 წლიან ქორწინებას გააუქმებს ქალთან. წყვილმა, ეროვნულ გაზეთ „the Sunday Times-ს“ (30 ოქტომბერი, 2005) განუცხადა: „მახეში გავებით. როდესაც დავქორწინდით, საჯარო ვალდებულების აღიარების განაცხადი გავაკეთეთ ჩვენი მეგობრებისა და ოჯახის წინაშე, რომ გაჭირვებასა თუ ლხინში ერთად ვიქნებოდით, და სულაც არ გვსურს დანაპირების შეუსრულებლობა... ეს კანონმდებლობა ჩვენს ადამიანის უფლებებს აღვევს, რადგან ეს სახელმწიფოს მხრიდან ჩვენს პირად ცხოვრებაში უხეში ჩარევაა... სამოქალაქო პარტნიორობა ქორწინების ტოლფასი სულაც არ არის“.

ერთ და სხვადასხვა სქესიანი ურთიერთობების შედარება

ურთიერთობების კვლევების ძირითადი ტრადიცია ერთ და სხვადასხვასქესიანი ურთიერთობების შედარებითი შესწავლაა. ეს კვლევები ერთ და სხვადასხვა სქესიან წყვილებს შორის განსხვავებებსა და მსგავსებებს აღწერს. თუმცა, ამ კვლევებში ყურადღება მსგავსებებზეა გამახვილებული, განსაკუთრებით კი ადრეულ ნაშრომებში, რომლებიც ცდილობდნენ დაემტკიცებინათ, რომ ერთნაირსქესიანი ურთიერთობები ისეთივე კარგია, როგორც ჰეტეროსექსუალური კავშირი, და სურდათ, შეწინააღმდეგებოდნენ ერთსქესიანი ურთიერთობების შესახებ არსებულ მითებს. ამ შედარებებში ძირითადი საკითხები იყო: ოჯახური სამუშაოს განაწილება, ურთიერთობით კმაყოფილება, მისი ხარისხი და თანხების მენეჯმენტი. ამჯერად ორ საკითხს განვიხილავთ: ოჯახური სამუშაოს განაწილება და ურთიერთობით კმაყოფილება (თანხების გადანაწილების შესახებ იხ. Burns et al ., 2008; Clarke et al ., 2005).

მიუხედავად იმისა, რომ ჰეტეროსექსუალი მამაკაცები უფრო და უფრო მეტად ერთვებიან ოჯახურ სამუშაოში, მთლიანობაში ოჯახური სამუშაოს პასუხისმგებლობა ჰეტეროსექსუალ ქალებს ეკისრებათ (გადაწყვეტილება, თუ რა უნდა გაკეთდეს და როდის) და ისინი მეტ ოჯახურ რუტინულ საქმეს აკეთებენ, ვიდრე მამაკაცები (Dryden, 1999). ამის საპირისპიროდ, კვლევების მიხედვით, ლესბოსურ და გეი ურთიერთობებში სამუშაო უკეთ გადანაწილებულია. წყვილთა უმეტესობა ამბობს, რომ ისინი ოჯახურ სამუშაოს იყოფენ. გეი მამაკაცები უმეტესად იყოფენ კონკრეტულ სამუშაოებს (მაგალითად: ერთი პარტნიორი საჭმელს აკეთებს, მეორე კი რეცხავს); ლესბოსელები კი ერთსა და იმავე საქმეებს იყოფდნენ (Kurdek, 2007).

ლესბოსურ და გეი წყვილებსა და ოჯახებში მეტი პასუხისმგებლობა სტრუქტურული და იდეოლოგიური მიზეზებით აიხსნება (Patterson et al., 2004). ჰეტეროსექსუალ ურთიერთობებში მამაკაცები ჯერ კიდევ მეტს გამოიმუშავებენ, ვიდრე ქალები, მეტ დროს ატარებენ სრულგანაკვეთიან სამუშაოზე და აქვთ უფრო მაღალი სტატუსის სამსახური, ვიდრე მათ ქალ პარტნიორებს (Equal Opportunities Commission, 2006). დღეს ადვილია იფიქრო, რომ ქალებსა და მამაკაცებს შორის გენდერული სხვაობა აღარ არის, თუმცა, მაგალითად, ბრიტანეთში 2005 წელს, ქალსა და მამაკაცის ხელფასებს შორის განსხვავება 17.1% იყო სრულ განაკვეთიან სამსახურებში, და 38.4% ნახევარ განაკვეთზე. 5 წლამდე მცირეწლოვანი ბავშვების მამების 90% დასაქმებულია, ხოლო ქალების მხოლოდ 55% (Equal Opportunities Commission, 2006). ეს სტრუქტურული საკითხები, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, მამაკაცების მიერ აუნაზღაურებელი ოჯახური სამუშაოს არ შესრულების გასამართლებლად გამოიყენება.

შედარებისათვის, ლესბოსური და გეი წყვილების ურთიერთობებში უმეტესად ორმხრივი შემოსავალია (Peplau and Fingerhut, 2007). ზოგიერთი მკვლევარი ამბობს, რომ ლესბოსური წყვილების სამუშაოების პრესტიჟი უმეტესად თანაბარია, და ისინი ასევე იდეოლოგიურად ეთანხმებიან ოჯახში აუნაზღაურებელი სამუშაოს თანაბრად შესრულებას (Dunne, 1997). თანასწორობის იდეოლოგიის მხარდაჭერა, ლესბოსურ წყვილებში და ოჯახებში მნიშვნელოვანწილად უკავშირდება კონვენციური (ჰეტეროსექსუალური) გენდერული ნორმების უარყოფას და ქალს, მამაკაცსა და მათ

შვილებს შორის კავშირის დამკვიდრებულ ნორმებთან წინააღმდეგობას (Dunne, 2003). ბრიტანეთში მოღვაწე სოციოლოგი გილიან დუნი (1998:292) ამტკიცებს, რომ მნიშვნელოვანია ერთნაირსქესიან წყვილებში ოჯახური სამუშაოს განაწილების შესახებ შეთანხმებების შესწავლა: „იმის ცოდნა, თუ რისი მიღწევა შეიძლება ასეთ სიტუაციებში, დომინანტური ჰეტეროსექსუალური პრაქტიკის ალტერნატიულ მოდელს და მისი ეფექტურობის და სამართლიანობის შეფასების გზებს გვთავაზობს. ასევე, ეს ცოდნა სასარგებლოა იმ ბარიერების გამოსარკვევად, რომლებიც სქესთა შორის გენდერული თანასწორობის მიღწევას აფერხებს“. შესაბამისად, ოჯახური სამუშაოს გაყოფის კუთხით, ერთნაირსქესიანი ურთიერთობები უმეტესად უფრო დადებითად ფასდება, ვიდრე ჰეტეროსექსუალური და შესაძლოა, ჰეტეროსექსუალურ ურთიერთობებს ეგალიტარული მოდელის მაგალითსაც სთავაზობდეს.

თუმცა, ზოგიერთი მკვლევარი ეჭვის თვალით უყურებს „თანასწორობის ნორმას“ ერთნაირსქესიან წყვილებში და სვამს კითხვას, ეს კონკრეტული კვლევის მეთოდების, მიზნებისა და პოპულაციების ქმნილება ხომ არ არის. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ, რომ კვლევები უმეტესად თეთრკანიან, საშუალო კლასის შერჩევებს ეყრდნობა, როცა ორივე პარტნიორის თანაბარმა სოციალურმა ფონმა შესაძლოა გავლენა იქონიოს კვლევის შედეგებზე (Carrington, 1999; Gabb, 2004). აშშ-ს სოციოლოგმა კრისტოფერ კარინგტონმა (1999) ეთნოგრაფიული დაკვირვებისა და ინტერვიუს მეთოდების გამოყენებით ორმოცდათორმეტი ერთნაირსქესიანი წყვილი იკვლია სან-ფრანცისკოში. მან აღმოაჩინა, რომ მონაწილეთა სამ მეოთხედს ოჯახური სამუშაოს განაწილების სპეციალიზებული მოდელი ჰქონდა, სადაც ერთერთი პარტნიორი ოჯახური სამუშაოს მეტ ნაწილს ასრულებდა, ვიდრე მეორე. მიუხედავად იმისა, რომ წყვილებს ეგალიტარიანიზმი სურდათ (ისევე, როგორც მრავალ სხვადასხვასქესიან წყვილს), კარინგტონმა გამოყო ოჯახური სამუშაოს შესრულების ურთიერთსაწინააღმდეგო აღწერები, როდესაც გეი მამაკაცები უმეტესად თვითონ მიიწერდნენ საქმის მეტ ნაწილს, ლესბოსელები კი საკუთარ პარტნიორს ავალებდნენ უფრო მეტი საქმის შესრულებას. მან დაასკვნა, რომ ერთნაირსქესიანი წყვილები საქმის არათანაბარ განაწილებას ნილბავენ, რათა დაიცვან საკუთარი პარტნიორის გენდერული

იდენტობა, რომელიც მათ შესახებ არსებულ კულტურულ მოლოდინებს გასცდა, თავიანთი გენდერისგან „მოსალოდნელ“ საქმეზე მეტის ან ნაკლების გაკეთებით.

ურთიერთობებით კმაყოფილება და ურთიერთობების ხარისხის კვლევები უმეტესად აჩვენებს, რომ ლესბი, გეი და ჰეტეროსექსუალ წყვილებს შორის მცირედი განსხვავებები არსებობს და პროცესები, რომლებიც ურთიერთობების ფუნქციონირებას არეგულირებენ, ურთიერთობათა ამ სხვადასხვა ტიპებს მაინც მიესადაგება. ამერიკელი წყვილების კლასიკურ კვლევაში, სოციოლოგებმა ფილიპ ბლამსტეინმა და პეპერ შვარცმა (1983) აღმოაჩინეს, რომ შემოსავლების შესახებ კამათი, სამუშაოს ურთიერთობაში ჩართვა, დიდი დროის განცალკევებით გატარება და არამონოგამიურობა ურთიერთობის ცუდ ხარისხზე მიუთითებდა ჰეტეროსექსუალ, ლესბოსელ და გეი წყვილებში. ჰეტეროსექსუალი წყვილების მსგავსად, ლესბოსელი და გეი წყვილებისათვის სასურველია პარტნიორებს შორის მსგავსი სოციალური ფონის, შეხედულებებისა და ღირებულებების არსებობა (Peplau and Fingerhut, 2007).

ფსიქოლოგიური შემგუებლობის, პიროვნული ნიშნების, ურთიერთობის სტილისა და კონფლიქტის გადაწყვეტის ფსიქომეტრიული გაზომვის შედეგად, ამერიკელმა ფსიქოლოგმა ლაურენს კურდეკმა (2004) აღმოაჩინა, რომ ორმოცდაცამეტ ლესბოსურ, ოთხმოც გეი და ოთხმოც შვილებიან ჰეტეროსექსუალ წყვილებს შორის არანაირი განსხვავება არ იყო მონაცემთა ნახევარში. განსხვავებების უმეტესობა კი მიუთითებდა, რომ გეი და ლესბი პარტნიორები მოცემულ შერჩევაში ჰეტეროსექსუალ წყვილებზე უკეთ ფუნქციონირებდნენ. ლესბი და გეი წყვილები ნაკლებ ღირებულებას ანიჭებდნენ სოციალურ მხარდაჭერას, რაც ნიშნავს, რომ შესაძლოა ერთნაირსქესიან ურთიერთობებში ნაკლები „სოციალური მიჯაჭვულობა“ არსებობს, ვიდრე ჰეტეროსექსუალ წყვილებში, რომელიც მათ ურთიერთობის შენარჩუნებაში მოეხმარებოდათ რთული პერიოდების დროს. ურთიერთობების ჩამოყალიბების კუთხით, სქემა ერთნაირია სხვადასხვა სექსუალობებში (იხ. ჩანართი 8.3 ლგბტქ ადამიანების ურთიერთობების ჩამოყალიბების შესახებ).

ჩანართი 8.3. სიყვარული კიბერსამყაროში

როგორ ხვდებიან ლგბტქ ადამიანები ერთმანეთს და როგორ აყალიბებენ ურთიერთობებს? ტრადიციულად, პაბები და კლუბები, გეი პრესა და ღონისძიებები (მაგალითად, პრაიდი ან მარგი გრასი), სხვა ლგბტქ ადამიანებისთვის შექმნილი საზოგადოებრივი სივრცეები (მაგალითად, ახალგაზრდული ჯგუფები) ერთადერთი უსაფრთხო სივრცეები იყო, სადაც არაჰეტეროსექსუალ და ტრანს ადამიანებს შეეძლოთ ერთმანეთს შეხვედროდნენ. დღესდღეობით კი შეხვედრები უფრო და უფრო მეტად ვირტუალური ხდება: ლგბტქ ადამიანები სიყვარულს კიბერსივრცეში პოულობენ ისეთ სამეგობრო და გასაცნობ საიტებზე, როგორიცაა: Gaydar, Gaydargirls, Poly Matchmaker, BiCupid and TransPassions. ამბობენ, რომ „კიბერსექსუალობა“ ფანტაზიასა და ქმედებას შორის შუალედური გზაა, რომელიც სექსუალურ ჯგუფებს ქმნის“ (Ross, 2005: 342). სოციალურად მარგინალიზებული ჯგუფებისათვის, როგორც ლგბტქ ჯგუფია, ინტერნეტს აქვს პოტენციური გეოგრაფიული, ასაკობრივი, სოციალური კლასის, კულტურული, ფიზიკური/გონებრივი შესაძლებლობების და სხვა ბარიერების დასარღვევად. გარდა ამისა, რადგან ლგბტქ ადამიანებს რეალურ ცხოვრებაში ჯერ კიდევ ნაკლები შესაძლებლობები აქვთ ერთმანეთთან შესახვედრად უარყოფითი შედეგების შიშის გარეშე, ინტერნეტმა (რომელიც ხშირად ანონიმურია) ძალიან გაზარდა პარტნიორებთან შეხვედრის შესაძლებლობა, პერსონალურ პროფილებთან დაკავშირება, ჩატ-რუმების გამოყენება და კიბერსექსით დაკავება.

თუმცა, ბრიტანელი ფსიქოთერაპევტი მარტინ მილტონი (2006: 306-8) სიფრთხილისაკენ მოგვიწოდებს იმ გზების შესახებ, რომლებითაც მაგალითად გეი მამაკაცები შეიძლება ერთმანეთს დაუკავშირდნენ ინტერნეტსა და ჩატ-რუმებში, იმიტომ რომ ეს ფორუმები:

„გარკვეულ წინასწარ არსებულ დაშვებებს ეყრდნობა, „მიიღე რაც გინდა და როცა გინდას“ დაპირებასთან ერთად. ერთ-ერთი პოპულარული საიტი ზუსტად ამ ფრაზასაც კი იყენებს. ვის შეიძლება არ მოეწონოს იდეა, რომ შეგიძლია რაც გინდა ის გქონდეს და თან როცა გინდა მაშინ?... [მაგრამ] „მაპატიე, უბრალოდ „ეს“ მე არ მინდა“ - ნიღბის ქვეშ, ჩვენ შეგვიძლია შეურაცხყოთ, გავლანძღოთ, უარყოთ და

ფსიქოლოგიური ტრავმა მივაყენოთ ვიღაცას... ჩვენ შეიძლება ვიფიქროთ, რომ რაღაც ძალიან კარგი გავაკეთეთ, როცა ვთქვით: „მაპატიე, მაგრამ ეს არ მაინტერესებს“... თუმცა, ადამიანები მართლა განიცდიდნენ ამ თვითკმაყოფილებას, თუკი გააცნობიერებენ, რომ ამით ჩვენ მგრძნობიარე ახალგაზრდას, რომელიც საკუთარი იდენტობის გაცხადების პირველ ნაბიჯებს დგამს, ვაგრძნობინეთ, რომ ტყუილად წუხდება?“

მიუხედავად იმისა, რომ ინტერნეტი განსაკუთრებით პოპულარულია ლგბტქ ადამიანებში ურთიერთობების დასამყარებლად (იქნება ეს ჩვეულებრივი, სექსუალური, ხანგრძლივი თუ პლატონური), ამ სფეროში ძალიან ცოტა კვლევებია ჩატარებული. არსებული კვლევები უმეტესად MSM-ზეა ორიენტირებული. აშშ-ში მოღვაწე მკვლევარებმა ალენ ტომასმა და სხვებმა (2007) მცირემასშტაბიანი თვისებრივი კვლევა ჩატარეს ახალგაზრდა გეი მამაკაცებთან (19-26 წელი). მონაწილეების ქამინგ აუთის ისტორიების ანალიზმა აჩვენა, რომ ინტერნეტ გამოცდილებამ დიდი როლი შეასრულა მათ მიერ საკუთარი სექსუალობის მიღებაში. სოციალური სამუშაოს მკვლევარი მარკ ჰენრიკსონი (2007) ამბობს, რომ აზიაში დაბადებული ახალზელანდიელები სხვა ჯგუფებთან შედარებით უფრო მეტად იყენებენ ინტერნეტს ლგბ თემთან მათი პირველი და შემდგომი ურთიერთობებისათვის. მამაკაცი მონაწილეები უფრო მეტად იყენებდნენ ინტერნეტს, ვიდრე ქალები სექსუალური კავშირისათვის, ასაკის, შემოსავლისა თუ ურთიერთობის სტატუსის მიუხედავად. თუმცა კვლევაში, რომელიც გეი მამაკაცების მიერ ჩატ-რუმების გამოყენებას შეისწავლიდა შვედეთში, რონი ტიკანენმა და მაიკლ როსმა (2000) აღმოაჩინეს, რომ დისკრიმინაცია და სოციალური გარიყვა ლგბტქ ადამიანებს შორის ინტერნეტ სივრცეშიც ხდება. მათ ასევე დაადგინეს, რომ ინტერნეტთან ასოცირებული დემოგრაფიული მონაცემები ჯერ კიდევ ასოცირდება უფრო ახალგაზრდა და ფინანსურად შეძლებულ ლგბტქ ადამიანებთან. გარდა ამისა, ავსტრალიური კვლევის მიხედვით, ლგბტქ ადამიანების ინტერნეტ სივრცეები ძალიან დაყოფილია რასობრივად:

თეთრკანიანი ახალგაზრდა გეი მამაკაცები ნორმაა, რომელსაც ყველა სხვა ჯგუფს ადარებენ, ან რომლისგანაც სხვა ჯგუფებს განასხვავებენ.

მეინსტრიმ ფსიქოლოგიაში შედარებითი კვლევების შესახებ შეთანხმებული დასკვნა ასეთია: „გეი, ლესბი და ჰეტეროსექსუალ წყვილებს შორის გარეგანი განსხვავებების მიუხედავად, როგორც ჩანს, გეი და ლესბოსელი წყვილები ჰეტეროსექსუალი წყვილების მსგავსი ფორმით ცხოვრობენ“ (Kurdek, 2005:253). თუმცა, ეს კვლევები ერთ და სხვადასხვა სქესიან წყვილებს შორის განსხვავებების უგულვებელყოფის გამო გაკრიტიკდა. თუკი როთბლუმის და სხვების სამოქალაქო კავშირების კვლევას კიდევ ერთხელ შევხედავთ, შერჩევაში მონაწილე წყვილებს შორის გარკვეულ განსხვავებებს დავინახავთ. მაგალითად, კვლევაში მონაწილე ლესბოსელები, იმისდა მიუხედავად, იმყოფებოდნენ თუ არა ისინი სამოქალაქო კავშირში, საუბრობდნენ ოჯახური სამუშაოებისა და ფინანსების უფრო თანაბარ განაწილებაზე, ვიდრე მათი ჰეტეროსექსუალი დედამისშვილები, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ერთნაირი სოციალური გარემოდან მოდიოდნენ (Rothblum et al., 2006).

მკვლევარები ხშირად უსვამენ ხაზს ერთ და სხვადასხვასქესიან წყვილებს შორის მსგავსებებს, და ასევე ხშირად უგულვებელყოფენ ძალაუფლების დაუბალანსებლობის პოტენციურ წყაროებს ერთნაირსქესიან ურთიერთობებში. ამის მიზეზი ისაა, რომ მიიჩნევა, თითქოს „მსგავსების ხაზგასმა“ ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების „ნორმალურობას“ ამტკიცებს. თუმცა, ეს მიდგომა შეიძლება ჰეტერონორმატიული იყოს, და შესაძლოა მოახდინოს იმ ლგბტქ ურთიერთობების პათოლოგიზება, რომლებიც მიზანმიმართულად (ანდაც უნებლიეთ) არ იმეორებენ ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობების სქემას. მაგალითად, ლესბოსური ურთიერთობები ხშირად აღიქმება ზედმეტად ინტიმურად ან „ურთიერთშეზრდილად“, რადგან ქალებს შორის პირადი საზღვრები საკმაოდ ბუნდოვანია, და ქალები საკუთარ ინდივიდუალობას კარგავენ (e.g., Krestan and Bepko, 1980). თუმცა, ეს ანალიზი ჰეტეროსექსუალური კავშირის მაგალითზეა აგებული, სადაც მიიჩნევა, რომ ურთიერთობაში „განცალკევებულობა“ ნორმაა (განსხვავებულები ერთმანეთს იზიდავენ!) და ლესბოსელების ამ ნორმასთან მოურგებლობა პრობლემურად აღიქმება. როგორც ჩანს, მნიშვნელოვანია როგორც

მსგავსებების, ისე განსხვავებების ხაზგასმა. მსგავსებების აქცენტირება სექსუალობებს შორის შესაძლოა პოზიტიური იყოს, თუკი ეს გამოიწვევს ლესბოსური და გეი ურთიერთობების ნაკლებად სტიგმატიზებას და მათ შესახებ მითების გაქრობას. განსხვავებების ხაზგასმა კი, ზოგადად ადამიანების ურთიერთობების გასაგებად ერთნაირსქესიანი ურთიერთობების უნიკალურ და მნიშვნელოვან მაგალითს გვაძლევს (Dunne, 1997).

სექსუალობა და სექსუალური პრაქტიკა⁵⁵

სქესობრივი ურთიერთობები და პრაქტიკა მოზრდილი ადამიანების ცხოვრების მნიშვნელოვანი ნაწილია. ასევე მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ლესბოსელები და გეი მამაკაცები კონკრეტული სახეობის სქესობრივ აქტებთან არიან ასოცირებულნი (ლესბოსელები ორალურ, ხოლო გეები ანალურ სექსთან, Peel, 2005), სექსუალური პრაქტიკა სექსუალობების მიხედვით დაყოფილი არ არის, ჰეტეროსექსუალებსაც ასევე აქვთ ანალური და ორალური სექსი, იყენებენ ისეთ პრაქტიკებს, როგორიცაა: დომინირება და მორჩილება, სადიზმი და მაზოხიზმი (bondage, domination, sadism, masochism - BDSM). ლგბტქ სექსუალური პრაქტიკის კვლევა ფრაგმენტულია, ნაწილობრივ სექსთან დაკავშირებული საკითხების კვლევასთან ასოცირებული ეთიკური დილემების გამო (Klesse, 2007), ასევე სექსუალური პრაქტიკის აქცენტირებისათვის თავის არიდების მიზნით, რათა ამან ლგბტქ ადამიანების პათოლოგიზება და „გარყვნილებად“ მონათვლა არ გამოიწვიოს (Halperin, 2007). უმეტესწილად, ის სექსუალური პრაქტიკა ითვლება უფრო მისაღებად (როგორც ლგბტქ თემში, ისე ზოგადად საზოგადოებაში), რომელიც დაწყვილებულ, მონოგამიურ ლგბტქ ადამიანებს შორის ხდება საკუთარი სახლის პირად სივრცეში. მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობა და მასზე თანდართული (ან მისი მაფორმირებელი) საზოგადოებრივი აზრი ლგბტქ სექსუალობაზე ასეთი მონოგამიური შეხედულების მიმართ უმეტესად მიმდებელია. ლგბტქ ურთიერთობები, რომლებიც უფრო საჯაროდ ხილვადია, ან არ თანხვდებიან მონოგამიური წყვილის მოდელთან, ხშირად აღიქმება, როგორც პრობლემური ან საშიშიც კი (მაგალითად მამაკაცებს შორის სქესობრივი კავშირი სექსის საზოგადოებრივ ადგილებში - public sex environments(PSEs)).

⁵⁵ სექსუალური პრაქტიკა არის ქმედება/ქცევა, რომელშიც ადამიანი განიცდის და გამოხატავს საკუთარ სექსუალობას. ადამიანები სხვადასხვა სახის სექსუალურ აქტებში მონაწილეობენ, დაწყებული ცალკეული საქმიანობებით (მაგალითად, მასტურბაცია) სხვა ადამიანთან მოქმედებებით (მაგ., სქესობრივი კავშირი, არა პენეტრაციული (არა შეღწევადი) სექსი და ა.შ.) სხვადასხვა ფორმის სიხშირით და მიზეზების მრავალფეროვნებით.

გასაკვირი არ არის, რომ შედარებითი კვლევებისათვის ურთიერთობებში სექსი რიგით მეორე პოპულარული საკითხია. ერთიდაიგივე და სხვადასხვა სექსიან ურთიერთობებში სქესობრივი კავშირების ქონის სიხშირესა და ფორმებში ძალიან დიდი მრავალფეროვნებაა, და ორივე მათგანში შეინიშნება სქესობრივი კავშირის სიხშირის ზოგადი კვლევა დროთა განმავლობაში. სოლომონისა და სხვების (2005) კვლევაში, დაქორწინებულ ჰეტეროსექსუალ ქალებს უფრო მეტჯერ ჰქონდათ სქესობრივი კავშირი (თვეში ორჯერ ან სამჯერ), ვიდრე ლესბოსელებს (საშუალოდ თვეში ერთხელ). ჰეტეროსექსუალ და გეი მამაკაცებში სქესობრივი კავშირის ქონის სიხშირე თითქმის ერთნაირი იყო, მაგრამ გეი მამაკაცების თითქმის ნახევარს ჰქონდა ურთიერთობის გარეთ სექსის გამოცდილება ჰეტეროსექსუალ მამაკაცთა 15.2 პროცენტთან შედარებით. ეს შედეგები ასევე ასახავს ზოგადად კვლევების შედეგებს - გეი მამაკაცებს ყველაზე დიდი რაოდენობით სექსი აქვთ, ლესბოსელებს კი - ყველაზე ცოტა (Blumstein and Schwartz, 1983). ჰეტეროსექსუალ და ლესბოსელ წყვილებს უფრო სექსუალურად ექსკლუზიური ურთიერთობები აქვთ, ვიდრე გეი მამაკაცებს (და ზოგიერთ ბისექსუალ ადამიანს), რომლებიც უფრო სექსუალურად გახსნილები და არამონოგამიურები არიან. თუმცა მონოგამიის ღირებულება წყვილებს შორის სხვადასხვაგვარია; ჰეტეროსექსუალებისა და ლესბოსელებისთვის ის პოზიტიურად ფასდება, ხოლო გეი წყვილებისათვის - ნაკლებად (Kurdek, 1991a).

ურთიერთობების კვლევებში მრავალი ღირებულებითი განსჯაა ჩადებული. „პრომისკუიტეტის“⁵⁶ მაგალითი ამის კარგი ილუსტრაციაა. თუ რა რაოდენობით აქვთ ადამიანებს სექსი და ვისთან, კულტურული დონის ღირებულებაა და „პრომისკუიტულობის“ იარლიყი, რომელსაც გეი მამაკაცებს, ბისექსუალებს, და აქტიური სექსუალური ცხოვრების მქონე ახალგაზრდა ქალებს აკერებენ, დადებითი შეფასება სულაც არ არის. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გეი მამაკაცებს სხვებზე მეტი სექსი აქვთ, თუმცა „პრომისკუიტეტის“ ცნება ძალიან პრობლემურია და საჭიროა ვიკითხოთ, ვინ წყვეტს, რას ნიშნავს ძალიან ბევრი სექსი. ცხადია, გეი მამაკაცები ამას არ წყვეტენ, იმიტომ რომ თუ

⁵⁶ შემთხვევითი, შეუზღუდავი, არარეგულირებადი სქესობრივი კავშირები. („ალვირახსნილობა“) <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=19420>

სექსის ქონის ოდენობის სტანდარტი გეი მამაკაცების მიხედვით დადგინდებოდა, მაშინ ყველა სხვას ძალიან მწირი სექსუალური ცხოვრება ექნებოდა! ამ საკითხთან მიდგომის მეორე გზა სექსის უსაფრთხოებაზე და არა მის რაოდენობაზე კონცენტრირებაა: თუკი ადამიანებსაფრთხო სქესობრივი კავშირები აქვთ, მაშინ რა მნიშვნელობა აქვს, რამდენად ხშირად აქვთ მათ სექსი? ლიბერალური პერსპექტივიდან პასუხია „არა“, თუმცა ზოგიერთი კულტურული და რელიგიური გავლენის ქვეშ მყოფი პერსპექტივა უპასუხებდა „დიახ“. ასე რომ, კვლევების მორალური განზომილებები ყოველთვის არსებულ სოციალურ ფონშია შერეული და კვლევის მეთოდების მიუხედავად, მისი თავიდან აცილება შეუძლებელია.

მიუხედავად „კარგ“ (პირად სივრცეში მოქცეულ, მონოგამიურ) და „ცუდ“ (საჯარო, არა მონოგამიურ) ლგბტ სქესობრივ კავშირებს შორის ბინარული დიქტომიისა, ლგბტქ ადამიანები მაინც ერთეებიან მრავალფეროვან სექსუალურ პრაქტიკებში, რომლებიც ამ საზღვარს აქრობს. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ყველა ლგბტქ სექსუალური პრაქტიკა მიზანმიმართულად არსებულ საზღვრებს გაცდენილია; თუმცა, მათ ხშირად ხედავენ ასე, რადგან ის ჰეტეროსექსუალური ნორმისგან განსხვავდება. ზოგიერთი ლგბტქ ადამიანი ისეთ სექსუალურ პრაქტიკაში ერთვება, რომელიც მიზანმიმართულად ტრანსგრესიულია (ტრანსგრესია - საზღვრების რღვევა) - ისინი მიმართულია სოციალურ ნორმებთან დასაპირისპირებლად და მათი მიზანია სექსუალური იდენტობებისა და პრაქტიკების ალტერნატიული ხედვების ძიება (მაგალითად, BDSM).

გეი სექსუალური პრაქტიკა

ისტორიულად, საჯარო ადგილებში სექსის ქონა და სექსისათვის განკუთვნილი ადგილების არსებობა (მაგალითად, გეი საუნები), მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა გეი კაცებისათვის ერთმანეთთან შეხვედრის სივრცის ქონის შესაძლებლობაში. თუმცა, იმის თქმაც შესაძლებელია, რომ მამაკაცებს, რომლებსაც სექსი აქვთ მამაკაცებთან (MSM) მხოლოდ ამ სექსუალური ცხოვრების შესაძლებლობა მხოლოდ და მხოლოდ ამ სივრცეებში ჰქონდათ, ალტერნატივის არარსებობის გამო. საჯარო და სექსისათვის

განკუთვნილი სივრცეები მათ ასევე საკუთარი სექსუალური ჯგუფების ჩამოყალიბების საშუალებას აძლევდა (Frankis and Flowers, 2005).

სექსუალური პრაქტიკის მრავალფეროვნება არა მხოლოდ ლგბტქ ადამიანებში, არამედ ლგბტქ თემების ინდივიდუალურ ქვეჯგუფებშიც არსებობს. მაგალითად, კვლევებში იკვეთება ტრანს ადამიანების მიერ მორგებული მრავალი სხვადასხვა სექსუალური იდენტობა. აშშ-ში მოღვაწე სოციოლოგი დევიდ შლეიფერი (2006) იკვლევდა გეი ტრანს მამაკაცები სექსუალურ პრაქტიკას. მიუხედავად იმისა, რომ სქესის კვლავმინიჭების ოპერაცია (განსაკუთრებით ფალოპლასტია), ძალიან ჩამორჩება იგივე ოპერაციას ტრანსი ქალებისათვის, ტრანს მამაკაცებს ხშირად ჰქონდათ სქესობრივი და სხვა ინტიმური ურთიერთობები ადამიანებთან, რომლებიც აღიარებდნენ და პატივს სცემდნენ მათ არჩეულ გენდერს, მათი ფიზიოლოგიის მიუხედავად. შლეიფერი ამბობს, რომ გეი ტრანს მამაკაცები ხშირად ჭოჭმანობენ სქესობრივი კავშირების დამყარებამდე, რადგან ფიქრობენ, რომ მათი, როგორც გეი მამაკაცის იდენტობა არ იქნება აღიარებული. შლეიფერის კვლევის ზოგიერთი მონაწილისათვის ვაგინალური კავშირი გეი ტრანს მამაკაცებს შორის (ვაგინების მეშვეობით) და არატრანს გეი მამაკაცთან ხშირად ორივე მონაწილის სექსუალურ სურვილს აკმაყოფილებს, მათი გეი იდენტობის მნიშვნელობის დაკნინების გარეშე.

ასევე მნიშვნელოვანია, აღვნიშნოთ, თუ როგორ გავლენას ახდენს რასობრივი განსხვავებები სექსუალურ პრაქტიკაზე. მიუხედავად იმისა, რომ პოზიტიური ინტერრასობრივი სქესობრივი კავშირებიც გვხვდება სხვადასხვა ლგბტ ადამიანებს შორის, ზოგიერთ ადამიანს უარყოფითი სტერეოტიპები აქვს სხვა ისეთი რასობრივი (კულტურული) ჯგუფების მიმართ, როგორიცაა, მაგალითად, თეთრკანიანი ამერიკელი გეი მამაკაცების მოლოდინი, რომ აფრიკელი ამერიკელი გეი მამაკაცები სექსუალურად აგრესიულნი იქნებიან (McBride, 2005), ან ასევე თეთრკანიანი მამაკაცების მოლოდინი, რომ აზიელი გეი მამაკაცები პასიურნი არიან (Han, 2006).

ლესბოსური სექსუალური პრაქტიკა

იმის ასახსნელად, თუ რატომ აქვთ ლესბოსელებს უფრო ნაკლები სექსი, ვიდრე სხვებს, მრავალი მოსაზრება არსებობს, განსაკუთრებით კი ხანგრძლივი ურთიერთობების

შემთხვევაში. ამას ხშირად „ლესბოსური საწოლის სიკვდილს“ უწოდებენ. ლესბოსელებსა და ლესბი ფსიქოლოგებს შორის მრავალი დებატი იყო, არსებობს თუ არა „ლესბოსური საწოლის სიკვდილი“. ერთ-ერთი თეორიის მიხედვით, გენდერული სოციალიზაცია ქალებს აიძულებს, დათრგუნონ სექსუალური განცდები და არ იყვნენ სექსის ინიციატორები, ეს კი ქალებს შორის ინტიმურ ურთიერთობებზე ახდენს გავლენას (Nicols, 2004). განსხვავებული არგუმენტია, რომ ხშირად სექსი მხოლოდ „პენისი-ვაგინაში ინტერკურსად“⁵⁷ განიმარტება, და ამიტომ, ნებისმიერი კვლევა, რომელიც ზოგად ცნება „სექსს“ იყენებს, შესაძლოა ადექვატურად ვერ ასახავდეს ლესბოსელთა სექსუალურ გამოცდილებებს, რომლებიც პენეტრაციასთან შედარებით ბევრად ფართო და მრავალფეროვანია. ეს კი ნიშნავს, რომ საჭიროა ეჭვქვეშ დადგეს ის კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც ლესბოსელებს „ნაკლები სექსის“ მქონედ აღვიქვამთ (Peplau and Fingerhut, 2007). შესაბამისად, ერთი მხრივ, შეგვიძლია ვამტკიცოთ, რომ ლესბოსელებს შორის ნაკლები სექსის ქონის „არაჯანსაღად“ აღქმა ჰეტეროსექსისტური და პატრიარქალურია, მეორე მხრივ კი, ხანგრძლივ ლესბოსურ ურთიერთობებში „სექსის არქონის“ ნორმის დაწესება პრობლემურია, რადგან ის ამყარებს კულტურულ ნორმას, თითქოს ქალები არასექსუალური არსებები იყვნენ (Iasenza, 2002). რაც შეეხება იმას, თუ რას აკეთებენ ქალები სექსუალურად, (უმეტესწილად) ლონდონში ჩატარებული გამოკითხვის მიხედვით, რომელშიც 1218 ლესბოსელი მონაწილეობდა, 90% კავდება ორალური სექსით, თითების საშუალებით ვაგინალური პენეტრაციით და ურთიერთმასტურბაციით, 53% იყენებს სექს-სათამაშოს ვაგინალური პენეტრაციისათვის და 85%-ს ასევე აქვს სქესობრივი კავშირი მამაკაცთან (Farquharet al ., 2001).

ლესბოსელები, რომლებსაც „სექსუალურად რადიკალური“ პოზიცია აქვთ, ინდივიდუალური ქალების სქესობრივი აქტიურობის უფლებას უსვამენ ხაზს, რათა მათ არ შეარქვან „პრომისკუიტიული“ ან „პატრიარქატის სულებლები“ (Gordon, 2006). ასევე ისინი აღნიშნავენ, რომ სქესობრივ ურთიერთობებში ძალაუფლება თავისთავად მჩაგვრელობად არ უნდა აღვიქვათ, ის შეიძლება სექსუალური პრაქტიკის ახალი ფორმების შესაქმნელად პროდუქტიულადაც განვიხილოთ.

⁵⁷ სქესობრივი ინტერკურსი - სქესობრივი კავშირი

ლესბოსური სექსის შესახებ ამ განსხვავებული შეხედულებების მიუხედავად, ორი თანამედროვე კვლევა აჩვენებს, რომ თეთრკანიან, საშუალო კლასის ქალები ხაზს უსვამენ მზრუნველობითი ურთიერთობების ქონის სურვილს, ჩვეულებრივი შემთხვევების ნაცვლად, და მრავალ ლესბოსურ თემში არამონოგამიურობა უფრო გამონაკლისია, ვიდრე წესი (Gordon, 2006; Bullock, 2004). ლესბოსურ იდენტობებში ისტორიული ცვლილებები ხშირად ლესბოსურ თემში სექსუალური პრაქტიკის შესახებ ნორმების ცვლილებას იწვევს (Gordon, 2006), მაგალითად, „ბუჩსა“ და „ფემ“ ლესბოსელებს შორის განსხვავების გაჩენა (იხ. ჩანართი 8.4). ლესბოსელი ფსიქოლოგი ნიკოლსი (1987) ხაზს უსვამს იმ ცვალებად გზებს, რომელთა მიხედვითაც ლესბოსელი ქალები ისეთ იდენტობებს ირგებენ, რომლებიც შესაძლოა სულაც არ შეესაბამებოდეს მათ სექსუალურ პრაქტიკას. იმის მაგალითად დაშვება, რომ „ბუჩი“ აუცილებლად დაკავშირებულია „მასკულინურ“ სექსუალურ ქცევასთან, სულაც არაა სიმართლე.

ჩანართი 8.4. ვინ არის ქალი და ვინ არის მამაკაცი? ბუჩ-ფემი და

ტოპ-ბოტომი (ინგ. ზემოთ-ქვემოთ) სტუდენტები ხშირად კითხულობენ, თუ როგორ ნაწილდება გენდერი ერთნაირსქესიან ურთიერთობებში. ლესბოსელების შემთხვევაში განსაკუთრებით, „ბუჩის“ და „ფემის“ როლები, ისტორიულად (ახლა კი ნაკლებად) მნიშვნელოვნად ითვლებოდა („ტოპი“ და „ბოტომი“ უფრო გვიან მამაკაცებთან მჭიდროდ ასოცირებული ტერმინებია, რომელიც ანალური სექსის დროს „აქტიურსა“ და „პასიურს“ აღნიშნავს). როგორც ბრიტანელი კულტურის თეორეტიკოსი სალი მუნტი (1998:4) აღნიშნავს: “ყველაზე საჯარო ლესბოსური გენდერები „ბუჩი“ და ფემია“. დამოუკიდებელი კატეგორიებია „ბუჩი“ და „ფემი“ თუ ურთიერთდამოკიდებული ერთობა ბუჩ/ ფემი, ისინი წლების განმავლობაში ახდენდნენ გავლენას ლესბოსურ სექსზე, ლესბოსურ სურვილზე. ბუჩ-ფემი იდენტობები განსაკუთრებით გავრცელებული იყო მუშათა კლასის ლესბოსურ თემში აშშ-ში 50-იანებსა და 60-იან წლებში. ლესბოსური ურთიერთობები ღებ ადამიანების მიმართ მტრულ დამოკიდებულებას, ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობების „განსახიერებით“ გადაურჩნენ (Faderman, 1991). დღესდღეობით,

დასავლურ საზოგადოებებში ბუჩ-ფემი ლესბოსური ურთიერთობების ცენტრალური მაორგანიზებელი პრინციპი აღარ არის.

ბუჩს და ფემს და ტოპ-ბოტომის ცნებები არადასავლურ კულტურებშიც გვხვდება, თუმცა სხვა მნიშვნელობითა და სხვა სახელით. მაგალითად, ბრაზილიაში (და ლათინური ამერიკის სხვა ქვეყნებში), სქესობრივი კავშირისას ადამიანის პოზიცია მისი გენდერისა და სექსუალობის მთავარი განმსაზღვრელია. ასე რომ ის, ვინც ახორციელებს პენეტრაციას განიმარტება, როგორც მასკულინური (მაჩო) და ვისი პენეტრაციაც ხდება, ის როგორც ფემინური (ბიჩა ან ვიადო). როგორც ამერიკელი ანთროპოლოგი სერენა ნანდა (2000:46) წერს:

„მამაკაცი, რომელიც სხვა მამაკაცთან ამყარებს სქესობრივ კავშირს, აუცილებლად არ თმობს საკუთარ მასკულინობას, თუ ის პენეტრატორის, აქტიურ და მასკულინურ როლს ახორციელებს სქესობრივი კავშირისას... მას არც საკუთარ თავი მიაჩნია ჰომოსექსუალად, და არც საზოგადოება ფიქრობს ასე. სექსუალურად მიმღები პარტნიორი კი მიიჩნევა, რომ სხვა ფემინურ გენდერულ როლებსაც უნდა ემორჩილებოდეს: უნდა იქცეოდეს, მეტყველებდეს და იცვამდეს, როგორც ქალი“.

შესაბამისად, ბრაზილიაში ტოპ-ბოტომის ცნება გენდერული/სექსუალური ურთიერთობების განსაზღვრის ფუნდამენტური პრინციპია. ბუჩ-ფემი ურთიერთობები ასევე გვხვდება, მაგალითად, დასავლეთ სუმატრან მინანგკაბაუში (ისლამური ეთნიკური ჯგუფი ინდონეზიაში), სადაც მატრილინერული ურთიერთობებია (მიწის საკუთრება დედიდან ქალიშვილს გადაეცემა). ტომბოისი (ბუჩი პარტნიორი) საკუთარ თავს მამაკაცად აღიქვამს და არა ლესბოსელად. ისინი აღიქმებიან ტრანსგრესიულებად, რადგან ქალებზე არსებობს კულტურული წნეხი, რომ დაქორწინდნენ მამაკაცებზე და იყოლიონ ბავშვები, რათა შეინარჩუნონ მატრილინია (Blackwood and Wieringa, 1999).

BDSM - დომინირება და მორჩილება, სადიზმი და მაზოხიზმი

ლბტქ სექსუალობების შესახებ ჰეტერონორმატიულმა და ჰომოფობიურმა შეხედულებებმა ისინი ისტორიულად პათოლოგიურად და გადახრილად გამოაცხადა. როგორც ადრე ვთქვით, ეს ხშირად იწვევდა კონკრეტული სექსუალური პრაქტიკების

მიჩქმალვას ან მათზე კვლევების ნაკლებობას. ამის მაგალითი BDSM-ია (Langdridge and Barker, 2007). BDSM პრაქტიკაში ერთვებიან არა-ტრანსი და ტრანსი, ჰეტეროსექსუალი და არაჰეტეროსექსუალი ადამიანები. ტრადიციულად, ეს სექსუალური ქცევები ხშირად განისაზღვრება ბინარულად: მასკულინური/ფემინური, დომინანტი/დაქვემდებარებული და აქტიური/პასიური. ასევე, ეს ბინარული განმარტებები კონკრეტულ იდენტობებთან ასოცირდებიან (მაგალითად, მასკულინური ადამიანები დომინანტურნი და აქტიურნი არიან, ფემინურადამიანები კი - დაქვემდებარებულნი და პასიურნი). გეი SM-ერების (მაგალითად, გეი მამაკაცები, რომლებსაც სადო-მაზოხისტური იდენტობა აქვთ) კვლევების მიხედვით, გეი მამაკაცებს არ აქვთ ექსკლუზიურად სადიზმის ან მაზოხიზმის მიმართ მიდრეკილება და მათი არჩევანი კონტექსტის, მათი წუთიერი სურვილის, კონკრეტული სქესობრივი პარტნიორის მიხედვით იცვლება (Chaline, 2005). გეი მამაკაცებს შორის ანალური სექსის შესახებ კვლევებიც აჩვენებენ, რომ ანალური კავშირი ყოველთვის არ თანხვდება კონკრეტულ იდენტობას (მაგალითად, პასიური პარტნიორი ხდება აქტიური და პირიქით). ეს როლები ინდივიდუალური მამაკაცების მიერ ინდივიდუალურ შემთხვევებში იცვლება, რადგან ამისგან სიამოვნებას განიცდიან (Kippax and Smith, 2001).

ნორმატიულ წყვილს მიღმა

მრავალი ლბტქ მკვლევარი ხანგრძლივი მონოგამიური ურთიერთობების ნორმატიულ მოდელს განიხილავს. მაგალითად, რინგერი (2000:138) ამბობს, რომ „იმ ცოდნის უმეტესობა, რომელიც ერთნაირსქესიან ურთიერთობებზე კვლევების საშუალებით გვაქვს მიღებული, დაფუძნებულია ნორმატიულ ჰეტეროსექსუალურ დაშვებებზე და ღირებულებებზე, რომლებიც ურთიერთობას ხედავენ როგორც აუცილებელს, ორ ადამიანზე დაფუძნებულს და მუდმივს. შეესაბამება თუ არა ეს დაშვებები გეი, ლესბოსელი და ბისექსუალურ ურთიერთობებსაც?“ როგორც ვნახეთ, მრავალი კვლევა არსებობს ერთნაირსქესიანი წყვილების შესახებ, მაგრამ როგორც ჰოსტეტლერი და კოლერი (1997:200) აღნიშნავენ, „მარტოობის გამოცდილება ცხოვრების განმავლობაში ან დროის ნებისმიერ მონაკვეთში თითქმის სრულად უგულვებელყოფილია“. მარტოობას ორგვარად შეგვიძლია შევხედოთ: როგორც

არანებაყოფლობითი მდგომარეობა პარტნიორის მოძებნის შეუძლებლობის გამო, და როგორც იდეოლოგიური არჩევანი ან მიზანმიმართული გადაწყვეტილება, რომ იყო მარტო სხვადასხვა მიზეზის გამო, მათ შორის დამოუკიდებლობისა და თვითგამორკვევის სურვილი (Sandfi eld and Percy, 2003). ორივე შემთხვევაში, ამ სფეროში კვლევების ძალიან მცირე ნაწილი ხედავს მარტოობას, როგორც დადებით მოვლენას. ამას თან ერთვის ანგარიშები, რომ ლესბოსურ და გეი წყვილებს მარტოხელა ლესბოსელებსა და გეებზე ნაკლები პრობლემები აქვთ და უკეთ გრძნობენ თავს. გეი მამაკაცები უფრო ხშირად არიან მარტო, ვიდრე ლესბოსელები, რომლებიც უმეტესწილად ჰეტეროსექსუალების მსგავსი მაჩვენებლით ქმნიან წყვილებს (Hostetler and Cohler, 1997).

არსებობს ასევე პრობლემა იმ ლგბტქ ადამიანებთან დაკავშირებით, რომლებსაც აქვთ ან ჰქონდათ ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობები. ადამიანების ურთიერთობები დროთა განმავლობაში იცვლება და ვითარდება და ლგბ ადამიანების უმეტესობას ჰქონია სხვადასხვასქესიანი ურთიერთობა. ზოგიერთი ლესბოსელი და გეი საკუთარი იდენტობის გაცხადებამდე ქორწინდება განსხვავებულ სქესთან და არ არღვევს კავშირს. ჰეტეროსექსუალური ქორწინება შესაძლოა სულაც არ იყოს ის, რაც გარედან ჩანს (მაგალითად, „ხელსაყრელი ქორწინება“ გეი მამაკაცსა და ლესბოსელ ქალს შორის) და ზოგიერთი არაჰეტეროსექსუალი ადამიანისათვის ქორწინება შესაძლოა ერთადერთი გამოსავალი იყოს, განსაკუთრებით კი ლგბტქ ადამიანების მიმართ არაკეთილგანწყობილ გარემოში. მაგალითად, ისეთი ადამიანებისათვის, რომელთა კულტურაში ან რელიგიაში ჰეტეროსექსუალურ ოჯახსა და კავშირებზე განსაკუთრებული აქცენტი დასმული (მაგალითად, სამხრეთაზიური მოსახლეობა დიდ ბრიტანეთში), შესაძლოა შეუძლებელი იყოს ჰეტეროსექსუალური ჩარჩოს გარეშე ცხოვრება, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა მათ საკუთარი სქესის ადამიანი იზიდავდეთ ან იდენტიფიცირდებოდნენ კიდეც, როგორც ლგბქ ადამიანები. სხვებისათვის ერთნაირსქესიანი ურთიერთობის ქონა მაღალ საზღაურს მოითხოვს. ბრიტანელმა ფსიქოლოგმა ალისონ როლფმა (2008) ჩაღმავებულ ინტერვიუებზე დაფუძნებული კვლევა ჩაატარა 8 წყვილსა და ინდივიდებთან, ვინც მიზანმიმართულად უარი თქვა სამოქალაქო კავშირზე. მან აღმოაჩინა, რომ ზოგიერთი წყვილისათვის კულტურული აკრძალვები მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო. შერეული

რასის გეი მამაკაცთა წყვილი (ერთი შუა აზიელი და ერთი ბრიტანელი) საუბრობდა „ღირსების მკვლელობების“ (ეს არის ერთი ოჯახის წევრის მიერ მეორის დამსჯელობითი მკვლელობა, როცა მიიჩნევა, რომ მან ოჯახის ღირსება შელახა) შიშზე, თუკი ისინი სამოქალაქო კავშირში შევიდოდნენ. როგორც „დავიდმა“ თქვა, „ჩვენი ურთიერთობის საჯაროდ აღიარება მყისიერად სასიკვდილო საფრთხეს ნიშნავს“ (Rolfe, 2008). ეს ექსტრემალური მაგალითია, თუმცა ცხადყოფს, თუ რატომ არის ზოგიერთი ადამიანისთვის ღიად ერთნაირსქესიანი ურთიერთობის ქონა ძალიან დიდი სირთულე.

მონოგამიური ერთნაირსქესიანი წყვილის გარდა მრავალი სხვა ურთიერთობის ფორმა არსებობს და „წყვილის“ მნიშვნელოვნება მრავალჯერ დააყენეს კითხვის ნიშნის ქვეშ. ამის მაგალითია არამონოგამიური და პოლიამურული ურთიერთობების კვლევები, არჩევანის ოჯახები, მოზრდილთა მეგობრობა ლგბ(ტ) ადამიანებს, და ჰეტეროსექსუალებსა და ლგბ(ტ) ადამიანებს შორის. ახლა მოკლედ განვიხილავთ თითოეულ ამ საკითხს.

პოლიამურული ურთიერთობები

პოლიამურია, ან მოკლედ - „პოლი“, ინტიმური ურთიერთობების შესახებ მიდგომაა, რომელიც უშვებს, რომ მრავალი სასიყვარულო/სქესობრივი პარტნიორების ყოლა დასაშვებია და შესაძლებელია (იხ. ჩანართი 8.5). ბრიტანელი ფსიქოლოგი მეგ ბარკერი (2005) ხსნის, რომ ცნება „პოლიამორია“ 1960-იან წლებში წარმოიშვა მიზანმიმართული არამონოგამიურობის აღსანიშნავად. პოლიამურული ურთიერთობების მრავალგვარი ტიპი არსებობს, მათ შორის, ერთი ან ორი „ძირითადი“ და სხვა „მეორადი“ პარტნიორების ყოლა, ტრიადული ურთიერთობა (სამ ადამიანს შორის), ან კვარტეტი (მაგალითად, ორი წყვილი, რომლებსაც ურთიერთობა აქვთ ერთმანეთთან). პოლი ადამიანთა გარკვეული ნაწილი ერთად ცხოვრობს „ჯგუფებად“ და ან მხოლოდ საკუთარი ჯგუფის წევრებთან (პოლიერთგულება) აქვთ სქესობრივი კავშირი, ან ღია არიან სხვა ადამიანების მიმართაც. პოლი ურთიერთობების მქონე ადამიანები ცდილობენ, „გასცდნენ მონოგამიის შეზღუდვებსა და დაარღვიონ დაწესებული ბინარული დიქტომიები, მათ შორის მითი, რომ ჩაკეტილი წყვილის წევრობა სიყვარულის ერთადერთი ავთენტური ფორმაა... პოლიამორია შეგვიძლია დავინახოთ, როგორც ახალი

ტერმინი არამონოგამიურობისთვის, რომელიც ნეგატიურს „პოზიტიურად“ აქცევს (D’Onofrio, 2004: 165). „პოლი“ ურთიერთობების კვლევა ინტიმური ურთიერთობების შესახებ დომინანტური კონსტრუქციების შესწავლის საშუალებაა, რადგან პოლი ხშირად გულისხმობს მონოგამიისა და ერთგულების სტანდარტული იდეალების უარყოფას (Barker, 2005).

ხშირად პოლი ადამიანები იდენტიფიცირდებიან ბისექსუალებად და ურთიერთობები აქვთ როგორც ქალებთან, ასევე მამაკაცებთან (Ritchie and Barker, 2006). როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, არამონოგამიურობა ასევე ჩვეული მოვლენაა გეი მამაკაცებს შორის (Bettinger, 2005). გორდონი (2006) ამბობს, რომ ტიპურად არამონოგამიურობა მამაკაცებისათვის უფრო სოციალურად მისაღებია, ვიდრე ქალებისათვის. ამას კი დიდი მნიშვნელობა აქვს ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანს ქალებისათვის, რომლებიც არამონოგამიურ ცხოვრების წესს ირჩევენ და ვინც შესაძლოა პოტენციურად სოციალურად გაირიყონ ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანს ჯგუფებისაგან ამ არჩევანის გამო.

ჩანართი 8.5. ანი რიჩი და მეგ ბარკერი (2006) პოლიამურული ენის კონსტრუირება სავალდებულო მონოგამიის კულტურაში

ბრიტანული მედიისა და კულტურის მკვლევარი ანი რიჩი და ფსიქოლოგი მეგ ბარკერი იკვლევდნენ იმ ენას, რომელსაც პოლიამურული ჯგუფები იყენებენ საკუთარი იდენტობის აღსანიშნად, ურთიერთობების განსამარტად და გრძნობების აღსაწერად. სოციალური კონსტრუქტივიზმის პერსპექტივიდან, ისინი ამტკიცებენ, რომ პოლი ცხოვრების წესის შესახებ ახალი სასაუბრო ენის შექმნით შესაძლებელია მონონორმატიულობასთან შეწინააღმდეგება და პოლი იდენტობებისა და ჯგუფების აღიარების მოპოვება.

მათი ანალიზი ეყრდნობოდა ინტერნეტ სადისკუსიო ჯგუფების, თემის შეტყობინებების დაფის, ელ-ფოსტის სიებისა და პოლიამურული ვებსაიტების (მაგალითად, alt.polyamory და bi-org.uk-poly) ტექსტებს.

ამ მიდგომის ერთ-ერთი უპირატესობა „ახალი სიტყვების შექმნისა და თვალყურის დევნების შესაძლებლობა იყო. ის აადვილებდა სპეციფიკური

ტერმინების დამკვიდრებისა და გამოყენების ფორმების შემჩნევას“ (2006:587). ისინი განსაკუთრებით აქცევდნენ ყურადღებას ბრიტანული პოლი ჯგუფების მიერ გამოყენებულ ტერმინებს, კერძოდ კი ლონდონურ სოციალურ ქსელ LondonPolyBis' (London Polyamorous Bisexuals). ტერმინოლოგიის შესწავლისას, მათი საკვლევი შეკითხვა იყო „რა მიიღწევა ენის გამოყენებით და რა ძალა აქვს ისტორიის ამ ტერმინებით მოყოლას ძველთან შედარებით?“ (გვ 589)

მათი ძირითადი დასკვნები ასეთია:

- პოლი ურთიერთობებში მრავალი ადამიანი თავს შეზღუდულად გრძნობს ურთიერთობების შესახებ არსებული ენით, განსაკუთრებით კი ისეთი ცნებებით, როგორიცაა ერთგულება, ღალატი, რომანი, მოტყუება და არაერთგულება.
- ტერმინი „ეთიკური კახპა“ გამოიყენება პოზიტიური კუთხით, რათა დადებითად დაამკვიდროს მისი მნიშვნელობა და (მიუხედავად მისი ტიპურად ქალთან ასოცირებულობისა), ის თანაბრად გამოიყენება ქალებისა და მამაკაცების მიმართ. მას ხედავენ, როგორც რეზისტენციის სტრატეგიას ვირტუალურ (უსაფრთხო) სივრცეში.
- წინააღმდეგობის გაწევა. მაგალითად, მამაკაცის დამატებითი ქალი პარტნიორის მიმართ „სხვა ქალის“ ან „საყვარლის“ (რომელთაგან არც ერთი არ იღებს მხედველობაში პოლი ადამიანის ურთიერთობას თავის პარტნიორებთან) ნაცვლად გამოიყენება სიტყვა „მეტამორი“ (ეს სიტყვა ასევე გამოიყენება სხვა მამაკაცი პარტნიორების აღსანიშნავად), „პარამორი“ აღნიშნავს დაქორწინებული პოლი ადამიანის ქორწინებისგარე პარტნიორს.
- პოლი ურთიერთობებში ექვიანობა ხშირია, თუმცა ზოგიერთმა პოლი ადამიანმა შექმნა განსხვავებული ენა ექვიანობის შესახებ, ემოციის ახლებურად განცდის ხელშესაწყობად. პარტნიორის სხვა ურთიერთობების შესახებ დისკომფორტისა და საფრთხის განცდის გამოსახატად გამოიყენება სიტყვა „უიბლი“ (ინგ. Wibble - ემოციების მოზღვავება, რომლის გამოხატულებაც წარბების შეკვრა, თვალების გაფართოვება და ზოგჯერ

ტუჩების კანკალია). ასე რომ „უიზლინგი“ შესაძლოა შფოთვის გამოხატვის საშუალება იყოს თანადგომის მისაღებად, ეჭვიანობასთან ასოცირებული ნეგატიური მნიშვნელობის გარეშე.

- ტერმინი “ფრაბლი” (ინგ. Frubbly - სხვისი სიამოვნებისაგან სიამოვნების მიღება) -გამოიყენება საკუთარი პარტნიორის სხვა პარტნიორ(ებ)თან ურთიერთობით მიღებული სიამოვნებისა და დადებითი განცდების აღსაწერად. რიჩი და ბარკერი ადამიანთა გამოცდილებების ფორმირებაში ენის მნიშვნელოვნების ხაზგასმით ასკვნიან, რომ „პოლიამურული ჯგუფები, რომლებიც ჩვენ შევისწავლეთ, სიტყვების „მოგონებით“ აქტიურად წერენ ხელახლა სიყვარულის, ურთიერთობების და ემოციების ენას, რომელიც მათ საშუალებას აძლევს, უკეთ მოარგონ ერთმანეთს სასაუბრო/საწერი ენა და რეალური გამოცდილებები“(p. 598).

აშშ-ს კომუნიკაციების მკვლევარმა ჯეფრი რინგერმა (2001) ჩაღრმავებული კვლევები ჩაატარა ოცდაათ გეი წყვილთან. ის წყვილებს სთხოვდა, შეხვედრის დღიდან დაწყებული, საკუთარი ურთიერთობის შესახებ მოეყოლათ. რინგერს აინტერესებდა გეი მამაკაცების შეხედულებები ურთიერთობებზე და აღმოაჩინა, რომ არამონოგამიურობა ცენტრალური პრინციპი იყო, რომელსაც კვლევაში მონაწილე წყვილები მიჰყვებოდნენ სხვადასხვა გზებით. მაგალითად, ისინი:

- თანხმდებოდნენ იმაზე, რომ ერთ-ერთ პარტნიორს შეეძლო, ჰქონოდა სექსი ურთიერთობის გარეთ, თუმცა ეს მალევე უნდა ეთქვა თავისი პარტნიორისთვის;
- ცდილობდნენ სხვა სქესობრივ პარტნიორთან ურთიერთობას და ამ ადამიანს აძლევდნენ საშუალებას, ორივე პარტნიორთან ემეგობრა, რადგან მათი აზრით, „ორ ადამიანს არ შეუძლია სრულად შეავსოს ერთმანეთი“;
- უფლებას აძლევდნენ ერთმანეთს, სხვა ადამიანთანაც ჰქონოდათ სექსი, მაგრამ მხოლოდ მაშინ, როცა ერთ-ერთი მათგანი ქალაქიდან იყო გასული;
- რამდენიმე წლის მონოგამიური ურთიერთობის შემდეგ აპირებდნენ, გამხდარიყვნენ არამონოგამიურები, რათა გაემყარებინათ თავიანთი ურთიერთობა;

- აცნობიერებდნენ, რომ პარტნიორის „მხრიდან“ ღალატი გარდაუვალი იყო, „რადგან მამაკაცები ასეთები არიან“, თუმცა არ სურდათ ამის შესახებ თავად გაეგოთ.

რინგერი (2001:148) ასკვნის, რომ მონოგამიურობის ნორმატიულობის ან მონონორმატიულობის გამო „ურთიერთობის ალტერნატიული იდეოლოგიური კონფიგურაციის შენარჩუნება მუდმივ ხელშეწყობას საჭიროებს“. საბოლოო ჯამში, მიუხედავად იმისა, რომ ღიად პოლიამურული და არამონოგამიური ურთიერთობები ზოგადად უფრო იშვიათია, ვიდრე მონოგამიური, ისინი პერსონალური ურთიერთობების ორგანიზების ალტერნატიული გზების შესწავლის და მონონორმატიულობის ექვექცეშ დაყენების საშუალებას გვაძლევენ. არამონოგამიურობა და პოლიამურული პრაქტიკა ასევე ხშირად ვრცელდება ჰეტეროსექსუალებშიც საკუთარი სექსუალობის ჰეტერონორმატიულობის საზღვრებს მიღმა გამოსავლენად - სექსუალობის გასაქვიარებლად (Thomas, 2000).

მეგობრობა

მეგობრობასა და სქესობრივ/რომანტიკულ ურთიერთობებს შორის ზღვარი საკმაოდ კომპლექსურია არაჰეტეროსექსუალურ კონტექსტში და ლგბქ ადამიანები ხშირად მეგობრებად რჩებიან საკუთარ ყოფილ სქესობრივ პარტნიორებთან (Weinstock and Rothblum, 1996). ლგბქ მეგობრობა ძალიან ცუდად ნაკვლევი სფეროა უმეტესად იმიტომ, რომ ენა, რომელსაც მეგობრობის აღსაწერად ვიყენებთ, ხშირად ახდენს მეგობრობის მნიშვნელობის ტრივიალიზებას:

„თუ სქესობრივი ურთიერთობა „ძირითადი ურთიერთობაა“, მაშინ მეგობრობა „მეორადია“? თუ სქესობრივი პარტნიორი „მნიშვნელოვანი მეორე ნახევარია“, მეგობრები „უმნიშვნელო მეორე ნახევრები“ არიან? და რას ნიშნავს კითხვები: „ერთად ხართ თუ უბრალოდ მეგობრები ხართ?“, მაშინ როდესაც „ერთადაც ხართ“ და „მეგობრებიც“ ხართ და არანაირი „უბრალოდ“ აქ არ არის?“ (Kitzinger, 1996c: 296).

მეგობრობას მრავალი სხვადასხვა კუთხით შეგვიძლია შევხედოთ: რა მნიშვნელობა აქვს მეგობრობას ლგბქ ადამიანების ცხოვრებაში? ვისთან მეგობრობენ ლგბქ ადამიანები და რატომ? რა როლი აქვს სექსუალურ მიზიდულობას ლგბქ ადამიანების

სხვა ლგბტქ ადამიანებსა და ჰეტეროსექსუალებთან მეგობრობაში? ჟაკლინ ვინსტოკი, აშშ-ს განვითარების ფსიქოლოგი, იკვლევდა ლესბოსელებისა და გეების მეგობრობას მოზრდილ ასაკში და აღმოაჩინა, რომ ლესბოსელებიცა და გეებიც საკუთარ ჯგუფთან უფრო მეგობრობს, ვიდრე ერთმანეთთან (Weinstock, 1998). ლესბოსელები უფრო ხშირად ინარჩუნებენ მეგობრობას თავიანთ ყოფილ შეყვარებულებთან, ვიდრე გეები და ჰეტეროსექსუალები (Weinstock, 2004). მიუხედავად იმისა, რომ ლესბოსელ წყვილებში „ერთმანეთში გათქვეფას“ (რაზეც ზემოთ ვისაუბრეთ), პრობლემურად აღიქვამენ ჰეტერონორმატიული თვალთახედვიდან, შესაძლებელია ძალიან დადებითი მოვლენა იყოს მაშინ, როცა ურთიერთობის რომანტიკულ/სექსუალურიდან პლატონურად გარდაქმნისას ლესბოსელებს ერთმანეთთან კავშირის შენარჩუნებაში ეხმარება (Fitzgerald, 2004, იხ. ჩანართი 8.6).

ჩანართი 8.6. ჟაკლინ ვინსტოკი (2004) - მეგობრობის შენარჩუნება ლესბოსური ურთიერთობების ცვლილებისას

მეგობრობასა და სქესობრივ ურთიერთობებს შორის საზღვრების ხასიათი გენდერულად განსხვავებულია. ბევრი ქალი იწყებს სქესობრივ ურთიერთობას ახლო მეგობრობის შედეგად, მაშინ როცა გეი მამაკაცებს შორის მეგობრობა თავდაპირველი სქესობრივი კავშირის შემდეგ უფრო ხშირად იწყება (Weeks et al., 2001). ლესბოსური და გეი მეგობრობის ამერიკულ კვლევაში, ლესბოსელები გეი მამაკაცებთან შედარებით ორჯერ ხშირად ამბობდნენ (ოცდაათოთხმეტი პროცენტი ჩვიდმეტ პროცენტთან შედარებით), რომ მათი საუკეთესო მეგობარი (ვისთანაც იმ დროს არ ჰქონდათ ურთიერთობა), მათი ყოფილი შეყვარებული იყო (Nardi and Sherrod, 1994). ვინსტოკმა ათი სხვადასხვა ისტორია გამოყო (ოთხს პრობლემურად მიიჩნევდა, ხოლო დანარჩენი ექვსის შესახებ ფიქრობდა, რომ ისინი მარგინალიზებულ გარემოსთან ადაპტაციის ნიშანი იყო), რომლებიც ხსნიან, თუ რატომ ინარჩუნებენ ლესბოსელები მეგობრობას თავიანთ ყოფილ შეყვარებულებთან:

პრობლემური ისტორიები:

- 1) ლესბოსელების სასიყვარულო და ყოფილი სასიყვარულო ურთიერთობები ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული და ერთმანეთში გათქვეფილია;
- 2) ლესბოსელებს არ შეუძლიათ რაღაცის დავიწყება, წინ წასვლა; ლესბოსელების მეგობრობა განშორების შემდეგ გაცალკევების სირთულეებზე მეტყველებს;
- 3) ლესბოსელთა სასიყვარულო ურთიერთობები არ არის აღიარებული, ამიტომ ისინი არ აწესებენ მოთხოვნებს, თუ როგორ უნდა მოიქცეს ერთი პარტნიორი თავის ან მეორე პარტნიორის ყოფილ შეყვარებულებთან;
- 4) ლესბოსელთა სოციალური ქსელები და ჯგუფები უფრო ვიწროა, ისინი პარტნიორებს ამ წრეებში პოულობენ და შესაბამისად, ერთმანეთის ცხოვრებაში ჩართული სოციალური ქსელები ყოფილი შეყვარებულების ჩართვით მიღებულია; მარგინალიზებულ გარემოსთან ადაპტაციის ისტორიები
- 5) იზოლაცია და ურთიერთობის ფორმალური აღიარების ნაკლებობა ნიშნავს, რომ ყოფილ შეყვარებულებთან ურთიერთობა სოციალური კონტექსტიდან პოზიტიური ადაპტაციაა;
- 6) მარგინალიზაციის სხვა ლესბოსელებთან გაზიარებული გამოცდილება, მათ შორის კი ყოფილ შეყვარებულებთან, ახლო კავშირების შენარჩუნებას უწყობს ხელს;
- 7) ლესბოსელებმა, როგორც ქალებმა, გაიარეს ისეთი სოციალიზაცია, რომელიც ასწავლიდა „ურთიერთობების“ უნარებსა და მეტ მზრუნველობას ახლო ურთიერთობების მიმართ;
- 8) მეგობრობა არაჰეტეროსექსუალური ურთიერთობების შექმნისა და განვითარების აუცილებელი ნაწილია და შესაბამისად, ყოფილ შეყვარებულებთან მეგობრობის შენარჩუნება ჰეტეროსექსისტურ საზოგადოებაში მნიშვნელოვანია;
- 9) სხვადასხვა სექსუალობებს შორის მეგობრობის შენარჩუნება (მაგალითად, ლესბოსელების მეგობრობა ჰეტეროსექსუალ ქალებთან) შესაძლოა რთული იყოს, ეს კი ზრდის ლესბოსელთა მოტივაციას, რომ ყოფილ შეყვარებულებთან იმეგობრონ;

10) ლესბოსელების მეგობრები ხშირად ოჯახად აღიქმება, ეს კი ხელს უწყობს მეგობრობის შენარჩუნებას ურთიერთობების ფორმის ცვლილებისას;

ვინსტოკმა შექმნა ტერმინი FLEX ('friend and/or family connections among lesbian ex-lovers' - მეგობრული ან ოჯახური კავშირები ლესბოსელ ყოფილ შეყვარებულებს შორის, გვ. 200). ეს ტერმინი აღნიშნავს და აღიარებს „ჩვენს სურვილს და შესაძლებლობას, რომ მოქნილები ვიყოთ ინტიმურ ურთიერთობებში, და ურთიერთობების ფორმისა და ფუნქციის ცვლილებისას ხელი შევუწყოთ ჩვენთვის მნიშვნელოვანი კავშირების შენარჩუნებას.“

ამერიკელი სოციალური ანთროპოლოგი კატ ვესტონი (1991) კრიტიკულად განიხილავს „მეგობრები როგორც ოჯახის“ ცნებას ლესბოსელებსა და გეი მამაკაცებს შორის. ის ამბობს, რომ მეგობრების ნათესავებად წარმოჩენისას, ხდება ტრადიციული ჩარჩოს, რომელიც (ბიოლოგიურ) ოჯახს მის ცენტრად აღიქვამს, გამყარებაც და დარღვევაც; ის ირღვევა იმიტომ, რომ მეგობრების ოჯახის შექმნა ოჯახის ტრადიციულ გაგებას ეწინააღმდეგება. ბრიტანელმა სოციოლოგმა, ჯეფრი ვიკსმა, ბრაიან ჰეფიმ და კატერინ დონოვანმა (2001:4) 96 არაჰეტეროსექსუალ ქალთან ჩატარებული ინტერვიუების შედეგად გამოყვეს „პირველადი ოჯახები“ და „არჩეული ოჯახები“. „არჩეული ოჯახები“ - აღნიშნავს „მეგობრებისა და შეყვარებულების მოქნილ, არაფორმალურ და ცვალებად, თუმცა ძლიერ და მხარდამჭერ ქსელებს, და ის ხშირად ოჯახის წევრებსაც მოიცავს“. ისინი ნაკლებად კრიტიკულები არიან არაჰეტეროსექსუალების მიერ საკუთარი ქსელების აღწერისას ნათესაური ენის გამოყენების შესახებ და ამბობენ, რომ „მეგობრობა უფრო მეტია, ვიდრე უბრალო დასაყრდენი, იმ ადამიანებისათვის, ვისაც საზოგადოება ძლივს აღიარებს... ის ალტერნატიულ შესაძლებლობებს გვთავაზობს, რომლებიც კონვენციური ოჯახური ცხოვრების აუცილებლობას ეწინააღმდეგება“ (გვ. 53). არჩეული ოჯახები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პირველადი ოჯახებისაგან გარიყული და სახლიდან გაძევებული ლგბტქ ადამიანებისათვის (Israel, 2005).

მეგობრობის მეორე ასპექტი სხვადასხვა სქესობრივი იდენტობების მქონე ადამიანებს შორის მეგობრობაა (Price, 1998). ამერიკელი კომუნიკაციების მკვლევარი ლიზა ტილმენ-ჰელი (2001), მაგალითად, აკვირდებოდა თუ როგორი მეგობრობა ჰქონდა

მასა და მის ქმარს გეი მამაკაცებთან. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა ჰეტეროსექსისტული განწყობების შემცირებას ამ მეგობრობის შედეგად. თუმცა, ლესბოსელებს, გეებსა და ჰეტეროსექსუალებს შორის მეგობრობების ბარიერებიც არსებობს. ამერიკელი ლესბოსელი და ბისექსუალი ქალების ფოკუს ჯგუფის საშუალებით შესწავლისას, ო'ბოილმა და ტომასმა (1996) აღმოაჩინეს, რომ ლესბოსელები ფიქრობდნენ, რომ შესაძლებელია ჰეტეროსექსუალ ქალებს ეფრთხილათ ნებისმიერი ფიზიკური სიახლოვის გამოვლინებისას ან სქესობრივი ურთიერთობების შესახებ საუბრისას. შესაბამისად, ლესბოსელები ცდილობდნენ, შეეზღუდათ ეს ქცევები თავიანთ ჰეტეროსექსუალ ქალ მეგობრებთან. ასევე, ჰეტეროსექსუალი ქალები, რომლებსაც ლესბოსელი მეგობრები ჰყავდათ, თავიანთ ჰეტეროსექსუალ ქალ მეგობრებთან შედარებით, საუბრობდნენ ნაკლებ პერსონალურ გახსნილობაზე ლესბოსელებთან თავიანთი სქესობრივი ურთიერთობების განხილვისას. სხვადასხვა სექსუალობებს შორის განსხვავება, ისევე, როგორც განსხვავების სხვა მახასიათებლები, შესაძლოა გადაილახოს ურთიერთობებში, თუმცა ჰეტეროსექსიზმის შესახებ ცოდნა და ლგბტქ საკითხების შესახებ დადებითი პოზიცია ჰეტეროსექსუალების ლგბტქ ადამიანებთან მეგობრობისათვის უმნიშვნელოვანესია.

LGBT ადამიანების (საკითხების) ასახვა ტრადიციულ მედიაში

ქართულ მედიასივრცეში თითქმის არ ჩნდება დისკურსი ლგბტ პრობლემატიკის ირგვლივ - თითქმის არ წამოიჭრება სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით დისკრიმინაციისა და ჰომოფობიის საკითხები. მასმედიაში ლგბტ თემთან დაკავშირებულ მასალებს გააჩნია მკვეთრად სკანდალური, ტენდენციური ხასიათი, და როგორც წესი, მეტ-ნაკლები დოზით შეიცავს „სიძულვილის ენას“. მასალების უმეტესობაში, სადაც ავტორის მკვეთრად გამოხატულ შეფასებას ვაწყდებით, ხაზგასმულია ჰეტეროსექსუალთა პრივილეგიები. იმ არგუმენტზე დაყრდნობით, რომ ლგბტ ადამიანები საზოგადოებაში უმცირესობას წარმოადგენენ, კეთდება დასკვნა მათი უფლებების შეზღუდვის კანონზომიერებაზე. მედია ასევე ხშირად გვევლინება ლგბტ ადამიანებთან დაკავშირებული ტრადიციული სტერეოტიპების გამამყარებელ ფაქტორად: “ჰომოსექსუალების თემს ახასიათებს ფსიქიკური აშლილობები, აივ და სხვა ინფექციის გავრცელების რისკი“ და სხვ. თუ მასალაში პრობლემის მიმართ ჟურნალისტის მკაფიოდ გამოხატული დამოკიდებულება არ ჩანს, მაშინ ავტორი პრობლემის უვიცობასა და ლგბტ ტერმინოლოგიის სრულ არცოდნას ამჟღავნებს.

ხშირ შემთხვევაში, ვხვდებით ლგბტ ადამიანების ნეგატიურ შეფასებას რელიგიური მოღვაწეების, პოლიტიკოსების, სხვადასხვა „ექსპერტთა“ მიერ. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო პერიოდში ლგბტ თემატიკის შემცველი მოვლენები ხშირად ხდება, მათი უმრავლესობა ქართულ მედიაში ჯეროვან ასახვას ვერ პოვებს. ეს გასაკვირი არ არის, რადგან მასმედიას ძირითადად სკანდალური მოვლენები იზიდავს (გეი ტურისტებზე ძალადობის, ამერიკელი მასწავლებლის ფეისბუქში გამოფენილი ფოტოების და ა.შ. ისტორიები). აღსანიშნავია, რომ დღესდღეობით ქართულ ჟურნალისტიკაში პრაქტიკულად არ არსებობს ლგბტ თემატიკაზე მასალის მომზადების კულტურა. სწორედ ეს განაპირობებს მედიის მიერ ნებისმიერ უნებლიეთ ლგბტ ადამიანების შესახებ მომზადებული ჟურნალისტური პროდუქტის უხარისხობას.

ლგბტ მოტივები და ტელევიზია: 1972-1999 წლები

ეს პერიოდი დასავლურ მედიაში ქვიარ თემატიკის თანდათანობითი დამკვიდრებით აღინიშნება. აქ მოყვანილია ის ძირითადი მოვლენები, რომლებმაც ტელეინდუსტრია ჰომოფობიური გავლენებისგან გაათავისუფლეს და დღევანდელ მდგომარეობამდე მიიყვანეს.

- 1972: ეი-ბი-სის სატელევიზიო ფილმში „ზუსტად ის ზაფხული“ (That Certain Summer) მარტინ შინისა და ჰელ ჰოლბრუკის პერსონაჟები გეი წყვილს ასახიერებენ.
- 1977: „ჯოდი დალასში“ ბილი კრისტალი ასახიერებს ბისექსუალ კაცს;
- 1979: მაიკლ პალინი, დენ ეკროიდი, ჯონ ბელუში, ბილ მიურეი, ჯილდა რადნერი და სხვები მონაწილეობდნენ „შაბათის ღამის შოუში“, სკეტჩში „მძვინვარე დედოფალი“. „მძვინვარე დედოფალი“ წარმოსახვითი ხომალდია, რომელიც მანერული გეი მეზღვაურებით არის დაკომპლექტებული.
- 1981: ენ-ბი-სიმ სატელევიზიო ფილმ „სიდნი, სიყვარულის“ კინო-ნოველად ქცევისას თავდაპირველი სცენარი ერთი მიზეზით შეცვალა: ფილმში სიდნი გეი იყო, მაგრამ ტელეკომპანია იძულებული გახდა, ზეწოლას დაეყოლოდა და პერსონაჟის სექსუალური ორიენტაციის აქცენტირება ფილმიდან ამოეღო.
- 1985: ენ-ბი-სიმ გაუშვა ტელეფილმი „ნაადრევი სუსხი“, სადაც პერსონაჟი ეიდან ქვინი ახალგაზრდა კაცია, რომელიც მშობლებს უცხადებს, რომ გეია და შიდსის ვირუსს ატარებს.
- 1986: სატელევიზიო ფილმში „ჩემი ორი სიყვარული“ ლინ რედგრეივისა და მარიეტ ჰარლის მონაწილეობით, ჰარლი თამაშობს ახლახან დაქვრივებული ქალის როლს, რომელიც საკუთარ სექსუალურ ორიენტაციასთან დაკავშირებით გაურკვევლობაში იმყოფება. ფილმში მას რედგრეივის პერსონაჟთან რომანი აქვს.

1986-1994 წლებში განსხვავებული სექსუალობა საკამათო თემად იქცა. 90-იანი წლების შუა ხანებიდან კი აშშ-ის საზოგადოებამ აღიარა და დააფასა ლგბტ ადამიანების

უფლებები. თუმცა, ეს აღიარება ხშირ შემთხვევაში არ ნიშნავდა მოწონებას და აღფრთოვანებას. ამ პერიოდის მედია მოვლენებიდან აღსანიშნავია:

- ✚ 1986: დანა ქერვიმ, „შაბათის ღამის შოუს“ მსახიობმა, ენ-ბი-სის 1986-1992 წლების სეზონებზე შექმნა ლაილ კლარკის სახე, რომელიც მანერული გეის მრავალჯერ განმეორებული იმიჯით გამოირჩეოდა;
- ✚ 1993: დანიურ გაზეთ Politiken-ის სატელევიზიო რეკლამაში წარმოდგენილი იყო კაცების წყვილი, რომლებიც ერთმანეთს კოცნიდნენ. ეს რეკლამა მსოფლიოში პირველია, სადაც გეი წყვილი დაფიქსირდა.
- ✚ 1993: საინტერესო გარეგნობის ორი თინეიჯერი გოგონა ერთმანეთს პალისადთან კოცნის. მაგრამ, სი-ბი-ესის მენეჯმენტმა გადაწყვიტა, რომ ეს “შეურაცხყოფელი სცენა” იყო და მისი ხელახლა, სიბნელეში გადაღების ბრძანება გასცა.
- ✚ 1994: ავეჯის გამყიდველმა კომპანია იკეამ ტელევიზიით განათავსა რეკლამა, სადაც წარმოდგენილი იყო ორი კაცი, რომელიც დასახელებული ფირმის მაგიდას ყიდულობს. რეკლამის არსი იმაში მდგომარეობდა, რომ იკეას ავეჯი მოსაწონია სრულიად სხვადასხვა გემოვნებისა და ცხოვრების სტილის მიმდევარი ადამიანებისთვის. ეს პირველი სატელევიზიო რეკლამაა, სადაც გეი წყვილის თანაცხოვრება წარმოდგენილია, როგორც სრულიად ჩვეულებრივი მოვლენა.
- ✚ 1994: გამოვიდა სატელევიზიო ფილმი „იყუჩე და იმსახურე“ მედდა მარგარეტ კამერმეიერის შესახებ, რომელმაც ჯარში ჰომოსექსუალების მიმართ ოფიციალურად გაბატონებულ დისკრიმინაციას ბრძოლა გამოუცხადა. 25-წლიანი სამხედრო სამსახურის შემდეგ გრეტამ სამედიცინო სამსახურის პოლკოვნიკის წოდება მიიღო, სიეტლში გადასვლის შემდეგ კი კლინიკის დირექტორისა და გენერლის ჩინის პრეტენდენტი გახდა. მედკომისიის წინაშე თავისი ლესბოსელობის გულახდილი გაცხადების შემდეგ არმიის მესვეურნი მას არჩევანის წინაშე აყენებენ: ან 1962 წლის კანონის მიხედვით, რომელიც ჰომოსექსუალებს არმიაში მსახურებას უკრძალავს, უნდა გათავისუფლდეს, ან თავისი სექსუალური ორიენტაციის გაცხადებაზე უარი უნდა თქვას. მაგრამ, გრეტა მესამე გზას ირჩევს. ოჯახის, საყვარელი ქალისა და ლგბტ ორგანიზაციების მეშვეობით იგი არმიაში

მსახურების უფლებისთვის ბრძოლას შეუდგება. ფილმში მთავარი როლების შემსრულებლებმა გლენ კლოუზმა და ჯუდი დევისმა საუკეთესოდ განსახიერებული პერსონაჟებისთვის ემის ჯილდოები მიიღეს.

- ✚ 1994: გადაცემა „როზანაში“ როზანა ბარმა და მერიელ ჰემინგუეიმ ერთმანეთს აკოცეს.
- ✚ 1995: სურათში „ყველა ჩემი ბავშვი“ კრის ბრუნომ სკოლის გეი მასწავლებლის როლი განასახიერა.
- ✚ 1997: ისეთ სატელევიზიო კომედიებში, როგორებიცაა „მელროუზ პლეის“ და „როზანა“, მეორეხარისხოვან პერსონაჟებად ბევრი გეი და ლესბოსელია წარმოდგენილი.
- ✚ 1997 წლის იანვარი - ეი-ბი-სის სერიალი-დრამა „შედარებითობები“ გვიჩვენებს ვნებიან, გულახდილი სექსუალური კონტექსტის ლესბოსურ კოცნას.
- ✚ 1997 წლის მაისი - ელენის ეპიზოდში ელენ დიჯენერესი პირველი ღია ლესბოსელია, რომელიც სატელევიზიო კომედიაში ლესბოსელის როლს ასახიერებს. ამ ეპიზოდით აღშფოთებულმა კომპანიებმა „კრაისლერმა“, „მაზდამ“, „ვენდისმა“ და „ჯისიპენიმ“ სერიალიდან თავიანთი რეკლამა გამოიხმეს. მიუხედავად ამ უსიამოვნო ფაქტისა, ეი-ბი-სის დასახელებული პროექტიდან შემოსავალი არ მოკლებია. უფრო მეტიც - ძველ სპონსორებს დიდი სისწრაფით ახლები ჩაენაცვლნენ. „ფოლკსვაგენმა“ მცირე განაცხადა სურვილი, სერიალში თავისი რეკლამა განეთავსებინა. რეკლამაში წარმოდგენილია ორი კაცი, რომლებიც ფოლკსვაგენის სავარძელს შლის. „ბევრი გეი და ლესბოსელი მაშინვე იფიქრებდა, რომ წყვილია, მაშინ როდესაც ჰეტეროების უმრავლესობა მათში ძმაკაცებს ხედავს“, - ნათქვამია რეკლამაში.
- ✚ 1997 მაისი - სერიალში „სასწრაფო“, ჯორჯა ფოქსი კათოლიკე ლესბოსელის, მეგი დოილის როლს ასრულებს. აღსანიშნავია, რომ ამ ფაქტს რეზონანსი არ მოჰყოლია არც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში და არც კონსერვატიული ქრისტიანული ჯგუფების გაღიზიანება გამოუწვევია.

- 1997 ივლისი - გამოქვეყნდა „ტელევიზიის ისტორიაში საუკეთესო შოუების“ ნუსხა, სადაც „ყველა დროის 100 საუკეთესო ეპიზოდში“ მოხვდა ელენ დიჯენერესის 35-ე ეპიზოდი (1997 წლის მაისი) და 38-ე ეპიზოდი „ჩემი ეგრეთ წოდებული ცხოვრებიდან“, სადაც გეი რიკი (იულსონ კრუზი) კორიზეა უგონოდ შეყვარებული (ადამ ბისკი), რომელსაც თავის მხრივ რაიანი (აი ლანგერი) უყვარს (1994 წლის ნოემბერი).
- 1997 წლის 29 ოქტომბერი: „ელენში“ არის ეპიზოდი, რომელიც ლესბოსელ ქალთან ელენის პირველ გამოუცდელ შეხვედრას ასახავს. ელენი და ჯოელი ფიშერი ერთმანეთს ბარში კოცნიან. ამ ეპიზოდიდან რეკლამის დამკვეთებმა თავიანთი რეკლამა უკან გაიხმეს. ასევე, ეპიზოდმა დიდი აღშფოთება გამოიწვია რელიგიურ კონსერვატორებს შორის.
- ენ-ბი-სის სიტუაციურ კომედიაში „ვილი და გრეისი“ მოთხრობილია ორი გეისა და ჰეტეროსექსუალი ქალების წყვილის შესახებ. პროექტი წარმატებული აღმოჩნდა. ერთ-ერთმა კანადურმა მიმომხილველმა იგი შეაფასა, როგორც „სეზონის ერთ-ერთი საუკეთესო შოუ“.
- 1998 წელი: ქრისტიანული ფუნდამენტალისტური ჯგუფის Coral Ridge Ministries და 17 სხვა მემარჯვენე პოლიტიკური ჯგუფის დაკვეთით ვინმე მაიკლ ჯონსტონმა და დედამისმა ფრენსისმა მონაწილეობა მიიღეს ტელე- და ბეჭდურ რეკლამაში, რომელიც თავისი არსით მკვეთრად ჰომოფობიური და დისკრიმინაციული გამოდგა. საქმე იმაშია, რომ შიდსით დაავადებული ჯონსტონი რეკლამის დამკვეთებმა ანტი ლგბტ მოძრაობის აგორებისთვის გამოიყენეს. რეკლამაში ჯონსტონის დედა აცხადებს: „თქვენი შვილების მიმართ სიყვარული არ ნიშნავს იმას, რომ მათ ყველა ნაბიჯს ამართლებთ. ხანდახან ისინი არასწორ არჩევანს აკეთებენ. როდესაც ჩემმა შვილმა ჰომოსექსუალობისთვის თავის დანებება გადაწყვიტა, უკვე ძალიან გვიან იყო - იგი უკვე შიდსით არის ავად... თუ თქვენ თქვენი შვილები გიყვართ, გიყვარდეთ იმდენად, რომ ისინი ჭეშმარიტების გზაზე დააყენოთ და მომავლის, ცვლილებების იმედი ჩაუწეროთ“. სარეკლამო კამპანიის არსი იმაში მდგომარეობდა, რომ გეებს თავიანთი ორიენტაციის შეცვლა და

ჰეტეროსექსუალად გახდომა ნებისმიერ მომენტში შეუძლიათ, ამისათვის საჭიროა მხოლოდ და მხოლოდ კეთილი ნება. კამპანიამ გეი პოზიტიურ ჯგუფებში დიდი გაღიზიანება გამოიწვია, რადგან ჯონსტონისა და დედამისის განცხადებებში ბევრი სიცრუე ითქვა. ადამიანის სექსუალობის პრაქტიკულად ყველა მკვლევარი თანხმდება იმაზე, რომ სექსუალური ორიენტაციის შეცვლა ინდივიდის პირად სურვილებზე საერთოდ არ არის დამოკიდებული. ჯონსტონთან დაკავშირებული სკანდალი გააღრმავა იმ ფაქტმაც, რომ მას წარსულში ჩადენილი საშინელი დანაშაული „ამოუქექეს“ - აღმოჩნდა, რომ შიდსით დაავადებულმა ჯონსტონმა, ისე რომ შესანიშნავად იცოდა თავისი დიაგნოზის შესახებ, დაუცველი სექსუალური კონტაქტების შედეგად უამრავი ადამიანი დაასნებოვნა.

✚ 1999 წელი: ეი-ბი-სის ეთერში ეპიზოდი „ოცდაათი“ გავიდა, სადაც წარმოდგენილი იყო სცენა, თუ როგორ საუბრობს ორი გეი ლოგინში. ამ ეპიზოდის გამო ქსელმა რეკლამის დამკვეთთაგან მილიონ დოლარზე მეტი იზარალა. 1999: სატელევიზიო შოუებში ლგბტ პერსონაჟები მომრავლდა. ხშირ შემთხვევაში, ისინი ერთი ეპიზოდიდან მეორეში გადადიან, რადგან იზრდება მათი პოპულარობის მაჩვენებელი. მაგალითად, 1999 წელს:

✚ „გორნერ ბრაზერსის“ თინეიჯერულ სერიალში „დოუსონის ყურე“ წარმოდგენილია გეი ჯეკი, რომლის სახეც სერიალის ავტორ კევინ ვილიამსონს მრავალი შთაგონება გაუჩინა. 1997 წელს ელენ დიჯენერესთან დაკავშირებული სკანდალისგან განსხვავებით, სერიალს კონსერვატიული ქრისტიანული ანტიგეი ჯგუფების რეაქცია არ მოჰყოლია. „ეს ძალიან კარგი ნიშანია. მოხარული და ადელვებული ვარ, რომ უკეთესობისკენ აშკარა ცვლილებების მოწმენი ვართ. ნაწილობრივ ამას ველოდი კიდეც. აშკარაა, რომ ვითარება მას შემდეგ ბევრად გამოსწორებულია“, - აცხადებდა ვილიამსონი.

✚ კონსერვატულ სატელევიზიო არხ „ფოქსის“ სერიალში „წვეულება ხუთისთვის“ (Party of Five) წარმოდგენილია ბისექსუალი ქალი, რომელიც წარუმატებელი ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობის შემდეგ ლესბოსურ ურთიერთობაში ებმება.

აქ ვხვდებით სცენას, სადაც იულია თავის ლესბოსელ მასწავლებელს პერის კოცნის (მსახიობები: ნივ კემპბელი და ოლივია დ'აზო).

- სერიალში NYPD Blue წარმოდგენილია მგრძნობიარე, მზრუნველი და მხიარული გეი, დეტექტივთა ასისტენტი. ერთი ეპიზოდში აღწერილია გეიზე ძალადობის ინციდენტი, სადაც ჩათრეული აღმოჩნდებიან დეტექტივის თანაშემწე და მისი პარტნიორი - პოლიციის ოფიცერი. 1999 წლიდან მოყოლებული, დასახელებული პერსონაჟი სერიალის მუდმივი გმირი ხდება.
- 1999: „ჰიუნდაის“ რეკლამა შვედეთში, ბელგიასა და საფრანგეთში გადის. რეკლამაში ნაჩვენებია ქალი, რომელიც „ჰიუნდაის“ საჭესთან ზის და თავის ბოიფრენდს მალავს. ამ დროს, სხვა „ჰიუნდაიში“, გამოჩნდება მისი ქმარი, რომელიც ასევე ცდილობს თავისი შეყვარებულის - ახალგაზრდა კაცის მანქანაში დამალვას. ნამუშევარმა „ყველა დროის კომერციული რეკლამის“ სტატუსი და ჯილდო მიიღო.
- 1999 აპრილი: კონსერვატიული ქრისტიანების ჰომოფობიური შინაარსის გადაცემების ათწლიან პერიოდს მოჰყვა „იმედის ტაძრის“ გადაცემები გეებისა და ლესბოსელებისთვის. ეს იყო პირველი ლესბოსური-გეი ეროვნული ტელეგადაცემა, რომელიც ვებსაიტზე იყო ხელმისაწვდომი. თავდაპირველად, პროგრამას გააჩნდა ჰომოფობიური ნიშნები, ენა და ბანერები. ეს სრულ კონტრასტში მოდიოდა პროგრამის დანარჩენ ნაწილთან, საიდანაც ღირსების, სულიერების და სიმშვიდის აურა მოდიოდა. მაიკლ პიაცამ, „იმედის ტაძრის“ უფროსმა პასტორმა, გადაცემაში განაცხადა: „ამ ქვეყნის ტელევიზიაში ძალიან დიდხანს ჰომოფობია და რელიგია სინონიმებად მიიჩნეოდა. „იმედის ტაძრის“ პირველი გადაცემა პირველი წვეთია დისკრიმინაციის ზღვაში, მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ იმედის წვეთს სიმულვილის ოკეანის განეიტრალება შეუძლია“. დასახელებულ პროგრამას მაუწყებლობაზე უარი ეთქვა „ოდესი ნეტვორკისგან“, „დისქვერი ჩენელისგან“, „ლაიფთაიმისგან“ და „იუესი ნეტვორკისგან“. ორი წლის ბრძოლისა და ცხრა თვის სასამართლო პროცესის შემდეგ, როგორც იქნა, პროგრამამ ბინა ჩიკაგოს TB WGN-ზე დაიწყო, რომელსაც მრავალი საკაბელო არხი უერთდებოდა. გადაცემის ეთერში გასვლის დღიდან მან ბომბის ჩადების და ტერორისტული ორგანიზაცია „კუკლუქსკლანის“

ვიზიტის უამრავი მუქარა მიიღო; მუდმივ პიკეტებს უწყობდნენ პასტორ ფრედ ფელპსაც. პროგრამის ძირითადი მიზნები იყო სუიციდის მაღალი რისკის მქონე ახალგაზრდა ლგბტ ადამიანების დახმარება და პროვინციებში მცხოვრები ლგბტ ადამიანების იზოლაციასთან ბრძოლა.

- ✚ 1999: სერიალში „ქალაქი სპინი“ წარმოდგენილია ღია გეი კარტერი - მგრძნობიარე და გულჩვილი ადამიანი;
- ✚ 1999: პროგრამაში „ელი მაკბილი“, პერსონაჟი ლინგი (მსახიობი ლიუსი ლიუ) ოცნებობს ელისთან სექსზე (კალისტა ფლოკჰარტი), რაც საბოლოოდ აუხდება კიდეც.
- ✚ 1999: ინგლისში გადის აწ უკვე ლეგენდარული ტელესერიალი Queer As Folk, რომელიც მანჩესტერში მცხოვრები რამდენიმე გეის ისტორიას გვიაშოვს.
- ✚ „სიმპსონებში“ გეი შეფერილობის სიმბოლოები ჩნდება. ვაილან სმიზერსი აშკარად თავის ბოსზე, ინდუსტრიულ მაგნატ მონტ-გომერი ბერნსზეა შეყვარებული. კარლი, ჰომერის პირადი თანაშემწე კი ერთ ეპიზოდში მას ტუჩებში კოცნის.

მედია და სტერეოტიპები

ცნება „სტერეოტიპი“ 1922 წელს ამერიკელმა ჟურნალისტმა ვალტერ ლიპმანმა შემოიღო. წიგნში „საზოგადოებრივი აზრი“ მან სტერეოტიპი განსაზღვრა, როგორც გამარტივებული, წინასწარ შექმნილი წარმოდგენა, რომელიც ადამიანის პირადი გამოცდილებიდან არ გამომდინარეობს. იგი გაშუალებული ობიექტის საფუძველზე ჩნდება: „ჩვენ სამყაროს შესახებ მანამ გვესაუბრებიან, ვიდრე მას საკუთარი გამოცდილებით შევიცნობთ“. ლიპმანის აზრით, თავდაპირველად სტერეოტიპები სპონტანურად, „ყურადღების ეკონომიის გარდაუვალი საჭიროების“ ნიადაგზე აღმოცენდებიან. ისინი ხელს უწყობენ ტრადიციებისა და ჩვევების ჩამოყალიბებას და ზემოქმედებენ ახალ ემპირიულ გამოცდილებაზე: „ისინი ცინცხალ ხედვას ძველი სახეებით ავსებენ და ილექებიან იმ სამყაროზე, რომელსაც ჩვენს მეხსიერებაში აღვიქვამთ“. „სტერეოტიპი ერთმნიშვნელოვანია, იგი სამყაროს ორ კატეგორიად ყოფს -

„ნაცნობად“ და „უცნობად“. აქ „ნაცნობი“ „კარგის“ სინონიმია, ხოლო „უცნობი“ - შესაბამისად „ცუდის“.

სტერეოტიპი შეფასებით ელემენტს არ შეიცავს. ლიპმანის აზრით, იგი ნეიტრალურია. შეფასებითი ელემენტი დებულების, ემოციური ურთიერთობის სახით ჩნდება. სტერეოტიპი მხოლოდ გამარტივება კი არ არის, იგი „უმაღლეს დონეზე დატვირთულია გრძნობებით“. სტერეოტიპის შეფასებითი ელემენტი მუდამ შეგნებულად დეტერმინირებულია, რამდენადაც იგი, პიროვნების გრძნობის, მის ფასეულობათა სისტემის გამოხატვისას, მუდამ თანხვედრაში იმყოფება ჯგუფურ გრძნობებსა და მოქმედებებთან. სტერეოტიპი არაადეკვატურია. იგი ეფექტურად მართავს აღქმის მთელს პროცესს და წარმოადგენს იმ პიროვნების შეფასებისა და დაცვის ეტალონს, რომელიც მოცემულ ჯგუფში შედის. საბოლოო ჯამში, სტერეოტიპები ჯგუფის სოციალურ-პოლიტიკურ მთლიანობას უწყობენ ხელს.

სტერეოტიპის შესწავლის ერთ-ერთი მთავარი მხარეა მისი შეფარდებითობის, სიმყარისა და ცვალებადობის პრობლემა. მკვლევართა ნაწილი ყურადღებას ამახვილებს სტერეოტიპების სიმყარეზე და აღნიშნავს, რომ სტერეოტიპის გამაქარწყლებელი ინფორმაცია ადამიანის მიერ აღიქმება როგორც გამონაკლისი, რომელიც ემორჩილება წესს.

სტერეოტიპის სოციალური ფუნქციის განხილვისას, ჰენრი ტაჯფელი ყურადღებას ამახვილებს რიგ მომენტებზე.

- ადამიანები მუდამ მზად არიან, არადიფერენცირებული, უხეში და მიკერძოებული შეფასებები მისცენ სხვა ადამიანთა კონკრეტულ ჯგუფებს ან სოციალურ კატეგორიებს;
- ხანგრძლივი დროის მანძილზე, ეს შეფასებები სიცოცხლის უნარიანობით გამოირჩევიან;
- სოციალური სტერეოტიპები თანდათან იცვლება სოციალურ და პოლიტიკურ ცვლილებებთან ერთად. ეს პროცესი ძალიან ნელა მიმდინარეობს;
- სოციალური სტერეოტიპი უფრო მწვავე და აგრესიული მაშინ ხდება, როდესაც ჯგუფებს შორის კონფლიქტი წარმოიშობა;

✚ სოციალური სტერეოტიპები ბავშვებში ადრეულ ეტაპზე ინტერნალიზდება. სტერეოტიპები ბავშვობის პერიოდში მიმართულია იმ ჯგუფებზე წარმოდგენის შესაქმნელად, ვიდრე ამ ჯგუფებთან მოზარდებს შეხება ექნებოდათ.

სტერეოტიპი ობიექტურ სინამდვილესთან ადამიანის ცნობიერი დამოკიდებულების მყარი ფუნდამენტია. ცრუ სტერეოტიპი არსებით ურთიერთკავშირებს კი არ მოიცავს, არამედ ემყარება ყველაზე ზერელე და ემოციურ ეფექტს. იგი მუდამ საგნის დამახინჯებულ და გამარტივებულ სქემას ასახავს.

სტერეოტიპები ორი ფაქტორის ზემოქმედებით ყალიბდება: გაუცნობიერებელი კულტურული რაკურსის და ინდივიდუალური სოციოკულტურული გარემოს მეშვეობით. თავის მხრივ, ინდივიდუალური კულტურული გარემოს ერთ-ერთი ყველაზე მძლავრი წარმომქნელი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებია. იმდენად, რამდენადაც სტერეოტიპი მჭიდრო კავშირშია საზოგადოებრივ საქმიანობასთან ზოგადად და ცალკეული ადამიანების საქმიანობასთან კონკრეტულად, სტერეოტიპების დახმარებით ძალზე ადვილია ადამიანის ცნობიერებით მანიპულირება.

ამგვარად, სტერეოტიპების თავს მოხვევს ერთ-ერთი ყველაზე მძლავრი ინსტრუმენტი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებია. ამ შემთხვევაში სტერეოტიპის ფორმირება სამ ეტაპად ხდება. ამის შედეგად ობიექტი გარკვეულ სქემამდე დაიყვანება. წიგნში „მედია მილიონებისთვის“ (Media for the Millions) რობერტ ო'ჰარა ამ სამ ეტაპს შემდეგნაირად განმარტავს: პირველი - „გათანაბრება“, მეორე - „გამძლიერება“, მესამე - „ასიმილირება“. მასმედია ოსტატურად მანიპულირებს ინტერესთა თანხვედრაზე, მოვლენათა გარეგნულ მსგავსებაზე, ძველი სტერეოტიპების ახლით ჩანაცვლებაზე, ყურადღების ფოკუსის აღრევაზე, ცალკეულ ჯგუფთა გრძნობებზე და ხშირად კონფლიქტების მასტიმულირებელ ფაქტორადაც გვევლინება. საბოლოო ჯამში, სტერეოტიპების დამკვირდების გზით მედია აუდიტორიისთვის ახალი მოთხოვნილებების გაჩენას კი არ ემსახურება, არამედ მასების განწყობებს საკუთარი მიზნებისთვის იყენებს.

კვლევათა უმრავლესობა გვიჩვენებს, რომ სტერეოტიპების არსებობა პირდაპირ კავშირშია მასმედიის გავლენასთან, რომელიც ადამიანს აიძულებს, სამყაროს მიმართ

დამოკიდებულება მის მიერ ნაკარნახევი სტანდარტებით გაზომოს. პრესის, რადიოსა და ტელევიზიის მიერ შექმნილი „გმირების“ ქმედებებიც სწორედ ამ კანონს ექვემდებარება.

აღქმის პროცესი - ეს არის ჯერ კიდევ უცნობი მოვლენის მყარი ზოგადი ფორმულის მარწუხებში მოქცევის მექანიკური ჩვევა (სტერეოტიპი). ამიტომაც, მასმედია ინფორმაციის სტანდარტიზებას ახდენს, რათა იგი სტერეოტიპს, საყოველთაოდ მიღებულ აზრს, მიუახლოვოს. ამ შემთხვევაში, ადამიანმა ინფორმაცია უსიტყვოდ, შინაგანი ბრძოლისა და კრიტიკული ანალიზის გარეშე უნდა მიიღოს.

მასმედია ხშირად ადამიანს სტერეოტიპებით აზროვნებას აჩვენებს. ამის შედეგად, ინფორმაციის მომხმარებლის ინტელექტუალური დონე იმდენად ეცემა, რომ ცნობიერებაში სტერეოტიპების გამყარების ერთ-ერთ აუცილებელ ინსტრუმენტად გამოჩნდება იქცევა.

დროის უკმარისობას, ასევე ოპერატიულობის უზრუნველყოფისა და აუდიტორიაზე მაქსიმალური ზემოქმედების აუცილებლობას იქამდე მივყავართ, რომ ჟურნალისტები უპირატესობას სანახაობით და სენსაციურ მოვლენებს ანიჭებენ. ამ ინფორმაციის მიმღები ადამიანები იძულებულნი არიან, ინფორმაცია, სოციალური ფენომენები და მოვლენები ჩვეული მექანიზმებითა და პოლიტიკური გადაწყვეტილებებით ახსნან. ხანდახან, მასმედიის მიერ გათამაშებულ სპექტაკლს ადამიანები იდეოლოგიური ბატონობის ფარული სისტემის პასიურ აღქმამდე მიჰყავს. ინფორმაციის აგებაში ხშირად გამოიყენება „კანონიერისა“ და „უკანონოს“ დიქტომია. ასეთი გამარტივებული სისტემა ინფორმაციის მომხმარებელს საკუთარი პოზიციის შემუშავების საშუალებას არ აძლევს.

პოლიტიკური ან სხვა მიზნების მისაღწევად, მედია ხშირად ზემოქმედების ნაგულისხმევ ფორმებს იყენებს. ამგვარი ზემოქმედების მაგალითად შეიძლება ერთი პრობლემის მეორეთი ჩანაცვლების ხერხი გამოდგეს.

დღესდღეობით, ჩვენს საინფორმაციო სისტემაში ჯერ კიდევ არ არსებობს პირობები მსოფლიოს ობიექტური სურათის შექმნისთვის, ხოლო ქართული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები საზოგადოების პროგრესის სამსახურში შემეცნების ინსტრუმენტებად ჯერ კიდევ არ ქცეულან.

მასმედიის მუშაობის კიდევ ერთი მეთოდია ინფორმაციის მითოლოგიზაცია (ბერძ. mythos-გადმოცემა, თქმულება). ადამიანთა ცნობიერებაში მითების განმტკიცების ტექნიკა მასმედიაში დიდ როლს თამაშობს. მითები მკვიდრდებიან ცნობიერებაში და ადამიანების გრძნობებსა და ქცევაზე ახდენენ გავლენას. მითები ძალზე სიცოცხლისუნარიანნი არიან, რაც იქიდან გამომდინარეობს, რომ რეალური ფაქტებისა და მოვლენების გვერდის ავლით მათ უკვე გარანტირებული აქვთ ჭეშმარიტებისა და დოგმატის სტატუსი. საბოლოო ჯამში, მოვლენები, რომელთა სინამდვილის შემოწმების სურვილი ან შესაძლებლობა ინფორმაციის მიმღებს არ ჰქონია, მას სრულ ჭეშმარიტებად ესახება მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ ისინი სრულიად შეესაბამება მის წარმოდგენაში არსებული სამყაროს სურათს. ამის შედეგად ვიღებთ სიტუაციას, როდესაც ადამიანები ნამდვილ ფაქტებს სისულელედ და მონაჩმახად აღიქვამენ.

2012 წლის 12 თებერვალს რუსთავი2-ის გადაცემა „პოსტ-სკრიპტუმში“ გავიდა სიუჟეტი, რომელიც კინტოს ფენომენს ეძღვნებოდა. სიუჟეტის ავტორები გიორგი გვიშიანი და იოსებ წიკლაური კინტოს შესახებ ჟურნალისტ ოლეგ პანფილოვს, ისტორიკოსებს თეიმურაზ ბერიძესა და ჯაბა სამუშიას ესაუბრნენ. კინტოს ჰომოსექსუალობასთან დაკავშირებული ისტორიული დისკურსის ირგვლივ გაშლილი მსჯელობა ერთი მიმართულებით წარიმართა: იყო თუ არა კინტო ერთმნიშვნელოვნად „მამათმავალი“, „ჰომოსექსუალისტი“ და „არატრადიციული ორიენტაციის“ მქონე ფიგურა? (სწორედ ეს სიტყვები იქნა გამოყენებული სიუჟეტში).

ყველაზე ნიშანდობლივი ის არის, რომ სიუჟეტის მონაწილეთა უმრავლესობა კბილებით იცავდა იმ აზრს, რომ თითქოს კინტოს ცხოვრებაში ასეთი „დასაძრახისი“ ქმედებები ერთეულ შემთხვევებს წარმოადგენდა და გავრცელებულ პრაქტიკად არ მიიჩნეოდა. საერთო ჯამში, მთელი სიუჟეტი აგებული იყო კინტოს, როგორც ძველი თბილისის ერთ-ერთი განუყოფელი ატრიბუტის, მორალურ „რეაბილიტაციასა“ და მისთვის ჰომოსექსუალობის მძიმე დამდის მოცილებაზე - ცეკვა „კინტოური“ ხომ დღემდე რჩება ქართველი „მაჩო“ კაცების ერთ-ერთ უსაყვარლეს ქორეოგრაფიულ „სისუსტედ“ და შესაბამისად მისი „მამათმავლური“ წარმომავლობა საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის უკიდურესად არასასიამოვნო ფაქტს წარმოადგენს. სიუჟეტის დასასრულს ავტორებმა

მაყურებელს ბოდიშიც კი მოუხადეს, იმის მტკიცებით, რომ ამით ისინი არავის დაკნინებას არ ცდილობდნენ; რა თქმა უნდა, ჰომოსექსუალობა მათთვის ავტომატურად დამაკნინებელ და შეურაცხყოფელ მოვლენას წარმოადგენს, თუნდაც ისტორიულად დისტანცირებულად მოცემულობაში. ამ შემთხვევაში მედია ყველაზე ნეგატიური სტერეოტიპების გამტარად და მატერიაჟირებლად გვევლინება. მაყურებელი კარგად გრძნობს სიუჟეტის ავტორთა განწყობას: არამეინსტრიმული სექსუალობა, თუნდაც კინტოს ნახევრად მითოლოგიზებული პერსონის ხორცშესხმით, რაღაც ძალზე სახიფათო და უაღრესად ნეგატიური მოვლენაა. შესაბამისად, ნეგატიური განწყობები მძაფრდება მაშინ, როდესაც საუბარია განსხვავებული სექსუალობის მქონე რეალურ და ცოცხალ ადამიანებზე. სტერეოტიპიზაცია ავტომატურად მათზეც ვრცელდება, მხოლოდ ბევრად „დამამძიმებელი“ გარემოებებით.

კიდევ ერთი მეთოდი, რომელიც მასმედიას საზოგადოებრივ აზრზე ზემოქმედების ინსტრუმენტს აძლევს, არის იმიჯი. იმიჯისა და სტერეოტიპის ფუნქცია განსხვავებულია. სტერეოტიპი თვისებების კრებით სახეს განასახიერებს. უკიდურეს შემთხვევაში ის ნაწილობრივ მაინც ახასიათებს ობიექტს. იმიჯი ხელოვნურად გამოძერწილია.

იმიჯი გარკვეული ასოციაციების თავსმოხვევის გზით იქმნება. იგი მუდამ წარმოსახვას უკავშირდება. იმიჯი ქმნის რეალურ სოციალურ-ფსიქოლოგიურ მოცემულობას, რომელიც განსაზღვრავს ადამიანის დამოკიდებულებას ობიექტის მიმართ. იგი პირდაპირ მოქმედებს ადამიანის ფსიქიკაზე, შესაბამისად, ადვილად აღიქმება და მეხსიერებაში ილექება. ამის გამო, იგი აქტიურად გამოიყენება რეკლამაში. იმიჯის გამოყენება, როგორც ცნობიერებით მანიპულირების ინსტრუმენტის და პროპაგანდის საშუალებისა, წარმატებით შეიძლება. რასაკვირველია, ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად უპირობოდ შეუძლია ადამიანს მასობრივი ინფორმაციის მიერ შემოთავაზებული პროდუქტის მიღება, მაგრამ ყველა კრიტიკულ დამოკიდებულებას როდი იჩენს იმ ინფორმაციის მიმართ, რომელიც ნიაღვარივით მოედინება გაზეთების, ტელევიზიის, რადიოსა და ელექტრონული კომუნიკაციების საშუალებებიდან.

ქართული მედია და ლგბტ სტერეოტიპები

არსებობს უამრავი სტერეოტიპი ლგბტ თემაზე. ასეთი სტერეოტიპები, ხშირ შემთხვევაში, აგრესიულობით და დისკრიმინაციული ხასიათით გამოირჩევა. ეს არცაა გასაკვირი, რადგან ჯგუფი არა-ინფორმირებულ საზოგადოებაში უამრავ შიშსა და წინასწარგანწყობას ბადებს. ამის შედეგად საზოგადოება თითქოს ჰომოფობიისა და სხვადასხვა სახის სტიგმატიზაციის საფარველს „დამცავ ბერკეტად“ იყენებს. ლგბტ ადამიანები საზოგადოების თვალში მორალურად გახრწნილ, სამედიცინო თვალსაზრისით არაჯანსაღ და სხვადასხვა პარაფილიებთან მჭიდრო კავშირში მყოფ ჯგუფად აღიქმებიან, რომლებსაც საზოგადოებაში სრულუფლებიანი ცხოვრების უფლება არ გააჩნიათ. შემთხვევითი როდია, რომ არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობაში დღემდე ჰომოსექსუალ ადამიანებს სისხლის დონაცია ეკრძალებათ (რადგან დასახელებული კატეგორია აივ ინფექციისა და ჰეპატიტების გარკვეული ტიპების რისკ ჯგუფად მიიჩნევა).

ხშირ შემთხვევაში ქართული მედია, ნაცვლად იმისა, რომ ლგბტ ჯგუფის ადამიანების მიმართ სწორი ინფორმაცია მიაწოდოს აუდიტორიას, ხელს უწყობს მათ შესახებ ყველაზე დამამცირებელი და შეურაცხმყოფელი სტერეოტიპებისა და მითების გამყარებას.

ამის დასადასტურებლად საკმარისია გადავხედოთ ქართულ სატელევიზიო სივრცეში არსებულ ყველაზე რეიტინგულ შოუებს: „პროფილი“ (რუსთავი2), „ნანუკას შოუ“ (იმედი/რუსთავი2), „100 გრადუს ცელსიუსი“ (იმედი). იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ლგბტ თემის წევრთა გადაცემაში გამოჩენა იმთავითვე აუდიტორიის დიდი ინტერესისა და გადაცემის მაღალრეიტინგულობის გარანტია, შოუების ავტორები - მაია ასათიანი, ნანუკა ჟორჟოლიანი და ნოდარ მელაძე ყოველთვის დიდი სიამოვნებით უთმობდნენ მათ საეთერო დროს. მაგრამ, საკითხავია, რა კონტექსტში განიხილავენ ისინი თავიანთ რესპონდენტებს?

რასაკვირველია, სენსაციაზე მონადირე ტელეწამყვანები ლგბტ ადამიანებს მხოლოდ და მხოლოდ ერთი მიზნით - თავიანთი გადაცემების რეიტინგის ასამაღლებლად იყენებენ. შოუში მოწვეული სტუმარი, ხშირ შემთხვევაში, მხოლოდ იმით

გამოირჩევა, რომ ტრანსგენდერი ან გეია. ეგზოტიკური ცხოველების როლში მყოფი რესპონდენტები, ხშირად გაუცნობიერებლად, ტელეწამყვანთა ხელში ლგბტ ადამიანების დისკრიმინაციის ბრმა იარაღად იქცევიან. აუდიტორია ზიზღით და ამრეზით ადევნებს თვალყურს მორალური იმპერატივებით მოლაპარაკე ტრანსგენდერის მონოლოგს ან ინტერნალიზებული გეისა და საზოგადოებისთვის „გაურკვეველი სექსუალური იდენტობის არსების“ ურთიერთ შეურაცხყოფელ პაექრობას. რაც უფრო მეტია აგრესია, მით უფრო დიდია დაპირისპირებულთა სეირის ყურების ხიბლი.

ნიშანდობლივია, რომ მსგავს შოუებში მონაწილეობის მისაღებად ძირითადად ერთსა და იმავე ადამიანებს პატიჟებენ (ფართო აუდიტორიის წინაშე წარდგომის მსურველთა რიცხვი არცთუ დიდია).

მსგავსი გადაცემების ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი „ვარსკვლავი“ ცნობილი გეი ლერი ბექაურია. პროფესიით მოცეკვავეს, უკვე დიდი ხანია ქამინგ აუთი გაკეთებული აქვს. შესაძლოა, მისი „ღიაობაც“ იყოს იმის ერთ-ერთი მიზეზი, რომ ქართულ ტელევიზორებში პოპულარული ფიგურაა. 2011 წელს შოუ „ნიჭიერში“ ლერი მაყურებლის წინაშე აღმოსავლური ცეკვით წარსდგა. ჟიურის მამრი წევრების რეაქცია მის ცეკვაზე საკმაოდ აგრესიული იყო და მას შემდეგ ტურში გადასვლის უფლება არ მისცეს. ჟიურის ერთ-ერთმა წევრმა ვანო ჯავახიშვილმა თავისი „უარი“ იმით დაასაბუთა, რომ მუცლის ცეკვა ქალისაა და კაცს მისი შესრულება არ შეშვენისო. გეგა ფალავანდიშვილმა კი მოცეკვავის მიერ საკმაოდ საინტერესოდ შესრულებულ ნომერს „ერთფეროვანი“ უწოდა.

როგორც ჩანს, ამ შემთხვევის შემდეგ ლერი ბექაურმა კარგად გააცნობიერა ერთი რამ - რომ თავისი პროფესიული საქმიანობით ქართულ ტელე-ინდუსტრიაში ვერავის დააინტერესებდა. ამიტომაც, იმ დროიდან მოყოლებული, სიამოვნებით თანხმდება ლგბტ ადამიანების შესახებ მომზადებულ ყველა შოუში მონაწილეობაზე, სადაც ამ ადამიანებს არცთუ სახარბიელო კუთხით წარმოაჩენს. 2012 წლის 30 მარტს გასულ ნოდარ მელაძის „100 გრადუს ცელსიუსში“ (გადაცემა ეძღვნებოდა ტრანსგენდერთა ხილვადობის საერთაშორისო დღეს) „ოპონენტის“ მიმართ ლერი ბექაურის მიერ წამოსროლილი ფრაზა - „იმდენი კაცი მყოლია, თავზე თმა არ გაქვსო“ - საზოგადოებაში მოარულ ფრთოსან გამონათქვამად იქცა, რომელიც თავის თავში მის მიერ დახატული ჰომოსექსუალის

პორტრეტისადმი ნეგატიური დამოკიდებულების ინსპირირებას გულისხმობდა; ლგბტ ადამიანებზე გავრცელებულ ერთ-ერთ ყველაზე სიცოცხლისუნარიან სტერეოტიპთან შორის სწორედ მათი პროსტიტუციასთან გაიგივებაა. გადაცემის ისედაც ჰომოფობიური ფონი უარესად დაამძიმა ორი ტრანსგენდერის - კესოსა და საბის აგრესიულმა კამათმა იმის შესახებ, თუ ვინ უფრო „მაგარი ქალია“. საბოლოო ჯამში, მაყურებელი კიდევ ერთხელ გახდა ტელეკომპანია „იმედის“ სცენარისტების მიერ დადგმულიშოუს მოწმე, სადაც ლგბტ თემის წარმომადგენლები ნეგატიურ კონტექსტში წარმოჩინდნენ.

„ჰომოსექსუალობა სულიერი სიმახინჯეა“ - ლერი ბექაურის ინტერნალიზებული ჰომოფობიით გაჯერებულმა გამონათქვამმა მანამდე 2011 წლის 19 აპრილის „ნანუკას შოუში“ გაიჟღერა. ლერი უფრო შორსაც წავიდა და ნანუკას ერთი „საიდუმლო“ გაუმხილა: თურმე ჰომოსექსუალობა მოდის აყოლით ვრცელდება. თავად გადაცემის წამყვანმა საკუთარი პოზიცია ე.წ. „სექსუალური უმცირესობების“ მიმართ შემდეგნაირად ჩამოაყალიბა: „ასე, ხელალებით რომ მკითხოთ, ჩემი დამოკიდებულება როგორია ასეთი საკითხების მიმართ, ალბათ გეტყვით, რომ საკმაოდ ჯანსაღი პოზიცია მაქვს, მყავს მეგობრები, რომლებთანაც ვმეგობრობ, რომლებიც არიან სექსუალური უმცირესობების წარმომადგენლები, რომლებთანაც მაქვს ურთიერთობა, რომლებთანაც ვსაუბრობ, ვხუმრობ, მაგრამ იქვე თუ დამისვამთ კითხვას, რამდენად მინდა, ჩემს შვილებს ჰყავდეთ მხოლოდ მსგავსი ტიპის მეგობრები (სექსუალური უმცირესობის წარმომადგენლები), ალბათ მაშინვე დაუფიქრებლად გეტყვით, რომ არ მინდა, ე.ი. ჩემში არის რაღაც ჰომოფობიური, მაგრამ ჩემსა და ბევრ ადამიანს შორის ის სხვაობაა, რომ მე ამას ვაღიარებ, არ ვმაღავ და პირდაპირ ვამბობ“ (სტილი დაცულია).

ჟურნალისტური ქცევის კოდექსის უმთავრესი დებულებაა ჟურნალისტის მხრიდან საზოგადოების ჯგუფებს შორის დაპირისპირების განეიტრალება. მოცემულ შემთხვევაში ნანუკა ჟორჟოლიანი საკუთარი სუბიექტური აზრების გაცხადებით აუდიტორიას ჰომოფობიური განწყობების წახალისებაში უწყობს ხელს და ფსევდოტოლერანტულ საფარველქვეშ მოქცეულ საკუთარ ჰომოფობიას ამზეურებს.

ჟურნალისტების მხრიდან მსგავსი უპასუხისმგებლო ქმედებები საზოგადოებაში ლგბტ თემის სტიგმატიზაციას და ნეგატიურ სტერეოტიპიზაციას აძლიერებს. ნაცვლად

იმისა, რომ ქართულმა მედიამ იზრუნოს საზოგადოებაში ლგბტ საკითხების სწორად ინფორმირებულობასა და სტიგმატიზაციის მოსპობაზე, ხშირ შემთხვევაში დასახელებული ჯგუფის ადამიანების პრობლემებს საკუთარი რეიტინგის ამაღლების იარაღად იყენებს და საზოგადოების ნეგატიური რეზონანსის ხელოვნურად მაპროვოცირებელ ფაქტორად გვევლინება.

ქართული ტელეშოუების შემოქმედნი უფრო შორსაც წავიდნენ და თოქ-შოუ „სიმართლის დროში“ (იმედი) მოყვანილ რესპონდენტს, ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორ თამაზ კანდელაკს, ჰომოსექსუალობის საჯარო აღიარების შემდეგ, „კაგებეს“ აგენტობაც „აღიარებინეს“. ერთი შეხედვით, უცნაური არაფერია - გადაცემის ფორმატი თავისთავად გულისხმობს რესპონდენტის ცხოვრების ყველაზე ბნელი და დაფარული კუნჭულების გამოაშკარავებას, მაგრამ, ამ შემთხვევაში ორაზროვნად დასმული კითხვა მოპასუხის მორალურ განადგურებას ისახავდა მიზნად და საზოგადოების თვალში მის უარესად „გაშავებას“ ცდილობდა. ამრიგად, თოქ-შოუმ წარმატებით მოახერხა საზოგადოებაში ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული სტერეოტიპის გაცოცხლება და ფიზიკურ „გახრწნილებას“ - ჰომოსექსუალობას - მორალური გახრწნილება - „კაგებეშნიკობა“ მიაბა.

ტელეწამყვანთა მხრიდან ლგბტ თემის წარმომადგენელთა შეუბრალებელი მანიპულირების მაგალითების მოყვანა დაუსრულებლად შეიძლება. როგორც ერთ-ერთი ბლოგერი, თემუჩინი, აღნიშნავს, მე რომ სხვა ინფორმაცია არ მქონდეს ლგბტ პირებზე, ამ ადამიანების და გადაცემების წამყვანების საუბრებიდან გამომდინარე ჰომოფობი/ტრანსფობი გავხდებოდიო.

საკითხავი მასალა შექმნილია შემდეგ ლიტერატურაზე დაფუძნებით:

1. ეკა აღდგომელაშვილი - სქესი, გენდერი და ორიენტაცია. 2015
2. შესავალი ლგბტ ფსიქოლოგიაში. 2013
3. შესავალი ლგბტ ჟურნალისტიკაში. 2013